הצופה

ביום שישי, י"ד מנחם־אב תשל"ד (2.8.1974)
שנה ל"ז — גליון 11742 — המחיר 160 אגורה

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

THE LIBRARY UNIVERSITY OF JORDAN

ספנות תחודש בתעלת סואץ במחצית 1975

...ך, 1 (יופי"ץ). — יו"ר ...עלת סואץ אמר היום, ...בשולים המצויים עדיין ...בואץ יסולקו עד סוף

כמבצור, התעלה תהיה מוכנה לספנות בינלאומית ארבעה עד ששה חודשים לאחר מכן.

הוא אמר, כי אם יהיה לחץ כבד כשלטונות מצריים ומי־דרג, אפשר יהיה להכשיר את התעלה לספנות בינלאומית כבר בחודש ינואר.

יו"ר הרשות, מאשהור אחמד מאשהור אמר דבריו לעתונאים שביקרו במיתקני התעלה בנמל סואץ, בקצה הדרומי של התעלה.

על השאלה אם מצרים תתיר לאניות לעבור דרך התעלה ב־6 באוקטובר, יום השנה לפרוץ מלחמת יום כיפור, הוא אמר כי יתכן שכמספר אניות קטנות יורשו לעבור את התעלה ביום זה, בתור מחווה סימבולית.

להלן אמר כי במיבצע אמריקאי־בריטי משולב, שהושלם זה לא כבר, נימשו מן התעלה 25,000 מוקשים וכדורים וסולקו 686,000 מוקשים.

הוא אמר כי שתי אניות חילוץ אמריקאיות עומדות להגיע ב־18 באוגוסט מהפיליפינים, כדי לסלק אניות טבועות מן התעלה ומיכשולים גדולים אחרים.

כאשר נשאל מה יהיה גובה דמי המעבר שמצרים מתכוננת לגבות מן הספנות הבינלאומית, השיב מאשהור כי שאלה זו נמצאת עתה בדיון בועדה של רשות התעלה. „דמי המעבר יהיו נמוכים מן ההוצאות הכרוכות בשיט מסביב לכף התקוה הטובה".

מעטפת נפץ נתגלתה בביירות

ביירות, 1 (עי"צ) — מעטפת נפץ נתגלתה היום ליד מרכז התרבות האמריקאי בביירות. חבלן של הצבא פירק אותה.

כזכור הוטלה לפני כמה חודשים פצצה על המרכז התרבותי האמריקני. הפצצה התפוצצה בספריה וגרמה נזק ניכר לציוד. כמה אנשים נפצעו אף פצעים קלים.

בפרשת ווטרגייט
היום — פסק הדין במשפט ג'ון דין

וושינגטון, 1 (עי"ר ויופי"ץ) — משפטו של ג'ון דין, עוזר לשעבר של הבית הלבן, שהיה הראשון שהועלה האשמות נגד הנשיא בשערוריית ווטרגייט, יסתיים מחר (היום) עם מתן פסק הדין על חלקו בפרשה זו.

מר דין צפוי לעונש מאסר מירבי

(סוף בעמוד 2)

...ה"ב אישרה ...חבת כוח ...ם בקפריסין

האו"ם, 1 (ע"ר) — המבחון הסמיכה הערב ... השלום של האו"ם ב... לבצע התפקידים ה... שנקבעו בהסכם הפ... אש של ז'נבה.

...היתה 12 ארצות בעד ... נגדים. ברית המועצות ו... נמנעו מהצבעה, ואילו ... השתתפה בישיבה.

ישראל לא תשחרר מחבלים כתמורה לחפש נעדרים בסיני

מאת שליחנו הצבאי

המצרים הודיעו בישראל כי תשחרר והמשכור ליהיה מחבלים שנתפסו תדהו על ביצוע מעשי חבלה בתמורה להסכמתם להמשיך בחיפושים אחרי נעדרים בסיני. ישראל סירבה להיענות לבקשה.

בעבר הסכימה אומנם ישראל לשחרר ערבים שנימנו עם אירגוני החבלה אולם לא ביצעו חבלות. הדבר נעשה בהתאם להסכם בעל פה שנעשה בעת חתימת הסכם הפרדת הכוחות ולפיו העבירה ישראל כמה עשרות מחבלים מסוג זה וכן סוכני מודיעין ותמורת זאת הירשו המצרים לחפש גופות נעדרים בתחומי הארמיה השניה והשלישית. אולם לאחר מכן החלו המצרים לדרוש שחרורם גם של המחבלים שביצעו מעשי חבלה והפסיקו כידוע את החיפושים אחרי גופות הנעדרים. כל הפניות שנעשו עד כה לשינוי עמדת המצרים לא הועילו.

מתנחלי „אלון מורה" הקימו מריבה ליד ישיבת „מרכז הרב" בקרית משה בירושלים. בצילום: שניים מהמתנחלים מתקינים אוהל נוסף.

שבת־עיון תקויים בהיאחזות הסמלית „אלון מורה" בחצר ישיבת „מרכז הרב"

מאת סופר „הצופה" בירושלים

„שבת עיון" שתכלית תפארזות השיעורים תקויים בהיאחזות הסמלית 'אלון מורה' בחצר ישיבת „מרכז־הרב" בירושלים.

חברי גרעין המתנחלים פנו אל בתי הכנסת בבירה והציעו להם להצטרף לתפילות שחרית, מנחה ומעריב מוסביות בחצר הישיבה ליד אולי ההתנחלות הסמלית, כאות הזדהות עם רעיון ישוב השומרון. בין התפילות יתנהלו שיעורים ולפנות ערב תיערך „סעודה שלישית".

בין המרצים הצפויים להופיע בפני המתנחלים נמנים: הרב שלמה מן ההר, הרב שילה רפאל, הרב יוחנן פריד, הרב נפתלי בר־אילן, הרב יעקב פילבר ועוד. כמו־כן ירצו ד"ר ישראל אלדד, פרופ' יהודה אליצור על פרשה השבוע וא"י בסקירה.

אתמול החלה לפעול בהתנחלות המכניה 'מדרשת הר שומרון' כאשר בסככה שהוקמה במקום מרצים רבנים ופרופסורים לאומיים בפני המתנחלים. במקביל לומדים הגברים שבין המתנחלים בבית המדרש של ישיבת „מרכז הרב".

חברי הגרעין מנהלים חיי קומונה כאשר כל משפחה מתגוררת באחד מחדרי הישיבה לצעירים. הנשים רוכשות במרכזו את המזון ומבשלות את הארוחות בחדר האוכל של הישיבה. לקראת השבת הגיעו למתנחלים חלות, יין, ומוצרים שונים כשי מחוגים ציבוריים ומפרטים מכל מקום בארץ.

דובר גרעין 'אלון מורה' אמר לכתבנו, כי בראשית השבוע הבא יוועדו חברי המזכירות עם ראש הממשלה ושר־הבטחון. הוא אמר כי על ידי היענותם של מתנחלי סבסטיה לפניית הממשלה, שלא להתנגד פיסית לפינוי ודאי לאחר מגע עם שר הבטחון, קיבלו מעין 'שטר מוסרי' מן הממשלה להתנהלות בעתיד במקום כלשהו בשומרון.

אמש המשיכו הדיונים הפנימיים בין ראשי המתנחלים ומנהיגם הרב חנן ראש הישיבה הרב צבי יהודה הכהן קוק והתייעצויות נוכחו הצעדים הבאים של המתנחלים.

דנים בהחמרת איסור השהיה של יהודים ביהודה ושומרון

מאת סופר „הצופה" בירושלים

המימשל הצבאי ביהודה ובשומרון דן עתה בפירסום צו חדש שיאסור את הכניסה וההשהיה באיזור במשך 24 שעות במקום 48 שעות.

למימשל נתברר כי אילו הועמדו המתנחלים בסבסטיה לדין, לא היה במה להאשימם, כי האשמה היחידה שניתן היה להאשימם היא, שהם שהו יותר מ־48 שעות ללא רישיון, אך מאחר שהמתנחלים התחלפו מדי־פעם אי אפשר היה להאשימם גם בסעיף זה.

כמו־כן קיים צו הסגירה של איזור סבסטיה ברדיוס של 15 ק"מ שהוצא בנק־שהמתנחלים היו בבקעם, כדי להכביד על שהותם.

המימשל הצבאי גורס, כי אין לו כלים חוקיים, כדי לנצלם למנוע התיישבויות כשמוסים וכל הסעצנה שהמפעיה הוא בלתי־חוקי הוו עצבות ארק.

התזמורת הפילהרמונית הגיעה לדרום אפריקה

יוהנסבורג, 1 (עי"ר). — התזמורת הפילהרמונית הישראלית הגיעה היום ליוהנסבורג, לסיור של שבועיים בדרום אפריקה.

מאות אנשים היו בנמל התעופה כדי לקדם את 110 נגני־התזמורת, אשר יופיעו ביוהנסבורג, קייפטאון, דורבאן, פורט אליזבת ופרטוריה.

שר־ההסברה: סגירת הטלוויזיה — המוצא היחיד בסכסוך עם הטכנאים

מנכ"ל רשות השידור: ריבוי הוועדים — שורש הרע

סגירת הטלוויזיה בהתאם להצעה שהועלתה בוועדת הכספים של הכנסת, היא אחת האפשרויות בסיכסוך הנוכחי ברשות השידור, בו נוקטים הטכנאים בסנקציות — אמר מר אהרון ידלין, שר ההסברה הממונה על ביצוע חוק רשות השידור, בתשובה לשאלה במסיבת עתונאים, שהתקיימה אתמול ב„בית אגרון" בירושלים.

מר ידלין נמנע מלפרט את מוצעותיו לגבי צורת הטיפול בסיכסוך, אשר גורם להפרעות במערכת שידורי ישראל. והסביר כי דבריו עלולים לגרום נזק לנסיונות להסדיר את הענין. עם זאת הוא ציין, כי סנקציות הטכנאים משתקים את השידורים בשעות הערב ליהודי דרום אמריקה, ובשעות הבוקר המוקדשות אל יהודות ברית־המועצות.

בסכמו את השתלשלות הסיכסוך קבע מר ידלין שכעת נמצא הכדור בידיהם של העובדים מצד אחד ומצד המנהל של רשות השידור מן הצד השני. זאת לאחר שוועדת השרים לענייני שכר הודיעה כי היא נכונה להיפגש עם נציגי עובדי הרשות, אם יופסקו הסנקציות ותופעל עבודת הטכנאים במלואה. ואילו המנהל החליט לפנות אל מזכ"ל ההסתדרות של העובדים הכללית בי מגמה להביא לידי הפסקת הסנקציות של הטכנאים.

מר ידלין מסר כי הממשלה אינה יכולה לקבל את תביעתם המרכזית של הטכנאים לדירוג מחודש, בעקבות הדירוג המחודש שהשיגו השחקנים ברשות השידור. לפיו יועלה כל עובד באופן אוטומטי בדרגה אחת. מילוי תביעה זו — פירושו — אמר השר — תוספת שכר שתסתכם בסך 300 מיליון לירות.

עם זאת אמר מר ידלין כי ועדת השרים לענייני שכר הודיעה לטכנאים כי תהיה מוכנה לדון בתביעתם בסוף השנה ולקראת קביעת מדיניות השכר של השנה הבאה.

מר ידלין הוסיף, שבנוסף לטכנאים מאיימים כעת גם העובדים המינהליים בסנקציות בתביעה להחיל עליהם דירוג מקצועי בתחום הדירוג האחיד, שקיים לגביהם כעובדי מינהל. הם דוחו הצעה לקיים בירורות, משום שלדבריהם לא התקיים אתם בירור, כפי שסוכם קודם לכן.

מנכ"ל רשות השידור: ריבוי הוועדים שורש הרע

מר יצחק לבני, מנכ"ל רשות השידור מסר במסיבת העתונאים, כי ברשות השידור קיימים הישנה ועדי עובדים שונים לגבי כל קבוצת עובדים מקצועית, וכל ועד מעלה תביעות בנפרד ועל פי השיטה ועד אחר. לפיכך יש לדעתו לבנות סולם שכר אחיד של עובדי רשות השידור, לפיו ייקבעו בפעם אחת תנאי העבודה שיקיפו את כל עובדי הרשות. נוהל זה קיים לדבריו, בבי.בי.סי. בבריטניה.

בפני העיתונאים הוצגו טבלות שכר המראות, כי שכרם הממוצע של טכנאי רשות השידור מגיע לסך 2600 ל"י בחודש לעומת 2018 ל"י, שהוא שכר טכנאים אחרים בשירות המדינה. ובהשוואה לשכר הממוצע של 2422 ל"י לעיתונאי רשות השידור.

מורת רוח בוועדת הכספים על הסכסוך

הצעה לסגור את הטלוויזיה ל־3 חדשים הציע ח"כ משה שחל בישיבת ועדת הכספים אתמול בכנסת. את ההצעה ציין ח"כ שחל שוועדת הכספים אישרה לרשות השידור תקציב ל־3 חדשים תוך רצון לא לפגוע במהלך התקין של השידורים, לעומת זאת מפעילים עובדי הטלוויזיה סנקציות הפוגעות בציבור ללא אחריות צבורית.

ח"כ צבי אמוראי טען שלפי דעת מומחים ניתן להפעיל את שירותי הטלוויזיה עם 30 טכנאים במקום 150. הואיל ולדעתו יש לראות בעמדת הטכנאים שרירות המסכנת את המדיניות הכלכלית, הוא הציע להביא אפשרות זו בחשבון, אם הפעולה כזו לא תתאפשר, הוא תומך בהצעת שחל.

ח"כ בדר טען שהאחריות להפעלת הטלוויזיה מוטלת על הממשלה, ועל הממשלה להחליט או להיענות לתביעת הטכנאים או לסגור את הטלוויזיה.

הח"כ קורפו וח"כ ארליך אמרו שועדת הכספים אינה יכולה להחליט על סגירת הטלוויזיה אך יכולה לא לאשר את התקציב בתום 3 חודשים.

ח"כ גדעון פת הציע לסגור את הטלוויזיה לשנה ולפטר את כל העובדים. יו"ר הוועדה הח"כ י. קרגמן הציע שהנושא יעלה לדיון בעת אשור התקציב הנוסף בעוד חודש.

ועדת הכספים החליטה פה אחד כי חברי ועדת הכספים מביעים את מורת רוחם מהמתרחש בטלוויזיה וכי בעת דיון בתקציב תדון הועדה בהתרחשויות בטלוויזיה.

הדלקת הנר

	ע"ש	מוצ"ש
ירושלים	6.58	8.15
תל־אביב	7.16	8.18
חיפה	7.10	8.17
אילת	7.10	8.11
באר־שבע	7.14	8.11

ראש הדרוזים ברמת־הגולן: שחרור האסירים סימן למפנה

מאת סופר „הצופה" בגליל

ראש העדה הדרוזית ברמת הגולן שייך סולימן קאנג' אמר אתמול כי בשחרור האסירים הדרוזים ברמת הגולן שנשבאו ב־1951 באשמת ריגול לטובת ישראל, יש משום מפנה ביחסי העמים במזרח התיכון.

השייך קאנג' ציין כי האסירים הדרוזים שחזרו לאחר 23 שנה מאסר על פי צו מיוחד שהוציא לשם כך נשיא סוריה אסאד.

בסך הכל הוחזרו שלשום מסוריה לרמת־הגולן 27 דרוזים, ובהם 19 דרוזים מכפרי הגולן שנאסרו ב־1951 2 דרוזים מהכפר בוקעתא שנעצרו בפרוץ מלחמת יום הכפורים ו־6 נשים דרוזיות שנישאו לשישה מבין 19 הדרוזים במרוצת וחמשת החודשים שחלפו מאז שחרורם מהכלא הסורי ועד להחזרתם לישראל. שייך קאנג' ציין כי 19 הדרוזים נדונו למוות, אך בתקופת האיחוד המצרי־סורי נענה נשיא מצרים נאצר לפניית הדרוזים והמתיק את גזר דינם למאסר עולם.

המוחזרים עצמם סיפרו כי בשנים הראשונות בהיותם בכלא הסורי עברו עליהם עינויים קשים ביותר, שכתוצאה מהם האבדו שני דרוזים בכלא ושלישי איבד את שפיות דעתו. לעומת זאת סופר עליהם היחס בשנים האחרונות.

שני הנערים הדרוזים מבוקעתא שנלכדו ע"י הסורים במלחמת יום הכפורים הם: מחמד סראבי בן 36, ואיסמעין סובה בן 45.

השניים ציינו, כי הם עברו שורת עינויים קשים מאד בהיותם בכלא הסורי.

תחזית מזג האויר

הטמפרטורות החזויות: ירושלים 32, תל־אביב 30, חיפה 31, נהריה 30, צפת 33, טבריה 39, גנרה 33, עפולה 36, השומרון 31, לוד 34, יריחו 42, עזה 30, באר־שבע 36, אילת 43, מפרץ שלמה 39.

הבדלה מוצ"ש: ירושלים 8.15, תל־אביב 8.18, חיפה 8.17

הדלקת נרות ערב שבת: ירושלים 6.58, תל־אביב 7.16, חיפה 7.16

לקדוש ולהבדלה
כל חג וכל שמחה
כרמל מזרחי
תמיד על שולחנך

כרמל מזרחי
מיקבי ראשון לציון וזכרון יעקב

case
דוד בראון D B
טרקטורים וציוד כבד לחקלאות ועבודות עפר
טרקטורים ומיכון בע"מ

PRETORIA UNITED HEBREW CONGREGATION

אגודת הקהילות החרדיות דק"ק פרטוריה ד. אפריקה

הרינו מתכבדים לקדם בברכה חמה ולבבית את החזן הידוע
ר' יעקב רייבמן נ"י
בהתקבלו כחזן ראשי בבית הכנסת הגדול בקהלתנו

נשיאות הקהילה:
הרב שבתאי כץ — רב הקהילה
אהרן דזוס — נשיא

לידידנו היקר
החזן יעקב רייבמן
עם התקבלך לחזן ראשי בבית־הכנסת הגדול בפרטוריה — דרום אפריקה
ברכת עלה והצלח
צבי ורבקה דזידוביץ

„קונדיטון"
היין העתיק ביותר

יקב אשכול מוצא
ירושלים, טל. 526854
בהכשר הרב י. אפשטיין

אם חתונה מכובדת
אז אך ורק עם
התזמורת המפוארת
המזרחית־החסידית
בהנהלת ברוך שורץ
● תל־אביב, שינקין 33
טלפון 284381
— מחירים נוחים —

דהיטי אלון
רח' שינקין 24
תל־אביב
טל. 285620
ריהוט כפרי
פנות אוכל
ריהוט סלוני
חפצי חן ומתנות
הספקה מיידית
מקבלים הזמנות

בעל תפילה
הזגוי ישראלי מובהק,
קול ערב תעים
מבקש מקום תפילה
לימים נוראים
לפנות לטלפונים:
865941 — 860892

כתיבה במכונה
תלמוד היטב ב־12 שעות
בבית הספר למכתבנות
רימון
ת"א, דיזנגוף 85, טל. 281985
שיטה עיוורת, פיקוח ממשלתי

לחברנו
רפאל בן־נתן ורעיתו
מזכיר הסתדרות הפועל־המזרחי

ברכת מזל טוב לבבית
לארוסי בנם נתן יוסף נ"י עב"ל

המפלגה הדתית־לאומית	הסתדרות הפועל־המזרחי
ההנהלה	הועד הפועל

דרשה „אלון מורה" ללימודי א"י
מוזמנה את הציבור

שבת עיון בצוותה עם מתנחלי שכם.

תכנית:

7.30	תפילה ליל שבת
10.00	פרשת השבוע — שבת נחמו
8.30	תפילת שחרית
11.00	שיעורי עיון
6.00	הרצאה — שכם עיר הברכה והקללה
6.45	תפילת מנחה
7.15	הרצאות: שכם בתולדות ישראל השומרון מבחינתו הגאוגרפית

הרצאות מתקיימות
בהאחזות הזמנית ליד ישיבת מרכז הרב
בקרית משה, ירושלים

נאמנים — מתנחלי שכם

להאי גברא רבא
למגיד שיעור בדף היומי ובירושלמי
משה הוכמן שליט"א
ולרעיתו הכבודה מרת שרה תחי'
ברכת מזל טוב לרגל נשואי בנם המופלג
ישראל אהרן נ"י עב"ג אסתר תחי'
ההנהלה ומתפללי
בית־הכנסת „מרמורק"
ותלמידיו

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירת
אשתי, אמנו וסבתנו
צפורה (פייגה) פיקרש
אשת ר' חיים־דוד פיקרש, מחדרה
הלוויתה תצא היום, יום ששי, י"ד מנחם־אב תשל"ד (2.8.74) בשעה 12. מבית המנוחה, רחוב הרברט סמואל 36, חדרה.
המשפחה

קופת חולים — הועד המפקח הארצי
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
ישיבת הועד המפקח הארצי
תתקיים
ביום ראשון 4 באוגוסט ש"ז (ט"ו אב תשל"ד)
בשעה 4.30 אחה"צ
במרכז קופת חולים — באולם הישיבות
על סדר היום:
1. בתי החולים הכלליים — המשך הדיון
2. שונות

הלויתו של הקדוש
יהודה מלק הי"ד
שנפל ברמת הגולן 8.10.73
תערך בהר המנוחות בגבעת שאול, ירושלים, ביום רביעי, י"ט מנחם־אב תשל"ד (7.8.74) — בשעה 4.00 אחה"צ.
התחבורה תצא בשעה 3.30 מביתנו ברח' בהרן 2, ירושלים
המשפחה

אחוד בתי־כנסת בישראל
המועצה הדתית קרית־טבעון
כנס הגבאים וועדי בתי הכנסת
בקרית טבעון שנועד להתקיים ביום שני י"ז מנחם־אב תשל"ד (5.8.74) נדחה ליום שני כ"ד מנחם אב (12.8.74).
הכנס יתקיים אי"ה באולם בית הכנסת „היכל משה" רח' העליה 10 בשעה 7.00 בערב.

הסתדרות הפועל־המזרחי / סיעת למפנה
כנס פעילים במחוז נתניה
ביום שני י"ז באב תשל"ד (5.8.74), בשעה 6.00 בערב, ב„תפארת בנים" — סמטת רמז, נתניה
בהשתתפות: חה"כ מיכאל חזני, מר רפאל בן־נתן, מר אהרן קיפלוביץ
המנחה: מר בן־ציון רובין
מוזמנים פעילי הסיעה במקומות הבאים: אור־עקיבא, חדרה, פרדס־חנה, נתניה, קדימה, תל־מונד

במלאת שלושים לפטירתו של ראש משפחתנו
בעלי, אבינו, סבנו, אחינו ודודנו היקר באדם
ר' יעקב אליעזר ב"ר זאב חלם ז"ל
(מסבריג, ארצות־הברית, בני־ברק)
תתקיים אזכרה וגילוי מצבה
ביום ראשון ט"ז מנחם־אב 4.8.74, בירושלים, סנהדריה
בשעה 4.30 אחה"צ
אוטובוס יצא מבית המנוחה רח' הרב עוזיאל 24 בני־ברק, בשעה 3 אחה"צ
המשפחה המתאבלת בארץ ובחוץ לארץ

ועידת תנובה אקספורט
לכל צירי הועידה

הננו מתכבדים להזמינכם לועידת תנובה אקספורט, שתיפתח ביום ראשון, ט"ז באב תשל"ד — 4.8.1974 בשעה 7.00 בערב. באולם בית החייל, ע"ש יוסף ברץ, רחוב ויצמן 60, תל־אביב.

הועידה תימשך למחרת, יום שני — 5.8.1974, בין השעות 9.00 בבוקר עד שעה 3.30 אחה"צ, באותו המקום ובאותו האולם בבית החייל.

סדר היום:

ליל הפתיחה:
א. פתיחה
ב. ברכות
ג. דו"ח המנהלים

יום הועידה:
א. בחירת נשיאות ועדה מתמדת
ב. הרצאת יוסף טוליפמן (מנכ"ל המועצה לשיווק פרי הדר)
ג. ויכוחים על דו"ח המנהלים
ד. אישור המאזן ליום 31.12.73
ה. החלטות
ו. בחירת מועצה, הנהלה וועדת בקורת
ז. נעילה

בברכת חברים
תנובה אקספורט בע"מ

איחוד בתי הכנסת בישראל
...ח דינים ומנהגים תשל"ה
...מתכבדים להודיע על הופעתו של הלוח לדינים ...גים לשנת תשל"ה הוצא ע"י איחוד בתי הכנסת ...אל.
...כולל את דיניהם ומנהגיהם של האשכנזים, הספרדים ושל ...ים ועוד, זמני כניסת השבת ויציאתה, עלות השחר, נץ ...ושקיעתה, זמני קריאת שמע של שחרית, ציון פרקי היום ...המשנה היומית, הדף היומי וההלכה היומית, ועוד פרטים.
...ה הוא הלוח היחיד המציין את יום העצמאות ויום שחרור ...ים השלמה, על דיניהם ומנהגיהם לפי הוראת הרבנות ...ית לישראל, וכן סדר התפילות לשלום מדינת ישראל, לחיילי ...והטבות יום העצמאות.
הודפס בשתי צורות:
בצורת חוברת: בת 120 עמ' ומחירה 3.50 ל"י. בהזמנות מרוכזות — 3 ל"י;
בצורת לוח קיר: והוא מיועד לכלל ציבור המתפללים בבית הכנסת. מחירו — 5 ל"י. ובהזמנות מרוכזות — 4 ל"י.
הזמנות בצירוף התשלום ל„איחוד בתי הכנסת בישראל" היכל שלמה, ירושלים.
כמו כן ניתן להשיגו בהוצאת „מורשת" רח' אבן גבירול 166, תל־אביב.

לחברנו מנשה קורן
סמנכ"ל מח' החינוך בעירית חיפה
לקבלת התואר בהצטיינות
עלה והצלח!
מאחלים: יעקבסקי פנחס, סטוצ'ינר יעקב, ורבין יוסף, שכטר קלמן, פינק דוד

במלאת שנה לפטירת
הרב הגאון ר' צבי גוטמן זצ"ל
לשעבר רבה של בוקארעשט ושל שכונת בורוכוב בתל־אביב
תיערך אזכרה
ביום שלישי י"ח באב תשל"ד (6.8.74) בערב בשעה 7 בבית־הכנסת „בית יעקב יוסף הרב צ. גוטמן" תל־אביב רחוב בזל 16.
עליה לקברו
ביום רביעי י"ט באב תשל"ד (7.8.74), בשעה 5 אחה"צ.
מוקירי זכרו מתבקשים להשתתף
המשפחה

בין מלחמה לשלום

בין סיכוי לפתח־תקוה של שלום, עם הפרדת הכוחות בשתי החזיתות, לבין החשש שמא האויב יגנה לחדש המלחמה, סביר יהיה על־סמך עובדות, בעקבות הלא־רחוק עלול האויב לפתוח באש. ראש־הממשלה, שר־הבטחון ובאחרונה הרמטכ"ל, בנאומיהם קבעו באופן חד־משמעי, שלפי המידע שבידם מתכוננת סוריה למלחמה התקפית כדי להחזיר לעצמה את כל רמת־הגולן. זו עלולה להיות מלחמה מתואמת עם מצרים, ויתכן שגם ירדן תפתח חזית משלה. שלוש סוריה, אסאד, בכבתבו לכוחות המזויינים ביום־הצבא, קרא "לבטע שאיפות ההתפשטות של האוייב" היא בטוח באחדות הבית הערבי.

הסומים המגרעים של ראשי השלטון בארץ מגמתם אזהרה כלפי הערבים, עד כדי אפירתו של הרמטכ"ל, שבעת הצורך, צה"ל יהיה מוכן גם לפתח במלחמת־מנע, יביעה לכוננות מירבית כלפי פנים.

מלחמת יום־הכיפורים ומסקנות יעדת אגרנאט שלאחריה עירערו את האמונה בממשלה. היא נאלצה להתפטר ובמקומה באה ממשלה חדשה. היא פתחה במתקפת־שלום כלפי פנים, שמגמתה היתה להבנע בכבנות לויתורים מפליגים ובלבד להגיע לשלום המיוחל. נאומים אינספור נאמרו בשבחו של שלום. המתנגדים להקמת ממשלת־חרום לאומית ניסקו התנגדותם בבגיעת גורם מפריע להחשת השלום. אף הבירוב לעשות את המפד"ל שותפת לממשלה הוסבר בעמדתה העקרונית בעניין יהודה ושומרון. המפלגה הדתית־לאומית בפגים המבטשה עלולה לשבש את המאמצים להשגת השלום.

במסלת רבין דגלה בסיסמה־השלום בהיגב המיוחד "התפשרית פריפוראליות". שר־החוץ יצא לוואשינגטון כדי להציע, בעזרת, התביתיהויתורים הישראליים. עתה הודיע קיסינגר, מזכיר־המדינה האמריקאי, שלדעתו "המצא הדרך לגבש תכנית בעלת ערך לכל הצדדים". הפסרה על קיסינגר, שלפי דיווחים שונים מרחיקת־לכה בדרישה לויתורים טריטוריאליים. באה לקרב את השלום, כפי שהוא סוקן בכל ימי הבטאות.

הנה, לפתע, עברנו מקצה השלום לקצה הקיצוני של מלחמה. מאחר שהמדובר בעצם הקיים הרי מקבלים את השינוי בעמדת הממשלה לא בהבעמילה אלא בהערכה. נתברר למבינים על הבטחון, שהאויב עלול ביום אחד להפעיל מכונת־מלחמה הגדולה בגדנו ומן ההכרח להתכונן כראוי כפי שחייב לעשות עם ומדינה העומדים על נפשם.

תושבי הארץ, שעל שכמם עומס הכינוננות לכל מעיפות, עושים מה שמוטל עליהם לעשות, גם כשהם תוהים על שינוי הערכה מן הקצה אל הקצה. ההעצמעות המתבודת של צה"ל בכמות ובאיכות היא בעלת צורך חיוני לעצמה וערכה רב במאזנן המדיני. הרתעת האויב, גם הכותו מקיכסן את הקידם, הם גורמים רבי־ערך בשעה חיפוש פתרונות מדיניים. גיוס כל המרכיבים בכח־אדם וברכש, באירגון ובפיקוד, כדי יצירה עוצמה רבת־יכולת, שמטילה אימה וגם מחוצה בשעה המתאימה. ודאי נעלתה במיטב הכושר המקצועי. בנוסף לכך יש צורך במוראל גבוה, שגם בו דן הרמטכ"ל בנאומו. שדיני להקיף את החזית ואת העורף. כוננות רוחנית־נפשית מעומקה המעמקה מקבצת ביותר. עם יוצא למלחמה במסירות־הנפש על הרותה, כבוזה ועצמאותו. בנידון יוצא על חיה, פירשם במעשם.

לאחר שהממשלה והרמטכ"ל מזעיקים את הציבור להת־גייסות לכוננה ממשית למלחמה. הרי זו שעת־חירום. שאין כמותה המחייבת ממשלת־חירום גדולה ומאוחדת. אמנם המשא־ומתן נמשך, יימשך, בדונה או במקום אחר, וידונו בו בעניני הגבינות. אך ראש־וראשונה יש להוכיח לאויב, בפועל ממש, שצה"ל הוא בשיאי כחו להתגונן ולהתקיף, גם לפתוח באש באשר הסכנה היא בשער. במלחמת שבת הימים הספיקו להקים ממשלה לאומית שסייעה סיוע רב להביא את הנצחון. מלחמת יום־הכיפורים הפתיעה אותנו. עתה, נוכח האפשרות של מלחמה מחודשת בחודשים הבאים, יש לחזור ולקרא לכינון ממשלה מקיר אל קיר, להוציא הקומוניסטים.

השמאלנים צרי־המוח יתנגדו לה, כשם שהתנגדו לה בעבר, שאין הם יכולים לצאת מקליפתם הכיתתית. דרישתם להפעיל כח נגד המתנחלים באלון־מורה, ולגרום שפיכות־דמים, אין כמותה המחשיפה את קשיחותם ואת עיוורונם.

אך אנשי מפלגת־העבודה, שבמעמדם מוכרחים להתחשב בשיקולים לאומיים וממלכתיים, מן הדין שידעו, שממשלה הנשענ־נה על קולות של ערבים ועל קולות של שמאלנים, לרבות קומוניסטים, משולה יכולה ליצור אקלים רוחני־חברתי של שעת־חירום חיובית.

ממשלת־חרום לאומית, שתוקם כתוצאה מאיומי הערבים בחידוש המלחמה והכנותיהם לקראתה, המחיש בפני כל, שישראל מחזירה לעצמה את ההדמית של אומץ, זריזות ודביקות במטרה במלחמתה באויביה. אין היא רוצה במלחמה אבל היא נכונה לה, והוכיח שוב כבעבר, עליונות של מדינה הלוחמת על קיומה ועל חיי תושביה.

על אף גילויים מדאיגים של פריקת עול וניתוק מן המורשת, של שטפון הרי־שעה ולגע לערכים, ישנם חוגים שאין כמותם לשורשיות יהודית, לאמונה בנצח ישראל ולהיענות לחלוציות גם כוון הכרוכה בקשיים מרובים. מתנחלי אלון־מורה גילו לעיני התושבים בהכרתם העמוקה שעליהם הוטלה השליחות להתנחל בחבל־ארץ שעד כה אין בו יהודים.

כתלמידי בית־המדרש להלכות, גאולה, הלכה למעשה, הן העליות הקודמות לזר עציון ולחברון, והן בעלייה להר שומרון, דולקת בם האמונה החיה בחזון הנבואי: "ונתתי רוחי בכם והנחתי אתכם על אדמתכם וידעתם כי אני ד'". זו העפלה בסגולת הרוח הגדולה. חבורות אנשי־איכות בנו את הישוב במסירות־נפש והביאו לידי הקמת המדינה. חבורה זו שבקורה הרוחני במרכז הרב אין כמותה מופת לדור כולו באהבת ארץ־ישראל עד כלות הנפש ובקיומה בהתנחלות בארץ לאורועה ישובים יהודים.

אלה הקוראים היום לכוננות רוחנית־נפשית למלחמה באויב, יעמידו כדוגמה את הנאמנים ומסורים ביותר, בני־תורה לוחמים ומתנחלים. שעצויים להלהיב רבים בהלוציותם שבה תמימות, בטחון ועשייה נועזה.

זו פרשת דרכים לממשלת ישראל, שתצטרך לבחור בין תלוה בשמאלנים נעדרי־אמונה, שמושכים אותה להתרנות הרת־סיכונים, לבין יוזמה לכינון קואליציה יהודית גדולה, המייצגת את הערכים של חבורת־המתנחלים, שעת־חרום המוחשית אולי תחיש הקמת ממשלה שתנהיג את העם ביד־אמונים בימי מסה.

קיסינג'ר:

הצעד הבא במו"מ לאחר שיחות עם אישים ערבים

משקיפים: אלון שמע דברים קשים בוושינגטון

ואשינגטון, 1, (עסם"א) — "שר־החוץ האמריקאי יפגש עם פקידי בממשלה הנורבגית עם הר' ... לאחר שיקיים פגישות נוספות עם אישים ישר־אליים", אמר אתמול, כי על הצעד הבא במשא עם הערבים ... התיכון לא יוחלט אלא לאחר ... קיסינג'ר אמר את הדברים לאחר שהוא ושר החוץ הישראלי, יגאל אלון, סיימו ארוחת צהרים, שבה עדה לעבודה, שהתקיימה בבית־מחוז התוך.

המיניסטר האמריקאי אמר כי ב־שיחותיו עם מר אלון, סקרו השניים הסכסוך הישראלי־ערבי ואחרים, והשיגו התקדמות רבה לקראת השלום ב־מזרח התיכון. כן אמר שהוא מתכונן לשוב ולהפגש עם מר אלון לפני שיעזוב את וואשינגטון.

בתשובה לשאלה בדבר הצעד הבא בסדרים, אמר קיסינג'ר, כי אינו יכול לומר דבר על כך. כשם ש"אין אנו יכולים לקבל החלטה סופית, לפני שיחותינו עם ראשי מדינות ערב ולפני שנשוב תשוחח עם ידידינו הישראלים, ואז נקבע את המהלכים להשגת השלום בשלב המזרח התיכון".

מר אלון סירב למסור הודעה כל־שהי לעתונאים וכאן גם להשיב על השאלה אם קיים את פגישתו המתוכננת עם מיניסטר ההגנה ה־אמריקני, ג'יימס שלזינגר.

כמה משקיפים פירשו שתיקה זו של אלון כסיבה לכך, שמר אלון שמע דברים קשים בפגישותיו עם האישים האמריקניים, על אף הערותיו של קיסינג'ר שהשיחות התנהלו ב"אווירה לבבית וידידותית ביותר".

פאהמי: האפשרות למלחמה מוגבלת

אסאד מאמין ביכולת צבא סוריה לנצח

קאהיר, 1 (ע"ץ) — האפשרות של חידוש מעשי איבה בין מצרים לישראל היא מוגבלת, אך אין לומר שדבר כזה לא יקרה — אמר שר החוץ המצרי איסמעיל פאהמי.

הבצר על הויתורים שעשה המלך ... [illegible] ... הסכם לכך שהגדה המערבית ... [illegible] ... האפשרית.

בראיון ... [illegible]

אפר כאמר ביכולת הצבא הסורי "ניצחון"

דמשק, 1 (ע"ץ) — נשיא סוריה חאפז אל־אסאד הביע היום בטחונו ביכולת הצבא הסורי לזכות בנצחון ... [illegible]

אלופים במילואים יקבלו מינויי חרום

אלופים במילואים יקבלו ... [illegible] ... בשעת חירום.

כפי שנודע, בערבים ... [illegible] ... ביניהם אריאל שרון, ישעיהו גביש ... [illegible]

ישראל תקבל דיווח על הדו־שיח הערבי־אירופי

פאריס, 1 (עסמ"א) — ישראל תקבל מהר אחר הצדדים דיווח רשמי על תוצאות הדו־שיח הערבי־אירופי, כאשר שגריר ישראל בצרפת אשר בן נתן יפגש עם שר החוץ הצרפתי ז'אן סובאניארג.

הגיאה ... [illegible]

השגריר בן נתן, העומד לצאת בשבוע לישראל ... [illegible]

הכוחות הטורקיים ממשיכים להתקדם מערבה מקיריניה

לאפיתוס, קפריסין, 1 (יופ"א, ע"ץ). — כוחות טורקיים בסיוע ארטילריה ומרגמות הת־קדמו היום מערבה בכביש הראשי בקיריניה, ואילצו כוחות קפריסאיים־יווניים להיסוג לאחר התנגשות קצרה.

רדיו קפריסין מסר היום, כי שר החוץ הקפריסאי ... [illegible]

גוט עם שר החוץ האמריקאי קיסינ־ג'ר "בשיחה טלפון מוושינגטון".

אנשי הכשמר הלאומי הקפריסאי־יווני פתחו באש על הכוחות הטורקיים שהתקדמו לעבר שתי ציורות לאורך הכביש ההררי, המוליכות ל־לאפיתוס. אמר דובר האו"ם. ל־אחר מכן נמלטו.

ציתונאים שנסעו בכיסוטיה אל ה־חזית, ראו פגזים של הארטילריה ה־טורקית מתפוצצים בשדות מסביב ל־לאנברקה—לאפיתוס, כ־10 ק"מ מע־רבית לקיריניה. התושבים של לא־פיתוס ואלה של קראבאס השכנה נמלטו בחפזון.

דוברים צבאיים טורקיים אמרו כי הקפריסאים היווניים הם שפתחו ב־אש. אולם דובר של האו"ם אמר, כי הם עשו זאת רק לאחר שהטורקים סירבו לבלום את ההתקדמות בה החלו אמש.

תוך כדי התקדמות, נראה עשן שחור מיתמר מן ההרים המיוערים.

מקורות בניקוסיה אמרו, כי מספר קפריסאים—יוונים נהרגו ביומיים ה־אחרונים.

כמפקד כח האו"ם הגנרל פרם צאנד, נועד היום עם המנהיג ה־קפריסאי הטורקי ראוף דנקטש ו־קיים מגע עם הנשיא קלרידס. ה־גנראל צאנד גם נועד עם המפקד הצבאי הטורקי.

באנקרה נמסר, כי דנקטש עומד להגיע לשם תוך ימים ספורים כדי לסייע בהכנת תכנית טורקית לע־תידה הפוליטי של קפריסין.

משקיפים מצפים, כי טורקיה תדרוש משטר פדראלי בו תינתן אוטונומיה מוגבלת לכל עדה.

בריטניה מיתחה היום בפני טורקיה, על הפרת הפסקת האש בקפריסין, וקראה לממשלת טורקיה ל־שתף פעולה בהיתום קו הפסקת האש, אמרו הערב מקורות בריטיים יודעי דבר בלונדון.

חיילי האו"ם הרגו שני חיילים יוונים קפריסאים

ניקוסיה, 1 (ע"ד) — מפקד ה־יחידה הקנאדית של כח האו"ם ב־קפריסין אמר היום כי הוא סבור שחייליו ירו הרגו שני חיילים יוונים קפריסאים ופצעו כמה חיילים נוספים בתקרית, שאירעה לאחרונה.

ליוטננט קולונל דון מנואל, ציין כי הורה לחייליו לפתוח באש, לאחר שהם הופגזו כמה וכמה פעמים כאשר ניסו להוציא לחופים טורקים צעירים ממעמדה של האו"ם. הוא לא גילה מהי היתה ההכרית.

לאחר הקרב, שבמהלכו נפצעו קשה שני קנאדים. הוא הודיע על התקרית לפיקוד הצבאי היווני והביע את צערו.

לדבריו, בירכו אותו קצינים יוונים ואמרו כי הם היו נוהגים כמוהו ב־אותן נסיבות.

תקוע מכחיש הריסת קונייטרה

מרכז האו"ם, 1 (עסמ"א) — שגריר ישראל באו"ם יוסף תקוע דחה כאן אמש האשמות שהועלו על ידי סוריה, לפיהן הרסו כוחות צה"ל בנסיגתם מהשטח הכבוש את העי־רה קונייטרה וכפרים אחרים.

תקוע הגדיר את ההאשמות הסו־ריות כ"כוזבות וזדוניות", ואמר כי כל הנזקים היו "תוצאה ישירה של המלחמה שניהלה סוריה נגד יש־ראל".

שר הבטחון נועד עם ראש משקיפי או"ם

שר הבטחון, מר שמעון פרס, קיבל אתמול בלשכתו בתל־אביב את ראש מטה משקיפי או"ם, גנרל בינגט ליליינסטראנד, (מצבא שוודיה) ר' קצין המבצעים הראשי של הסטה, לפ. קולונל דוד ריצ'ארדס (צבא ארה"ב), לשיחת היכרות. בשיחה נסקרו סדרי עבודתם של משקיפי או"ם באזורי ההייץ של קווי הפרדת הכוחות.

במהלך השיחה הצביע שר הבטחון על כמה מקרים, בהם חצו מסוקים סובייטיים. העוסקים בשליית מוקשים במפרץ סואץ, של נושאת המסוקים "לנינגרד", את קווי הפסקת־האש בין ישראל ומצרים במפרץ ים סוף והסיגו את התחום הישראלי.

ראש מטה המשקיפים נתבקש על־ידי שר־הבטחון להעביר הלונה על כך למממונים עליו בארגון או"ם.

ג'ורג' חבש מותח ביקורת על תמיכת בריה"מ בשלום

ביירות, 1 (יופ"א) — ג'ורג' חבש, מנהיג "החזית העממית לשחרור פלשתין" בעלת המס־מה המרכסיסטית, מתח היום ביקורת על ברית המועצות על שהיא מצדדת בהסדר שלום ב־מזרח התיכון.

זה ישתתף בועידת השלום המזרח־תיכונית בז'נבה.

חבש אמר דבריו בראיון שפורסם בשבת על ידי בטאון החזית ה־עממית, "אל האדף".

קטעים מראיון זה הופצו היום על ידי סוכנות ידיעות לבנונית מ־קומית.

חבש אמר כי ההזה זו טעות להר־קיע באותה מידה את בריה"מ ואת "האימפריאליזם האמריקני" אולם "בראשה של ברית המועצות היא שהיא מאמינה באפשרות של הסדר פוליטי של הבעיה הפלשתינית ב־מסגרת מאזן הכוחות הנוכחי באי־זור".

"קיימת מזימה אמריקניה—אימפריאליסטית, המדיניות הסובייטית לא הוכל לסכל מזימה זו, בשום שהסובייטיים מכירים בזכות קיומה של ישראל". הוא אמר.

מקריוס איננו מרוצה מהמצב בקפריסין

לונדון, 1 (יופ"א ע"צ). — ה־ארכיבישוף מקריוס אמר היום כי אין היא מרוצה מהסכם ז'נווה ל־הפסקת אש בקפריסין, והוא הציע כי סיבוב השיחות הבא יידחה, אלא אם כן תפנה טורקיה את שני הכפ־רים שכבשה לאחר חתימת ההסכם.

מקריוס השמיע את ביקורתו בתום פגישה בת 45 דקות עם שר החוץ הבריטי ג'יימס קאלהאן.

טקס חילופי אלופים בפיקוד הדרום

בזמן הקרוב יושם צה"ל את לקחי המלחמה בבחינת ארגון, תפיסה ה־הגנה בסיני הכנת הכנויות התקפיות, אמר אתמול אלוף יקותיאל אדם, בהכנסו לתפקידו החדש כאלוף פיקוד הדרום.

האלוף אדם אשר שימש עד כה כמפקד עוצבת סיני תחת פיקודו של האלוף היוצא אברהם ארן, דיבר בפני הקצינים הבכירים בפיקוד.

האלוף היוצא אברהם ארן אמר בפנותו אל אלוף הפיקוד החדש: "אני שמח להעביר את הפיקוד ל־קותיאל". המכיר את ה־פעילות בהשדה והוא גם היל ותיק שצמח והתגבר בפיקוד הדרום ב־עבר".

בשעה 8.30 בבוקר התקבל האלוף החדש בשער מתנה פיקד דרום ל־קול תרועת הצוצרה, ומסדר דגלונים של החילות של האליפות והחיילים כשהוא לבוש ... [illegible]

לאחר מכן הורמו כוסיות בברכת "לחיים" וקציני הפיקוד השיקו כוסיות עם האלופים.

ביחידה של פיקוד הדרום הוקראו אתמול פקודות היום של האלוף ארן והאלוף אדם.

זהו בגדי הנערה שלדה נתגלה

הורי הנערה אורית ביטנר, שנס־ראו אמש על ידי המשטרה לזהות את שרידי הבגדים שנמצאו ליד שלא נערה, שנתגלה אתמול בס־ביבות רמת הדר בחוף השרון, ב־מצב של התפוררות, זיהו אותם כבג־די בתם הנעדרת.

אורית ביטנר היתה בת כפר מליל, לומדה בביה ספר תיכון ברעננה. היא יצאה באחד הימים של חודש יוני 1971 לחברתה לקחת שעורים ולא הגיעה לשם. היא נעלמה והמש־טרה ערכה חיפושים נרחבים במשך תקופה ממושכת, אך לא גילתה כל עקבות.

ישראל מסוגלת לייצר כל המטוסים הדרושים להגנתה

שטוקהולם, 1 (ע"ץ). התעשייה האווירית הישראלית מסוגלת ליי־צר בעצמה את כל המטוסים ה־דרושים לישראל כדי להגן על התחום האוירי הישראלי — הצ־היר היום אלקנה גלי, המכהנה עי יוזכי החוץ של התעשיה האוירית הישראלית, בראיון שפורסם ב־עתון השבדי "סוונסקה דאגי־בלאדט".

מר גלי, שערך זה צוה ביקור בשוודיה במפעלי המטוסים "סאב סקניה", הוסיף כי ישראל שוקלה להקים מפעלים לייצור מטוסים בחו"ל. למטרה זו הוא מסייר ב־אירופה כדי לברר אפשרות של שיתוף פעולה עם מפעלים זרים.

"פירוש" הסורים על הפרת הסכם ההפרדה

מאת סופרנו המדיני בירושלים

הסורים השיבו התלונות יש־ראל, כי הם הפרו את הסכם ההפרדה בהכניסם מרגמות כבדות לאזור, שבו אין להחזיק ארטילריה כבדה, כי לפי פירושם מרגמות כבדות אינן ארטילריה כבדה.

תשובה מעין זו השיבו המצרים להלונה ישראלית על הכנסת תותחים ארוכי טווח מהתחום האסור, בטענה שתותחי־הוף אינם בגדר תותחים ארוכי טווח לתחום האסור, בטענה חופים.

יש להניח שישראל תפנה לד"ר קיסינג'ר שניסח את הסכם ההפרדה שהוא יתן את הפירוש הנכון להג־דרתם של מרגמות כבדות, אם הם בגדר ארטילריה או לא?

קורס רכזי אינפורמציה

קורס רכזי אינפורמציה של יש־ראל באירופה נפתח אתמול במלון "הולילנד" בירושלים לנציגים באי־רופה ובאמריקה הלטינית.

נציגים אלה יעסקו במרכזי אינ־פורמציה ישראליים, מהם בישראל ומהם נציגים מקומיים. הקורס יימשך שבועיים וירצו בו שר החוץ יגאל אלון, שר ההסברה א. ידיב ועוד.

ולדהיים מודה לישראל

מזכ"ל האו"ם קורט ולדהיים שלח את קצין הקישור הצבאי שלו בדרגת גנראל, אל משלחת ישראל באו"ם, כדי להודות לישראל על העזרה שה־גישה לקצין האוסטראלי מחיל האו"ם שנפצע באיזור ההפרדה בגולן ... הקצין הובא לגבול והועבר על ידי מסוק לבית החולים בצפת ... [illegible]

היום — פס"ד במשפט ג'ון דין

(סוף מעמוד ראשון)

של חמש שנים ולקנס בסך 10 אלפים דולר, אולם מצפים כי הוא יקבל עונש קל יותר.

בשמיעת העדויות הפומביות של פרשה ווטרגייט היא הודה בשנה ש־עברה, כי הוא מילא תפקיד מרכזי בנסיון לחפות על מעורבות הבית הלבן בפריצה למטה המפלגה הדמוקרטית בבניין ווטרגייט בשנת 1972.

בשעת פרשת הטרגיים ג'ון סיריקה התיר קמר דין באוקטובר אשתקד להודות בסעיף יחיד של קשירת קשר בבקום לעמוד באשמה שורה ארוכה של עבירות פליליות.

השופט אמר אז לפרקליטיו של מר דין, כי העונש הסופי עשוי להיות תלוי במידה רבה על מידת ההוצלת שיביא לתובע על ווטרגייט.

כי דין לא רק נכב בשמו של ניקסון כאחד המעורבים בפרשה ה־חיפוי אלא גם עזר להרבע לעלות על עקבותיהם של רבים המעורבים לשעבר בצמרת הבית הלבן.

הוא הודח על ידי ניקסון מכהונתו ב"בית הלבן" ובעזבו את התפקיד נדר שלא ישמש להיות "שעיר לעזאזל על פשעים", אשר לדבריו הובנו ר־יבעו בהלקם הגדול על ידי אנשים אחרים.

עדותו המרשימה בפני הקונגרס חבר מושבעים גדול הובילה להגשת כתבי אישום רבים בהליכי ההפללה.

נגד הנשיא, על אף נסיונות הבית הלבן להתיזה בו את הקולר על בטיר־נות הטיהשטש של פרשה ווטרגייט.

ששה עוזרים לשעבר של ניקסון, כולל שר המשפטים לשעבר ג'ון מיטשל וראש הסגל לשעבר ה. ר. האלדמן, יעמדו לדין בפני השופט סיריקה באשמת טשטוש פרשה ווטרגייט. וכל דין יספק חלק ניכר מן ההוכחות המרשיעות נגד ה־מישל.

שר הקליטה התנצל בפני יו"ר הסוכנות

מאת סופר הצופה בירושלים

שר הקליטה שלמה רוזן התנצל בפני פ. ספיר יו"ר הנהלת הסוכנות על ראיון שפורסם ב־"מעריב", שבו התקיף רוזן את ספיר בעניני עליה וקליטה.

רוזן כותב במכתב, כי הוא לא אמר שספיר זורק בוץ במשרד ה־קליטה, אם כי אמר שספיר חוזר מפעם לפעם ומדגיש, כי הוא מתנגד למשרד הקליטה כי זה משרד אומלל ואולם מאחר שהוקם הוא יעבוד ב־שיתוף פעולה עם שר הקליטה, ב־דברים אלה ראה רוזן פגיעה מיו־חרת במשרד הקליטה ואמר זאת ב־על פה לספיר.

כמו־כן טען רוזן שלא יחס לספיר את הטענה כי המשרד הוקם מסי־בות קואליציוניים. דבר זה נאמר על ידי אנשים אחרים.

שר הבטחון מר שמעון פרס, קיבל אתמול בלשכתו את ראש מטה משקיפי האו"ם גנרל בונגט ליליינסטראנד (מצבא שוודיה) וקצין המבצעים הראשי של המטה, קולונל דוד ריצ'ארדס (מצבא ארה"ב).

מנהיג הטורקים בקפריסין

הווטו הסובייטי יביא לדחיית ביצוע הסכם הפסקת־האש באי

ניקוסיה, 1 (ע"ץ) — מנהיג ה־טורקים בקפריסין סגן הנשיא ראוף דנקטאש אמר היום לכתב "רויטר" כי הווטו הסובייטי של היום במועצת הבטחון עלול באחר שלא ספק יביא לדחיית ביצוע הסכם הפסקת האש שהושג בז'נבה בין נציגי בריטניה, יוון ו־טורקיה.

דובר בניקוסיה של החוץ הקפריסאי אמר לעתונאים כי הווטו כא־רץ את תקופת האי־ודאות באי.

מזכיר האו"ם קורט ולדהיים אמר אמש כי עתה אין לו ברירה ועליו להיענות לדרישה הטורקית לצינור כוחות האו"ם מהאיזורים ההנונים לפיקוח טורקי באי.

ההטב"ג בגד ההחלטה

אתמול בבוקר הטילה בריה"מ וטו על הצעת החלטה שהוגשה ל־מועצת הבטחון הקוראת להרחבת הסמכות כח האו"ם לשמירת השלום בקפריסין.

ההחלטה זו, שהיתה מסמיכה את מזכיר האו"ם קורט ולדהיים להפ־עיל את כוחות האו"ם בהתאם ל־הסכם ז'נבה קיבלה 12 קולות. כ־שרק בריה"מ ובילו רוסיה מצביעות נגדה. נציג סין לא השתתף ב־הצבעה.

השגריר הסובייטי יעקב מאליק הצביע נגד ההחלטה, לאחר שנציג בריה"ב ניסה לדחות את אישורה ב־ביקש דחייה של ההצבעה למשך סעטיים כדי שיוכל לקבל הוראות. היה זה הווטו ה־110 שהטילה בריה"מ במועצת הבטחון.

הנציג הסובייטי אמר קודם לכן כי יש צורך לבדוק את הרכב כוח האו"ם הראה כי ביקש לסלול את הדרך לאפשרות של הכללת יחידות צבא מהמדינות הקומוניסטיות ב־כוח הבינלאומי.

מאליק הצהיר במועצה כי גאליץ להסיל וטו, באותר שלא היה בידי השלטונות הסובייטיים הזמן הדרוש לעיין בהצעת ההחלטה או בהסכם ג'נבה, שעליו היא מבוססת.

כמה נציגים מערביים הביעו אופ־טימיות, באומרם כי ניתן לנסות החלטה חדשה תוך פרק זמן קצר ביותר ואולי אזורים הין פסימים יותר, בציינם כי בריה"מ מדרוש ל־בסח פיקוח קפדני יותר מצד מועצת הבטחון על פעולות הכוח לשמירת השלום בקפריסין.

לפני שנערכה ההצבעה אמר נציג יוון דניס קאראיאניס כי הידיעות המתקבלות מקפריסין אינן מעודדות. הוא הצביע על העובדה שכבהאי מת־קבלות ידיעות על הפרה המורזת של הפסקת האש — 12 שעות בלבד לאחר חתימת הסכם ג'נווה.

הוא ציין כי כוחות טורקיים תק־פו כמה כפרים ואיימו לכבוש אותם.

לפני שהמועצה ניגשה להצבעה אמר מזכיר האו"ם שהמפקד הצבאי הטורקי בקפריסין עומד על סילוק כל חילי האו"ם מהאיזורים הנתו־נים לפיקוח של הצבא הטורקי.

הרחבה בפעולות ההסברה של ארגוני המחבלים

עם הצעדים הנעשים על־ידי המחבלים הפלשתינאים כדי להשקות את דעת הקהל במע־רב, עבד אתמול נציג של המש־רד ההסברה בפגישה עם עו־כי התחדשות של העתונות הי־שראלית.

הוא ציין כדוגמה, כי פעה שה־מחבלים מדברים בפרסומיהם בשפות לועזיות על הקמת רפובליקה חילו־נית דמוקראטית, שבה יוכלו היהו־דים להיות כאזרחים שווי זכויות, הרי בפנותם לציבור הערבי, הם מדברים על רפובליקה ערבית חילו־נית דמוקראטית.

נושא זה ניתן בהרחבה בסימפו־זיון שקיימו חוגים פלשתינאיים לאחרונה ואשר בו הטעימו המש־תתפים כי אין להעלות על הדעת הקמת רפובליקה "בשטח פלשתין", שלא תהיה רפובליקה ערבית.

איש משרד ההסברה ציין, כי לאח־רונה ניכרת הרחבה הפעולות של הארגונים הפלשתינאיים במישור ה־הסברה. הוא הזכיר בהקשר זה את "ג'ורנאל אוף פלשתיניאן סטאדיס", עתון מקצועי שבו כותבים גם קס־פים מן העתונות הישראלית.

באנגליה מופץ חינם אין כסף על ידי הפלשתינאים פרסום דו־שבועי "פרי פלשתיין" (פלשתין ה־חופשית). נוסף לכך נפוצים המחב־לים במוסד מחקר "המכון ללימודים פלשתינאיים" שבראשו עומד ד"ר האליד אל חאלידי, אחד המועמדים לראשות "הממשלה הפלשתינאית".

בתשובה על שאלות אמר הדובר, כי בעניין ההסברה בחו"ל קיימת אמנם החלטה של הממשלה מ־31 במארס 1974, אך לעת עתה טרם הושלמו התכניות לשימוש החלטה זו. בנושא זה סיפלה ועדת מומחים ש־העבירה סימוניה לדרג המדיני.

המקור הטעים, כי בשלב זה אין משרד ההסברה נושא באחריות להס־ברה בחוץ לארץ.

קבלת־פנים לרבנים ומחנכים בגולה

מסיבת קבלת פנים בערבה ב"בית מאירי" ע"י המרכז העולמי של ה־מזרחי הפועל־המזרחי בשיתוף עם המחלקה לחינוך ותרבות תורניים ב־גולה של הסוכנות היהודית לא"י. לחברים אורחים מחו"ל, רבנים ו־מורים, קבוצה ועד החינוך התורני של המזרחי בארצות הברית והמועצה לחינוך תורני בניו־יורק. השתתפו בפגישה כ־150 חברים והאורחים עם רעיותיהם.

פתח וניהל את המסיבה, מרכז המרכז העולמי צבי עשהאל, שהדגיש כי המרכז העולמי עושה בזה ניסיון לרכז את ציבור החברים האוהדים השוהים בארץ למטרות שונות, כדי למכור ידע ממקור ראשון על הנעשה ועל הנעשם בתנועה ובמדינה.

ראשון המברכים היה הרב צמח זמבורובסקי, יו"ר המרכז העולמי. שעמד בדבריו בעיקר על מרכזיותה של מדינת ישראל בחיי העם בימינו מחד ומצד שני על השקפת עולמו הכוללת של המזרחי המתבטאת ב־עשייה מבורכת בכל שטחי החיים מכאן. כן ברכה הגב' טובה פנחסי, יו"ר הנהלת תנועת האשה הדתית לאומית, היא הצביעה לא רק על פעילותה של התנועה בשדה החינוך ובשדה העזרה הסוציאלית, אלא גם על מפעלי התנועה בכל תחום החל מ־ישיבה ועד אוניברסיטת בר־אילן וכן בענפי כלכלה שונים כגון שיכון, ביטוח, קואופרציה וכו'.

עיקר הערב הוקדש לשאלות ותשו־בות: נשאלו שאלות בתחום הפעילות ההינוכית בארץ ובגולה; על בעיות היה של התנועה בגולה ובעיקר ב־ארה"ב; ועל הבעיות הפוליטיות ה־מעסיקות כעת את חברי התנועה ב־ארץ ובגולה כאחד, כגון הצטרפות או אי הצטרפות לממשלה: היאחזות בשומרון ועוד. השיבו על ה־שאלות בפרוס רב משה קרונה, ראש המחלקה לחינוך תורני והי"כ ד"ר י. בן־מאיר.

105 ניספו בשטפונות בבנגלה דש

דאקה, 31 (צ"ר וע"צ) — 105 תושבים ניספו בשטפונות עזים אשר הציפו כשליש משטח בנגלה דש. השטפונות אילצו 15 מליון תושב לפנות את בתיהם. הפליטים מרו־כזים במחנות ברחבי המדינה.

בעולם החזנות

אפלייה בקליטת חזנים עולים

עם זרם העליה שהגיע לישראל מבריה"מ־והעוצמות באו כמה חזנים ידועי־שם שהם אמנים במקצועם. הורידים שבתוכם הצליחו ל"הסתדר" בבצורות מכובדות ואף להתפרסם. הנשארים שבהם נשארו שקועים ב־פינתם ואין איש שם לב להם.

את הפילותו של אחד, מן הסוג האחרון, נזדמן לנו לשמוע בשבת "חזון". הופעתו בתפילה שימשה חוויה לרבים מן המתפללים. לפנינו אמן רינה מעולה השולט בכל מכמני הנוסח המסורתי ובעל "אכירהו" מל־בב ומסוגנת. החזן גם ניחן בקול ערב וצלול, שלעתים נדירות ניתן לשמוע כמותו. לאחר התפילה ניגשו רבים מן המתפללים ובירכוהו ב"יישר כוח" בליווי לחיצת־יד חמה. אך כשניגשתי לדבר עם חבר הנהלת אותו בית־כנסת על "תכליתו" ואמרתי: "לפניכם אמן עמוד לא שכיח — האם תזמינו אותו לשמש שי"ץ בבית־הכנסת לימים הנוראים הבעליס? "כן" — אמרו לי — הוא חזן טוב, אפילו טוב מדי בשבילנו... כלומר הסגנון שהוא הציג הוא קצת "גלותי" המשובל בחזרות רבות על מלות התפילה, כדרכם של החזנים המסלסלים בקולם ומשלשלים כל מלה ומלה היוצאת מפיהם. ולזה — הוסיפו לטעון — גם המיכפא ה"אשכנזי" שבפיו צורם את אזנו של המתפלל הישראלי הוותיק. ועוד מה־זכבה של המתפלל הצעיר. ועוד סענה, מסוג זה הוסיפו הגבאים מבית־הכנסת. הם מעדיפים, על־כן, להזמין חזן ישראלי בעפות כשרון זמרתי, ובלבד שיתאים לסגנון ה"תפילה הישראלי"...

אם לא יבוא שינוי ביחס קהה לחזנים־עולים — הרי שאנו סוללים דרך להם, שיעזבו את ישראל ויחפ־שו להם מקום־תפילה מעבר־לים. דרושה על־כן פעולה כתוכנית — מצד כמה גורמים וקודם־כל מצד פעילי הקליטה הממלכתיים, נוסף על הארגונים החזנים הקיימים בארץ — כדי להפסיק את התופעה המכאיבה הזאת. יש להקים מעין אולפן לחזנים עולים, בהם יקבלו הדרכה על אופן השתלבותם והקלטותם בבתי־כנסת בישראל. הדרכה זו צריכה להיות בשני כיוונים: א) להנחותם בסגנון התפילה הישראלי על־ידי בעלי מק־צוע ובעלי־נסיון; וב) להקנות להם ידע של קריאה במיבטא ה"ספרדי" הישראלי.

כפי מה שנודע לנו היתה גם פנייה מצד ארגון החזנים בישראל אל ביהדות הקליטה להגיש לחזנים־עו־לים אותה הצורה המוענקת לאומנים, למוסיקאים ולאמנים אחרים, בהקופה ... הקליטה ... ההקלטות הבמכובדות ... [illegible]

גלגולו של חסיד מודזיצאי

השבוע הסבבו לשיחת־רעים עם החזן־הוראה מניו־יורק יוסף אידלמן המבקר כעת בישראל, בפעם השני יודע כפה. מתוך הזכרונות שהועלו בהזדמנות זו ע"י המזכ"ל של איגוד עתונאי ישראל מר משה רון — נודע כי החזן־האורה הוא יליד ורשה אף שנתפרסם כחזן הורלנאי, ואביו ר' אידל קריפמן שימש בעל־תפילה ב"שטיבל" המודזיצאי שברח' פנשה 3. כאביו השי"ך הוא ירש את כשרונו המוסיקאלי ושם המשפחה שהוא אימץ לעצמו בהמורות־הזמן — אידלמן — גוזר משמו הפרטי של אביו אידל.

אגב־כך סופר עוד באותה הזדמ־נות, כי כאשר בא החזן בפעם ה־ראשונה לישראל בשנת תרצ"ה עם־חה תפילתו ב"אהל־שם" בתל־אביב ודשם עז על הציבור. בתפילה זו היה נוכח הפסקן הציוני הוותיק ר' ישי אדלר ז"ל, מפעילי "אהל־שם". לאחר כל פרק תפילה שאמר החזן היה ר' ישי חותם במילת ההתפעלות: "מחיה נפשות". ואכן רב־שם זה על סיב זמרתו של החזן לא נשתנה ברבות השנים — גם כששמעתהו השבת מעל גלי האתר ובמסיבת־החזנים. באמת מחיה נפשות.

מסיבה לחזנים־אורחים

כרגיל, בתקופה זו בשנה פוקדים את הארץ בביקוריהם חזנים רבים מהתפוצה. השנה מבקרים בישראל החזנים: אהרלה דיימונד, יוסף אי־דלסון, אריה קליין, בנימין מיונר, יוסף מלכתני ואברהם רעבני (ארה"ב) יהושע לרר, נחום מליך (בלגיה).

ארגון החזנים בתל־אביב, ערך ביום ב' האחרון מסיבה לכבודם. את המסיבה הינחה עקיבא ציטרמן וב־פרקי התפילה וזמרה הופיעו החזנים: בנימין מייזגר, דוד סטיסקין, שלום לבוטש, דב נתן, יוסף אידלמן ויוסף כלובני. ליווי כאולתר בפסנתר הגיש להם המנצח והמוזיקאי יהודה פרבר־ניק. יו"ר ארגון החזנים בישראל בנימין אונגר השמיע דברי סיכום ההזן אברהם כרמל חתם בתפילה לשלום חיילי צה"ל. המסיבה נערכה באולם "בני־ברית" ליד שולחנות עם כיבוד קל.

כ.ש.

איגוד המושבים של הפועל המזרחי:

זכותו של כל יהודי להתנחל בכל חלקי א"י ההיסטורית

המפד"ל בבני ברק: ההתנחלות בכל חלקי הארץ — קיום מצוות ישוב ארץ ישראל

מזכירות איגוד המושבים של ה־פועל המזרחי, קיימה דיון בנושא ההתנחלויות, והגיעה להחלטות הב־אות:

● זכותו הבלתי מעורערת של כל יהודי, להתנחל ולהתיישב בכל חל־קי ארץ ישראל ההיסטורית.

● אנו רואים בהתנחלות בכל פנות הארץ, צו לאומי ראשוני, ובמתנח־לים המפעלים את מקיימי צו הגבורה כמו שכתוב: "וירשת וישבת בה" הם הם, כממשיכי דרכם, של חלוצי ההתיישבות הראשונים, ועל הכבוש לעמוד לימינם במשימה זו.

● אגוד המושבים, תובע מהממשלה ליזום ולבצע, התנחלות והתיישבות רחבה בצדים כעבר לקריה־ירק, יחזק את בטחוננו ויבטיח ריבונות ישראל על הארץ המובטחת — הלוך למענה.

ההלכת מזכירות המפד"ל בבני ברק

מזכירות המפד"ל והסתדרות הפועל המזרחי בבני ברק, הסניף הגדול בארץ, בהשתתפות מן הועדה הבוניציפאלית וחברי המועצה הדתית במקום דנו ביום ד' בישיבה משותפת בבעיות העומדות על הפרק.

בראשית הישיבה התקבלה פה אחד הצעתו של הה' חנניה וינגרט בענין "ההתנחלות בשומרון", הנ־בנה בין השאר:

● המפלגה הדתית הלאומית, סניף בני ברק, רואה בהתנחלות בכל חלקי ארץ ישראל משום מצוות ישוב־ארץ, במפעל חלוציות אדיר זה נושא בדובו על ידי כל חוגי הנוער הדתי הלאומי, ומהווה ביטוי מלבב במוחש הגשמתו של רעיון החלוציות בימינו.

● המפלגה דוחה בתוקף את מסע ביסוי ההסתה — הפרועה הגיזון מהפעלת דלוזים על שנאת אחים בתוך התנגדות ההתנכרות לערכי לאום שכפקודו בחוגים שמאלניים כנעניים.

● המפלגה פונה לממשלת ישראל לאפשר למתנחלים אלה ולאחרים קיים ולהתנחל במחוז השומרון ולשם הכנית התנחלות והתיישבות חקלאית, כפרית ועירונית ממלכתית על קיפה הובה" ביוזמים ורבת תנופה.

לאחר מכן פתחה המזכירות הגוזה המוניציפאלית בדיון על מעמד של המועצה הדתית במקום וטיב היחסים הצריכים לשרור בינה לבין מועצת העיר.

החבר שלמה זבורזי, יושב ראש המועצה הדתית, מסר סקירה מקיפה על פעולות המועצה, ברכיותיה, התפתחותה מאז הוסדה, התנזה ה־כים ותוכניות לעתיד.

בדיון שהתפתח עקב הרצאתו לתנו בהרחבה ההצעות השונות השלום תיקון האפשריות בדיון השתתפו: הה' משה הלברשטיין, רפאל מרוכש, מיכאל לוין, ישעיהו שטיגליץ, אהרן קופלביץ, הנוך הבר, יחיאל רוזנר, ואריה הכיאל. הוחלט להמשיך את הדיון בישיבה נוספת שתתקיים תוך שבועיים.

הישיבה נוהלה על ידי החבר אש־רהם מנביץ, יו"ר מזכירות הסניף.

יד הרב מימון
יד הרב מימון — YAD HARAV MAIMON

מרכז עולמי לתורה וללימודי היהדות
והסתדרות הרבנים דאמריקה

רב־שיח

על

תחומי המעורבות של יהדות התפוצות בעניניה הפנימיים של מדינת ישראל ומעורבות מדינת ישראל בבעיות יהדות התפוצות

יתקיים בעזה"י בימים ס"ז, ט"ז, י"ז מנחם־אב תשל"ד (3.4, 5.8.74) בבית מוסד הרב קוק, בירושלים שכונת מימון

ישיבה א'
מוצש"ק
ט"ו מנחם־אב
בשעה 9.15

דברי פתיחה — הרב ד"ר בער רוזנצווייג (נוי־יורק) • דברי ברכה — ד"ר יצחק רפאל, יו"ר מועצת "יד הרב מימון"; הרב מרדכי שרגא שיינפלד, נשיא הסתדרות הרבנים.

מבעות הלכתיות
אלוף הרב מרדכי פירון, הרב הראשי לצה"ל ... הרב שמחה קראוס (סט' לואיס).
יושב ראש: הרב א. י. דולגין (ירושלים).

ישיבה ב'
יום ראשון
ט"ז מנחם־אב
בי"ס לפנה"צ

"מיהו יהודי"
הרב ישראל מ. לאו (תל־אביב) • הרב ש. מונבדיס (פריס) • הרב ד"ר משה בורליק (ניו־יורק) • הרב ד"ר מנחם פלכמן (אטלנטה).
יושב ראש: הרב מנחם הולצר (ניו־יורק).

ישיבה ג'
יום ראשון
ט"ז מנחם־אב
ב־4 אחה"צ

מקומה של האשה הדתית בחברה החדשה
הרב ד"ר רפאל ש. וינברג (קרית מוצקין) • גב' טובה ליכטנשטיין (ירושלים) • גב' חנה רבקה פיאגר (ניו־יורק) • גב' גאולה רפאל (ירושלים).
יושב ראש: הרבנית מרים רוזנצוייג (ניו־יורק).

ישיבה ד'
יום ראשון
ט"ז מנחם־אב
ב־8 בערב

ענייני חינוך
מר אהרן ידלין, שר החינוך והתרבות (ירושלים) • הרב זבולון חרל"פ (ניו־יורק) • הרב ד"ר אהרן רקפת (ירושלים) • הרב שלמה דלגן קרמאן (ניו־יורק) • מר משה קרונה, ראש המחלקה לחינוך ותרבות תורניים בגולה (ירושלים).
יושב ראש: מר חיים זוהר (ירושלים).
דברי סיכום: הרב ד"ר בער רוזנצוויג

יום ב' י"ז מנחם־אב
סיור אל מצדה בהדרכת פרופ' זאב וולנאי

יוצאים מבית מוסד הרב קוק, שכ' מימון ירושלים, בשעה 7.00 בבוקר. הסיור באוטובוסים נוחים. נא להצטייד בכיסוי ראש מתאים ובשתיה • הנתיב: מירושלים לערד, דרך הישימון אל מצדה. סיור יסודי במצדה, ירידה דרך מדבר יהודה אל עין גדי. לאחר מכן אל ערבות יריחו (אם הזמן יאפשר יתקיים סיור בשומרון). דמי כניסה: 3 ל"י) • במקום מסיבת סיום. דברי ברכה: ד"ר ש.ג. כהנא ונציג צה"ל. • למשתתפים תוגש ארוחת צהרים קרה כהלכה "מסעדי", חמץ וחיים. כרטיס השתתפות — 24 ל"י

פרטים בעניין הסיור ורכישת כרטיסים — בית מוסד הרב קוק ת.ד. 642, טלפון 826231, ירושלים — מספר המקומות מוגבל

רב־שיח זה נערך בתמיכתם הנדיבה של משרד הדתות, משרד התיירות והמחלקות לאירגון ולהינוך והתרבות התורניים בגולה של ההסתדרות הציונית העולמית.

א היה כל „הסכם חשאי"
ין המפד"ל בבירה ו„אגד"

בעניין הפעלת המוסך בתלפיות

...ב„הצופה" בירושלים: המפד"ל בירושלים הי... תמיהה על פרסומים ש... בשבוע האחרון בעיתו... על הפצת שמועות בענ... הנהלת המפד"ל בעיר, „הסכם חשאי" שהושג בבי... עם הנהלת „אגד" ושעל... מטרתה שמירת השבת ב... עיקר התחבורה בבירה, ...ת עמדת המפד"ל באשר הקמת מוסך „אגד" בתל...

המוסך. בפגישה שהתקיימה לפני שבועיים בין הנהלת „אגד" והנהלת המפד"ל ואשר עליה דווח בשירות ב„הצופה", חזרו נציגי „אגד" והב־טיחו את שמירת השבת גם בעת הפעלת שעון הקיץ. באותה פגישה הועלה גם עניין מוסך „אגד" ב־תלפיות וב„הצופה" דווח על כך מיד. כפליא איפוא כיצד שבועיים לא־חר פירסום זה, הופיעו לפתע ידי־עות בכמה עתונים, על „הסכם חש־אי" שנחתם כביכול בין „אגד" ו־המפד"ל. חבר מועצת עיריית ירו־שלים, עו"ד אורי הופרט, מן ה־מפלגה הליברלית העצמאית, אף כי־נס מסיבת עיתונאים בה נמסר על „ההסכם החשאי"...

...זאת היא כי הנהלת „אגד" ...לים הקפידה כאן ומקפידה ד־קפידה גם בימים לאחר הפעלת הקיץ, על שמירת שבת כהו־ ומשום כך לא היו נציגי ה־זקוקים לביצוע „עיסקה" עם

...עם זאת בחנה סיעת המפד"ל ...ת את הנושא של הקמת „אגד" בתלפיות, החוזר ו־בשנים האחרונות בשל הת־תושבי השכונה. הסיעה הזה כפי שהחליטו רוב חברי הע־איר, לתמוך באישור הקמת

הנשיא החדש של הסתדרות ציוני אמריקה:
אין להיחפז ואין לוותר על אף עמדה מדינית

„עצה טובה" למנהיגי יש־ראל „לא להיחפז ולא לוותר על אף עמדה מדינית", יצא הנשיא החדש של הסתדרות ציוני אמריקה, ד"ר יוסף שטרנשטיין, בארוחת צהרים שנערכה אתמול לכבודו ולכ־בוד מנהיגים אחרים של ה־איחוד העולמי של הציונים ה־כלליים על ידי גזבר הסוכנות, א. דולצין.

בארוחה, שנערכה בבית ציוני אמ־ריקה בתל־אביב אמר ד"ר שטרנש־טיין: „עתה המועד להרבה התאפ־קות ובמיוחד להימנע מהצהרות ל־עתונות חדשות לבקרים, שכן הללו תופסות מקום בולט בעתונות בארה"ב וכל התחכמות יתר על המידה היא מסוכנת ביותר. בעוד שהמנהיגים רו־צים להראות לאמריקנים שאנו תקי־פים עד כדי ויתור על הביטחון, מבינים את זה האמריקנים בצורה פשוטה מאד: הנה ישראל נאלצת לוותר על עמדות שלא הגיעו לה, על תביעות שלא היו הגיוניות או צודקות, ומכאן שתביעותיה לא היו צודקות ולא הגיוניות מתחילתן. חכמים היזהרו בדבריכם".

ד"ר שטרנשטיין עמד בהזדמנות זו על הקשרים הטובים שיש לציוני אמריקה וקרא „להיות מוכנים לכך שהסתדרות ציוני אמריקה תראה צו־רך לנקוט עמדות, שלא יהיו לרצונם של כל הזרמים בישראל".

„העיקר — לא לפחד". אמר, „ואם תגידו, לא יהיו לכם הרבה ידידים והרבה תמיכה, אני לא קורא לכם להתפקס, אבל גם לא לפחד".

אשר לבעיה הפלשתינאית אמר, הרי גם כאן יש להרוס מיתוס, שכן אין כאן בעיה פלשתינאית, אלא בעיה רוסית, והשגב לזכור שאמרי־קאים אינם רואים בפלשתינים לאום אלא בעיה הטעונה פתרון. „אמרי־קאני אינו מבין מה זה לאום, א"א אם כן הדבר כרוך בהגדרה עצמית. ולכן חשוב להרוס את המיתוס הזה של לאום פלשתינאי בפני עצמו", אמר.

הופחת המכס הקצוב על נס קפה וברזל עגול

במסגרת חשיפת תוצרת הארץ ליבוא מתחרה

המכס הקצוב הופחת אתמול במסגרת מדיניות החשיפה של תוצרת הארץ ליבוא מתחרה.

אתמול פורסמו צווים על שינו־יים במכס ומס קנייה כדלהלן:

● צו המעלה את המכס על מהד־קי כביסה מ־32.5 אחוז ל־45 אחוז. המפעל המייצר מהדקים אלה נמ־צא בקריה שמונה.

● הקטנת הזמן של המכס המופ־חת על ליבנים, קוצרה בחודש ימים ותסתיים ב־1.9.74 (במקום ב־1 ל־ אוקטובר השנה). שיעור המכס ה־מופחת הוא 10 אחוז, והשיעור ה־רגיל שייכנס לתוקף ב־1.9.74 יהיה 20 אחוז אך לא פחות מ־160 ל"י למטר מעוקב. קיצור תקופת המכס המופחת, נובעת מירידה כללית ב־מחירים של לבידים בשוק העולמי, ובעקבות כך נרשמת קשיים ליצ־רנים המקומיים.

● במסגרת המגמה של מניעת התייקרות של מוצרי מזון בסיסיים, ניתן פטור ממכס, על פתיתי דג פילה מיובש. שיעור המכס הקו־דם היה 40 אג' לק"ג, והפטור ה־קיים מקביל לזה הניתן על דג בק־לה מיובש.

● מתוך היענות לגופים במדי־ניות של שמירת על איכות הסבי־בה, בוטל המכס על מתקנים ל־ריסוק אשפה בעלי משקל מעל ל־1000 ק"ג. מתקנים אלה מיועדים ב־עיקר לשימושן של העיריות, בסילוק האשפה מרחובות הערים.

● המכס הקצוב על נס קפה הופ־חת מ־12 — 10 אחוז לק"ג ל־4 ל"י +10 אחוז לק"ג. הפחתה זו היא במסגרת המשך מדיניות הח־שיפה, לגבי תוצרת מקומית.

● השיעור המוזל של מס קניה והמכס על יבוא משאיות דיזל גדו־לות — הוארך בחודש אחד.

● מס הקניה על ברזל עגול (ה־משמש בעיקר לבניין) הופחת מ־20 אחוז לסתה ל־15 אחוז. במקביל הועלה תשלום ההגבה על ברזל מ־ייצור מקומי מ־130 ל־430 ל"י ל־טון. שינוי זה בא במגמה להשו־וות את מחיר הברזל מייצור מקו־מי, למחיר הברזל המיובא, וכן למ־נוע רווחים עודפים מקבלנים וסו־חרים — בברזל מייצור מקומי.

עודדון לשיקום אלכוהוליסטים נפתח בבית־שמש

...תחלואים איננה תופעה נפוצה ...ל, אך כאשר מתגלית תופעה ...אלו במימדים קטנים, על שי־...ספד להיערך נכונה ולטפל. אמר אתמול ד"ר מ. א. קורץ ...משרד הסעד, בטקס חנוכת ...לשיקום אלכוהוליסטים בבית

...קורץ ציין, כי מדובר בנסיון ...בארץ המקביל לנסיונות שנ־...עשו בארצות בהן תופעת ...ליום בתוך האוכלוסיה שכי־...ה. ל־14 ראשי משפחות ש־...עוסק המועדון, למצלה מ־...לדים וזה מחייב ביתר שאת ...ולעשות לשיקומם.

...צינה אדלר, מפקחת אזורית ...הסעד, הסבירה את יסודות ...המבוססת על היסודות ה־...ירפיה פסיכיאטרית רפואי וסו־...משולב כדי להשיג את הגמי־...זלתה משתיית אלכוהול אפ־...צית קטנות; שיקום החולה ...; שיפור תפקידו של החולה ...משפחה על ידי שינוי תדמיתו ...בי ביתו, ותו התורה הדרגתית ...לדים הביתה; מעקב רצוף ...החולים כדי לבצרת תורתם ...; פיתוח תחושה בציבור ש־...; היא מחלה שחובה לטפל בה. ...את הטקס יושב ראש המועצה ...ת בית־שמש, עמרם לוק, ש־...מלוא עזרת המועצה להקמת ...ולקידום הפרוייקט.

ידעונו הבעיות של בית־דגן

שר הפנים שלמה הלל, ביקר את־מול בבוקר בבית דגן כדי לעמוד מקרוב על מצבו של היישוב, שה־בניה בו הוקפאה לפני שלוש שנים בשל החשש שרעש מטוסי הסילון הממריאים מנמל התעופה בן־גוריון בלוד, שולל אפשרות מגורים במקום הזה. אל השר נלוו מנכ"ל משרד הפנים, חיים קוברסקי, ראש אגף התכנון במשרד, יעקב דש, והממונה על מחוז המרכז אברהם חיון.

בבניין המועצה נפגשו השר ומל־ויו עם חברי המועצה ולאחר סקירה קצרה של המצב מפי ראש המועצה, יחיאל המאירי, אמר השר הלל, כי אין לו תשובות לכל השאלה ש־בעורר מצב היישוב, „אולם אני מקבל על עצמי להביא את הנושא לדיון רציני ושקול בזמן הקרוב לק־ראת פתרון שיהיה טוב לאוכלוסיית המקום".

שר הפנים הוסיף כי מצוקת תו־שבי בית דגן היא תוצאה של נסיבות אובייקטיביות ולכן חובה להביא ל־פתרון שישים קץ לסבל התושבים. „חובתנו היא לחלץ את היישוב מהמשבר הודאות בו הוא שרוי בשנים האחרונות", אמר.

במפלגה ובתנועה

האשה הדתית לאומית

תל אביב: פרשת שבוע בהכשר שנקין בבית ההבה ציילה וזרמן, הפלמ"ח 41. הרצאה הרב ליפשיץ.

המחלקה לקליטה הברתית של עולים

תל אביב: עונג שבת במעון עו־לים „קסם". החזן יוסף זיו. עונג שבת במעון עולים „הירקון" החזן יצחק שפירא. ביום שני, י"ז מנחם־אב, שעור ביהדות ע"י הרב לנדמן במעון עולים „קסם" בן יהודה 14.

תל כביר: ביום רביעי י"ט מנחם אב ב־5 אחה"צ יתקיים השעור לב־גים להכנה לבר מצוה ע"י המורה מר שלמה שלי. עד עכשיו לימד הרב נתן לגדמן מחולון. השעור מתקיים בכל יום ראשון ורביעי בבית גב' למרה, רח' צונץ מס' 5, דירה 25. השעור ממומן ע"י המועצה הדתית והמרכז לחינוך דתי.

בבנוך המפד"ל הופה

שיעורי תורה

בביכנ"ס הפוהמ"ז בבית התנועה, רח' החלוץ 59 בשבת ב־7 בבוקר שי־עור בגמרא ע"י מנחם המר. בשעה 10.30 שיעור ברמב"ם ע"י מאיר אור־יין. בכל יום רביעי ב־8 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב ג. ראטה.

בביה הכנסת בשיכון הפוהמ"ז ב־קריית אליהו בשבת ב־10 שיעור בג־מרא ע"י יצחק לבנין. אחה"צ שיעור בגמרא ע"י ישראל פולקבן. בכל ימות השבוע לפני תפילת מנחה שי־עור בגמרא במסגרת לימוד דף היו־מי ע"י הרב בהרב ליבר.

בבית הכנסת המרכזי בקריית אליו־עזר בשבת ב־3.30 שיעור ברמב"ם בהדרכת דוד אוירבך. ביום ראשון ב־17.30 שיעור ברמב"ם וביום חמי־שי 17.30 שיעור עיוני בספרי נבי־אים בהדרכת דוד אורבך.

ירושלים

הרב קורשבלום ירצה ב„היכל שלמה"

הרב מרדכי קורשבלום, יו"ר עמית של מחלקת העליה של ההסת־דרות הציונית וחבר המרכז העולמי ירצה בשבת ב־6 אחה"צ, ב„היכל שלמה", על „מוסר היהדות לפי פר־קי אבות".

הקהל מוזמן.

יהודה קיל ירצה על פרשת השבוע

השעור ב„פרשת השבוע לאור ימי־נו", מטעם „ארגון חוקי התנועה", ית־קיים בשבת ב־4 אחה"צ, בבית הכנסת „היכל שלמה". את השעור יתן יהו־דה קיל.

הרב אברהם צ"ל נבחר לוועד הפועל של איחוד הרבנים

הרב אברהם צ"ל נבחר כחבר בוועד הפועל החדש של „ארגון רב־נים עולי ארצות המערב", (בטעות נשמט שמו מרשימת חברי הוועדים שפורסם בעתוננו לפני ימים אחדים).

תל־אביב

בית הכנסת הגדול (רחוב אלנבי 110)

השבת יעבור לפני התיבה בבית הכנסת הגדול חזן אורח. ערבית ב־7.45, שחרית ב־8.00.

בית הכנסת „בית אל" (פרישמן 23)

השבת יעבור לפני התיבה בתפילת שחרית ומוסף החזן הראשי הצעיר מר אריה קליין. אורח מארצות הברית, חובבי חזנות ושירה מוזמנים. תחילת התפילה בשעה 8.30.

אזכרה לר' מנחם פרידמן ז"ל

ביום שני י"ז מנ"א ב־5.30 אחה"צ אזכרה על קברו של ר' מנחם פרידמן ז"ל בבית העלמין בקריית שאול. נפ־גשים ע"י השער.

הכנסת ס"ת לבית כנסת „ישראל הצעיר" בפתח תקוה

במוצש"ק ט"ו באב ב־9.30 יתקיים טקס הכנסת ספר תורה לבית הכנסת „ישראל הצעיר" בפתח תקוה. ספר התורה נתרם ע"י קהילתו של הרב חיים אלעזרי בארה"ב.

הוקמה קופ"ח המאוחדת

קופת חולים מאוחדת, שהוקמה על ידי איחוד קופות החולים „מר־כזית" ו„עממית", הקיף כ־170 אלף מבוטחים ב־75 סניפים, והקצבה ה־שנתי יעלה ל־30 מיליון ל"י — מסר אתמול מר יעקב ברומן, נשיא קופ"ח מאוחדת, במסיבת עתונאים שנערכה ב„בית סוקולוב" בתל־אביב.

תורנות בתי מרקחת

יום ו' — ת"א יפו: בבי, רח' דיזנ־גוף 174 טל. 222386; פרנקל, הבי־לך ג'ורג' 28 טל. 223721; יאני, יהודה הלוי 67 טל. 612474.

ירושלים — גיבנס, הארי 12 טל. 33676; אל שטב אל גדידה בתוך שער שכם 283401.

רמת גן ובני ברק: אסותא — זיבו־טינסקי 41 רמת גן טל. 731874. נתניה: מרכז — רח' הרצל 36 טל. 22739.

חולון: אסותא, רח' סרוקפלדר 4 (בול שנקר 19).

הרצליה והסביבה: כפר ריבלין — רח' ויגנס 142 (מול כלון סירן) הרצליה פיתוח טל. 938014.

בת ים: צבי בת ים, רח' הנביאים 3 (ליד מגן דוד).

רמלה — לוד: פרדו, רח' הרצל 75 רמלה.

באר שבע: אסותא, מרכז גלעד חוש דרך הנשיאים.

יום שבת — ת"א יפו: גרינברג, רח' המלך ג'ורג 46 טל. 226208; תרופה, רח' דיזנגוף 217 טל. 223488; יאני, רח' יהודה הלוי 67, 612474.

במוצאי שבת: הנביאים, רח' ה־מלך ג'ורג' 72 טל. 286740, צפון, רח' יהודה המכבי 33 טל. 449995.

ירושלים: אל ארז, באב אל זה־רא טל. 392682, בטי"ע, שטראוס 10 טל. 222911, אופלסקה, יפו 110 טל. 224021.

רמת גן והסביבה: עמית, מודיעין 130 רמת גן 722954.

נתניה: תרופה, רח' הרצל 2 טל. 28656.

חולון: בריאות, רח' קראוזה 46.

הרצליה והסביבה: כפר ריבלין, רח' ויגנס 142 (מול כלון סירן) הר־צליה פיתוח טל. 938014.

בת ים: עזרא, בלפור 135 בת ים.

רמלה לוד: סניטס, רח' הרצל לוד.

באר שבע: אביב, שכון ג'.

הוכנס ס"ת לסניף בנ"ע בקריית משה

מאת כתב „הצופה" בירושלים

בבית הכנסת של סניף „בני עקי־בא" בשכונת קריית משה בירושלים, נערך אתמול ברוב עם טקס הכנסת ספר תורה, שנתרם על ידי אברהם (איבו) כהן מארה"ב. קדמה לטקס תהלוכה של חברי הסניף בחוצות השכונה.

במעמד הכנסת ספר התורה נשא דברים הרב מרדכי קירשבלום, יו"ר עמית של מחלקת העליה והקליטה, אשר קרא לעידוד בתי כנסיות לנוער בכל רחבי הארץ. בשם תושבי ה־שכונה בירך אברהם הופמן, ממייסדי הסניף. כן נשא דברים יעקב גרונר מנהל מחלקת התיירות במרכז העו־למי של המזרחי הפועה"מ. השתתפו בטקס חברי המשלחת של התנועה בארה"ב שבאו לכנס הזהות בישר־אל. הטקס נוהל על ידי יו"ר ועד ההורים, יהודה דוד. חברי הסניף הגישו לתורם אברהם כהן מגילת קלף ובה דברי תודה.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 250,000 ל"י זכו המספרים 568375 350795. בסך 50,000 ל"י זכה המספר 306425. בסך 12,500 ל"י זכו המספרים: 693555 410458. בסך 6,250 ל"י זכו המספרים: 089825, 636928 184121 145268.

בסך 1,250 ל"י זכו: —

242093	174982	153331	018342	002575
501919	452133	444903	270156	257778
608160	600203	571677	540753	531206
776931	711038	676410	675034	621884
				779528

בסך 600 ל"י זכו הכרטיסים שמס־פריהם מסתיימים ב —

29316	15599			
87298	87255	70530	49103	44322
		96494	91121	90296

בסך 250 ל"י זכו הכרטיסים שמס־פריהם מסתיימים ב — 04018 06703

16810	14484	13385	08716	06823
57090	54345	48206	40854	17623
72116	71486	70631	60643	60636
97071	94621	88541	81630	77583
		98009	97434	97431

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמס־פריהם מסתיימים ב — 0337 0368

9916	5960	4174	3854	0956

בסך 50 ל"י זכו הכרטיסים שמס־פריהם מסתיימים ב — 0023 0081

1497	1473	1282	0845	0303	0092
3708	2882	2256	1938	1721	1623
4276	4246	4229	4202	4125	4119
5216	5215	5184	4643	4545	4337
6407	6400	6029	5883	5692	5470
8066	7919	7826	7310	7162	6969
					8102

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים עם ספה שמספריהם מסתיימים בספרה 1 ובלי ספח בסך 4 ל"י.

הגרלת הספחים

בסך 5000 ל"י זכו כל הכרטיסים עם הספחים שמספריהם מסתיימים ב — 54063 59488 80146 81339 88660

בסך 1000 ל"י זכו כל הכרטיסים עם הספחים שמספריהם מסתיימים ב — 2577 4707 7089 9457 9600.

להלן תוצאות הגרלת זוטא מגרית 31/74:

בסך 30 ל"י יזכה כל כרטיס זוטא שמספרו מסתיים ב־464 996.

בסך 10 ל"י — 517 781. בסך 8 ל"י — 32, 64. בסך 4 ל"י — 02 03 06 16 22 27 28 30 33 38 52 66 67 68 78 80 81 84 85 86 91

כל כרטיס זוטא שמספרו מסתיים ב־464 זכה בסך 30 ל"י ובסך 8 ל"י, סה"כ 38 ל"י. כל כרטיס זוטא שמס־פרו מסתיים ב־781 זכה בסך 10 ל"י ובסך 4 ל"י, סה"כ 14 ל"י.

תוכניות ל„שבת נחמו"

בהתאם לתוכניות של הוועדה ל־הווי דתי יתקיימו השבת בבתי־הכנסת ובכרעוניים, הרצאות על אליהו הנביא.

במוצאי־שבת תתקיים תוכנית על אליהו הנביא בטלוויזיה, ותתחיל ה־עליה המסורתית למערת אליהו ה־נביא בחיפה הנערכת לפי המסורת ביום א' אחרי „שבת נחמו". בתוכנית ישתתפו תלמידי ישיבות התפוצות שבהר ציון, מערת אליהו וסקירה, בעת העלייה ירצה ד"ר ש. ז. כהנא על רעיון הגאולה בזמננו.

גזבר ההסתדרות: תקרת המס האחיד לא תועלה ב־1974

גזבר ההסתדרות ישראל קיסר הכ־חיש, כאילו „דנה עתה לשכת המס המרכזית, על־פי הנחיות גזבר ההס־תדרות, בהעלאת תקרת המס האחיד מ־1500 ל"י לחודש ל־2000 ל"י לחו־דש — דבר שיעלה את המס האחיד בעוד 15 ל"י נוספות לחודש".

קיסר הודיע שלגזברות ההסתדרות אין כל תכנית להעלות את תקרת המס האחיד בשנת 1974, זאת למרות המצב הכספי הקשה, בתוקף הנסיבות המציאות במשק.

מאסר לנוכל

מאסר שנתיים בפועל ועוד מאסר שנתיים על תנאי הטיל אתמול ה־שופט המחוזי מיכאל הרפזי בת"א, על זכי אל עג'מי, בן 34, משכונת התקווה בת"א, שקנה סחורות בחור־מה, ושילם בצ'קים ללא כיסוי.

התובע, עו"ד יצחק וינגורד מפרק־ליטות מחוז ת"א, האשים את אל עג'מי כי באוגוסט 1971 קנה דברי הלבשה ב„המשביר לצרכן" בסכום של 300 ל"י ומסר צ'ק מחשבון בנק סגור. כשנה לאחר מכן קנה אל עג'מי זוג אופניים במחיר 500 ל"י ושילם בשני צ'קים מאותו חשבון סגור.

בבית המשפט הודה אל עג'מי באשמה. התובע ציין כי מאז גיל 16 יש לנאשם הרשעות ובין היתר הורשע כבר בעבירות מרמה. נוכח נסיבות אלה החליט השופט להחמיר בעונשו.

מכרז למשרת רופא וטרינרי רשותי

מועצה אזורית חבל יבנה מכריזה בזה על קבלת הצעות למשרה של רופא וטרינרי רשותי בהיקף של 33%.

מועמדים בעלי תואר של רופא וטרינרי מתבקשים להגיש הצעותיהם בצירוף העתקי תעודות המעידות על השכלה ונסיון.

לפנות לפי הכתובת של המועצה ד.נ. שקמים, עבור רומא. את ההצעות יש להגיש עד תאריך 15/8/74.

א. הרץ
ראש המועצה

דרוש מדריך מקצועי לסנדלרות

במפעל תעסוקה לנוער ביבנה

המועמד שיתקבל ידורג בדירוג עובדי ההוראה

את הבקשות יש להפנות למשרד הסעד, בצירוף תעודות השכלה ואשורים על נסיון בעבודה ת.ד. 1260 ירושלים ולציין על גבי המעטפה, עבור מדריך לסנדלרות.

התאריך האחרון להגשת הבקשות הוא: — כ"ח באב תשל"ד — 16.8.74.

דרוש

בארה"ב — ניו־יורק

שוחט גסות

משכורת התחלתית 500 $ לשבוע

הוצאות נסיעה מכוסים
התחלת עבודה: מיידית.
בעל נסיון וכישורים.

ת. ד. 1334 ת"א עבור: ל/15089.

משרד הבטחון / אגף השיקום

אגף השיקום במשרד הבטחון מודיע על

פתיחת שלוחה איזורית אילת, ביום חמישי 1.8.74

כתובת השלוחה:
רתמים 3 אילת, טלפון: 059—5450

משרד השלוחה יהיה פתוח:
ימים א' ה' בין השעות 16.30—18.00
ביום ג' בין השעות 09.00—11.00

אגף השיקום במשרד הבטחון

מודיע על

פתיחת שלוחה איזורית אשדוד, ביום חמישי 1.8.74

כתובת השלוחה: רח' הרצל מס' 2 טלפון 055—22025

משרד השלוחה יהיה פתוח:

בימים א, ב, ד, ה, בין השעות 08.00 — 12.00
ביום ג' בין השעות 08.00 — 12.00
16.00 — 18.00

ביום ו' אין קבלת קהל.

נכי צה"ל הזקוקים לטיפול רפואי יתקבלו ע"י הרופא בימים א' ה' בין השעות 08.00 — 10.00

אגף השיקום במשרד הביטחון

מודיע על

פתיחת שלוחה איזורית באשקלון, ביום חמישי 1.8.74

כתובת השלוחה: תחנה מרכזית מבנה מס' 6

משרד השלוחה יהיה פתוח בכל ימות השבוע פרט ליום ו' בין השעות 08.00—12.00

נכי צה"ל הזקוקים לטיפול רפואי יתקבלו ע"י הרופא ביום א' בין השעות 16.00—18.00, וביום ה' בין השעות 08.00—10.00.

לוח הצופה

ת"א והמרכז

● למשפחה דתית, דירות מ־רווחות 4—5—2 חדרים בשכונה שקטה (שכונה דתית יפה ליד סביון) 2 חדרים החל מ־119,000 ל"י, 3 חדרים החל מ־141,600 ל"י. 4 חדרים החל מ־162,500 ל"י. אפש־רות למשכנתא. במקום בית־ספר וגן דתי. כניסה: 5 חודשים, „אפריקה ישראל להשקעות" בע"מ, טל. 03—50281, 03—751540.

● פיליפ הקונה רהיטים, אנטי־קות, פריז'ידרים, ריקום משרדי וכל חפצי בית אחרים. טלפון 864938 בערב 876852.

● אלמנה דתיה הגרה בחיפה מחפשת אשה דתיה הדוברת אנגלית, להתחלק בדירתה בחיפה, מ־1.10.74. נא לפנות לת. ד. 10160 ת"א.

★ סרבו מכונות גילות חשמליות תקון, מכירה, חלקים, בצקס, ביאליק 12, רמת־גן 736164.

● מחפשים לקנות בית או דירה לבית כנסת במרכז ת"א, טל. 227426.

● ספר תורה במצב נהדר ל־מכירה 15,000 ל"י, לפנות טלפון 03—792102.

● למכירה וו משפחתי + חצר 4 חדרים בבני־ברק שכון ה', 786603.

● להשכרה בבני־ברק מול ה־עיריה בשכ"ה דירת פאר מרוהטת 3 חדרים, מזוג אויר וטלפון. לפנות 912955, למספרים.

● בעל תפילה מנוסה מחפש מקום לימים נוראים, להתקשר בין השעות 10—8 בלילה 03—791156.

● כפ"ת סביבה דתית, 2 + הול מסודר לחצר, ק"ב, אפשרות בניה, 915932.

● הקק לניקיום ולחורקים — 75 לירות ובאחריות מלאה, 827021, מ־16.00—18.00.

● סבנית כביסה פרידקן במצב טוב, להתקשר טלפונית 52918 תל־אביב כל היום.

● למכירה דירה 2 חדרים + הול ביד אליהו בדבר פרטים לפנות טלפון 34784.

לוח ירושלים

● במקור ברוך למכירה דירת 2½ חדרים, פ. ב. בן מתתיהו 10, אלחרה, מ־10.00—18.00.

● למכירה במקור ברוך 2 + מטבח גדול, כוונים טובים, בעבודה 522241, בבית 524815.

● לזק בן 50, בעל ביחי"ד מסודר בדירה נאה מחפש בת־זוג עד גיל 40 דתית. לפנות טלפון: 02—231455 בלי מתווכים, בשעות 12.00—16.00.

● בירושלים בבית זגן מבחר דירות. (עם כל הנוחיות) לקייטנים חודשים מ־8—29 באוגוסט 02—527983.

חיפה

בית כנסת לנוער בב"ס ממ"ד „יבנה — נצח ישראל"

התפילה בכל ליל שבת לפני זמני הדלקת הנרות ובשבת בבוקר ב־7.30. לפני התפילה שעור בתלמוד ע"י ה־מורה הרב ישעיהו נגר, ב־8.15 תפי־לה העוברים לפני התיבה הם בוגרי נוער. לפני קריאה לימוד משניות ע"י הרב הג"ל לזכר תלמידי בית"ס שנפלו במערכות ישראל ושעל שמם נקרא בית הכנסת.

נרשמו לנשואין

[illegible]

היום

יום ששי, י"ד מנ"א תשל"ד, 2.8.74

פרי ואתחנן

הפרק: איוב ט"ו; המשנה: מעילה ג. ה"ז; הדף: חולין עח; ההלכה: אורח־חיים שסו"ח, סו"א.

שבת — הפרק: איוב י"ז; המש־נה: תמיד א, א־ב; הדף: חולין עט; ההלכה: אורח חיים שסח, ב—ד.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א, ב, צ — כל שעה	
09.55	(א) חדשות באנגלית
10.55	(א) חדשות בצרפתית
5.55	(א) חדשות באנגלית
6.50	(א) חדשות בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (ב)
עברית — 19.00 — יידיש: 19.30 — לאדינו: 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית: 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.05 „בעדנים בוסיקאליים" 09.05 ...ידעים — 11.00 ... 11.15 ... 11.45 ... 12.05 ... 13.05 ... 15.05 ... 16.05 ... 17.05 ... 18.05 ... 18.30 ...

רשת ב'

06.00 ... 06.10 ... 06.20 ... 06.59 ... 07.25 ... 07.55 ... 08.10 ... 08.55 ... 10.05 ... 11.40 ... 12.05 ... 12.30 ... 13.05 ... 14.10 ... 16.05 ... 16.06 ... 17.05 ... 18.05 ...

גלי צה"ל

05.58 ברכה השחר 06.05 צלילי בוקר 07.55 ... 08.05 ... 09.05 ... 09.55 ... 10.55 ... 11.05 ... 11.55 ... 12.05 ... 13.30 ... 14.05 ... 16.05 ... 16.55 ... 17.05 ... 18.05 ...

טלוויזיה בללית

13.00 ... 13.50 ... 14.40 ... 15.05 ... 18.00 חדשות.

טלוויזיה לימודית

16.00 ... 16.10 ... 16.23 ...

מוצאי שבת

רשת א'

20.50 ... 21.05 ... 22.05 ... 23.05 ... 00.05 ...

רשת ב'

21.05 ... 21.45 ... 22.05 ... 23.05 ...

גלי צה"ל

21.05 ... 21.35 ... 22.05 ... 23.05 ... 23.53 ... 00.05 ... 00.30 ...

טלוויזיה בללית

21.10 ... 21.40 ... 22.30 ... 23.20 ...

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

הוגשו בפני בית הדין בקשות ב־תיקים המפורטים להלן:

תיק מס. שלד/4278

מר שמעון רהב ת.ז. 4766855 וה־גב' רחל כגן ת.ז. 5029868, תושבי חיפה, מבקשים לאשר את נשואיהם שהתקיימו ביום י"ב אדר תשל"ד בפאדובה, איטליה.

תיק מס. שלד/4292

מר דב גראנט תושב חיפה, מבקש לאשר את גרושיו מאשתו לשעבר מרים בלק שהתקיימו ביום ז' אדר ב' תשכ"ז בלונדון, אנגליה.

תיק שלד/4298

מר ג'רהרד יעקובי ת.ז. 1275280 תושב חדרה, מבקש לאשר את גרו־שיו מאשתו לשעבר אסתר בת אבי־רהם שהתקיימו ביום י"ב שבט תש־ל"ד באמריקה.

י' אב תשל"ד 29.7.74

הרב רפאל פוליאצ'ק
המזכיר הראשי

תיאטרון ישראל

במוצ"ש 3.8.74

הבימה:
חן, חן יללה — באולם הגדול

הבימרתף:
מי הוא מה? — ב־9.00

הקאמרי:
בתפה: חיפה

התיאטרון העירוני חיפה:
בלומפילד 32 — ירושלים

האופרה הישראלית

רחוב אלנבי 1 תל־אביב
טל. 57227

3/8	הרוזנת מריצה — אופרטה מאת קלמן
4/8	קאבלריה רוסטיקאנה מאת מסקאני — ערב בלט האופרה הישראלית
6/8	הרוזנת מריצה
7/8	קונצרט אופרה לבימ
8/8	הרוזנת מריצה — הצגה מבוקרת מיוחדת בשעה 9 בערב
10/8	הרוזנת מריצה
12/8	הרוזנת מריצה
14/8	הרוזנת מריצה — הצגה מבוקרת בירושלים
17/8	הרוזנת מריצה
18/8	נסיכת הקרקס
19/8	הרוזנת מריצה
21/8	הרוזנת מריצה
24/8	הרוזנת מריצה
25/8	דה טראוויאטה מאת ורדי
26/8	הרוזנת מריצה
27/8	הספר מסביליה מאת רוסיני
28/8	הרוזנת מריצה
31/8	נסיכת הקרקס

כל ההצגות בתל־אביב וירושלים מתחילות בשעה 8.30 בערב

הצופה

עתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ, העורך: ש. דייקסי, מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המכבר 66, טל. 35421, ת"ד: 2045, חשבון בנק הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טל. 234910, בערב טל. 528344 35609 ✱ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 1, טל. 663628 דפוס העצור בע"מ, ת"א, רח' המכבר 66, טל. 31554.

●

אין המערכת אחראית לתוכן מודעות ולמבצעו

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה
בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אורנע	טל. 224732	שבוע 8 — כך היינו
אוריון		דון ג'ואן 73
הבירה		גורלה של אשה
ארנון		הדיקטטור הגדול
מיטשל		שבוע 8 — שני גברים בעיר

תל־אביב

אסתר	שבוע 14 — „הפרפר" — בימי חול: 4.30—7.00—9.45
גורדון	שבוע 6 — ללא רגיעה
גת	שבוע 15 — אונסי
פאר	שבוע 2 — שנה טובה לאוהבים
סינרמה	שבוע 5 — קוראים לי אף אחד
חן	ירח של נייר
דרייב אין	שלושת המאוס־קיטרים — בשעה 8.00

חיפה

ארמון	שבוע 8 — העוקץ
עצמון	שבוע 5 — קוראים לי אף אחד
רון	שבוע 2 — חלף עם הרוח
חן	ד"ר פייבס
אורלי	שבוע 4 — עיניים גדולות
פאר	הרולד ומוד
מידון	זעם האגרופנים
אמפי	קליבר 9

ממשיכים בעבודות בנייה למרות הצווים המחייבים להפסיקן

הופעלה חברת מודיעין לגילוי עבריני בנייה

מאת סופרנו הכלכלי

עד היום לא הופסקה עבודה מבשית כלשהי ומבקרים רבים ממשיכים לבנות אחרי הוצאת הצווים שהורו להפסקת הבנייה ולא נעשתה כל פעולה נגד העבריינים על ידי החוק — אמר א. אידן, מנהל אגף המבנים והתכנון בתשרד השיכון, הממונה על ראש „ועדת אידן" המבצעת את צו הקפאת הבנייה.

[illegible]

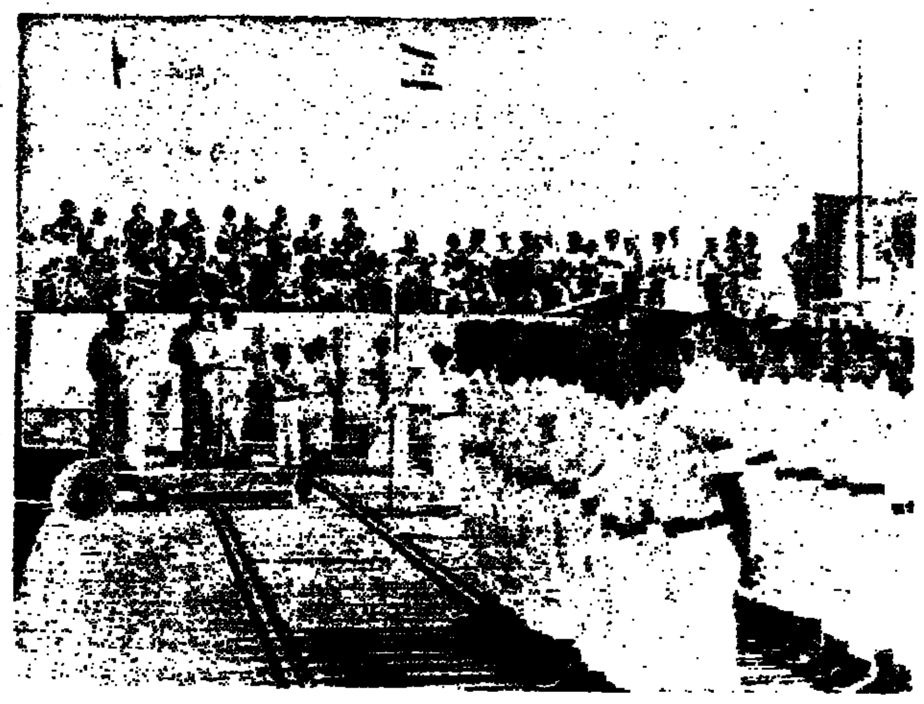

[illegible]

משלימים הצעת חוק חדשה להסדר מעמדן של המועצות הדתיות

מאת כתב „הצופה" בירושלים

במשרדי הדתות והמשפטים משלימים בימים אלה את עריכתה של הצעת חוק חדשה להסדר מעמדן החוקי של המועצות הדתיות בישראל.

[illegible]

ועדה בינמשרדית תגבש הצעות לפתרון הבעיות הכספיות ברשויות המקומיות

השר הלל: במלחמה הבאה עלול העורף להיות פגיע יותר

[illegible]

היא צריכה להבטיח את תקציבי השירותים האחרים, שבעיקרם ניתנים על ידי הרשויות המקומיות" — אמר. ציין, כי אי אפשר לצמצם בשירותים, כיון שפעולה זו תפגע באוכלוסיה החלשה ביותר, הפגיע יותר.

[illegible]

איך הדבר עד התבוססות

חיים קוברסקי, מנכ"ל משרד הפנים, [illegible]

איזון הדרש הגדלת הסיוע הממשלתי

[illegible]

מרכז הליבראלים מסתייג מהכרזות מדיניות של חברים הנוגדות את עמדת המפלגה

מאת סופרנו לעניני מפלגות

[illegible]

א. שרון: יש להתכונן למלחמה

[illegible]

נתקבל ערעורו של איש מילואים משוחרר בעניין החזרתו לעבודה

מאת סופרנו בחיפה

[illegible]

עיריית רמת גן תקצץ בהוצאותיה

מתתיהו אדלר — יו"ר ועדת הכספים

מאת סופרנו בגוש דן

סגן ראש עיריית רמת־גן מתתיהו אדלר (מפד"ל), נבחר אתמול פה־אחד בישיבת המנהלה, כיו"ר ועדת הכספים של העירייה. החלטה זו תובא לאישור בישיבה הקרובה של מועצת העיר. את ההצעה הביא ראש העיר ד"ר י. פלד.

[illegible]

הסכם להקמת רשות תחבורה משותפת לערים בגוש דן

מאת סופרנו לעניני תחבורה

[illegible]

תעשיית המחשבים הגיעה השנה לתפוקה של 150 מיליון ל"י

[illegible]

תכנית לפיתוח מקורות המים

[illegible]

בישיבת הנהלת המפד"ל בירושלים

תושבי גבעת־מרדכי דורשים למנוע חילולי שבת בשכונה

מאת כתב „הצופה" בירושלים

[illegible]

אישים ומוסדות

— ראש הממשלה, יצחק רבין, קיבל לשיחה בלשכתו בירושלים את מיכאל ברזילי, יו"ר המגבית ה־ישראליות המאוחדת בבריטניה.

— ועדת המינויים לשופטים, בר־ראשותו של שר המשפטים, חיים צדוק, החליטה אמש בישיבתה להמ־ליץ בפני נשיא המדינה למנות את אליעזר בר, שופט של בית משפט השלום בחיפה, לכהונה שופט בית המשפט המחוזי בחיפה; ואת השופט גלעד גלעדי, שופט בית משפט ה־שלום באשקלון, לכהונה שופט בית המשפט המחוזי בבאר־שבע.

— המתנאי שמואל גולדשמיט, עורך מוכנות החדשות „מסאי בלנ־דה", הגיע אתמול לביקור בישראל.

— מפקד תחנת משטרת בית־שאן, היינריך חילר, הועלה אתמול לדרגת מפקח.

ירידה ניכרת בתיירות לישראל

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

ירידה ניכרת חלה בתיירות הנכנסת לישראל בחודש האח־רון. מעריכים כי אירועי קפרי־סין השפיעו על הירידה בתיי־רות.

בחודש יולי השנה הגיעו ארצה 78,900 תיירים. זוהי ירידה של 142 אחוז לעומת חודש יוני 1974 ויריר־דה של 22 אחוז בהשוואה לחודש יוני בשנה שעברה.

אוניברסיטת בר-אילן

מודיעה על משרה פנויה של
עוזר לראש המחלקה לכלכלה
מכרז מס' 79/74

הדרישות: השכלה אקדמאית מושלמת במדעי החברה (לפחות תואר ראשון); שליטה בעברית ובאנגלית; נסיון רחב בשטח המנהלי; כושר ניהול מו"מ עם מוסדות ואירגונים; שומר מצוות. — הדירוג הקבע בהתאם לכישורים. — נא לפנות בכתב בציון מס' המכרז אל מחלקת המנגנון אוניברסיטת בר־אילן, רמת־גן.

מזל טוב מעומק לבנו
אנו מאחלים לעסקן הדתי הדגול בינו, סגן יו"ר המועה"ד לת"א־יפו
למר שלמה בוקאי נ"י
ולמשפחתו הכבודה שיחיו
לרגל הולדת הנכד שיחי' לאוויש"ט
וברכותינו שלוחה שיזכו להכניסו בבריתו של אאע"ה בזמנו
ביהכ"נ הגדול רבי מאיר בעל הנס
שכון צהלון — יו"ר, עמוס בובליל.

בית־הכנסת המרכזי ביפו שדרות ירושלים 36

מזל טוב מעומק לבנו
אנו מאחלים לעסקן הדתי הדגול בינו סגן יו"ר המועה"ד לת"א־יפו
למר שלמה בוקאי נ"י
ולמשפחתו הכבודה שיחיו
לרגל הולדת הנכד שיחי' לאוויש"ט
וברכותינו שלוחה שיזכו להכניסו בבריתו של אאע"ה בזמנו
ההנהלה והמתפללי
בית הכנסת המרכזי ביפו
הרב משה זאב פרידמן
רבה של יפו

חדש * מהפכני!
מכון לרפואה טבעית בלי תרופות
אסטמה, מחלת לב, אולקוס, הצטננות, כבד, קוליטיס, כליות, נברוזות, כיב, עמוד שדרה, סכרת, הרזיה, חוסר שינה פסוריאזיס, אקופונקטורה. — יעוץ בבעיות משפחתיות. טל. 252351

בית החולים שערי צדק

דרוש מהנדס בעל מרץ ויוזמה לתפקיד
עוזר מהנדס בית החולים
הכישורים הדרושים:
א. השכלה בהנדסת מכונות או חשמל
ב. נסיון בתכנון, ניהול ופיקוח בעבודות בנין, אחזקת מבנים, מתקנים ומערכות
ג. שליטה מלאה בעברית ובאנגלית
ד. השכלה ישיבתית רצויה
מועמדים העונים על כל הדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות בכתב עם תולדות חיים למנהל המנגנון בבית החולים, ת.ד. 293, ירושלים.

דרושים
למוסד פנימיתי דתי במרכז הארץ
א. **מורה לכימיה** — משרה חלקית
ב. **מורה לפיסיקה** — משרה חלקית
ג. **מנהל/ת מטבח**
על המעוניינים לפנות בכתב לת.ד. 40025 ת"א ולציין פרטים אישיים

ארגון הפועלות של הפועל המזרחי — משרד החינוך והתרבות המחלקה לתרבות תורנית
סמינריון לימודי לחברות בעילות
מחזור ג' — יפתח בעזה"י בירושלים ביום רביעי יום כ"ב אב 7.8.74 בפנימיית הישיבה „נתיב מאיר" בית הגן הזי הסמטה 14.

בתכנית:
שעור יומי:
„קול דודי דופק" — מאמרו של הגרי"ד י.ד. סולובייצ'יק — המרצה הרב נחום גורית.

הרצאות:
כיבוש א"י במקורות — הרב נחום גורית.
תנועת האשה הדתית לאומית, אתגרים למחר — החבי מרים אליאש.
פרשיות נעלמות מקיבוץ גלויות — מר ברוך דובדבני.
התיישבות חרדית והאחוזיות של הפוהמ"ז — ת"א אליעזר אבטבי.
אהבת ישראל ואחדות ישראל במקורות — הרב נחום גורית.
שיבת ציון בימי עזרא ותמיה והשלכותיה בימינו — גב' נחמה אבן זהר.

● הקרנת סרטים.
● פרשת השבוע ● פרקי אבות.
● סיורים בירושלים ובעיר העתיקה בלווי מדריך מקצועי.
● מסיבת סיום — שירה בציבור בלווי שקופיות ואקורדיון השמלי ע"י צבי קוגל.

עיריית ירושלים — מחלקת התרבות — מרכז ההסברה
היכל שלמה
המחלקה להפצת תורה לעם
איחוד רבנים עולי ארצות המערב
עונג שבת
(באנגלית)
הערב, ליל שבת, ואתחנן שבת נחמו (2 באוגוסט) בשעה 9.30
ב„היכל שלמה" ירושלים
בהשתתפות:
מר יצחק אלדן:
„מדיניות החוץ שלנו"
תוכנית „מלוה מלכה"
מחר, מוצאי שבת, בשעה 9.00 בהיכל שלמה, תתקיים תוכנית „מלווה מלכה" בשירים ובזמירות.
בהשתתפות: מר זאב שפיר.

ב"ה
חמדת ימים
כפר נופש המוקם במרום הגליל
מעוניין בקליטת
מספר משפחות רציניות
המעוניינות באורח חיים על פי מסורת ישראל.
עדיפות תינתן למשפחות צעירות.
בירור פרטים נא לפנות לת.ד. 30 צפת, או טלפון 39685—067

לבית הכנסת המרכזי
בקרית שלום ת"א
דרוש
בעל תקיעה
לפנות כל יום
משעה 7.30—8.30 בערב
רח' כאוריבר 6.

חזן יר"ש
בעל קול טנור לירי
מתפנה לימים הנוראים
להצעות רציניות, נא לטלפן 661228—04 בשעות הערב

משרד הדתות
לידיעת הציבור
מחסן הספרים של משרד הדתות והמשרד
(שברחוב אוריבר 5 יפו)
יהיו סגורים מיום ט"ז מנחם־אב תשל"ד — (4.8.74), עד יום כ"ח מנחם־אב תשל"ד (16.8.74)

למפעל דתי דרושים:
1) **פקיד מנוסה**
2) **פקידה-כתבנית**
לפנות ת.ד. 2045 ת"א
עבור מפעל דתי.

דרוש
מחלק עיתונים
בצפון ומרכז ת"א
לפנות טלפונית 35421 ת"א
למחלקת מנויים.

בס"ד
המועצה הדתית לשכת הרבנות
מסולה
הודעה ואזהרה
הננו להודיע לציבור היוצא לנופש, שמטבח מלון „שלג הלבנון" במסולה, אינו עומד תחת פיקוחנו. ואין לנו כל אחריות לכשרותו, למרות שעל שלט המלון מופיעה המילה „כשר".
ויידע הציבור להזהר

כפר גנת
אגודה שיתופית של הפוהמ"ז להתיישבות השיתופית בע"מ
רמת הגולן
מעוניין:
א. בקבלת מספר בנות דתיות לשירות לאומי
ב. במספר מועמדים למשק בעלי מקצוע נגרות
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות ל:
כפר גנת, רמת הגולן, טל. 067/50411
או מרכז הקואופרציה של הפוהמ"ז, ת.ד. 22233, טל. 440316

יקירנו
סרן צבי יעקובס (בונדי) הי"ד
שנפל בפיקוד במלחמת יום הכיפורים
יובא למנוחת עולמים בחלקה הצבאית בהר־הרצל ירושלים
ביום חמישי, כ' במנחם־אב תשל"ד (8.8.1974), בשעה 13.30
ההורים: אלחנן ודינה — בארות יצחק
אשתו: [illegible]
אחיו: [illegible]
קבוצת בארות יצחק
הסעה תצא מחיפה, רח' הרצל 15 בשעה 10.00
מכבי בארות יצחק בשעה 12.00

הבננו
מאיר ברי הי"ד
שנפל במלחמת יום הכיפורים
יובא למנוחות עולמים בהר הרצל בירושלים
ביום חמישי כ' מנחם־אב תשל"ד (8.8.74), בשעה 12.00
אוטובוס יצא מבית האבל רח' [illegible]
המשפחה
ובית משואות יצחק

בס"ד, מנחם־אב תשל"ד
[illegible]
בנינו — חברינו, חללי מלחמת יום הכפורים
עלי הרטום בן יפה וקלמן הי"ד
מאיר ימיני בן [illegible] הי"ד
בנימין יעקב פרלמן בן מיכאל ואלישבע הי"ד
אבישי יעקב שולב בן אפרים ומרים הי"ד
יובאו למנוחת עולמים
בבית העלמין של קבוצת־יבנה
ביום ד', י"ט במנחם־אב תשל"ד (7.8.74) בשעה 15.00 אחה"צ
הלוויה תצא מבית־המדרש של הקבוצה
תחבורה:
אוטובוסים יצאו בשעה 14.00 מבית המפד"ל דיזנגוף 7 ת"א
13.30 מבנייני האומה ירושלים
[illegible]
המשפחות
בית קבוצת־יבנה

בננו יקירנו
משה יחיאל הי"ד
שנפל במלחמת יום הכפורים
יובא למנוחת עולמים ביום שישי כ"א מנחם־אב תשל"ד (9.8.74), בשעה 12.00, בבית־העלמין החדש ברחובות
יוצאים מבתנו רחוב עזרא 48 רחובות, בשעה 11.30
שמעון וברכה כהן
והמשפחה

במלאת תשע שנים לפטירתו של בעלי, אבינו, סבנו וחברנו היקר והאהוב
ר' משה אהרן דוקלר ז"ל
עלייה לקברו בבית העלמין בקרית שאול [illegible] ביום [illegible] (6.8.74) בשעה 5.00 אחה"צ
המשפחה — מדרשית נעם, ההנהלה
קרן המילגה ע"ש משה א' דוקלר ז"ל

מסכן من الاصل

דרשת תנופה מחודשת להתנחלות בכל הארץ

מאת ח"כ מיכאל חזני

סיעת המפד"ל בכנסת סיכמה השבוע פה אחד את עמדתה העקרונית ...ית בענין ההתנחלות ונתנה ביטוי להערכתה העמוקה ללהט החלוצי ... של אנשי גרעין „אלון מורה". הסיכום נתפרסם ב„הצופה" מיום ... ואין צורך לחזור על כל סעיפיו. פרט לראשון ולאחרון ... ים המציגים עמדתנו בסוגיה זו.

סעיף א' נאמר: „כמאז ומתמיד רואה סיעת המפד"ל ערך דתי ... עליון בהתנחלות בכל חלקי ארצנו והיא בתוקת ידיה של התנועה ... חלוצית שקמה בקרב הנוער הדתי־לאומי. יש בהתעוררות זו משום ... מחודשת להגשמת „ציון החלוציות הדתית־לאומית".

סעיף ד', האחרון, נאמר: „מתוך גישה עקרונית, שההתנחלות ... בכל חלקי הארץ צריכה להיות מכוונה ממלכתית, ... הסיעה לממשלה לרזום תכניות להתנחלות בקצב בכל חלקי הארץ, ... זה הקמה מיידית של ישוב בשומרון לנצל כל כוח האדם ועידוד ... ההתנדבות".

...חלות ציוני לאומי בסיסי

אמור, נתקבל סיכום זה פה אחד על־ידי הסיעה שמייצגים ... חוגי הכשת בתנועה. מותר, לכן, להביע שעמדת הסיעה ... את דעת ההנהגה הדתית הלאומית, אם כי בודדים ... חוגים שיהלקו על הרישא של סעיף ד', ואחרים ... על הסיפא שלו. ... לגבי הצבור ... היונק את ערכי הציונות החלוציים מזיקתו הדתית הבלתי ... ותחושתו ההיסטורית העמוקה לארץ הקודש, לכל ארץ הקודש, ... סעיף זה מעין חיזוק והסבר נוספים. יתרה מזו, לכאורה, אפילו ... ה„יוניה" המזובקת, מודה בכך בביכול, לפחות להלכה. ואכן, ... נאמר בכנסת השר גלילי, ידיד ועדת השרים לעיניני התישבות, ... תשובתו להצעה לסדר בענין ההתנחלות מיום 17.7 ש.ז. אני ... מתוך הסטנוגרמה:

...זו אינה הדאגה בעלמא. הדברים אינם מן השפה ולחוץ. שכן ... מחזיקים באמת היוצאה שהוכיחה את עצמה בקורותינו, אמת אשר ... תוקפה, כי התיישבות הדשה, כפרית ועירונית, במרחבים הבלתי ... של הארץ, היא ציוני לאומי בסיסי... יותר מכל תגים אחרים יש ... שימוש צודק של זכותנו לעצמאות וריבונות... ואכן, ככל ... יותר ויותר היעדים המדיניים. המדינית הטריטוריאלית, ... המחבלים להקים מדינה פלשתינאית, במקום מדינת ישראל ... הרבותיה, כן מתבהר יותר ויותר ערכה של ההשתרשות ... הארץ הזאת".

... ציונים־חלוציים נוטבים שנאמרו על־ידי אומרים בכנות ... שבלב, כפי שאנו מכירים מזה שנים את גלילי וחבריו ... גם הם בדעה זו.

... אמר גלילי, בין השאר:

„ואני אומר: הממשלה לא החליטה על שום תחום מתחומי ארץ ... שהוא סגור בפני התישבות יהודית".

... גלילי חזר על כך השבוע בתוקף רב בראיון טלויזיה ואמר: ... רוצה להבהיר, הממשלה לא קבעה איסור על איזור כלשהוא ... חסום בפני התיישבות. היא מחליטה לפי מערכת קריטריונים..." ... זה הצהיר גם שר הבטחון שמעון פרס.

... הדברים האלה ... ההרים הנכבתם לא באמרו על דעת אומריהם ... על דעת הממשלה החייבת להיות נאמנה גם למעשה להצהרו־... אך ... מכירים מהם גם באורח עקרוני.

... מתוך גישתנו העקרונית שההתנחלות צריכה להיות בהכוונה ... באה קריאתנו ותביעתנו מהממשלה לשנות את מערכת ... „ריונים" על־פיהם היא פועלת וליזום מצידה היא, בשעה מכריעת ... הזות רבות ככל האפשר מחוץ לתחום שהרוב קבע לעצמו ... הזהינו. מחוץ לקווי הכביש אלון שהממשלה מעולם לא החליטה

... יודגש, כי האמת לאמיתה היא, שאנו מעולם לא הסכמנו ולא ... עם כבירה „קריטריונים" זו, ופעמים אין ספור תורנו בוועדת ... לעניני התיישבות — שהיתה לי הזכות לפעול בתוכה ומתוכה ... שנים — ובמליאה הממשלה, וכן בהתיישבויות אין ספור מעל גבי ... סוכביות. על הבעותינו לפרוץ את קווי תכנית אלון ולפתוח ... מספים ביהודה ושומרון להאחזות והתנחלות, כפריות ועירו־... מהמצעותיו הבטחונים הנוגעות לשומרון לא ניתנה תשומת ... לנחוליה; לגבי חלק — כגון: מזרח ירושלים (מעלה אדומים, ...): דרום ירושלים, בואכה גוש עציון וקרית ארבע; דרום ... באר־שבע — נראתה כאילו נכונות עקרונית מצד חלק ... הדעה. אך למימוש הדבר לא הגיע בשבע שנות השובע והשאנ־... היו פני הדברים מאז החלה ההתנחלות בעבר לקו אירוק ועד ... את הממשלה.

... שמשך אותה תשומה הוקמו במאמץ רב 46 האחזויות ... באזורים בהם הוקמו (הר חברון, בקעת הירדן, פתחת רפיח ... ורמת הגולן) הולקנו רב מאד במפעלי עשיה אדירים אלה. רב ... הן ביזוק, הן התכנון ואתור ההאחזויות, והן במאבקים להסרת ... מכשולות וריבות בירוכוזים עם הגורמים גם בממשלה דאז (אותם ... שמפיחים עתה שנאה ושטנה בקרב העם); אותם הגורמים ... נדעו כאשר חבריהם ואוהדים ערכו עצרות באיקרית וברעם ... (...). שהתנגדו להצעות רבות שהובאו בפני ועדת השרים ... הסתייגותם בפני הממשלה. שלא לדבר על התנגדות הממשכת ... לאישור השיבה לגוש עציון הסרוב להכיר בקומץ המתנחלים ... בחברון כגרעין לקרית ארבע, ואגב אורחא, את קמה בסופו של ... במפשלה לעצמת אמן: המעם — בנתיים לא. בשל השוני ... הפוליטיות, כדבריהם. אך סופם לבא לידי מסקנה שדווקא ... הקימות מחייבות החשה התנחלויות באזורים חדשים.

... שכן שרב חלקם של „צעירי תורה ועבודה", החלוצים המגשי־... בעשייה עצמה — במקום לדבר על הצורך בעשייה התנחלות — ... ואויר שרק אופשר להם הדבר. ואלולי צרות עינם של ... התיישבות שאנו נאבקים אתה מאז שיך־אבריק (שדה יעקב ... עד היום, היה חלקנו רב יותר במעשים גדולים אלה. אך, בסך ... גם להתעלם מהעובדה המצערת שבשנות השאננות הסרו ... ההתנחלות ועד כיום ישנן כאלה שאוכלוסיתן דלה ביותר.

...יטריונים" שסותרים החלטות קודמות

... מקום מבחינה זאת ודאי שצודק ישראל גלילי באומרו ש„הדברים ... מן השפה ולחוץ". אך לא כך היה הוויכוח בינינו לבין הממשלה ... והנהו כיום ביתר תוקף כאשר „מתבהר יותר ויותר ערכה של ... שות בקרקע הארץ הזאת". אלא, שהוויכוח הוא באשר ליהודה ... ששם מעולם לא הסכימו. ולא כיש שאינם מסכימים כיום, ... אפילו בשטח אחד בקווי תכנית אלון, אפילו כאשר ההתנחלות ... במסגרת שיתופית תוסם על הר בחיח ושומם ללא בעלים, שלא ... לפסוק אפילו נפן יתואנה אחת ולא תפגע בזכותו של אף ערבי ... אגב אורחא, נדרשה לנו תקופת זמן די ארוכה עד ששכנענו את ... המיישבים כי יש מקום ויהיו מועמדים להתנחלות בסריה ... על בסיס של מלאכה ותעשיה, מוסדות חינוך ומדע וכיוצא ... — התנחלות שלא תצריך קרקע חקלאית ומים; וזאת, על יסוד ... של נחיל דהי תעשייתי שהולך לרמת הגולן (מושב שיתופי).

... מדברינו שהצהרות „שהממשלה לא קבעה איסור על איזור ... שהוא חסום בפני התיישבות יהודית" — כל כמה שהן נכונות ... פורמלית (ומכילא גם מבחינה חוקית ומשפטית), הרי „הקריי־... על פיהם פועלת ופעלה הממשלה בעדין זה אם גם החליטה ... על התנחלויות נוספות, עומדים בסתירה משוועת עם אשר ... בהחלטה היסטורית, עם ההצהרות הנזכרות. שכן, בסביאתה ... ההווה, חבלי ארץ יהודה ושומרון מחוץ לתחום תכנית אלון ... חסומים בפני התיישבות יהודית.

... אף אם אנו מסתייגים מהתנחלות פרטיזנית, כאמור, שאין לה ... לה קיום — אף כשהיא בעשיה מתוך להט של מסירות נפש ... חלוציים כנים ועמוקים על־ידי מיטב הנוער שלנו, המחויב ... התקופה הבראשית של הגשמה עצמית היזואית — אין אנו ... להשלים עם הפער שבין ההצהרות לבין הממשלה הקובעת חסמה ... יתרה מזו, אם תבצע לומר, עד הממשלה הקובעת חסמה בפני ... גם באורח פורמלי ומשפטי — כמובן, תוך כדי התנגדותנו העמוקה ... האפשרות הזכות המובטחת גם כיום להציב רגל „מחוץ לתחום", ... כשהמדובר היה בסביבתה הקרובה של ירושלים מכל עבריה, שאין ... כל לחלוק על הצורך היהודי בהרחבתה ובוצורה. כוונתי להחלטה ... לאסור קניית קרקעות על־ידי יהודים מרצונם הטוב מאת ... הערביים, אפילו על יסוד הצעת הפשרה שתמכנו בה, שהקניות ... מבוקרות למניעה ספסרות. המדובר בדבר, שלאחר שנסתמן רוב ... בממשלה לטובת ההצעה המתוקנת וכבר עמד להצביע עליה, באה ... מבקום שבאה לדחות את ההצבעה לישיבה הבאה, ותוך אותם ... שלושים נהפכה הקערה על פיה והאיסור קם ונהייה בישיבה הבאה. ... מדליף סודות מחדר הישיבות, שכן הדברים נתפרסמו בשעתם ... בעתונות). מכאן, שהצהרות כיום אינן תואמות את המציאות ... להלכה.

... להצהרות הברורות להלכה, שחזרנו ושמענו עליה גם השבוע מפי ... בכירים בממשלה, המצוררת, דרך אגב, שאלה משומה. דהיינו: ... להסתייג ולשפוך גבר נטיונות להתנחלות פרטיזנית מסוימת של ... והנוב, של מגינה ביסודה ממשל דמוקרטי, של מניעה כבנת עמה ... שם משאבים כספים מוגבלים. שלדעת הממשלה יש להפנותם ... שלה בהתנחלות וכדי, אך מה להעשמה, שגם ראש ... הורה עליה, שיש כאן הפרת חוק? מיהי תוקף תוק האוסר זאת ... הממשלה לא החליטה על שום תחום מתחומי ארץ ישראל שהוא ... בפני התיישבות יהודית"? אם כן, כאשר אין חוק ואין איסור, ... על החוק יש כאן?

...תנו לממשלה — הרחבת ההתנחלות

... תובעים, כאמור, מהממשלה ליזום מצדה היא תכנית להתנחלות ... בכל חלקי הארץ. לדידנו, הדבר מובן מאליו; לדידנו, משנה ... התיפנה לבר משום ש„מכל שמתבהרים יותר ויותר היעדים... ... דגוני המחבלים... כן מתבהר יותר ויותר ערכה של השתרשות ... הארץ הזאת", כדברי השר גלילי עצמו; לדידנו אין התנחלות ... רבת היקף כ„חוץ לתחום" —ועכשיו ישנם מועמדים רציניים לכך ... אופציות לשלום. אם אומנם יש סיכוי לכך בעתיד הקרוב על ... של תוכניות אלה ואפילו למכה מזה. שאם אין סיכוי לשלום או ... עם הוסיין אף גם תכנית אלון סגורה לכאורה אופציות; אם

המהלכים הסובייטיים לאחר ההפרדה

מאת יעקב אדלשטיין

העמדה הסובייטית לאחר הסכמי ההפרדה מחושבת היטב. ברית־המועצות מוריסה נשק לסוריה ולעיראק, כהוך הנוח שמדינות אלה מגמשות כמאחזים עיקריים שלה, בעוד שמצרים מפגרת בקבלת אספקה צבאית. ברית־המועצות מחזיקה אותה על חבל דק. אם תשוב לחסותה, תקבל, אם לא תשוב, תישאר בלי ציוד. זהו העונש המרתיע של ברית־המועצות כלפי מצרים. בכך היא שיבשה את המהלכים של סדאת, אשר תכנן חזרה למדיניות הנאצרית המקורית, של קשרים עם המזרח והמערב, אלא שבינתיים קשורה מצרים לאספקה הסובייטית ואינה יכולה לבנות מחדש את המערך הצבאי שלה על נשק מערבי בלבד.

ברית־המועצות בונה על כך שבצפי משבר במהלכים המדיניים, ואז תצטרך מצרים לחזור לחיק אהבתה הראשונה, אם היא רוצה בשמירה האופציה הצבאית ולהשתלב במערכה הבינערבית.

לברית־המועצות יש זמן לחכות. המשבר נראה באופק. היא תוכל תמיד באמצעות סוריה ללבות את האש בשעת הצורך. אז יעלמו כל ההישגים של קיסינג'ר בעולם הערבי. כנגד כגמה זו פועל קיסינג'ר. הוא מבקש לזרז את המהלכים של ועידת ג'נבה, כדי למנוע את הסכנה של עימות צבאי, אשר ישסוף בבת אחת את כל מה שהוא בנה, אם כי הבניין כהוא הקים רופף, כדוגמת הסכמי וינסאם. אמנם קיימת הפסקת האש, אבל מתוזת לפני השטח לוחשת האש ומאיימת לפרוץ בכל רגע. זהו תוצאה של הסדרים־לא־סופיים, אלא החלקה של הבליטות בשסח.

שר החוץ המצרי, פהאמי, יבוא לוואשינגטון לסיבוב שיחות באוגוסט. הוא התכוון לבקר במוסקווה. אבל הרוסים דחו את הביקור. המצרים ראו בכך פגיעה. יש סבורים שהדחיה באה כתוצאה ממהלכים פנימיים ברוסיה, לרגל כינוס הפוליטביורו. הרוסים גם ביטלו ביקוריהם של כמה אישים רמי־מעלה מארצות אחרות, אלא שהמצרים קיבלו את הדחיה כפגיעה מדינית ופירשוה כצורה של התרחקות רוסית ממצרים.

הרומאן הסובייטי עם המחבלים

הרומאן של מוסקווה עם ארגוני החבלה, הוא חלק מן המאמץ הרוסי לחבל בהסכמי ההפרדה. הרוסים כבישים לארגונים אלה סיוע חמרי ולא רק מוסרי. רבים רצו לראות במהלך רוסי אחר, כתוצאה מהסכמי ה„דטאנט". מהלך שיבשר תקופה של האפאקות וכניסה רוסית למהלך הדאמריקני של תיווך בין ישראל לערבים. נתברר, שהרוסים בחרו בדרך השניה — דרך של חבלה, דרך של הצתת אש. התברר להם שרק במצב של מתיחות יש להם אפשרות לרכוש השפעה. במצב של שלום אין צורך בהם. מכאן ההזמנה לארגוני אש"ף לבקר במוסקווה לשם ניהול שיחות. מכאן הרעיון להכריז על ממשלת־גולה פלשתינאית, כתוך הנוח שממשלה כזו תזכה להכרה של מדינות־חסות סובייטיות, ובדרך זו תרגיז את ארה"ב ותשבש את מהלך השיחות בג'נבה.

יש להבין, שהסכמי ה„דטאנט" בעיני הרוסים, מתפרשים לפי השיטה הסטאליניסטית הידועה, בה סטאלין לאחר הסכמי יאלטה פירש אותם כפי הבנתו וכפי שהיה נוח לברית המועצות.

סטאלין חתם ביאלטה על הסכם עם צ'רצ'יל ורוזבלט שהסעיף העיקרי בו היה, שלאחר סיום המלחמה, תוקמנה מדינות עצמאיות במזרח אירופה — כמו פולין, צ'כוסלובקיה, הונגריה ורומניה. סטאלין אמנם הקים מדינות עצמאיות. אבל בפירוש רוסי, היינו: מדינות קומוניסטיות עצמאיות, ב„ריבונות מוגבלת". הוא לא הפר את ההסכם. רק פירש אותו אחרת. מדינות מזרח אירופה יש להן ממשלות משלהן, אך הן עצמאיות רק כלפי חוץ, לכשעה הן מדינות הנתונות להסות רוסית, ואין הן יכולות להחלץ מצפורני הדוב הרוסי.

פירוש זה נותן כיום ברז'נייב לההסכם הדטאנט. אכבם נכון, המשיח, רגיעה, אך אין פירוש שברית המועצות אסור לה להתערב במדינות כמו סוריה ולהגיש להן עזרה בשעת כליכתה, או אף לעודדן בהשאי למלחמה. אין פירוש הדבר שאסור לה לקיים קשרים עם ארגוני חבלה, אף שקשרים אלה מביאים לידי מתיחות. אך זהו ההוצאה בלבד, בדים הבעצמה אינה יוצרת בעצמה את המתיחות, היא רק משמשת גורם לכך.

פירוש מהוכם זה של הסכם הדטאנט, היה צפוי מראש למי שבכיר את המדיניות הרוסית. יש פרשנים המביאים כיום דוגמא מתקופת לניך שבראשית המדינה הקומוניסטית, בסוף מלחמת העולם הראשונה, וחתר בהסכם ברסט ליטובסק למען השלום. האמת היא אחרת. המשטר הקומוניסטי ברוסיה היה אז בראשיתו, בלתי יציב בפנים. רוסיה היתה הרוסה לאחר המהפכה. הוא היה זקוק לתקופה של שלום כדי לבצר את השלטון הקומוניסטי. לכן וויתר

(סוף בעמוד 8)

שיחה עם הרב שרגא שיינפלד, נשיא הסתדרות הרבנים בארה"ב

„יש להבליט זכותו הדתית של עם ישראל על ארץ ישראל"

מאת י. אדן

נשיא החדש של הסתדרות הרבנים בארצות־הברית הרב שרגא שיינפלד מייצג דור חדש של רבנים באמריקה. תלמיד־חכם ובעל ידיעות רחבות בהוויות העולם; רב ומורה הלכה ומעורה היטב בחיי היום־יום של הקהילה היהודית הגדולה ביותר בעולם. עם זאת שקט מטבעו, אינו נמשך לכותרות העתונים. כשם שבקהילתו ב„קווינס" שבניו־יורק עושה עבודתו בהשקט, אך בביטחה — כן עתה עם כניסתו לתפקיד הרם, כנשיא הסתדרות הרבנים — מעדיף הפעולות השקטות, על פני סנסאציות עתונאיות.

ביסודו — אוהב ישראל ואוהב גדול של מדינת ישראל. הוא מייצג את הגישה של „כל ישראל יש להם חלק... בארץ ישראל", גם אלה היושבים בתפוצה. מכאן גם תשובתו התחלטית, לגבי זכות המעורבות של יהודי הגולה בנעשה במדינת ישראל.

כתלמידו של הגאון ר' יוסף דוב סולוביצ'יק ובאחד הקרובים אליו, נהג כמצוות רבו עליו — להתערב כן, אך לא בקול רעש גדול. „בשקט קל יותר להשפיע" — הוא אומר.

„בביקורו זה בישראל ישתתף בסימפוזיון על השפעת הגומלין בין ישראל לתפוצה ישראל. אך, עיקר הרצאתו — גילה לנו — תעסוק בצד העקרוני של השאלה ולא בפרטים.

נאמן להשקפתו זו, גם בשיחה שקיימנו אתו, למטרה באנו לישראל, נמנע מלגלות דעתו בנושאים השנויים בוויכוח כגון — שאלה „מיהו יהודי", המשבר ברבנות הראשית וכו'. כל מה שיש לו לומר בנושאים הללו יאמר לנוגעים בדבר, אגם יוועד במסגרה. ביקורו זה.

פתחנו את השיחה בנושא אקטואלי — נסיון ההתנחלות באלון מורה.

במחבלים שאנו שומעים מפי שרי ישראל גרמו לכך שהרבה יהודים החלו להשרש לכשור עבודתה של המדינה מול אויביה. הרושם הוא שאר התוך האמריקאני הצליח לערוך מעשי קסמים בשרי ישראל — „האפגניב אותם" — עד כדי כך שיאמינו לכל מוצא פיו. אמנם אין ספק שד"ר קיסינג'ר משוכנע שמה שהוא עושה טוב לישראל. אך עם זאת עלינו לדעת, כי הוא בעיקר בישראל גמישה ואילו יהודי ארצות הברית רוצים בישראל חזקה.

לדעת הרב שיינפלד, אין להרתע מלאמר לאו לידידים. מותר לנו לי־התייחס אל קיסינג'ר כאל ידיד, אך לעתים הזכה עלינו לומר לו — לא, באלף רבתי...

לאן הגענו — שואל הרב — שיש שרים בישראל המדברים על הידברות עם מחבלים שאינם אלא רוצחי נשים וטף. לאן מובילים אלה ה־מדברים על כינון מדינה פלשתינאית? — הרי זה אסון ממש, הוא חוזר ומדגיש. לרב שיינפלד גם הסבר לגבי השאיפה של המפד"ל ב־אופוזיציה.

„ה־ה"ישב בארה"ב הוא, שהמפד"ל היא מחוץ לממשלה לא רק בגלל שאלת „מיהו יהודי", אלא מהחשש שהמפד"ל תלחץ בממשלה למען א"י השלמה. הרי ידוע שהגישה של המפד"ל היא אחרת. בנקודה זו מי אשר של מפלגות הקואליציה, זו הגישה של היהדות המקורית.

אשר לגישה של אגו"י, שהיא מתינה בנושא זה, הרי יש לראות בכך תוצאה של הגלות, של הפחד מפני הגויים. לא שאגו"י רוצה ח"ו להחזיר את א"י לגויים, אלא שהיא הגישה מפני פחם של הגויים. זו שאלה של גישה.

הבעייה היא: מיהו גר?

כאן ניסינו להציג מחדש שאלה בענין „מיהו יהודי".

הרב שיינפלד: „הבעיה היא מיהו גר? ולא מיהו יהודי? כי צריך לי־הציג את הבעיה. שכן אם מציגים את השאלה „מיהו יהודי" באים ה־רפורמים ואומרים: גם אנו יהודים.

בהזדמנות זו מוסיף נשיא הסתד־רות הרבנים: אנו יודעים שיש השש שה הצהרות המפד"ל לממשלה עשויה להזיק לישיבות ולמוסדות דתיים. לכן אנו רוצים כאן להזהיר את הממשלה שלא תפגע בזכויות הישיבות, למרות שהמפד"ל אינה

הנימוק הדתי — קובע

אומר הרב שיינפלד בנושא זה: יהודי ארה"ב הציוים לשני מחנות, כמו בישראל. יש סבורים שהמתנחלים צודקים ויש סבורים שלא. הקו חוצה בין דתיים ללא דתיים.

עלינו לומר לעולם שאין היא שלנו בכוח הזכויות ההיסטוריות והדת־ית. יש להשתמש בנימוק הזכות ההיס־טורית ולא להתווכח על זכויות של הפלשתינאים. הגמרא בסנהדרין מ־ספרת על בני כנען שבאו לאמר, ארץ זו שלנו, בני ישמעאל באו ו־אמרו ארץ זו שלנו ושלכם. הגמרא דוחה את אלה וגם את אלה. ההוד־נהלוה מגיעה לנו בזכות ולא בחסד.

זו טעות מצד מדינאים המסבירה ל־התמקד על כך שמדינה זו נוסדה על ידי האו"ם, שכן מקרה כזה, הפה שהתיר הוא הפה שאסר. הבסיס ש־לנו הוא התורה. אם אנו מתבססים על זכות זו אין זה ענין להויכוח מדיני. בכלל היהודים אינם מבינים שמשתמשים במונח „שטחים כבוש־ים" ולא במונח „שטחים משוחר־רים". אילו העמדנו את הוויכוח על נקודה זו, לא היו מטרידים אותנו.

מתוך גישה עקרונית זו, כמובן לא רואה איש שיצנו פסול במעשה המתנחלים שביקשו להתנחל בסבס־טיה היא „אלון מורה".

בהזדמנות זו גם מתייחס לאספק־טים המדיניים של הבעיה ועל ה־השפעה השלילית שיש לעמדה ה־ממשלה להאחז על תנתלות על חוגים רחבים בציבוריות האמריקאנית.

„בכל שנה בהשעה באב — מספר הרב שיינפלד — אנו עורכים מגבית בבתי הכנסת למען ישראל. השנה, בעת שערכנו את המגבית בבית ה־כנסת שלי אמר לי צעיר בשנות ה־עשרים: מורי ורבי, השנה לא אה־רום למגבית. איני מוכן לנדב כספי כדי שיחזירו אחר כך את אדמות ארץ ישראל לערבים..." אמנם, מדגיש איש שיחנו, דוגמא זאת קצת מוזרות, אך יש בה כדי להעיד על הלך רוח בקרב הדור הצעיר הדתי בארצות הברית.

אחרי הרהור קל מוסיף נשיא הס־תדרות הרבנים: הדי־בורים על הכרה

בממשלה, התמיכה שקיבלו עד עתה צריך להימשך. זו נקודה שנדגיש ב־פגישה עם ראש הממשלה יצחק רבין.

עוד סבור הרב שיינפלד שכיום כאשר המפד"ל אינה בקואליציה הממשלתית, אין מניעה מליצור גוש דתי בכנסת, לפחות בעניני דת ד־בכותן. העולם ההודי שיקף מן ה־מחלוקות.

הירידה בעלייה

אשר לעליה מארה"ב — הוא אומר — היא נמצאת בירידה לצערנו. ראשית ה־מצב הכלכלי בארץ. אולם לא זה הקובע. גם המצב הבטחוני אינו מפתיה. ה־מצב הרוחני מרתיע. יהודי ארה"ב רחשו כבוד למדי־נה, רק המאורעות שהתר־חשו במדיניות, פניהם גרמו לירידה כבוד המדינה בעי־ניהם. מלחמת הגנראלים, מלחמת הבחירות, פגעו ב־כבוד המדינה בעיני יהודי ארה"ב.

— מה גישתה של הסתדרות ה־רבנים לבעיות היסוד שמדינת יש־ראל מתחבטת בהן?

תשובה: הסתדרות הרבנים פוע־לת למען מדינה ישראל בכל התחו־מים, במישור הדתי, כבמישור המ־דיני וההסברתי. הקו שלנו גם לא משתנה עם חילופי הנשיאים.

כמברה בוועידת הנשיאים — מס־פר הרב שיינפלד — פעילה הסתד־רות הרבנים בכל הענינים המדי־ניים. אך אין זה מונע בעדנו לנקוט גם בקו עצמאי, לעתים שונה במק־צת מזה של ועידת הנשיאים. הדוג־מא, אנו מוכנים להבין למען עניי־נים עקרונים הקשורים בשלומה ו־בטחונה של מדינת ישראל, גם אם הוגים מסוימים במשטר הישראלי מתנגדים לכך. אין אנו תלויים ב־קו שגרתי. ביום שיתהיל המשא ו־מתן עם הערבים ויתחילו הלחצים נצא להפגין במלוא הכוח והעוצמה, בל יבולע חלילה למדינת ישראל.

הפרק האחרון של השיחה הקדשנו לפעולות הסתדרות הרבנים בארה"ב וכן לבעיות הספציפיות שהיא עוסקת בהן.

הבעיה שלנו בארה"ב — אומר הרב שיינפלד — היא בעיית החינוך, וההתבוללות. המצב הכספי של ה־ישיבות הולך ומחמיר. ישיבות נס־גרות. שכר הלימוד בתיכון ישיבתי עולה. יהודי משלם לשנה 1,800 דולר שכר לימוד ואם יש לו 3 ילדים הוא נאלץ להוציא 6,000 דולר לשכר לימוד. אין זה לפי כיסו וכוחו של כל יהודי.

בעוד שליובביץ לקחו על עצמם קביעת מזוזות על בתי יהודים, לק־חה על עצמה הסתדרות הרבנים את ענין טהרת המשפחה במובן הרחב של הנושא. בישראל רגשה הארץ בגלל חשש של שני מכוונים. באמ־ריקה זה ענין המתרחש בכל רחוב, ואין פוצה פה ומצפצף. לכן ערכה הסתדרות הרבנים מבצע טהרת ה־משפחה. מוצאים ספרים על הנושא, עורכים הרצאות, מוציאים רשימה מעודכנת של מקוואות. מסייעים לב־נות מקוואות חדשות. לצערנו יש רבנים שהושיבים לדבר בקהילותיהם על נושא זה, אך אנו מעודדים אותם לעשות כן, כי הרי זה אחד העיקרים בשכינה על יחותו של עם ישראל.

בעיה אחרת שהסתדרות הרבנים עוסקת בה היא, הציבור הקרוי „שבת וערבי" היינו, התלמידי ישיבות ש־עבדו ללמוד באוניברסיטאות ומ־אבדים את הקשר עם היהדות. מפ־סיקים להניח תפילין, לשמור כש־רות וכו'. השאלה היא איך לעצור בהם? אין זה ציבור גדול, אבל יש להציל! ההנחה היא שיש גם לבדוק מחדש את תכנית הלימודים בישיבות ובבתי ספר, כדי להגיע למסקנה, מדוע הם נוטשים את הדרך המקורית של היהדות.

— האם כניסת הרפורמים להס־תדרות הציונית תביא גם את כניסת האורתודוקסים למסגרה זו? תשובה: הרפורמים רוצים להכנס להסתדרות הציונית משום שהם השים שדרכם נכשלה. הם מחפשים עתה מסגרת חדשה. הם רוצים להציל את הנוער שלהם. אך הרפורמים ביסודם לא השתנו.

עתה רוצים הרפורמים להצטרף גם לקונגרס היהודי העולמי. ד"ר גולדמן ביקש כמה פעמים מהסתדרות הרבנים להצטרף לגוף זה אך לא קיבלנו את ההצעה. הקהילות האור־תודוקסיות הצטרפו, אך לא הרבנים.

כאן חוזר הרב שיינפלד לרגע קט לבעיית הרפורמים ואומר: יש לדעת שבתי הכנסת הרפורמיים ריקים ב־שבת, נכון שיש להם אנשים אמידים, אך פעילותם הקהילתית היא קלד־שה. לעומת זה בתי הכנסת האורתו־דוקסים תמיד כלאים. הנה ביקר הרב הראשי לישראל הגר"ש גורן בבית הכנסת של הרב שיינפלד ר' ההפרה בו לשבת. כאלפים יהודים הצטופפו בבית הכנסת לשמוע דבר תורה מאיר. רבים הצטופפו בחוץ באין מקום בתוך בית־הכנסת — מגלה הרב.

דו־שיח עם החילוניים

כמו־כן סיפר לנו: הסתדרות הר־בנים עומדת לערוך דו־שיח עם קבו־צה בולטת של אקדמאים חילוניים במדינת ישראל בכוונה שציבור זה יכיר את הדמות של האמריקני ה־יהודי ואת הדמות של האקדמאי ה־דתי מארה"ב. אנו סבורים שיש לנו שפה כדי להשתמש בה כלפי ציבור זה. אנו הרבנים בארה"ב הצלחנו ליצור שפה משותפת עם ציבור כזה בארה"ב ואנו סבורים שנוכל להידבר עמו גם בארץ. יש לנו נסיון עם ציבור זה. אנו רוצים שיכיר את הרב האמריקאני מן הדור שלנו. אנשי מדע מישראל שביקרו בארה"ב ב־בתי הכנסת שלנו, התרשמו היטב. זו התחלה של מערכת הסברה דתית.

בסיומה של השיחה שנערכה בין „שבת חזון" ל„שבת נחמו" מצא ל־נכון איש שיחנו להקדיש מלים אח־דות על דברי חז"ל שלא חרב המקדש ה־שני, אלא בגלל „שנאת חנם" ויוצא בקריאה נרגשת „לשמור דווקא ב־ימים אלה על אחדות המחנה הדתי. המחלוקת ברבנות הראשית, למשל, גורמת לנו צער נפש רבה. אין אנו רוצים להתערב בענין, אבל יש למ־צוא פתרון לבעיה כאובה זו ולהשכין שלום אמת בין שני הרבנים ה־ראשיים. הרושם הקשה שמחלוקת זו משאירה בחו"ל ממש מחריד." — סיים הרב את דבריו, בהוספת דברי הנביא זכריה: „ והאמת והשלום אהבו".

המדיניות...

יומן ניו־יורק

נשיא במצוקה ו...„הנקודה היהודית"

מאת: ד"ר הלל ויידמן עורך „הצופה" בארה"ב

השבוע נפל הפור. הנשיא ריצ'ארד ניקסון יועמד לדין. מתנגדיו, בתוכם חברי מפלגתו, גברו עליו. יהיה זה המקרה השני בדברי־ימיה של ארצות־הברית שנשיא עומד לדין. בפעם הראשונה זה היה לפני למעלה ממאה שנים, כאשר הסינאט דן בהדחתו של הנשיא ג'ונסון. בקול אחד שחסר בסינאט, לרוב של שני שלישים, יצא הנשיא דאז זכאי.

מה יהיה גורלו של ריצ'ארד ניקסון? — שאלה זו נשאלת בפי רבים. גם ידידים וגם יריבים מעוניינים בה. הנשיא עצמו, מגלה קור רוח. הוא בטוח בצדקתו. מכיוון שכך, ערוך, דרוך ומוכן למאבק הכשמוי.

המפנה המכריע בפרשת ווטרגייט חל, עם החלטת בית־המשפט העליון של ארצות־הברית, שהחליט פה אחד לחייב את הנשיא להעמיד לרשות בית־המשפט את כל 64 סרטי ההקלטה שברשותו. אין ספק שהחלטה זו גם השפיע על דיוניה והחלטותיה של הוועדה המשותפת לקונגרס ולסינאט שדנה בשאלת העמדתו לדין של הנשיא.

החלטת הוועדה, גם אם היתה צפויה — הרוב שהצביע בעדה הפתיע במקצת. במיוחד הפתיעו חברי מפלגתו של הנשיא אשר תמכו בהצעה להעמיד את הנשיא לדין בפני הסינאט.

כאשר דנים בפרשת ניקסון קשה להתעלם מן הנקודה היהודית הקשורה באיש. אי־אפשר שלא לזכור לו את החסדים שעשה עם מדינת ישראל, בימי הרי־גורל — בימי מלחמת־יום־הכיפורים. לא חשוב כיצד ייצא ניקסון ממשפטו בסינאט, דבר אחד ברור שבכל הקשור במעלו למען ישראל הוא כולו זכאי.

מכאן אף טבעי ששאלת העמדתו לדין של ניקסון מעוררת עניין רב בציבוריות היהודית. אמנם, לא הסרים יהודים הנמנים עם המקטרגים על הנשיא, אבל לא בנקים הם (ואולי רבים מאוד) אלה המליצים זכות עליו בשל גישתו הייחודית למדינת היהודים.

בין דו"ח לדו"ח...

יום אחד פניתי לאחת הספריות הגדולות בניו־יורק, כדי לעיין בהרבה הכרכים עבי־הכרס המכילים שבהם אלפים דפים של הדו"ח ווטרגייט. בוסף לכך גם הודפסו 42 כרכים עם מסמכים ועדויות באותו עניין, ולצידם ספרים אין־ספור. פרי־עטם של סופרים ועתונאים שכיסו כוחם בסוגיא זו. מצאתי גם מספר ספרים בקצרתיים, על הווכחים המשפטיים הקשורים בהעברת נשיא מתפקידו. ובצד כל אלה מונח ספרון קטן, פרי־עטו של הרב ברוך א. קורף, רב יהודי מעיירה קטנה בשם רחובות — כן, רחובות — הנמצאת לא הרחק מבוסטון. הספר מבוסס על שיחות עם הנשיא, תוך שיטת הרב על ה„פינסקוע אידי" — על חלקו של ניקסון במלחמת־יום־הכיפורים.

בלא הרכבת־האווירית שאורגנה במהירות ב־מלחמת־יום־הכיפורים — אומר הרב המחבר על כמך שיחתו עם נשיא ארצות־הברית — ספק אם היתה מתקיימת עוד מדינת ישראל. בלא האהדה הזו־משבצית של „הבית־הלבן" כלפי שליטי הקרמלין, כי יודע מה היה עולה בגורלה של מדינת היהודים.

וכאשר אני עושה הקבלה בין מליוני המלים שנכתבו על פרשת־ווטרגייט, עם משפט אחד בדבר זכויותיו של ניקסון בכל הקשור במדינת ישראל, אני מגיע למסקנה אחת בלבד: אשרי לנו שנשיא גדול כזה עמד ליד הגה השלטון בימים הנוראים תשל"ד — נוראים תרתי משמע...

עמדתו התקיפה של ניקסון בימי מלחמת־יום־הכיפורים ערכה אינו מצטמצם בהשיבותה היהודית בלבד, אלא יש לה הקלכות רציניות ביותר על המצב בעולם החופשי כולו. עמדתו התקיפה כלפי הסובייטים היותה לברכה לעולם ואת תוצאותיה אנו מרגישים עד עצם היום הזה.

ומכיוון שכך, סכנת העברה ניקסון מתפקידו, אינה כלל וכלל סכנה לניקסון, אלא בראש כל — לעולם החופשי כולו.

כי ניקסון בכושר הנהגתו, בתבונתו המדינית, היה בלם להתפשטות הסובייטית בעולם והוא גם אשר הציל רבים משיצבעדם לקרמלין.

הסכנות לא חלפו

הסכנה של התפשטות סובייטית בעולם לא חלפה. היא מוחשית מאוד, היא מיידית — באשר היא קשורה בהווה ממש ולא בעתיד הרחוק.

אמר לי דיפלומאט מערבי בעל השפעה: מצבו המעורער של ניקסון עלול לשמש פיתוי להוזרי הקרמלין, לבצע פעולה תוקפנית כלשהי נגד העולם המערבי. לכן, כאשר פרץ המשבר בקפריסין היתה רבה אחוזה את וואשינגטון וגם בירות מערביות אחרות, מאשר ביכים כחיקבם.

רבים לקחו בחשבון את מצבו העדין של ניקסון ולא הסתירו פחדם, שמא ינסו הסובייטים לנצל משבר זה לטובתם, כדי לתפוס באחזים ביתי־התיכון.

בינתיים חלה רגיעה בקפריסין. ארצות־הברית הצליחה להבטיח רגיעה, אבל עם כהיבת שורות אלה, כאשר „ועידת ז'נווה" הקפריסאית עלולה על שרטון, קשה להוציא מסקנות הד־משמעיות.

מכאן שלא ברורים עוד עד הסוף, מה יהיו המהלכים הבאים של הסובייטים וכן בשאר בחזקה נעלם גדול: האם יציתו אש במקום אחר, או לא? ושוב, כאשר מדברים במשברים במזרח־התיכון, אך טבעי הדבר שענין ישראל מתקשר בו. ואלה שחרדים להתפתחויות מלחמתיות אינם בכהירים גם דואגם למדינת ישראל. במצב החדש שנוצר כעת, עם החלשותו של ניקסון.

הרב שגייס מליונים להגנת הנשיא

הרב ברוך קורף נקט יוזמה אישית וגייס מיליונים להגנת הנשיא. הוא עשה זאת מתוך אמונה עבוקה שאמור ליהודים להיות כפויי־טובה. לעיקר הוא תמה על אותם היהודים, בתוכם ביקרב הציבור היהודי, המותקפים לעת כזאת ואינם מגייסים כל כאמביהם, כדי לעמוד לימין הנשיא במצוקתו. הוא עצמו הראה הדוגמה והלך דרך בכיוון זה. אך לא רבים הוכן ללכת בדרכו.

אגודת הרבנים בלבד בראשותו של הרב משה פיינשטיין שלחה ברכה הדברי עידוד לנשיא, תוך הבעה הכרת תודה בעד פעלו למען ישראל. היא גם קריאה לערוך תפילה מיוחדת — „הנותן תשועה..." לשלומו שנערכה בכמה וכמה בתי־כנסת, בעת תפילה שחרית של שבת.

כל יותר הארגונים, בתוכם ארגונים ציוניים, שהפנים למתנגדי הנשיא. בולטים הראבה"ב הריפורמיים בהתבלותם הקולנית נגד ניקסון והם מוסיפים שמן למדורה.

במצב זה יש להתייחס בחיוב לפעולתו של הרב קורף. ראשית לגופו של עניין, שנית כדי להוכיח שהיהודים אינם כפויי־טובה.

הרב קורף הוא בעל אומץ בלתי־רגיל. עוד בשנת 1946 נמנה עם הרבנים הבודדים שעמדו לימינה של הכהונה היהודית הלאומית בארץ־ישראל. היא המשתתף בפעולותיהם של בן־הכט והלל קוק; הוא נאסר בצרפת כשום שהכשן „לפוצץ" את לונדון בעלונים בהם ביקש לגלות ברבים את עקביה של ממשלת אטלי־בווין נגד העם היהודי הבבים של הלוחמים בארץ־ישראל.

תכונות אלה סייעו לו, ללא ספק, גם עתה במאבקו הגדול לכבן ניקסון, וכיום הוא נמנה עם ראשי הכדברים, בשם מיליונים אמריקאנים המוכנים להתייך בנשיא על אף הכל ולמרות הכל...

חידה אחת פותרת חברתה...

הרב קורף מתקשה להבין כיצד יהודים נאמנים למדינה ישראל היהודים לגורלה מטילים בכלל להקוף את הנשיא שכה רבות זכויותיו למען קיומה של מדינת היהודים.

הוא אומר:

„בסיתי להרהר למהלך מחשבתם של יהודים אלה, והשבבי שפתרון החידה טמון בחידה אחרת עוד יותר המורה, והיא כיצד זה שיהודים רבים וכן טובים, מכל החוגים, לא נקפו אצבע בשנות השואה להצלה אחיהם המובלים למוות עליידי הנרצחים באירופה? איך זה עברו על „לא תעמוד על דם רעך". ואף לא ניסו לעזור, להציל?

התשובה תמוה היא, שבוודאי הצטערו על צרת עמם, ובודאי הביעו אנחה כלבם על גורלם של הכינויים הנשמדים, — אלא שלא היו מוכנים למסירות נפש. ההקרבה הדרבה כלעיז. לדבות אי־נעימות או אי־נוחות.

זוהי האמת כאן כנס מבנה. — זוהי אשמתם של כל המנהיגים היהודיים, ללא יוצא מן הכלל.

היו גם נציגים כאלה שבווכתיהם האכזרית הבלו בבירוייהם בבטיונות הצלה, משום צעלות, וא־נבנות להסתבכות כועצה שבמעשה באיזה מעשה שלול „לסבך" אותם בהתנגדות לאיום מושל רשע, לאיזו גזירת רעה או „מדיניות" של מלכות הרשעה, של גורים ממשלתיים עיינים בארצות ההופש.

דוגמה מחידה לכך נתן נציג ה„ג'וינט" באיר־רופה בשנות השואה, האיש הבלתי־מתאים ביותר להפקיד זה, שעמם אנגו מלשמוע ואף מלהשמיע את אנקת הללים ועקת המענים המובלים להרג, שהגיעו אליו. אי־היענותו לזעקה הצלה מסלובקיה, שהועברה אליו ע"י הרב מיכאל דוב וייסמנדל, זצ"ל, היא כתם לא רק עליו אלא על כל אלה שהיו בעצה אחת איתו.

והנה כיום אין זה דבר „מקובל" ונוח להתמוך בנשיא ניקסון נגד הכוחות המסתערים נגדו ונגד דעת־הקהל המכוונת ע"י אמצעי התקשורת. לזה נדרש אומץ רב, וגם לא מעט נבונות להקרבה, לסבול קצת. ולא רבים רוצים להסתבך — אף בא־נעימות כלשהי.

זה מצב עגום. אבל זוהי המציאות ביהדות אמריקה. לא אצל כולם העדיפות הראשונה היא לישראל. ואלה מקבלים ברצון את ה„עדיפויות" של „אומפא־מגנס", שכונתם על דעת־הקהל, אם כי מבקרות בעיניה יותר העמדת ויותר מדאיגות מסורגיים. אחד מהבר ועדת המשפטים של הקונגרס, פירס הודיכה על ההדחה בצד אחרות. בבעיות אלה, כמו האינפלציה הדהירה, כשבר האנרגיה, יוקר החיים, העוני של מספר רב של אזרחים. לזה אפשר להוסיף כהונה וכהונה, כבכל אחד עולה בהשיבותה, בהקהותה, על ווטרגייט. נזכיר רק את הרעב בו שרויים עשרות מיליונים באפריקה ואסיה. נזכיר את עניני הזין בו עוסק הנשיא.

ליהודים המצב סביב ישראל הוא בעדיפות ראשונה, ואפשר להוכלה בזה משיחות בכל הזוג־ים. אך כאשר משיחים על מצבו של ישראל כבקרת השאלה של השלכותיו על מצבה של ישראל.

הדמוקרטים ייצאו מחוזקים

ברם, בדיבבר יש לקבוע, שלכל הרעש הזה, תהיינה גם השלכות היוביות מבחינת הכשטר האמריקאי. — בתנאי שלא יעולם מחיר גדול מדי. וזוהי הדחת הנשיא. ראשית, מכאן, ואילך פוליטיי קאים בדרגות שונות, הגל מהנשיא, מהבורי המפד־שלה, ועד חברי עירייה, יהוו מרוסנים יותר במעשיהם והיוזדים לא לפגוע בחוק באחריקה ציבו־ריה, ולא לנצל כעמדם לטובה עבעם. שנית, המשטר הדימוקרטי בארה"ב יחזק עקב ריסון כוחו של הנשיא וההחרות האיזון בין כמעגויותים לאלה של רשות המחוקקה ושל מערכת המשפטים. איזון זה הוא אחת היסודות של המשטר הדימוקרטי בארץ זו.

כל מהלך המשפטים הדיונים עשוי להסן עוד יותר את הכשטר הדימוקרטי מכל נסיון של השר־תלכות של יחיד, או יהודים, העומדים בראש הממשל, זה גם יתרום לטיהור מנהגים שליליים, בעדרים ריסון מדי. בסיכום תצא אמריקה נשכרת מן השערוריה וגלויות, ותוצאותיה והשלכותיה.

אבל כל זה ב ת נ א י כפול ומכופל שלא יבולע להנשיא הנוכחי, שלא ייגבע ממנו להמשיך ב־משרתו בכושך השנתיים הבאות. כי הדחתו תביא זעזוע קשה לכימשל האמריקאני.

לכן עוקבים בחרדה אחרי ההתפתחות העניינים בנידון זה ובתקווה שהנשיא, שעשה למען ישראל ויהודים יותר מכל נשיא ארה"ב אחר — ימשיך בכהונתו.

יום ששי, י"ד מנחם אב תשל"ד, 2.8.74

הצופה ...

עיטורי

סופרים וספרים

„היושבים" בחצר בלז

מאת ש. קורא

חסידות בלז, שאביה הוא ר' שלום רוקח יסדה בשנת תקע"ג, לאחר פטירת רבו, החוזה מלובלין, כללה דור משלה ועיצבה דמות משלה באורחותיהם של מאמיניה, בבייחוד מבני העליה שבחסידות.

כשם שהיו „גורי האר"י" בצפת, „רבני הקלויז" בברודי שבגליציה ו„תלמידי הגר"א" בווילנא שבליטא כן היו „היושבים בבלז", חסידים ואנשי מעשה, שלאורם של הרבנים, דור אחר דור היו הוגים בכל מה שבתורתם, דיבורם ובמעשיהם להסרי דוה בלז.

עתה יצא ספר „גדולי חסידי בלז" שבו תולדות ודמויות של רבנים, אנשי תבות, בבאים „יושבים", בעלי תפילה, בחורים ובעלי בתים, מאת ישראל קלפהולץ, מחבר ספרים רבים בחסידות, שבו מתאר עשרות אישים, כל אחד לפי ערכו, מבין ה„יושבים" של בלז.

לא הרי גדול בהלכה ובמעשים טובים כהרי יהודי פשוט בדעת תורה, עד שיהיה שכהם באמונה לבלז עד כדי מסירות־הנפש. מהם שחיו רק על דיים פרוטים, הסתפקו במועט ובלבד להמצא במחיצתו של הרבי ולקנות יראת שמים ומידות תרומיות במסירה מדרגה לדרגה. השליטו לבית אדמו"רי בלז. הרבי ר' ישכר־דוב רוקח, אמר, שבין ה„יושבים" גדולי ישראל, שבפעולתם להנהיג עדה, אלא הם בחרו להסתופף כאן ולהיות החסידים הפשוטים לרבים. הם משיעים בחינוך הדור הצעיר ובהפצת החסידות בלז ברבים.

מבין ה„יושבים" היו גבוריים שליחי חצר בלז, „משולחים", שלפי הוראת הרבי יוצאים למשימה ציבורית, פגישות עם אישי השלטון להעביר גזירה קשה, עריכת מגביות להכמת תלמודי־תורה, עזר לחולים עניים, או ישוב שכיבל בלואי ביה עירה זו ואחרת. בתבורה זו היו שרי חוץ של בלז, בעלי קשרים עם שרים ורוזנים, שרי הכלכלה, בעלי המשק של בלז, שריכזו את המאמצים הדרושים להחזיק את החצר ומוסדותיה; אנשי השפעה והסברה, שהיו צופים נפשות לבלז ברבבות עיירות יהודיות, בין רבנים ותלמידי־חכמים כבין בעלי מלאכה ובעלי עסקים, בין קשישים כבין צעירים ונערים.

הם עשו את בלז מרכז למאות אלפים חסידים בגליציה וסביבותיה וגורם ציבורי רב־כוח בחיי היהודים.

הפרק הראשון בספר מתאר את ר' מרדכי פילץ, למדן ובעל מידות, שעסק כל ימיו בגמילות־חסדים לכלל ולפרט. שהרלן בפני הרשות לביטול צווים המופנים ביהודים, ר' מאסף כספים לפדיון־שבויים, הכנסה כלה וריפוי חולים. בין מעשה חסד לשהדלנות היה בין ה„יושבים" שעסקו בלימוד תורה בחצר בלז.

ה„יושבי" ר' אברהם לנדוי, שעסק בתורה ובחסידות בצינעא, ללא התבלטות כלשהי, נבחר ברבות הימים לרבה של קהילה סטריסק, כמה כתחריו אמרו לו: „הייתכן, מיושב בבלז להיות רב די לצבור ומן, כשראו שנשאר הנהג־לכת בכקודם הה־

פיו עמו. עליו ומדיו. לו אמר הרבי בבלו: כתוב „יצו יראוי ישנה את שדיים „ישבן „ישעיעה" בפל־דברים שמו ל„ישיבים" הסוי כל נשמות, שבתפילותם הוכה באר־זים יהודים נוקדים וכננים בזכותם. „ורצן יראוי ישבוהו" עד כדי כך, מאת שירתם של הבוני יהודים שייינו בניה ומצוותה ישבע ויד־ריעם.

ר' שלום משאנץ, חומר מכתר רב־יים ובמכתבי בעל מדרגה, היה פרק־זמן ניכר מן ה„יושבים" בבלז. באחריו ימיו היה רב ומשפיע באחד בפתיחתכנסת בלונדון, לכבן מופלג. מחבר ספרים ובעל דעה רחבה, שנים רבות היה מאסף כספים לאנ־שי כולל גליציה בירושלים. עם קום המדינה פירסם „מכתב גלוי למפש־לת ישראל" שבו תובע בכמה שמירת השבת, חינוך לתורה ומצוות, לפידה על צניעות הבת ועוד. „הדי־עה, שרי ישראל, שאין הדיר יתום. הוא אומר במכתבו, ויש לנו בארץ ישראל גדולי הדור, שאתם חייבים לשמוע בקולם. העריך ביותר את הרבי ר' אהרן מבלז. באומרו, שי־הוא בעל מדרגה גבוהה מאוד וכל תלמודו, לרבות מה־עדבית רגילה, בריכות ליחוד.

פרקים מיוחדים יושבי־עגין ביוי־לוס בפרקים: על ר' מיכאל ורבין מאבריב ועל ר' משה־יצחק ויס בראשו מבוטשוב, על ר' פנחס־יהושע באבנר אוצה־פינך ועל ר' מנחם־באציס באב"ד טשארנופול, על ר' אברהם־יעקב הורוויץ מפרו־בינגה ועל ר' אשר הלוי מדירק. כל אחד מהם בעל שיעור־קומה בפני עצמו, בלמדנות, בצדקות וב־עסקנות ציבורית, שספאבו השראה והשפעה מחצר אדמו"רי בלז.

בעוד המחבר מתאר בהרחבה שלו־שה־עשר האישים הבאים בכרך הר־אשון, הנה בכרך השני מקובצים פרקים קצרים על עשרות „יושבים" מרכזו שונות, שרבים מהם ניספו בשואה, מהם שמסרו את נפשם כדי להציל את חייו של הרבי מבלז. כאי־שר הנאצים חיפשו את הרבי, שהסתתר בפרמישלאן, ועינו את חסידיו לגלות מקום מחבואו, אמר החסיד ר' ישעיה פראגר: „אני הוא הרבי", והם עינוהו עד שנפטר מיסוריו ה־קשים.

ר' יהושע ראוויר היה אומר: „אם ישאלוני בעולם הבא במה עסקת בעולם התחתון, אשיב: אהבתי את הרבי שלי, אהבתי את היושבים ב־מחיצתו, ואם גם ילקוני על בעלי־לא אחזור בי".

אחד מהסידי בלז, ר' זלמן, יהודי גבורתן, חינך את בניו לשים מבטחם בה' ולא לפחד מפני גויים מתפר־צים. כאשר בקסטה אחת הדמו כמה וכמה שקצים שניסו לפגוע בהם וגם הפליאו בהם מכות, אמרו: אבינו למדנו, בעלי הבטחון אינם יודעים פחד מפני נכרים. ר' זלמן היה סופח על כתפיהם של אברכי בלז ואומר: היו בריאים חזקים מאוד כדי ל־הכיל אימתכם על שונאי ישראל.

קרוב לשבעים ה„יושבים", שה־מחבר מספר עליהם בלשון צחה ובהתפעלות רבה, מייצגים שכבה נבחרה מבין חסידי בלז, רבבות יהודים בגליציה לפני השואה.

הדרת אפרים

[על ספרו של הרב ב. פ. עבורש]

מאת הרב אליהו כץ

בימים אלה יצא חלק שני של הספר „הדרת אפרים" מאת הרב אפרים פישל סבורש שליט"א חבר הרבנות הראשית לישראל. בחלק הראשון כן חלק השני מכיל בקרבו הדרנים למסכתות הש"ס, ראו רבנים ויאשרוהו וגאונים ויהללוהו. המחבר זכה להוציא מתחת ידו וליתן לפני קוראיו ואוהביו „מיתנא דהויא לתרוייהו" (ב"ק פ' ע"ב). יש בו הלכה ויש בו אגדה, יקרים שניהם למהבה.

בהקדמתו לחלק השני כותב כבר המחבר בחלק הראשון: „הכנסתי ההדרים, שנדפסו בשבת מפנה כל כערבת ההדרנים המקובלים על הד־ש"ס הוא: הדרך לסכמת אבותא.

בכתבי שורות אלו בינתי לפני ספר „ענף עץ אבות" על פרקי אבות של בדפס באי גוברה בשנת תרנ"ד־תרצ"ה, היינו, כבר לפני לוי שנה, ושם, בהתחלת הספר, הודין לסכמת אבות במתכונת שאר ההדרנים הנהגים לכמוך ובהודיו ותנסבאר עם כוסה. וגהלי ליד עלי תפלה לסיום המסכתא, הדרן עלך מסכת אבות והדרן עלך דעתן עלך מסכת אבות". הרי שמחבר הספר ר' עבורי כמרים בעל ענף עץ אבות כבר הקדים את הדרת אפרים לעשות הדרן לסכמת אבות, ואולי גם אינו הראשון. אחד מגדולי ר' אחד אשכנזו. ושם כהב סבת אייב בו יהד, מיהוג גליות בהסקפה לי כמעשה אבות.

תוד אחת, „בימי השנה, לא מן המגבנת שהיה כתוב בליצור „בשי ההדרנים הסבר שזה קיצור מן בשבתות יצא מענה כבשבי. באבה זה קיצר מן בשבעית, היינו שצוה של תוספת שבה מה שבשיפים מן החיה אל הקודש. רצו לומר, של התפיסה לא זה כישראל לא בעיקר כבת יצא בבתוספת שבת, היינו ב־נשית של ימי חול שבשיפים לקודש שיאים אינו לשבת. ...

(סוף בעמוד 8)

לפני אב בית דין קודם איזה זמן ונותן לו מתנה, כדי לקרב לבו אליו, עיין שם באריכות.

הראה זה פלא: בגמרא קמוצא ר' היובתא לא שחורא. המעיין בדברי הבית הדין, התוגו של בעל הסורי זהב לא יבצא שכתיר לאב בית דין אפילו נקודת הכסף.

עיינתי בדברי הבית ראיתי שהגאון מזכיר תמיד רק „ראש ישיבה", ר' ...

כגון שהוא ראשי, ...

הדרנים מקוריים

מאת הרב יהודה סגל

רמז כשעת הקמנות בלילות על כבודי התורה, והנו בכך כהייב כל הלמיד הכם, וכל עסקו דהי, להתאבק ולהתגייע בתורה.

✱

בכפס. יש בו הרבה מן המקוריות, בלבד השיבוץ הגהיב של אברותיהם של גדולי הדורות בכל הזוגים החסי־דים ובעלי הבוסר, הכל בצורה בהי־רה ותכלית, שיוכל למלא את יעדו לאנשי צבל הכהנים אשר עבודתם להגיה בטהרה להתרענן ולהתקדש ב־...

ההדרנים שבהם מוסדים בהחותה נחשב כריבם הנוף...

יש שהסבריב משמשים מפתח ל־פלפולא דאורייתא, כגון ההלכה לכ־בד את הגדול בתבורה לגלול את התורה, היינו המגביה בימינו (אוי"ח קמ"ז ס"א) מפני שהמגביה והגולל מקבלים השפלתם האישית לפני ה־תורה, שנתכבדו לא לברך עליה ולא לקרא בה, אלא להראותה לעם ו־לסגרה, וככל שהגדול יותר מכניע את עצמו יותר לפני המקום, שם הוא מתקדש על ידו ביותר (הדרן למגילה עין זרה ותראה וד"ה ר' לפיכך) והרחיב שם גם בבאורים ל־מנהגים של הצדות של האשכנזיים והספרדיים יצ"ו.

(סוף בעמוד 8)

הבמוך זה הסלים והמחבר את הדרת ה„הדרנים" כנפל על עצמו להוציא לאור בפני חלקי הספר „הדרת אפ־רים". ערכם רב בצבור לומדי שעורי דף היומי ועוד.

הדרנים עצמיים אלה אינם בי מתכונתם של אלה המצטמצבים להין בבקודה אחת בהלכה ובדרכי גישה שונות כונות בדרך הודוח, או הי־נוהח והבנה, או דרך הנכליבה. כפי שהגדיר זאת בלשונו הגריא הרבברג זצ"ל בשם האדמו"ר בעל ה„אבני נזר" זצ"ל; וכן איכא דבר־דרוש בצלכא, שהקהיר בינם לבין הכבבת הגלדרת היפי בינהר, אך בהם אמרות — עהן כשלעצבן מאות ר' בבריקות — אבל אינן כהרבנות את השומעים לשפר את קידום החרי־צוהם בעיון ובהתמדה הלימוד העקבי וכו'. אלא אלו באמרים רבי היקף ומשמעותיים, הן בנושא הנדון ב־הלכה, והן ביתרה עליה נרקמת הדר האגדתית, כולל ערכי מוסר, היבוב התורה ולומדיה, היכול השומע לקיים כל תג ממצוותיה, והזכרת כמה כ־ראשי המדברים בדורות האחרונים מכל החוגים, חסידים ומתנגדים, ראשי ישיבות ורבנים בפועל, חובשי בית המדרש וכו'.

יצוין המחקר המקיף בסיבה של סעודה במנגון הקשת (הדרן לירי־שלמי נדרים), הבהרות במסכת דרך ארץ (בכמה הדרכים כ"ה וכ"ט), ולדוגמא, הגדרתו ההלכתית שם ע־הכלך יכול למחול על עוונו של יחיד, ולא על חטא הצבור, לפי שיש בזה כעין הגיה בכלובה, ולכן לא יתור דוד לגבל הכרמלי וכן מובן עונשו של אחיקהו בן חנינה, ע"ש.

ובן מאבריו על התובה לנצור את יפיין האבבת על עיי ארץ ישראל (הדרן לערכין ל"ט) והדרן ההלכתי הישיבתי הגבהר בצין קריפה ה־רפה כדברי רבנו בעל האבני מלואים בתשובה י"ס הגאון רבנו חיים כ־ברלין. ועה, וכן ההדרן הישיבתי בעניין אי ביטול בטבע ברוב (הדרן לפעלה כ"י), הכבר בעמיק ורחב ב־ענין יצא ראשו הרי הוא כילוד, אם הוא כצד עצמו, הראשי לכשלעצמו נחשב כרובו הנוף, או דלגבי הנוף נחשב כרובו ונפקא מינא באם אינו בחוזר לבני. (הדרן לכיום הירו־שלמי. כ"יס) הברכה בחודדת בדברי אור החיים (הדרן נ"ג) ודברים ישיב־ה"ם לגבי משה רבנו, שלא נכשה ללבוש בגדי כהונה, אם יש לדון בו כשום כהזוסר בגדים, כבו גבי כהנים ד"ע בהן שבכל זה, לשיטת התוי ב־קדושין ל"ו ובהרי"ש שם (הדרן ב"ד) כאבריו הבהידים על גדלות נפש ה־צדיק, וכלדוחיו וסיפוקו הפנימי (הדרן ב"א וב"ב) מאמר הלכתי נמצב בשלוה הספר בחיוב השמחה בימים ו"ד וט"ו שבאדר הראשון (סיום על משנה בירורה) ועוד.

בהרחבי שבו בבקום ובלב, למעכית המחבר שבעשה רבה של שכונת שפירא בת"א למעלה מארבעים שנה וחבר „חבר הרבנים" וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל ומגדל מה־לקה הכשרות בת"א ועוד תעד הבני כפי שהגני נוכח, יש בעין חידוש בכפריו שיכול להתמסר להגות ולהת־

מקבילות לסיפור מודרני

מאת: אברהם באם

ביקורת הספרות אשר עברה גל־גולים שונים לבן האלמנט התת־שו־כוהי עד לגורם הסטרוקטוראלי, עיתה את הכיכיב המשותף כדי למצוא את הפיתוח או היקה החיפאבית בין שני סופרים חוצרים בתחומי זמן והים הה אפיון גבורים בבד־שורים כקבילים.

השימוש הבימוזה בתבנית כפרד־תיות, בביטוצאיות דומות או נוגדות, והפשה לבחקר משוה הבא להצביע על יחודם או צביונם של סופרים הנבצאים בבפיפה אחת של קטגוריות בחשבה וסטרוקטוראות אסטטיות. ה־הקבלה הטהימאטית או הדמיון ה־ספלני אינן בקבילות תביד ואולי לרוב, לאהוה אידאית או תוויתית, אבל יש בהן משום הפלאה אסקפטיס או תצפיות כדי ללמוד על אחדות בתבגשת בבכלול יצירתם של שני סופרים בני דור אחד. הביקורה ה־פשוטה אינה חייבת להגיע להכבה בקונליסי מזגי, דיינו אם המבקר יכול לקרב את הקצוות של שני מס־פרים מבוה מהות יצירתם, דכתיוהם התהייהותם, בהשלכותיהם האסתטי־אטיביות ובמפגשם ההיסתם.

המבקר המודרני בימינו המבקש אתגר יוצא איפוא להפש בספרות את המשפטיות האבטנתיות והתוכן ההגותי כדי לקיים את הזיקה בין הוויות חיים שונים כדי לנסות ולהר־

✱ „מקבילות בסיפור המודרני" מאת א. ב. יפה, בהוצאת „ספרית הפועלים", תשל"ד.

כיב מהדברים השונים בקשה אחת של מעשה יצירה.

✱

א. ב. יפה נזקק גם הוא למרכיב המשותף במירים בקורתו ביצירה הספרותית, אלא שבמקום להידרש למבקר ההוכקציונאלי על פני מיתוזה ורחבה של מבכת ספרות כדי לזכות בתוספת ההבהרה, הוא העלה מסמנים גריצא של המקבילות" הרעיון של הביקורת המשתית. מסון בהעוריה קורים של נושאים ומוטיבים יסודיים כדי לציין הליכים של המצב המשפר הר, מפאת זה אינו עולה בקבה אחד מתאסן בכד אמצון צימב, ואפילו המינגוי, באבל, בצהתה עם היים הזה. א. ב. יפה ציין את האימפלקצ־יות והקשרות, במוטיבים שונים, אך מכאן ועד להיות ספרותיות רחוקה עיין הדין.

הקירבה בין מופסאן לצימב מ־בסס המחבר על ספק הקביצה של הסופר האבבלי ביוסם אשר הבליט את יתרונותיהם של השנים וביקש להעמידם ברמה שווה, ביוסם לא הועלם מן הסופי הוצירגויים שבין צ׳ימב ומופסאן, אלא הדגיש את הכנותם הפסותה שהיא סודו של כל מספר והיא „הסקרנות הבלתי־גלאית לכל דבר אנושי". בשניהם הוא מצא את חושו הביהה מענע גדו־לה הסאה, שניהם היו אבני היקוק אשר ידעו להמצא ולצבוע את הפ־אורע האנושי והמלאכה והאמור ב־מילים ברורות ופשוטות. אך בעוד שפשטותו של מופסאן מבריקה אך צינית, הרי פשטותו של צ׳יכוב בהר־ה, ועדינה, דמיונם מתבטא גם — לדברי ביוסם — בגוון הנושאים אשר לא יודעים בבול. לעומת נקודות דמיון מתצים גם הניגודים על דרך הכתיבה ורקע המאורע, של צ׳יכוב „האמן הנרקף" לעומת מופסאן ה־„כמוסתרי".

א. ב. יפה בבה גם מכבה משותף של המינגוי, יצחק באבל והיים הזה, בהיותם נושא דברו של האדם אשר עבר מול המוות, ובמקסם איש איש את הסיטואציות המבפיפיות של מצי־את עשרות השנים האחרונות.

✱

כך הוא רואה את המינגוי ב־מלחמת העולם הראשונה ובמלחמת האזרחים בספרד, נוכח גילוי האימה של שדה־הקטל, כאשר האדם מו־ערסל בגיגוני התרבות ונלכד בזרם הורסני של אכזריות ובבורה. גודל האדם בעידן האלימות הוא גם מנת חלקם של יצחק באבל בעת מלחמת האזרחים ברוסיה. „בחיל הפרשים ה־אדום", ושל חיים הזז בפרקי „המהפ־כה". בשניהם הוא מוצא את היסוד הקומני של היהודי הסולד משפיכות דם. אם כי אינו נרתע מהמהפכה. האידיאות של חורבן וגאולה, הבוצי־לה הפרשית האנושית, מלפפים את דפי יצירתם, הם אופייניים לראשית שנות העשרים. א. ב. יפה לא ערך כאן עיונים משווים כדי לקבוע מהות יצירתם, אלא הוציא מאמתחתו מסות או קטעי מונוגרפיות אשר כתב ב־זמנים שונים לציין דיוקנם של מופ־סאן, צ׳יכוב באבל, הזז המינגוי, ער־נן ואורי ניסן גנסין, הבהודים את האמוסה של ספרי האונזרין. א. ב. יפה הוא סופר היקפי בעל אירודיציה רח־בה המצטייד עם חומר העודה ובפר־טים ביאוגרפיים, המקנים לו את הרקע, וכך הוא בא לשרטט קווים בדמותו של סופר.

מובאות וציטאטין, גוסחאות וסט־טיסטיקה, העיכים בידו למאמר הכ־ציתי הסברתי על חיי הסופר, אווי־רת תיו ויצירתו. הוא ער ופתוח לכתיבה שמרנית ואבנגורדיסטית, ל־שירה וסיפור, כאשר הגימה האישית כובלטת לצורך הדגשה של הראייה

הסובייקטיבית לתיאור חי של היוצר. בהתוודעותו המחודשת אל „בי דה־מופסאן מסוג אותו א. ב. יפה כ־מספר פונקציונאלי שנועד לכעס ה־רבים. סופר ההושגיות אשר יצירתו מעידה על עלילות חיוו ונצבע לבינבר גוות של חיי היום־יום. הוא מציין בצדק שכתבו של מופסאן הועם לאחר מותו, והבקורת הפגינה כלפיו זלזול בהיותו סופר הרפתקאות אם כי סיפורי המלחמה שלו משנת 1870 עלו יפה.

צ׳יכוב המאופק ידע את סוד הפצ־צום והיה רגיש לאירועי הזמן, ב־גלוחו הבנה לאותו נפשות עלובות הרוחשות בחיים, ואשר על פי סיפ־ריו אפשר לשחזר את החברה הרו־סית. בעוד טולסטוי הראה כי הוא יודע „מה הם לו, לכל אדם חיו שלו" הרי צ׳יכוב נוכח לדעת „כי את האדם שכחו".

הרשימה על אורי ניסן גנסין

הוא הרבה יותר יסודית. הסגנון של גנסין הוא עידן המאבק של ההשכלה, תקופת הגאולה הלאומית, ואכזבת כשלון המהפכה.

גנסין הפילגכולי המוגבב האימ־פרסיוניסט תאם את ימי הרפיון וה־לכדוך אשר באו אחרי מות הרצל. א. ב. יפה מסיים את המלה „צלי־לימי" כמשקפת את חיי גנסין אשר לא מצא תיקון לעצמו.

גנסין — בן דור אשר איבד את אמונו בחיים ופנה אל גבכי הפסי־כולוגיזם, מאבחן את נפש היהודי המצייין את סימני ההדלון של הרומן המודרני באירופה אשר מבשריו היו פרוסט ובויס. א. ב. יפה מדגיש שאין גנסין הולך אל המציאות אלא גם מכגנה ועל כן לא תום העלילה לדברי ביוסם, הציר עליו סובבת היריעה, אלא הנפש הפועלת. הפרק על „עגנון" נוגע באמות. הבבין של האפיקה ה־עגנונית אך יותר בשולי דברים על פרשנות ובקורת סביבה. הוא דולה משל אדמונד וילסון וברוך קורצווייל. לאה גולדברג, ש. צמח, בתפיסתם את האמנות של המספר הגדול על דרך פעגונם ופלפולם. מתעכב על השאלה האם עגנון הוא סופר דתי? ומצטט את הרב ישעיהו שפירא אשר כתב ש„עגנון הוא המספר של הדו־רות הקודמים שבזמנם עוד היתה ה־נפש היהודית שלימה ותמה בלי סוג־יות ופגימות", אם כי ברוך קורצווייל ערער את ההגהה הזאת. המחבר מת־ייחס אל בעיית הסופר המאמין אשר „בקבלו את הדוגמה הדתית הוא נוו־קע לתוך מסגרת סכימאטית שאינה יאה ליצירה רומני" וכזה הוא רואה את הסיבה שאין בספרות העברית יצירה דתית ראויה לשמה. ש"י עג־נון אליבא א. ב. יפה הוא אמן גדול המסוכסך עם הדת.

ביצירתם של יצחק באבל וביזין המחבר בהסיבות סיפוריות שונות ה־נעוצות בנילוי אלימות בעוד שאת יצירת הזז קשר לנושאי המהפכה והגרוטסקה וסיומה כ„פרובינציא־ליותי" בתימטיקה שלה, אך מודרנית ואוניברסלית בסגנונה.

את ספרו החדש חותם א. ב. יפה בעולמם של ארנסט המינגוי וסקוט פיצג׳רלד „סופרי הדור האבוד" אשר ברחו אל סבכי ההרפתקאות. סופרים אלה כמו גבוריהם באבקו, התלבטו והתמודדו עם המוות כמו־סיב ובמשנה כאשר יצר המלחמה סבבם בפעם. המיתוס האמריקני הד־ביל אותם אל הפראגאידה ולייאוש שהביא לידי ניתוק.

✱

ב„מקבילות בסיפור המודרני" לא העלה א. ב. יפה מרבבים להיזוק התחיה המשווה. אך הוכיח שהוא בר הכי בספרות העברית והאירופית אשר שבילים ההידים לו הוא יודע להסביר את רקעם ומבנם בסגנון שוטף ובהיר.

ט"ו באב

מאת דליה בן־דוד

וְאֶקַּח לִי בִּגְדֵי פִּלְּת

וְאֶקַּח לִי בִּגְדֵי פִשְׁתָּן

וְאֶשְׁאַל בִּגְדֵי לָבָן

וְאֶקְרָא לְנַפְשִׁי

הַנְּעָה פְּזִיזוּת

עַל חַרִיבֵי עַל פְּצוּעַי

וְעַל נִדְּרַי

וְתִּפְלַת אַפִּי

בִּשְׂדוֹת כַּרְכָּמִים צְחוֹרִים

חֲצָבִים וְוֹרְדִים

וַחֲבַצָּלוֹת נֹגַהּ

וְאָבִיאָה אֶל כַּרְמֵי עָבֶר

שִׁבְעִי מַכְאוֹבוֹת וְיִסּוּרִים

וְאֶרְאֶה פֶּתַח שַׁעֲרֵי עוֹלָם

צְחִידִי וְקָרוּד.

וְתִבְחַר נַפְשִׁי

כַּרְמִי הָיָה מְתֻפָּרָךְ

דַּם צָבַע וְדַם חָמַר

וְלֹא שָׁמְתָּה אֶל לַעֲנָבִים בָּהִים.

שְׁפִיפִים וְאַפֵּלִים.

הוֹרָה עֶבְרֵי דַּלָּה

וְלִי מַגִּישׁ צוּף

וְלֹא נֶפְקְדוּ —

קָרָאתִי לְצוֹפוֹת הַשָּׁפִים

רָדִים וּמְפִיצִים —

בְּאָה מְגִינָּה לִיבֵּב

וּמַרְגוֹעַ לְצָפַל.

לפרשת השבוע

ואתחנן

לפרשה ואתחנן — — —

עיניכם הרואות את אשר עשה ה' בבעל פעור כי כל האיש... השמידו ה' אלוקיך מקרבך. (ד׳—ג׳)

אומר בזה טעם על מה שהו־ זר בפסוק הקודם: לא הוסיפו על הדבר אשר אנוכי מצוה אתכם; „עיניכם הרואות" — פ־ אתם הסכנה שעבודת בעל פעור הוא לבזותו, ודימתם להוסיף מצוה, שלא נצטויתם — הנ־ כתהם שזו היתה עבירה ועבודת אלילים ממש, ונכשלתם עליה. לכן לא תוסיפו על הדבר אשר מצוה אתכם.

(הנ"א)

✱

ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום (ד׳—ד׳)

פרשו המפרשים על־פי של טוב: כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא (ד׳—כ״ד) — מכל מקום אנחנו בני ישראל דבקים בה' חיים כולנו (פמ"ב. יראה על־ החיים משהה „ישולה").

✱

רק השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך (ד׳—ט׳)

האדם צריך להשיג קצת ב־ רוממות הא־ל מתוך התבוננות בנפשו הוא, בנפלאותיו של ה' ברואיו. וההתבוננות צריכה להיות תחילה בחלק האלוקי ש־ מעל שבנשמתו ואח"כ הוא פועל נסים ונפלאות, כדברי חז"ל שהנ־ שמה דברים דומה הנשמה ל־ בורא. אבל כשאינו מהבונן ב־ עצמו, הוא בחוסר ידיעה בב־ בורא — כיון שאפילו את עצמו אינו מכיר. וזהו: „רק השמר לך ושמור נפשך מאד" — כי אם לא תעשה כן — „פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך" — רוממות הבורא.

(נועם אלימלך)

✱

וידעת היום כי ה' הוא ה' אלוקים, בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (ד׳—ל״ט)

כאן לא הוסיף את המלה „מלבדו" (כמו בפסוק ל״ה). כי הכוונה כאן להודות שהעולם וההתהוות הצלום העליון שנית הם לעניין השגחת ה' עליהם. הפך הדעה המשובשת האומרת „רם על כל גוים ה' רק על השמים כבודו", ולא על ברואיו בעולם השפל הזה. לכן אמר כי ה' הוא האלוקים — הוא בעצמו המשגיח — בשמים ממעל וע־ הארץ מתחת, במדה שוה; אין עוד — מלת „אין", ענינה יתרון מעלה והשיבות — כלומר: אין יתרון מעלה בבריאה, לומר שזה חשובה בעיניו יותר מזו (בלשונו של המחבר: „קין פארצוגי") אלא כל הבריאה שווה (הכתב והקבלה) (הערת ה־כותב: לפי שיטת ההגיא, הכו"ב ועוד, בעניין מלא כל הארץ כבודו, יש משכונות עמוקה ביו־תר לפרוש הנ"ל).

✱

וידעת היום... כי ה' הוא האלוקים... אין עוד (ד' ל"ט)

תנאי עיקרי לידיעת ה' וקיום התורה — התפקות במועט — וידעת היום... כי ה' הוא האלוקים — יכול אתה להגיע לידי־ עה זו, רק בתנאי של „אין עוד", שלא תרצה עוד ועוד !.

(לפי באר שים חיים).

✱

פוקד עון אבות על בנים ועל שלשים ועל רבעים ל־ שונאי (ה׳—ט׳)

העונש חל רק על „שונאי" שיודעים את מצוות ה' ובו־ עטים בהן; נענשים בנים ובני־ בנים התוחזים על מעשי אבותי־ הם ברשעתם. מכאן הולאה הרי־ התינוקות שנשבו לבין העכו"ם ונשתקעו בחטא ללא אשמתם ויש שאפילו הבנים אינם נענ־ שים, כי גדלו הרחק מיהודים שומרי מצוות. הואלם לגבי הח־ להולכים בדרך אבותינו הקדו־ שים, מגלגלים להם גם זכות אבות, כדי לעשות נחת־רוח ל־ אבות בגן־עדן.

(ייד ראיי ברוך, טיח).

✱

לא תרצח (ה׳—י״ז)

עזן דברים בטלים נכלל בלא ד „לא תרצח", כי כל דיבור הה קומה שלימה, ואם מדבר דברים בטלים, הריהו מדבר אל הקלי־ פות, שהם מקור המות — וכאלו רצה קומה שלימה.

(אגרא דכלה, פ' קפצ בשם „חיים מרומנוב)

✱

היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי. ועתה למה נמות... אם יוספים אנחנו לשמוע... ומתנו (ה׳—כ״א כ״ב)

יש לשאול, הרי הם בעצמם ראו שידבר אלוקים את האדם וחי, ואם־כן למה פחדו? אלא שאין דבר מופלא אצל הקב"ה רק שצריך האדם לדעת שזה מעשה ה' לבדו, ואז לא יקרה לו שום רע. אבל „אם יוספים אנחנו לשמוע בקול ה'" — כלו־ מר: נחשוב שגם אנחנו יש לנו חלק במעשה ה' — קיים החשש כי ומתנו.

(ייט באלכסנדר)

✱

לך אמור להם שובו לכם לאהליכם (ה׳—כ״ז)

התהים סופר כתב (בהודשנו למסכת ע"ז) שכל ימיו נתקשה מהיכן למדו חז"ל שגר שנת־ גייר כקטן שנולד דמי? והתשו־ בה פשוטה, שלמדו את זה, כי הה־ המא היו ליוצאי־מצרים דינים שהיו מאותו שאין בני בת מד־ הרים עליהן, ועכשיו יוכיח ש־ גדול־הדור הי' ונשא בת־אחותו — ואיך נאמר להם אחר מתן תורה: שובו לכם לאהליכם — ואיך אהלו אלא אשתו — והי' אלה שנשאו את קרובתם צרי־ כים היו לפרוש מהם? מכאן שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי. (משך חכמה).

✱

וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת (ו׳—כ״ה).

ניתן לפרש „נשמור לעשות" — נשמור ונשתדל שהכל יקיימו, ויעשו את כל המצוה הזאת וזהו „לעשות" — שגם אחרים יעשו.

(אמרי שפר בשם ארוח־ חיים פרנקל).

ליקט: שלמה יהודה

שיחה עם הסופר ישראל זמורה

הביקורת הפנימית רואה את הסופר ולא רק את הספר

מאת נעמי גוטקינד

בדור של ביקורת ספרותית קרתי־לב ר רציונאלית כאינטל מבהחים, ביקורה המהורת ל־ייטול מאכסימאלי ברוח הסכבולוגיה המודרנית ומשתמשת בבחשבה לחישובה, גובה בבקר, כשור־דר ובז"ל ישראל זמורה, שזה עתה בלאו לו שבעים וחמש שנה. כאנכרוניזם נוסטאלגי וכיציב נפש מן התקופה בה ראו המבקרים את האיש לא פחות מאשר את הספר. בעצה הערכה היצירתית נעזרו גם בהערכת היוצר.

בדירתו עמוסת הספרים, הגדושה כתבי־יד והתכתבויות בעלי חשיבות היסטורית עם גדולי סופרי אירופה וסופרי עמנו מאז מנדלי ואילך, קולחת שיחתו של זמורה כתרכובת מרהקה של זכרונות ילדות, אנקדוטות אישיות בתולדות הספ־רות העברית בדורות האחרונים ועיונים תמציתיים במהות הביקורת המו"לית כפי שהתגבשה בתם בתיו.

שמוה שנעשה חלק מנכסי־הברזל של התרבות הישראלית וכעולם־האסוציאציות הפרטי של הרבה מבני הארץ (טשרניחובסקי, ביאליק, מנדלי, פיכ־מן, שטיינמן, שלונסקי, אלתרמן וכדי) — בזכרים בפיו כאנשים שהכיר, ידידיו, יריביו ובני חבורתו. הוא היה בין מייסדי „כתובים" ו„טורים" ואת המוציאין רב־הכנים שלו רכש כמו"ל של „מחברות לספרות", הוצאה ספרית עליה גאלץ לוותר אחרי שלושים שנה של כלחמה פינאנסית כבעם אבידה כראש („לא חיפשתי רק את ה„בסט־סלרים" אלא את הספרים בעלי האיכות") אבל מאבק ספרותי ותרבותי רב־בצהתנות.

בין מסורת להשכלה

כדי להבין את עמדת חייו שנעה בין השכלה למס־רת, הסביר לנו זמורה בראשית שיחתנו, יש לדעת את ריקעו המשפחתי. הוא נכדו של שוחט־ובודק משלופי־אמוני־ישראל, אבל בנו של אפי־קורוס! „גם אבא הו"ר אל משנת ילדותו בגיל שבעים כשהחיל לפתע לנסוע אל רב אחד כדי ללמוד גמ"א. אני, הנכד של סבא, למדתי בישיבה של אודיסה מתוך בחירה אישית. אודיסה קבכה לי כבירה הספרות העברית בסוף המאה ה־19 וראשית ה־20. אפילו מורי הישיבה היו אנשי ספרות: הרב ש. אבת, או יוב־טוב הלבן, המדקדק י. י. גלאס. שנה־ים למדתי בישיבה זאת, שעיררה את התענינות הכנסיה הנוצרית. מול בניין הישיבה הקימו מיסיון ובו ערכו כל יום סעודות מנחה טעימות. תלמידי הישיבה, עניים מרודים, היו נדברים ביניהם ללכת לאכול שם — אבל איש לא התפתה להכהה צליחותה את העוגות ההם...".

לעומת זאת, הכפתו רבים לפסקי ההשכלה ול־ספרות. כבן 15 כתב זמורה שיר ראשון שהתפרסם ע"י י. ב. לרנר ומאז ועד שנעשה למו"ל כצבור שנים רבות היה שבוי כולו בבבלי המודרניות האירופאית והשכלה.

ענקי היצירה

„התמורה הנפשית חלה בי כשהייתי למו"ל ומתוך העבודה הביצועית שאם לוקחים בחשבון רק

את מה שנכתב ממנדלי וביאליק, הרי יצא שאנו עם עני והל ברוח. ואילו כאשר בודקים ומקבלים את כל העבר היצירתי הגדול של עמנו מאז ראשוני הפייטנים ועד אחרוני הרבנים בוהבי השירה מתגלה העם היהודי כעשיר ברוח ועשיר מאיך במוהרי".

אני זוכר כיצד התרשמתי מהפיכה בספר צרפתי חשוב שבו התפאר המחבר בשבע מאות שנות פרוזה צרפתית. חשבתי לעצמי: והרי לנו אלף וחמש מאות שנה של שירה עברית! הרי כל שבטי ישראל בכל ארצות פזוריהם כתבו עברית: קראים, תימנים, גרוזים וקוקזים. הרי כל שבבות העם ועד מנהיגיו הדתיים — כתבו שירה. אפשר למשל לחבר אנתולוגיה של רבנים־משוררים בלבד. תופ־עות דומות אינן בעמים אחרים.

הושפעתי גם מרעיון הכינוס הגדול של ביאליק. אבל במקום שבו חשב ביאליק לערוך ולהמצת, החלטתי אני שאסור לנו לנגוע בקסטים הגדולים שלנו. גם את שקספיר וצ'וסר לא מתמצתים... פירסמתי את שירת ריה"ל, שירת שמואל הנגיד, את מדרש רבה השלם, ללא קיצוצים וקיצורים (כמו"ל, אגב, נעזרתי כאן הרבה במוסד הרב קוק). אם להסביר את תורתת השליחות שלי במו"לות הייתי אומר שדווקא אני, שהייתי ידידם של הצעירים בספרות החדשה ונחשבתי למודרניס־טי למהדרין, יכולתי לקרב צעירים אלה לספרות העתיקה של עמנו. כי לא היו חושדים. לשם כך הכרתי תחילה את הלבוש הישן והמרתיע — כתב רש"י, הדפסה לא אסתטית. הוספתי מהלצות מודר־ניות בעיטור, באותיות. בכריכה — בלי לנגוע כהוא זה בטקסט, ואכנם, שירת תור הזהב הספרדי, למשל, בעשתה חלק בלתי נפרד ממטען התרבותי של אנשים כמו אלתרמן או חיים גורי, שגילו אותה דרך ההוצאה שלנו. אפילו דן בן אמוץ כתב לי מספרד מכתב תודה על שהכנסתי לעולם השירה העתיקה של עמנו, דבר שהוסיף מימד של עוסק ומשמעות לביקורו בספרד".

על הוצאה „מדרש רבה" כתב לו בן־גוריון, בזמנו: „נדמה אותו המדרש שהכרתי בילדותי אבל כאילו נתחדש כולו בהוהדורה שלך".

כשרון והוסר־כשרון

„כמו"ל, וכמבקר, הבנתי בסופה של דרך הת־פתחות מסויימת", ממשיך זמורה, „שבספרות אין טעם לדבר על „מדרגה". יש כשרון — וחוסר־כשרון. יש ספרים טובים וספרים גרועים. ומדוע רבלה כן טוב, שקספיר כן טוב — ורמח"ל או ריה"ל נשכחים? עד היום אני משוכנע שמו"ל טוב, אינו סוחר בספרים, אלא כי שעוסק בעסקנות ספרותית, חשוב שיקדיש חלק מזמנו להמשך רעיון הכינוס ויוציא את ספרי העבר הגדולים של עמנו בלבוש אסתטי וקוסם בטעם הדור. לצערי — שקעה התרבות הישראלית במגננו, בהשוואה לדו־רות הקודמים, והיא עוסקת בחישובים כלכליים עקריים. הנה נאלצתי לוותר על „מחברות לספרות" ויש עמי, למשל, אנתולוגיה מוכנה של אלף וחמש מאות שנות שירה עברית, כאן הפייטן יוסי בן יוסי ועד ימינו — ואין המצנאס שיעזור לי לפרסמה. היא גנוזה עמי. ועניין אחר — אחד הספרים הכעניינים ביותר — ה„צאנה־וראנה" עליו שפבו דמעות דורות של מליוני סבתותינו — היוםי

רוצה להדפיסו, על העיטורים הנפלאים (חיתוכי עץ) שבין דפיו זה. „עברי־טייטשי" שבמקור, ובצד כל עמוד — תרגום עברי, אבל מי מוכן היום למסן דבר שכזה ?"

בצד הספרות העתיקה מפורסם זמורה, במרילנת גם כמי שגילה הרבה סופרים צעירים. בין השמות הזוכרים לו בביטוט מהיר: שלמה ניצן, בניכון גלאי, בנימין תמוז, אוריאל אופק. „המו"ל הגדול הוא לא זה שמפרסם את ביאליק אחרי שנעשה ביאליק...", הוא מסביר את ה„אני מאמין" שלו. „אלא זה שיודע לקרוא שיר אחד של משורר אלמוני ולגלות בו את הביאליק הגנוז... המו"ל חייב לטפח את בעלי הניצוצות ולדעת, בחוש, כיצד להזהם...".

הוא פתח בשירה

יותכן, אם כן, שמו"ל גדול הוא גם משורר וגם מבקר. ואכן זמורה הינו שניהם... הוא מעיד על עצמו שלא עבר יום בחייו מבלי שקרא שירה. כאמור, החל כמשורר. בבחרותו, הוציא ספר שירים ונסע לפטרוגרד כדי לקבל חוות־דעת של טשרני־חובסקי. „ישבתי בחדר ההמתנה של הרופא ר' שמעתי כיצד הכבריות הדברות. עליו שהוא רופא כופלא, מלא נפש, איש טוב... כשנכנסתי מצאתיו בבדי צבא, הוא קרא בשירי ופתאום אמר: אתה הוויה מבקר...".

אבל עד שהגיע לביקורת, הכיר ותהילה את ביאליק באודסה. ביקר אצל מנדלי, ולבסוף נעשה כמקורבי שטיינמן ושלונסקי, שמרדו ב„מימסד" האלתרמני והקימו עמהן מתמרד בשם „כתובים": „בעניין, מעיר זמורה, „שטיינמן האולטרא־מהדר־ני, אבל תלמיד ישיבת קישינב לשעבר, האיש שעמד בראש קבוצתנו, וחלום להיות סופר אירופאי מובהק כאנדרה ז'יד, למשל, היה קשור בטבורו דווקא אל ספרות עמנו והיה מגיב לכתובים באיצטלה מחדרנית פרקי חסידות. לא היתה לך כוונה תיעובית בכך — אלא נפשו שדבקה בגירסת ילדותו הכתיבה את מעשיו. הוא הדין ביתר סופרי ההשכלה — בטבורם היו רובם קשורים אל מסורת עמם, ולו רק בקשר הביולוגי של בנים הכבדים לאבותיהם. אדם אינו יכול להתכחש לאביו".

רסט רליגיוזי

יתר על כן, משורר וסופר, לא מגיע להישגים אם הוא נעדר רליגיוזיות, אין משורר ללא יחס דתי לטבע ולתשעה — בין אם הוא מדעת ובין אם שלא מדעת. מבחינה זאת — לביאליק היו רגשות רליגיוזיים עמוקים. לדעתי, עד היום לא גילו את ביאליק האמיתי. יש לי ספר עליו שבו אני מוכיח שכילדותו ועד מותו היה ביאליק הילד בבית אביו ומן הישיבה בוולוזין. חבל שכווקים ומבקרים הפרי טעם הבינה מבליטים דווקא יסודות לא השובים בשירתו. ושוב, מבחינה זאת, עולה אלתרמן הרבה על שלונסקי. לשלונסקי היה אופי של „להכעיס", והא היה מותני כולו ומחושב — גם בשירתו. ואילו אלתרמן, שהיה לו קשר נפשי

למסורת, והיה בא כל שנה בליל „כל נדרי" כדי לקחת אותי לבית־הכנסת, היה צם ביום הכיפורים ולאחר התפילה היה נר לביתי לדבר בדברי תורה — היה גם המשורר הטוב שבין שניהם. שירתו של שלונסקי, שכולה מוח, לא תישאר לדורות. שירת אלתרמן — תישאר".

איש ויצירתו

שאלנו: האם אין בגישה זו איזה פגם ביקורתי כאשר מערבים את התרשמות מן האיש עם ההערכה לרמת יצירותיו?

„אדרבה", עונה זמורה בלהט, „הביקורת החד־דישה, הרציונאליסטית, שבה מתמקבים רק ביציר־רה, ומפרקים ומנתחים אותה כאילו היתה גוש על שולחן הניתוחים אינה אלא סטיה, ולא תחזיק מעמד זמן רב. מה זו ביקורת בשבילי? כשאני כותב על ספר ואני רואה איש, את השקפת עולמו, שאיפו־תיו, אופיו. אצלי הדרך ההכרחית אינה מעוררים דרך ארץ — אלא הרוח של האיש שנשקף מבעדם. שירי שלונסקי איני אוהב כי אני מפעצה בהם את האיש שלונסקי שאינני אוהב. ואילו בוריס פסט־רנק, המשורר היהודי־הרוסי הגדול, שכתב פעם שורה כמו: הרמתי נבלה שהיה לה נקע ברגלה — ובשפתי ראשתי את הנקע... אותם רחמים גדולים שבשורות האלה, אותה הנמציות ענוה ונפלאה — לא אוכל לשכוח כל ימי. כשאדם יכול לכתוב שורה אחת כזאת — אני אוהב את כל שירתו. בירור מבאן שאינני מתייחס לשירה כלאיזה מין מקצוע של מומחים — אני מאמין שבכל אדם יש שירה בכוח, ניצוץ של משורר, והתפקיד המבקר לגלות ולהעריך ניצוצות אלה אם הם באים לידי ביטוי ביצירה וכאישיות".

כאשר האישיות קובעת — נראית הגישה גם קביעתו של זמורה המבקר, שרמת הספרות העב־רית בדורנו יורדת. — „שכן הסופרים נכבבו לרוח המסחרית ורדיפה אחרי רווחה כלכלית, כביצה המורידה בעיניו את ערך כתיבתם".

סופרים נודעים כאי. בי. יהושע או עמוס עוז, אין הוא מסוגל, לדבריו, לקרוא, למרות שסקרנותו ופתיחותו לכל. כתב יד ולכל שיר חדש שנשלח אליו. נותרו כשהיו: „כשהייתי ילד בכפר, היו הסוחרים המגוסים בבואם לקנות עקי תבואה סגורים אצל האיכרים, תוקעים כלי חד בשק, במקום מקרי, כדי לראות אם נשפכת ממנו רק תבואה או גם קש ובבבא... לי די „לתקוע" את עיני בשורה ראשונה או בדף מתוך כתב יד חדש וספר חדש כדי לחוש אם יש בו בר או תבן... לצערי, הרבה ממה שאני קורא ורואה לאחרונה הוא ירוד בהשוואה לעבר. איני יכול אך להלות ירידה זו — בירידה שברוח, כלומר, בחישובים הכלכליים והריווחיים שעושים היום סופרים ר' מוילים כאחד. או שאותה סוחר — או שאותה סופר...".

אבל למרות האכזבות התהוות ונישנות, עדיין בוערת בזמורה אותה סקרנות רעננה והאבון צעיר לכל דבר שירה: „אנשים יודעים את תולשתי לי שירה", הוא מצטחק, „ושולחים אלי כל העת כתבי יד... משירה אני לא משו וכמו אותו יהודי טוב שלא עבר עליו יום בחייו ללא ליהוד תורה, אוכל להעיד על עצמי עד היום שלא עבר עלי יום אחד ללא קריאת שירה...".

שירת־עזבון של יעקב רמון

מאת אברהם ב. ריבלין

„לאור הבהוב הנר" מאת יעקב רמון. הוצאת „המנורה", תל־אביב, תשל"ד (1974).

יותר משנה לאחר פטירתו של ה־משורר יעקב רמון ז"ל, הוצא לאור בנו — משורר בזכות עצמו — אפ־רים, ספר ובו השירים שכתב יעקב רמון בשנותיו האחרונות ולא נכ־ללו בספריו הקודמים שיצאו לאור בחייו. ובשלפול ראשון נוכח אתה לדעת, שאכנם הותקנו השירים ל־דפוס לא על ידי המחבר עצמו — שכן צורתם שונה כצורת שיריו ה־קודמים — הרבים — ובכללם גם שיריו שיצאו לאור בסוף ימיו כל המשורר המנוח. אכן, גם הכנס של השירים שונה כאן בדרך כלל — אבל אין לי ספק שבכך לא נגע הבן אשר ערך והתקין את הספר הזה לדפוס. אם רוב שירי הקודמים הם שירים דתיים (אבל לא רק שירים דתיים) הרי כאן כמעט אין זכר לג'אנר זה של שירה. כאן מור־גשה חוגה — בשל סבלותיו הרבים ואולי גם מתוך הרגשת הקץ הבא וקרב.

בשיריו החדשים האלה של המשו־רר המנוח מורגשת אוירה של סוף הדרך, כגון השירים היפים והנוגעים ללב „בימים של מבחן", „זקנה", „אל תשליכני לפניך".

בשירו „בימים של מבחן" נאמר:

מִיִּשְׁפַּת מַעֲמַקִּים

הַבֵּרוּף וְהַחַי,

בְּתוֹךְ יִרְאָה.

לְיוֹם פְּקוּדָה

שִׁיבָא.

בשירו זה הוא גם מתאונן:

מַה אֶשְׁאַל

לִי אֶקַּח

מִמִּכְאוֹב הַגּוֹרָל;

יְסוּרֵי אַפְלֵה

בְּאוֹ עָלַי.

את השירה הדתית (אם אפשר ל־כנותה כך) כוכיר בספר זה רק שיר אחד ויחיד, וגם זה במידה מועטה, והוא השיר „בהיכל", המתחיל במלים אשר כאילו הוצאו מבמחזור הפיוטים העברים הקדמונים:

בְּהֵיכָלְךָ אֶתְהַלֵּךְ

בְּרִגְשָׁה.

עַל קִרְבָתִי —

זוֹלֵתְךָ

וְשׁוּב לִי

הָיוֹת

עָפָר לְבַד.

בחיצוניותו היה בו ביעקב רמון הרבה מן הצניעות והגזירה שבהן התהלך כל הימים; אבל למעשה היה בעל יצרים עזים שאותם הביע בכידה רבה בשיריו בצורה של הגות לירית. ועדיין שהמשורר ידע להת־כתם הישב גם בפרוזה. הוא ידע ל־ספר — פשוט: לספר סיפורים ר' לתאר תאורי־הוי. בצבריה הפרוז־זאית שלו לא יצאו חידושים לשר־נים, כי היה שמרן בטבע: ולא השתדל לחדש מלים. אבל ידע ל־הביע את עצמו בסגנון עברי התגנן: ידע היטב להמצא את המלים ואת צירופי הבלים ההופפות למצב ה־נדרש. הן בפרוזה שלו והן בשיריו, מבלי להזדקק לאמנות לשון מיוחדת ולאקרובטיקה לשונית. בדרך הישרה התהלך. הן בחייו והן בכתיבתו, וכזה קנה לו את עולמו.

כאמור, אהבתו היתה נתונה במי־יוחד לדת תלאום, ובשני אלה לא הסכים לפשרות. אבל הוא ראה את היופי בכל — בטבע, ביצירה ה־מודרנית, בסברות, וידע להתפעל גם בפרה יפה — כל עוד מסוגל היה לראותו.

יפה עשתה משפחתו של המשורר הכנוח שלקטה את שיריו האחרונים והוציאתם לאור בצורה יפה כזו. אבל המוח שלא נתבקש אף סופר, או משורר, לכתוב הערכה על איש־יותו וכן כלא בעיני שלא נזכר בספר ש־המשורר כבר אינו בין החיים. חסרה כאן ביאוגרפיה קצרה שלו.

هكذا عن الأصل

חמה כפולה

מאת הרב כ. פ. טכורש

חטאו בכפלים, דכתיב חטא חטאה ירושלים, ולקו בכפלים, ב (ישעי' מ') כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאותה, ומתנחמים ים דכתיב (שם) נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם (מ"ר איכה סוף א').

כפל חטא עם ישראל, ועל הכפל הזה, קבל את עונשו, שני מקדשיו, ואבדן עצמאותו — ארץ מולדתו.
...ראשון, מפני מה חרב מפני ...ים שהיו בו: עבודה זרה, ...עריות ושפיכות דמים וכו'. ...שני מפני מה חרב, מפני ...בו שנאת חנם (יומא ט' ע"ב). ...ישראל חטא, עבר על החוקים ...אדם למקום ושל בין אדם ... כי שני הסוגים של חטאים ...חיים חטיבה אחת של קיום ...וסטיה מדרך הישרה והנכונה, ...הגורמים לירידה רוחנית מזה, ...א מוסרית מאידך.
...ת הדברות" מורכבים משני ...בתות, תציין כנייתיות, בין ...קום והציון בין אדם לחברו, ...באחד כתאומים נתנו, דבקים ... כי על כן „תורת ה' תמימה ...נפש", המצוות הכפולות בין מקום ובין אדם לחברו, הן ...יין של דברות אלקים חיים, ... מעל הר סיני, והן הן מרכי ... שעור קומתו של עם ישראל ... בהויות „היום הזה בהיית ...ובאין אותו הבסיס הכפול, ...ים היסודות ומתמוטטים ה' ...של האום, עד לכדי חורבן בתי ... ואבדן עצמאותו.

כפלים

...במידת החטא — מידת ה' ...לא עביד קוביה דינא. בלא ... כי על כן „לקו בכפליים": ...ראשונה שהלמה כבו הוותה: ...החורי: שריפת בית המקדש, ...ערותי העליון אשר שימש ...שנו וצור משגבנו, וקיפל ...תשונות והיגוניות של הפרט ...הבית אשר ציצב את אורח ...שנה ונצר את דיוקן אצילותו. ...השניה: חורבנו הלאומי, ...בוזקת היד מעל אדמתו, ... „מפני חטאנו גלינו ...התרוקנו מעל ארצנו", ...מעל אמותינו, ונתפזרנו על ...ות תימים. מאז נהפכנו ל„עם ...יוסף", „ויתהלכו מגוי אל גוי ...ממלכה". בקלענו אל כף ...של ניטשות ומתנות הסגר, ...ביני עמים זרים ומשחיתים, ...ומשמידים. אכן נענשנו ד' ...בכפליים: חורבן הקודש ו' ...חורבן הארץ והעצמאות עם

עם ישראל נענש יותר קשה מכל העמים, כי אם הגויים הוכו ונענשו על חטאותיהם, נענשו רק באבדן עצמאותם המדינית, אבל נשארו על אדמתם, חיו חייהם הטבעיים, שבו התגברו על אויביהם וקבלו שוב את עצמאותם על אדמתם וחזרו מיד לחיים תקינים כבימים ימימה, לא כן עמנו, לקה בכפליים, אבד את עצמאותו הרוחנית והמדינית, וגם הורחק בזרוע מארצו, ארץ חמדתו. מציאות זו השמיטה מתחת רגלינו אפשרויות להחזיר את כתר מלכות ישראל בציון.

דבר זה בא לידי בטוי נמרץ בדברי חכמינו ז"ל במדרש רבה (איכה א' פסוק ח' פסקא ל"ה) „חטא חטאה ירושלים", אומות העולם אינם חוטאים? אלא אף־על־פי שחוטאים, אינם כלום. אבל ישראל חטאו ולקו, על כן לנידה היתה, לטלטול היתה, כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה, גם היא נאנחה ותשב אחור מן ה' כהונה אחור מן המלכות", ואמנם זהו הפרנציפ של עם ישראל דוקא. אומות העולם אף־על־פי שחוטאין אינן כלום, וכפי פירושו של בעל „מתנות כהונה" שם: „והאומות אין עושה בהן רושם", הן נשארו על אדמתם המשיכו את חייהם הטבעיים, הם אבדו רק את עצמאותם המדינית, ובבוא זמן הרווחה נכבסו לספירה מיד. ומבאר הכל מוכן לפניהן. אבל עם ישראל לקה, בבחינת: „לטלטול היתה", נותק מאדמת מכורתו וטולטל טלטלה גבר בארצות נכר, ונשב אחור, אחור מן הכהונה, אחור מן הרוחניות הקדושה והאצילות הנפשית. באבדן בית מקדשנו ואחור מן המלכות: אבדן מלכות ישראל עצמאותו המדינית ואדמתו מכורתו יחד, ויהי לעם גולה ונודד בגוים. כזה היה גורלנו.

תשועה כפולה

אולם „נצח ישראל לא ישקר", „ומתנחמים בכפליים", באים נביאי ישראל ומבשרים לנו עתיד טוב ד' מזהיר בארץ מכורתנו, לאמור: תשועה כפולה: נחמת משנה: א) להחזיר את ישראל לארצו שממנה גורש והורחק; לקבץ לתוכה נדחי ישראל מכל פנות העולם ולהביאם אל חיק אמותם. ב) לבנות את הארץ ולקוממה מחדש על ידי בנין־בניה. להחיותה משממותה ולרוותה מכל תחיתה, זוהי הנחמה הכפולה המתנ־צה בדברי הנביא ישעיהו (סימן מ'):

„נחמו נחמו עמי" המבשר לנו את בשורת הגאולה הכפולה, „קול קורא במדבר, פנו דרך ה' ישרו בערבה מסלה לאלקינו" קול הקורא לפנות את מדבר העמים ולפנות דרך ומסלה לאלקינו ולמשכן יה, אשר שם ה' שכינה שורה. ושנית: „כל גיא ינשא וכל הר וגבעה ישפלו והיה העקב למישור והרכסים לבקעה". ונביא־הגאולה ממשיך: (סימן מ"ט) „שאי סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו לך": „כי חרבותיך ד' שוממותיך וארץ הריסתך כי עתה תצרי מיושב ורחקו מבלעיך", ז"א „קיבוץ גלויות ובנין הארץ". „וגדול קבוץ גלויות כיום שנבראו שמים וארץ" (פסחים פ"ח ע"א), כי בקיבוץ גלויות אנו שבים אל חיק הטבע ונושמים את האוירה הרוחנית המבקית של ארץ ישראל. „כי חיי נשמות אויר ארצינו, וכאילו הארץ מתחתנו והשמים מעלינו עולים מחדש... והיא היא הנחמה הכפולה נחמת שובנו של עמנו לארצנו ול־מקדשיו, נחמת בניינה תוך הווית העבודה ושמחת היצירה — „ונתנחמו בכפליים".

אור הגאולה

ברצות ה' דרכי אומה, זכינו ל־התנוצצות אור הגאולה, ולאתחלתא דגאולה, תקומת המדינה, ועצמאותנו הלאומית, ובחמלת ה' עלינו, אנו עדים בימינו לקבוץ הגלויות וגדול כאשר אחינו ואחיותינו נהרים אלי הארץ, ושוב חובקים אותה באהבה, מתקשרים אליה ומתחברים בה, ב־קשרי גוף ונפש, בדבקות ובמסירות. לפנינו מתגלה מחזה נפלא של התערות בעורר־האומה על אדמתה העתיקה החדשה, בתנופת בנין ויצירה והתפתחות דינמית עצומה, האשרינו שזכינו לכך.

אולם יודע נדע, כי שומה עלינו להחזיק במעמד הנחמה הכפולה הזאת המתרקמת לעינינו, באשר אור ה־קדושה והטהרה מתנוצץ על מעשינו ויצירתנו, לשמור שמירה מעולה על צביון הייחוד הקדוש לארצנו, כמו מקום קדמתה, בקיום המצוות הד־ברות, הן בין אדם למקום, והן בין אדם לחברו, להרחיק רוחות זרות ול־שרש מדות רעות, שדבקו בנו בשנות גלותנו בקרב הגויים, במיוחד מצווים אנו לקיים דברי מרן הגראי"ה קוק זצ"ל: „שכשם שבית מקדשנו חרב ע"י שנאת חנם, כן בית המקדש יקום על תלו ע"י אהבת חנם. נזהר בא שלא לשוב להעוונות והחטאים הכפ־ליים, שבעטים לקינו בכפליים. ויתנן למדינתנו דמותה היקבה הרוחנית המוסרית גם יחד, אז אנו נתקדם בגאולתנו הכפולה שהתחלנו בה, עד כי יבוא שילה ונושע תשועת עולמים בגאולתנו השלמה.

ומתנחמים בכפליים...

„ישות פלשתינית" היא ישות מלאכותית

מאת אהרון הלוי פיצ'ניק

ראש הממשלה בנמקו בישיבת הממשלה נוסח ההחלטה על משא ומתן עם ירדן ודבר קיום שתי מדינות עצמאיות בלבד: ישראל ובירתה ירושלים המאוחדת, ומדינה ערבית־ירדנית־פלשתינאית מ־מזרח לישראל, אמר, שלדעתו יש להחליט עכשיו, בלי דיחוי, כדי להפסיק את „מחול השדים" מסביב לבעיית הפלשתינאים אצלנו.

לכאורה נחלץ מצרה זו בהחלטת הממשלה, אם שנכנס לצרה אחרת בנוגע למשא ומתן עם ירדן שאין זה דבר בעיתו כלל. שהרי הוא בעצמו אמר בראיון, שהמשא ומתן עם מצרים מוכרח לבוא קודם, ואם כן, לשם מה הפזיזות בהחלטה ל־משא ומתן עם ירדן על מדינה ערבית־ירדנית־פלשתינאית.

בכל אופן היינו באמת עדים ב־אחרונה ל„מחול השדים" מסביב לב־עיית הפלשתינאים. לא מעטים מ־„עמא פזיזא" שלנו יצאו בהצהרות הסרות טעם והגיון בנידון וכבר אמר פעם שמריהו לוין, ש„העם הזה הנבון הזה" לאו היה לו עוד קצת „שכל הישר" זהו מיטיב לעשות. כדאי לחזור על עובדות ידועות ולא כל כך ידועות בנוגע להפלשתינאים הללו ול„עם הפלשתינאי" החדש שעלה וצף בין לילה באופק חיינו. שהרי אפילו בהחלטה המפורסמת של האו"ם 242 אין שום זכר ל„עם פלשתינאי" שרוצה בהגדרה עצמית פתאום, אלא מבעיית הפליטים ה־פלשתינאים; ועל מה ולמה רגשו פתאום התבוססים שלנו?

* * *

קודם כל צריך להודיע, שמעולם לא היה דבר כזה כמו „עם פלשתי־נאי" או „ישות פלשתינאית". עד המלחמה העולמית הראשונה אפשר היה ללמוד בספרי היסטוריה או אלה שתארו את ארצות המזרח התי־כון, היו יכולים למצוא ולקרוא על עמי פרס ושדיק, על תימן ועל מצ־רים ועל סוריה ועל סודן וכדומה אבל לא על עם פלשתינאי. ארץ־ישראל או פלשתינה היתה פרו־בינציה נידחת ושוממה של טורקיה ורק אחרי המלחמה ואחרי הצהרת בלפור על יסוד בית לאומי ליהודים בארץ ישראל התחילו הפלשתינאים המעטים להתעורר. לאחר שהיהודים נקבצו ובאו על סמך ההצהרה ה־בריטית האישור עמי העולם בסן־רמו לבנות את ביתם הלאומי בארצם ולא רצו לקפח את הערבים המעטים ה־יושבים בארץ וקנו מהם אדמות שערכם היה מועט במיטב כספם. אלה שהתעשרו מכספי היהודים הת־חילו לארגן תנועה פלשתינאית ו־לערוך פרעות ביהודים.

יגאל אלון, שר החוץ, בדבריו ב־כנסת על בעיית הפלשתינאים אמר, שמצד אחד אמנם נכון הדבר שלא היה מעולם עם פלשתינאי שיחפש הגדרה עצמית, אבל מצד שני הרי ישנם עכשיו פלשתינאים רבים, מפו־זרים בעולם, ותנועה פלשתינאית חזקה. אולם למה לנו לחפש את ה„צד השני" בזמן שאפילו הערבים עצמם עדיין אינם בטוחים מה ומי זה הצד השני, ועושים הכל רק בכדי לנגח את מדינת ישראל ולהצר את צעדיה.

הרי אפילו התנועה הרשמית של מצרים וירדן הכריזה שהפלשתינאים הגרים בירדן שייכים לממלכה ההאש־מית ואין ל„תנועה הפלשתינאית" חלק בהם. כן הערבים הגרים בגדה המערבית שלנו יש להם פספורטים ירדניים ואלה הגרים ברצועת עזה — פספורטים מצרים, ומעולם לא שמענו מהם שהם חלק מהתנועה הפלשתינאית. וכבר העיר שהן ערבי אחד שישנם ארבעה או חמשה סוגים של פלשתינאים ולא יודעים מה ומי הם, אלא שאנחנו יודעים שישנם סחסנים, רוצחים ומחבלים שייסדו להם „תנועה פלשתינאית", שמקב־לים דמי „לא יחרד" הון־תועפות מהממשלות הערביות והם שוכרים אנשים שבעד בצע כסף מוכנים לר־צוח ולחבל ואנו צריכים עוד להתכנס ולדבר אפילו על מדינה פלשתינאית בשטחים שאנו שחררנו. היכן ה„שכל הישר". איכה היושר וההגיון?

* * *

שכחנו כבר שהצהרת בלפור על הבית הלאומי ליהודים בארץ היתה מכוונת ל„ארץ ישראל הגדולה" ש־בשתי גדות הירדן (ורק אחר־כך, בזמן אישור המנדט הבריטי על ארץ ישראל, נחלקה הארץ לשתי מדינות אחת יהודית ואחת ערבית. נוסדה בגדה המזרחית ממלכת ירדן שיש לה די מקום בשביל כל הפלשתינאים די והותר.

כולם מדברים על ה„זכויות הלגי־טימיות" של הפלשתינאים. מה הן הזכויות הללו? יש להם זכויות של הגדרה עצמית בממלכת ירדן ד־

זכויות מלאות של מיעוטים במדינת ישראל ובגדה המערבית. יש כחצי מיליון ערבים עם פספורטים ישר־אליים שברוך השם התבססו הסבר ולא ראינו שיתאוננו על מצבם במ־דינתנו. כן הדבר ביהודה ושומרון שזו גם בעיה בפני עצמה, בנוגע לזכויות הפליטים המפוזרים בארצות ערב הרי אנו יודעים שעמי ערב בעצמם יצרו את הבעיה הזאת וצרי־כה להפתר בשולחן הדיונים ע"י ה־קוליה הבינלאומית.

* * *

רש"י מפרש את הפסוק (ויקרא כו,לב) „והשימותי אני את הארץ, ושממו עליה אויביכם היושבים בה", לפי מדרשים קדומים באופן כזה: „זו מדה טובה לישראל, שלא ימצאו אויבינו נחת רוח בארצנו, שתהא שממה מיושביה". הרי אנו רואים את רוח הקודש של הפרשנדתא ה־גדול שלנו שלפני 900 שנה ניבא

(סוף בעמוד 8)

ים התלמוד

מאת טוביה פרשל

מורי ורבי הרב הגאון ר' אליהו לופיאן זצ"ל, אותרן גדולי אישי המוסר, בימי הקיץ, עת היה הולך אנה ואנה באולם הישיבה, היה נעצר ליד שולחנות התלמידים העייפים מחום־היום והיה מעודד אותם ואומר: גדול הוא החום. הבה נטבול בים התלמוד!

ים התלמוד — מה יפה הוא הביטוי!

שורשים קדומים לו בדברי חז"ל אשר המשילו דברי תורה למים, וגם לים. על הפסוקים בתהילים קד, כה—כו דרשו: „זה הים גדול ורחב ידים — זו תורה, שנאמר „ארוכה מארץ מדה ו־רחבה מני ים" (איוב יא, ט). שם רמש ואין מספר — אלו המסכ־תות. ויש אומרים: אלה המסכתות דבר קפרא והרב חייא... חיות קטנות עם גדולות — אלו ההל־כות קטנות עם הגדולות. שם אניות יהלכון — אלו בני התל־מידים. זה אומר טהור וזה אומר טמא וכו'" (מדרש תהילים, מהד' ש. בובר, דף רכג, ב).

ולא עוד. העידוני הרב משה ליימר על דברי המדרש בשיה"ש ה: „תלמוד שהוא כים הגדול" הרי כאן משל מפורש עוד יותר.

ברם, מתי הופיעה בראשונה הסמיכות ים התלמוד, אותו ביטוי שנשתגר בפי הדורות?

א. בן־יהודה במילונו, בערך ים, מצטט כמה מקומות בהם מובא הביטוי הזה, הקדום בהם הוא מן כתביו של רבי יום טוב ליפמן הלר, בעל „תוספת יום טוב".

הביטוי הוא עתיק הרבה יותר. נביא בראשונה מן ההתחלה של הספר „שארית יוסף", על כללי הגמרא, לרבי יוסף ב' ורגא, אשר דבריה בנויים באופן מליצי על אותם פסוקים בתהילים שהוז־כרו למעלה. הספר נדפס ב־ראשונה באדריאנופל בשנת שי"ד בחיי של המחבר. אנו מצטטים הדברים לפי הדפוס השני (סבו־נטה שכ"ב).

„זה הים גדול, ים הגמרא, שם רמש ואין מספר מכללים ושרשים ויסודות לחזות בנעם תורת ד'... שם אניות יהלכון, הליכות עולם לו, הרבינו שמשון (מקינון), בעל ספר הכריתות) וגאונים אחרים העלו מים זה הכללים הגדולים..."

ים הגמרא וים התלמוד היינו הך הם, אך עם זה יש להעיר: אפשר שבדפוס הראשון של ה־ספר, שאינו לרשותי, כתוב ים התלמוד. בספרים שנדפסו ב־איטליה לאחר שריפת התלמוד בשנת שי"ד, שינו את המלה תלמוד, החליפוה באחרת.

דורות ראשונים, ביחוד אנשי ספרד ופרובנס, הגדילו לעשות בטביעת סמיכויות־דימויים. רבים הם הצירופים בהם מופיעה המלה ים: ים הדאגות, ים התשוקה ועוד. מאלה שקרובים לענייננו, צביון לימודי, חכמה ודעת: ים המחשבות, ים החכמות, ים ה־תעודות, ים הבין — כל אלה מובאים כבר על ידי א. בן יהודה במילונו בערך ים. הנני להוסיף כמה ביטויים דומים בני אותן תקופות עצמן: ים הדעת (הקד־מת הרזיה לספר המאור); ים המדע (התחכמוני לר"י אלחריזי, שער ג); ים המזימה (שם, שער מ"ו), ים הדרשות (רבינו בחיי, בסוף ספרו כד הקמח).

ים התלמוד — בן מיוחס הוא במשפחה זו של סמיכויות־דימוי־יים.

וכבר נמצא הביטוי ים התלמוד אצל הרמב"ם. בהתחלה הכתובה בעברית, לפירושו למשנה, הוא אומר על חיבורו:

„...אני משה בן מיימון הספרדי בהיותו, ובים התלמוד משיתיהו, ומוסיף התוספתא יסודותיו, ובעוך ספרא רבצתיהו ומוהב ספרי סתותיהו, ובדברי הגאונים סמכ־תיהו..."

ואת לדעת: בדפוסים שלנו לא נמצא הביטוי ים התלמוד, במקומו כתוב ים קדמוניהו. נמצא הביטוי בכ"י של הפירוש אשר בספריה הממלכתית בקופנהאגן, בדפוס הראשון (נאפולי רנ"ב) ובודאי בעוד כמה דפוסים קדו־מים. בדפוסים מאוחרים יותר שינו את הביטוי מפני הצנזורה.

אפשר שנמצא הביטוי עוד לפני הרמב"ם, ואפשר גם שעם כל הטוב שהנחיל לנו, העניק לנו הנשר הגדול גם מליצה יפה זו [1].

1) מן העניין להעיר. כעבור יותר מחמש מאות שנה, היה ר' יחיאל הילפרין בהקדמתו ל־מחבר שהשתמש לגבי ספרו ב־מליצות של הרמב"ם. וכך כותב בספרו „סדר הדורות": „...על כן ראה הנכם כי כל דברי כים ה־גדול תלמוד בבלי וירושלמי משיתיהו, ומספרי ספרא וספרי יסדתיהו, ובנופך המכילתא משח־תיהו, ומברייתא רבה ותנחומא כתבתיהו, ומדברי הגאונים ובעלי התוספות רבצתיהו...". בהקדמה ל„סדר הדורות" נמצא גם הביטוי „ים השיט". בספר „הליכות אלי" לר"ש אלגאזי, בהקדמה, נמצא הביטוי „ים ההלכה".

על סמך הדפוסים המאוחרים של הרמב"ם מציין א. בן־יהודה במלונו את הביטוי „ים קדמו־ניהו". אילו היה לפניו דפוס קדום מאד ודאי שהיה מביא שימושו של הרמב"ם בביטוי „ים התל־מוד", כדוגמא של שימוש קדום.

מדרש ומעשה

מאת מ. ז. סולה

ההבחנה בין המדרש ובין המעשה אינה מוחלטת. המדרש כלימוד המעשה כעבודה שניהם מבטאים פעולה. הראשון עיונית והשני מוחשית. לכן המדרש עצמו הוא מעשה כשם שביצוע המעשה דורש מדרש תחילה. אדם אינו מבצע שום מעשה בלי מחשבה תחילה. משום כך המדרש והמעשה משלימים זה את זה.

כשם שהמעשה זקוק למדרש תחי־לה, כך זקוק גם המדרש למעשה. על זה עמדו חז"ל כשקבעו: „גדול לימוד תורה, שהלימוד מביא לידי מעשה" (קדושין, מ). רעיון זה בא לידי ביטוי גם בניסוח שלילי: „אין לתלמוד אחיזה בלי מעשה" (שני לוחות הברית, עמ' א). מכאן ש־המדרש והמעשה לא רק משלימים זה את זה אלא הם גם כפופים זה לזה ואין קיום לזה בלי זה.

תלמוד תורה וקיום מצוות

בספרות התלמודית והמדרשים הודגש הקשר ההדוק והכפיפות ה־הדדית שבין המדרש, כלומר הלמוד תורה, ובין המעשה, כלומר, קיום מצוות התורה, לעתים קרובות ובני־סוחים שונים. כך למשל: „הלומד על מנת לעשות מספיקים בידו לשמוד ולעשות" (ויקרא רבה, פרק לה). הידיעה שהאדם רוכש על ידי הלימוד לא נשארת בכוח, כנשמה ארטילאית. אלא בהופת לצאת לפועל, שואפת להגשמה מוחשית ולפעול בחיים ה־מעשיים. יותר מזה: „הלומד על מנת לעשות זוכה לרוח הקודש" (שם). עד כדי כך למה? כי הגשמת הלימוד באורח חיים מעשיים, זקוקה לדחיפה רוחנית מיוחדת, כאילו לחסד עליון, לביצועה בפעולה מוחשית, מה שסגל רוח האדם על ידי עיון מופשט.

עתה נפנה אל הצד השלילי של הרעיון: „הלומד לא על מנת לעשות, נוח לו שלא נברא" (ירושלמי שבת, א. הלכה ב). ושוב נוכל לשאול למה? מה הקשר? מן האמור לעיל מסתבר, שהלימוד בלבד מביא לידי ידיעה בכוח. שאינו יוצא לפועל, בלי השימוש בחומר הנלמד. והדבר דומה לאדם שטרם נברא, הוא קיים בכוח בגוף הוריו, אך לא הוצא לפועל. הרעיון הובע בצורה חריפה ביותר כדלהלן: „העוסק בתורה בלבד, דומה שאין לו אלוה" (עבודה זרה יז). התורה לא ניתנה לשם לימוד עיון בלבד. אלא בכדי לדעת כיצד לעבוד את השם. לכן הלומד תורה לא לשם לעבוד את השם על ידי קיום מצוות התורה, הרי הוא מעיד על עצמו כאילו אין לו אל כדי לעבוד. הוא לומד לשם עיון להנאת עצמו, כלומר, הוא עובד את עצמו ולא את השם. לפיכך קבעו חז"ל: „לא ה־מדרש עיקר אלא המעשה" (אבות, א, יז).

תורה לשמה

עתה נשאלת השאלה לגבי תלמוד תורה לשמה. מספר מימרות בספרות התלמודית מעיד, שחז"ל שבחו את מי שלומד תורה לשמה, וגינו את מי שלומד תורה שלא לשמה. כך למשל: „רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו" (אבות, ו, א). ובמקום אחר נאמר: „אמר ר' אלכסנדרי: כל העוסק ב־תורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה" (סנהד־רין, צט, ב). ושוב מימרה אחרת: „היה ר' בנאה אומר: כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם־חיים, וכל העוסק בתורה שלא לשמה — נעשית לו סם־מוות" (תענית ז, א). שאלה זו מתיישבת, אם נבין כאן את משמעות המלים „לשמה" ו„שלא לשמה". תלמוד תורה שלא לשמה, משמעותו פשוטה: „אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בהם" (אבות פרק ד).

פירוש הדבר: לא להשתמש בלימוד תורה לשם תועלת עצמית, למטרות אנוכיות. תלמוד תורה לשמה, פירו־שו: לשם קיומה, לא עיון לשם עיון, אלא עיון לשם ביצוע מצוותיה. קיום התורה. לא יתכן על ידי לימוד תורה בלבד, אלא על ידי שימושה בחיי יום יום. רק הגשמת התורה בחיים המעשיים, ערובה לקיומה. זהו משמ־עותה של תלמוד תורה לשמה. מכאן שאין סתירה בין הקשר של המדרש והמעשה ובין תלמוד תורה לשמה.

הלכה למעשה

סקירה קלה בימי הביניים תלמדנו, שהוגי־דעות בישראל, שחיברו ספרי עיון בתחום הפילוסופיה הדתית היו רבנים, דיינים, ששימשו בקודש ו־עמדו על משמרת התורה והעבודה, כלומר, מילאו תפקידים של פוסקים בהלכה. הם קיימו בחייהם היום יומיים את צמידות המדרש אל ה־מעשה, את קיום התורה לשמה בכל המובנים. רב סעדיה גאון, הוגה ה־דעות הראשון בין חכמי ישראל, אשר כתב ספר פילוסופי על דת ישראל לפי שיטת המחקר המדעי של זמנו, בשם „האמונות והדעות", ישב, כ־ידוע, על כסא הגאונות בישיבת סורא, הודות ללמדנותו הגדולה ול־אומץ לבו להשיב מלחמה שערה נגד התקפת הקראים. גם ר' שמואל בן חפני שעמד בראש אותה הישיבה פירסם ספר פילוסופיה דתית „ביטול תורה" אך אבד. רבנו בחיי אבן פקודה, מחבר הספר „תורת חובות הלבבות", שימש כדיין באחת מערי ספרד. הרמב"ם שחיבר את הספר „מורה הנבוכים" שהוא נחשב לספר פילוסופי יסודי במחשבת ישראל, תופס מקום בין ראשי הפוסקים בגלל ספרו הגדול „משנה תורה", בו כינס וסידר את החומר הענקי של חוקי הדת היהודית, המצויים מפוזרים בים התלמוד. ר' חסדאי קרשקש, מחבר הספר הפילוסופי הדתי „אור ה'", היה מפורסם כחכם תלמודי בספרד. ר' יוסף אלבו, מחבר „ספר העקרים" היה ידוע בספרד כמטיף ברבים ב־ענייני דת היהדות. גם המקובלים שעסקו בתורת המיסתורין של היהדות היו רבנים, פוסקים ובעלי הלכה. אכן צמידות העיון והמעשה, הלימוד ו־המעשה, נכנסו במסורת היהודית ו־נעשו לנכס צאן ברזל בעולמה ה־רוחני. אחדים מן הלומדים האלה קשרו את התורה גם עם דרך־ארץ והיו רופאים מפורסמים (ר' יהודה הלוי, הרמב"ם). כל זה מוכיח ש־העולם המופשט בלבד לא היה נחלת ישראל וכבר נעים זמירות ישראל קבע: „השמים שמים לה' והארץ לבני אדם" (תהילים קטו). הקרקע המשותפת לכל הזרמים ביהדות היתה, קיום תורה ומצוות למרות אמונות ודעות שונות. אלה הכתות ביהדות, שבחרו רק בחלקה העיוני, הלימודי, תוך הזנחת החלק המעשי, נפרדו לאחר זמן מגוף האומה היהודית ו־נעשו לכתות עצמיות או לדתות אח־רות. השמים יכלו להיות שונים אצל חוגים שונים, אולם כל עוד רגלם עומדת על אותה הארץ וביצעו את אותו המעשה, הם נשארו בחיק ה־אומה למרות דרכי לימוד שונות.

חכם ונביא

ידוע דברי חז"ל: „חכם עדיף מ־נביא" (בבא בתרא יב), או בנוסח אחר: „חמורים דברי זקנים מדברי נביאים" (ירושלמי ברכות פ"א, הלכה ד'). הכוונה כאן, לחכם הפוסק דין תורה, הקובע את ההלכה, שהיא ה־יסוד של היהדות המעשית. על דברי הנבואה בלבד לא היתה יכולה ה־יהדות להתקיים בלי החכמים שהש־כילו לקשר את המדרש עם המעשה. הנביאים היו חוזים ומטיפים לעם להיטיב את דרכו משחיתות בתחום עבודה זרה ובתחום ההתנהגות ה־מוסרית בין אדם לחברו. אכן גם הנביאים פעלו בתחום האמונה ה־דעה (המדרש והעיון) במלחמתם נגד האלילות ובתחום המעשה, היינו ה־חיים החברתיים הישרים. הם נלחמו, איפוא, למען האמת (האמונה בה') ולמען הצדק (היחס אל הזולת). ואילו חכמי התלמוד עמדו על הפצת התורה ומצוותיה בין המוני העם והנהגתן בחיי יום יום. לכן החכם עדיף מ־נביא. החכמים באו להשלים את פע־לת הנביאים להלכה ולמעשה.

רעידת אדמה באוקטובר

מאת ז. אלתר

בשלל הספרים שירד עלינו מאז מלחמת יום הכיפורים בולט ספרו של זאב שיף „רעידת אדמה באוק־טובר"*. הספר מצטיין ברמת כתיבה וסקירה מעולה של מאורעות יום הכיפורים. אין בספר הגזמה יתרה, כפי שהיא מצויה בספרים אחרים על המלחמה. המחבר מודה שאינו נמנה עם החכמים שלאחר מעשה שצצו אחרי המלחמה והדיבו בביקו־רת מפני מה שהאחראים לא ראו את המלחמה. הוא כותב, כי לאחר ש־סאדאת שילח את היועצים הרוסים בשנת 1973 וחזר ודחה את המלחמה „נדבק גם הוא מאופטימיות שנשבה משורות צה"ל.

אלא בכל זאת אין זו הודאה של־מה. המחבר אומר, שהוא שינה את דעתו כאשר שר הבטחון הצהיר ב־קיץ 1973 כי „בעשור הבא לא תהיה מלחמה" והביא ציטטה של עצמו אחרי הצהרה זו: „הקפאון לא יימ־שך ואין מנוס ממלחמה חדשה". מדוע השמיע את נבואתו זו דוקא אחרי הודעתו של דיין — סתם ולא פירש בהקדמתו לספר. אך אין זה המקום היחיד בו הוא מוכיח מידה הסתייגות מופלגת, אם לא למעלה מזה משר הבטחון לשעבר.

זה בולט בספר לכל ארכו ובחינתו זה דומה שזאב שיף לא הקפיד על אובייקטיביות יתרה והוא נוהג עם משה דיין מידה מחמירה ותולה בו הרבה קולרים.

מלבד „הטיפולי" הזה בשר הבט־חון, שהוא לגיטימי, ניכר בספר אובייקטיביות בבירור הנושא והוא אחד הספרים העניינים על מלחמת יום הכיפורים.

■

הספר כתוב בצורת יומן מערכה, יום אחר יום, המתחיל למעשה מערב ראש השנה, ה־26 בספטמבר, היום בו יצאו דיין והרמטכ"ל לרמת הגולן בעקבות הידיעות המדאיגות שהחלו לזרום מחזית זו. הם גם נתנו ביטוי לדאגתם בידיעה לעתונות שהופיעה למחרת ראש השנה, אלא שמה ש־אמר דיין לנציגי הישובים לא הס־פיק כנראה להרגיע את עצמם, על כל פנים לא נראה, כי ממה שבאו ושמעו מפי אלוף פיקוד הצפון, הגי־עו למסקנה כי אכן צה"ל יצטרך בעוד 10 ימים לעמוד במלחמה אכ־זרית על קיומה של ישראל. אדרבא הערכת המודיעין אינה מסייעת להב־רת התכונה. כאן מאשים זאב שיף את המודיעין, שאין זה הכשלון הראשון שלו ולמעשה גם בערב מלחמת ששת הימים נכשל.

בימים הבאים מפרט שיף את ה־תכונה במחנה האויב וכנגד זה את המתרחש במחנה הישראלי, את ה־פגישה עם הכתבים הצבאיים בה התבקשו להצניע את הידיעות על ריכוזים בצפון ועל „התמרונים" ש־המצרים עורכים, כדי לא לתת להם אמתלה, בעוד שלעיני החיילים ב־חזית גם בצפון וגם בדרום מתברר כי הולכת מלחמה. אפילו באגף המודיעין עצמו רואה שחורות אחד, והוא ראש „השולחן" הסורי באגף המחקר אך דעתו אינה מתקבלת, להרגיז את האלוף חופי.

■

הספר חושף בסיפור המערכה פר־טים שטרם פורסמו. הוא מספר על שיחות המלחמה ב„בור" הפיקוד וב־חדרי המלחמה, בחזית הצפון וב־חזית הדרום. כן קטעים מוקלטים משיחות של מפקדים ברגעים הקשים של המלחמה וביניהם וחילופי הדבר־רים בין גונן ובר־לב לבין האלוף שרון, שגררו אחריהם את הוויכוח הנוקב וההאשמות ההדדיות בדבר הפרת פקודה, מלחמת „פוליטר־קים" ועוד.

מעניינים בספר הגילויים על ה־מעוזים ונפילתם ועל האיחור בפי־נויים ועל מחיר הדמים הכבד ששו־לם בזאת ועל רקע הוויכוח שניטש בשעתו על הקמת קו בר־לב.

אין המחבר קובע מסמרות מי צודק בויכוח הדעות בשנות יד־תר בין השניים. גילוי יש גם בסי־פור על האיחור בתגובות צה"ל ל־צעדים המצריים, מה גרם לכך ל־דעתו ועל הויכוחים מסביב לצליחת התעלה.

זאב שיף הצליח בספרו להביא תמונה מיומנת וכמעט מלאה של המערכה הגורלית על קיומה של ישראל ומבלי להתייחס למסקנות המדיניות שאליהן נכנסה להגיע ה־מחבר, נראה כי עשה עבודה רצי־נית חשובה בהבאת סיפורה נורא ההוד ורב־הדמים של מלחמת יום הכיפורים והמסקנות והלקחים ה־משתמעים ממנה לקראת אפשרות של חידוש המלחמה בעתיד הקרוב או הרחוק יותר.

*) „רעידת אדמה באוקטובר", מאת זאב שיף, בהוצאת זמורה, ביתן ומודן.

* יצא לאור *

— מבחר ניבים ומימרות, ל־לומד בעצמו וללומד ברבו, מאת ד"ר ראובן סיוון, הוצאת א. רובינ־שטיין, ירושלים, 210 עמ'.

— בת המלך שהפכה לזר פר־חים, מבחר סיפורי־עם של יהודי הראת, אפגניסטן, ליקט זבולון קו־רט, הוצאת יהודית, תשל"ד, 196 עמ'.

— גיהאדה, רומן, מאת יצחק יתיב, הוצאת אלף, ת"א, 124 עמ'.

— התאונה, סיפור, מאת גילי קסלר, הוצאת אלף, תשל"ד, 196.

— החוזה מלובלין, חייו ומש־נתו, מאת יצחק אלפסי, תשל"ד.

— החסידות ברומניה, מאת יצחק אלפסי, הוצאת סגולה, תל־אביב, 133 עמ'.

— הן הארץ, פרקי מסע ונוף, מאת אפרים תלמי, הוצאת מסדה, 264 עמ'.

חשבון הנפש

מאת דבורה לנדמן

שמש קיץ צורבת, אין צל של ענן / וקול מחבויו לבי קורא: הוי בן־אדם / זכור: אולי היום, מחר מחרתיים תקבלי הזמנה / זו מוכרת לבוא, מאוחר או מוקדם.

ו„הזמנה" זו פשוטה, שגרתית עד להחריד / ללא כחל ושרק, ללא מתק שפתיים: / „סיימת שם לשוטט, בא הקץ למועד. / את מוזמנת לבוא בשערי שמים".

ולנפשי אשנן אמנא: צידה לך הכיני / יד לכושל לתת. לעזור חיי עזובים / פרשי ענוה לבודד, מחסה לבודד תנני / כל זה יאיר דרכך בשבילי שמים.

„קדיש" ביום זכרון, כוס משקה ו„ברוך"... לעילוי נשמת. א מצוה בכפלים. / לעלובת חיים צמאה לחיוך ולרוך / תני משב רוח מרענן, הלבינו שנים.

חיי מלאך מבשר לאמא של חיל: / „הבאתי שלום מהבן הוא יבוא בעוד יומיים". / זו שקולה כ„תרי"ג" עולה למרומי על / לכסא כבוד תגיע בשמי השמים.

...ות ספרותיות

...ידתו השנייה של משורר

מאת יעקב הורבין

...ור הסתרותית של יהודה קרני ...שנה הכיה לפטירתו, נעוצה ...מולת, האלום רק כאן, בארץ, ...לו ייחודו בשירה העברית ... יצירותו הפיוטית של קרני ...נוגה המשך ליצירתו בגולה, ...או יצירה חדשה מעיקרה. ...ם הארץ שידד את כל מעיי־ ...נו של המשורר, ונתן בידו ...זה חדשים, העניק לו תמיסת ... חדשה עם גישה חדשה. ... מגע זה הפך משורר בי־ ...ור המשוררים המקוריים ב־ ...שירתנו החדשה — מקורי ...ה, בתוכיות ההיסטוריאות, ...הסמלים והדימויים שלו, ה־ ...מוכרים היסטוריים. לשינוי ...רבת עניין של סמסורתה ...ה, בעיקר מן הבחינה הפסי־

*

...תרפ"ג יצא לאור ספר שיריו ...של י. קרני בשם „שערים", ...נוסד משיריו הראשונים. לספר ...פת שער מיוחד, בשם „ב־ ... מולדתי", שמכיל שירים ...כתב בארץ; וראה: לכאורה ...ספר אחד, אלא שחלק זה אין ...ם קשר של רציפות עניינית ...ת עם שאר חלקי הספר, ...וידוע מפתיע: קפיצה בתנר־ ... כמעט בלא מעבר, למחזות ...חדשה — רגישות, הנחות ... כאות, עד השער הזה — ...בינונית, שאין בה כל רמז ...שלות ייחוד לעתיד, פה ושם ...ז יותר מרי גלויות של היינה ... — ולפתע, רק עברת את משחר חדש נולד!

...בשיר הראשון שבחלק זה ...ר", מתגלה המגמה הפיוטית ... וקודם לכל בלשון. אם ...הקודמים של י. קרני לשונו ... פשטנית מדי, עד לרשום ...יותה — הנה מעבר ל„שעריך ..." הלשון מרוסה ומתעבה, ...צית חריפה, צוללת למעמקי ...ת הדולה משם דרכי ביטוי ...ומזירות, עולה לשפה ומאמ־ ... פליטות לשון רחוביות. כל ...לשוני הזה מתמזג לבליל ...שהמשורר עושה בו שימוש ...ב, בחסותו של „ליקנטיה ...ה", ברגש בשוסכמות ואף ...על חוש דיקדוק יסודיים. ...שון המכבית ביותר, שבהקת ...דיקות כל מלה הוצאה לפ־ ...יש אוצר המלים שלו מורכב ...מבנקעטים בעלי ערך גבוה. ... זאת בלשון היא שקבעה ...שביו של המשורר — לרוב ... עקלקלים, פה מצטוררים ...לת מלה אחת או שתיים, שם ...ים פתאום, לכאורה בלי כל ...טקית או מישקלית־סכבית. ... עם כל הצפיירים, כי מה־ ...להן המלים תמיד למעלה, ...מהן אל שיא. העליה כביכול ... את המלים במעלה השיר, ...מע כמעט את שימנן ה־ ... אבל כדאי לבדוק, הזן ר ...וחזר אתן אל השיא, כי במעט ...ייד מתרוס שם איזה אקורד ... המלים המומסות לעיקפה ...עם זכרים היסטוריים שתופ־ ...בשיא ברעש ומכל תוכנן מת־ ...האידיאה היסודית, שמשמשה ...להשראתו וללידתו של השיר ...— קחוני עם האבן הזיד־ ... ושימוני בכתלים / ושווש ...ויח / ומהוכת הקיר ירננו ... הולים / לקראת המשיח ...יכו בפרוצים").

*

מן הלשון מהייחודות מקוריות ...צי גם בראיית ונוף הארצישר־ ...אלי פיסגר המקורי ביותר ...ף ארצנו ושנגהוש בשירתנו

הנושא. לא שיר על הנוף, אלא כב־יכול הנוף שר את עצמו בשירה. הנה נוף זה, בוכה או צוהל, מחייך או קודר, מלטף או פוצע. נוף של סלעים רגבים, אבק ומסיגים, ולד בם אילן עם בעות דשא, ולנוף הזה נשמה המשוה אותו, והיא רוחו של הגואל, שהמשורר מוצא אותו בכל מעולת הודרכה בארץ. בראיית רוחו של הגואל מתמושת אמונתו העזה של המשורר בגאולה, והיא מוטיב רוחו בשירי הארץ שלו, וביותר ייחוד בשירי ירושלים שלו „...הלא בי־ניכם הוא מהולך, זכי תגיהר כף אתכם על טויק מפולת ומפולת ד־שממות את נשמותי" — כן הוקדמה המודיעות ל„שעריך, מולדתי").

נוף הארץ של קרני על צדדיו הוא גם גוף נפשו שלו. התמורות בנבעיו ובהלכי הרוח של הנוף ב־הליכות עונותיו משתקפות במצבי הרוח של המשורר, הנה מודע לכך („...חייתי, אבק, עגונתי / באמונה / נשמתה פרוחה נפשי בשנת ברכה / ושם בצורת כמוך וכבנה שחונה").

ומעונותיו של הנוף החוזר בשיריו מוטיב השרב, שאותו הוא מפליא לתאר תיאור ריאליסטי־פלסטי, מ־שיש כמעט (עיין בשירו המצויין „שרב בשומרון"). הוא גם מרבה לפתוח את דלתות שיריו בפני סלע וקימוש וצנין — אולי שלא מדעת מתוך שישה לכבש אותם ולהיפטע בהם לצורך התעגפות והיסתרות לקראת הגאולה, המתחייבת מסימני החורבן האלה. ומכאן גם הקפיצה הנלהבת שלו לתוך להבות השקיעה של ירושלים, על מבת שריפתה בהן את שריפת המקדשים של בן הרהייו, את שריפת שני המקדשים, ולעלות באשן של כל התפילות הרינות בכל הדורות, שנשתלחו לירושלים „מהשי־תפכות לב האומה ותליקת כל ה־שאויים". ירושלים היא השתות כל מערכת רגשיו וכיסופיו של המשורר, בה העבר והימודומי העתיד הגבאל. מתפלשות זאת משתפעים ועולים שי־ריו, בנוסח של פירמידה, מתמודדים ועולים, עד שמשתפכים יחד בהוד האשר. באלוקים („...בשמיי על כל הר כך וכהריוני / אורתי, אם ראשי / אבא בשתקים, ועמי / אלוקי קדי־שיו...

* * *

אלון מורה במקורות

מאת מנחם ליבמן

אלון מורה הוא שכם אליו הגיע ראשון אברהם אבי האומה בבואו לארץ ישראל, „ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והכנעני אז בארץ". הרמב"ן מפרש „ואני מוסיף כי החזיק אברהם במקום ההוא תחילה, וקודם שנתן לו את הארץ, נרמז לו מזה כי בניו יכבשו המקום ההוא תחילה, קודם היותם זוכים בו וקודם היות עון יושב הארץ שלם להגלותם משם, ולכן אמר והכנעני אז בארץ... ואלון מורה זהו במקום שכם ונקרא גם כן אלוני מורה כמו שכתוב מול הגלגל אצל אלוני מורה ושם הר גריזים והר עיבל בשכם וקרוב לירדן, שבאו לשם בתחילת ביאתם בארץ וגו'".

בפרשת וישלח מסופר שבשכם חנה יעקב לראשונה „שובו לארץ כנען מפדן ארם". „ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען בבואו מפדן ארם ויחן את פני העיר. ויקן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה. ויצב שם מזבח ויקרא לו א־ל אלוקי ישראל". הרמב"ן מפרש „לא רצה לחנות אכסנאי בעיר, אבל רצה שתהיה תחלת ביאתו בארץ בחלק שלו, ולכן חנה בשדה וקנה המקום וזה להחזיק בארץ וגו'", והגמרא בסוטה ל"ג אומרת לנו: „בא וראה כמה נסים נעשו באותו היום עברו ישראל את הירדן ובאו להר גריזים והר עיבל", מטבה לוסדים, שבאותו היום שעברו את הירדן הלכו לשכם, על אף שבמקרא מסופר על בואם להר גריזים והר עיבל לאחר כיבוש העי אומרים אנו אין מוקדם ומאוחר במקרא".

התיישבות בשכם

ורואים אנו כי תחום של ראשוניות יש לעיר שכם בדברי ימי ישראל. אברהם ויעקב חנו בה לראשונה בבואם לארץ, היא ראשונה לכיבוש ארץ ישראל על ידי שמעון ולוי וגם בני ישראל בתקופת יהושע הגיעו לשם לראשונה.

בהתנוצצות אור הגאולה בזמננו הגיע הר"ב צבי הירש קלישר זצ"ל להעלות את ההתגלות המעור־רות בארץ ישראל בעיר שכם. בשנת תרמ"ד נוסדה בירושלים חברת „פורת יוסף" שמטרתה היתה להקים התיישבות יהודית גדולה בשכם אך לא אסתייע מילתא והקהילה היהודית בשכם התפוררה. משנת תרנ"ה ואילך היו יהודים בודדים בשכם ובארבעים השנים האחרונות היתה ריקה מיהודים בכלל. עד מלחמת ששת הימים שבה היא שוחררה תחילה לפני ירושלים וחברון.

ההבטחה הראשונית שארץ ישראל תינתן לזרעו של אברהם נאמרה בשכם, בזכות ההבטחה הזאת סר פחדו מהגויים כמפורש ברמב"ן: „ויתכן שהזכיר הכתוב והכנעני אז בארץ, להורות על ענין הפרשה לומר כי אברם בא בארץ כנען ולא הראהו השם הארץ אשר יתנו, ועבר עד מקום שכם, והכנעני הגוי האמור אז בארץ ואברם ירא ממנו ולכן לא בנה מזבח לה', ובבואו במקום שכם באלון מורה נראה אליו השם ונתן לו הארץ וסרה יראתו כי כבר הובטח בארץ אשר אראך, אז בנה מזבח לה' לעובדו בפרהסיה".

ובזמן יעקב אבינו לא רק שלא פחד מהגויים בשכם אלא הגויים מסביב, פחדו מהם, כמסופר ברמב"ן: „ורבותינו הזכירו מזה בפסוק אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי אמרו נתכנסו כל סביבותיהם להזדווג להם, וחגר יעקב כלי מלחמה כנגדן, כמו שכתב רש"י שם. אבל הכתוב יקצר בזה כי היה נס נסתר, כי אנשים גיבורים היו, וכאלו זרועם הושיעה למו כאשר קצר הכתוב בעניין אברהם באור כשדים ולא הזכיר מלחמות עשו עם יצחק כלל. אבל הזכיר כאן כי היה חיתת אלוקים על הערים אשר סביבותיהם ולא נאספו כולם לרדוף אחר בני יעקב כחול אשר על שפת הים לרוב. וזה טעם חיתת אלוקים כי נפלה עליהם אימתה ופחד מן הגבורה אשר במלחמה, ולכן אמר ויבא יעקב לוזה הוא וכל העם אשר עמו להודיע שלא נפקד מהם ולא מעבדיהם איש במלחמה". גם בהליכתם לשכם בזמן יהושע נפל פחד על כל הגויים סביבותיהם, כמסופר בגמ' סוטה ל"ו. „בא וראה כמה נסים נעשו באותו היום עברו את הירדן ובאו להר גריזים והר עיבל יותר משישים מיל ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם וכל העומד בפניהם מיד נבהל שנאמר 'את אימתי אשלח לפניך והמותי את כל העם אשר תבוא בהם וגו', ואומר 'תיפול עליהם אימתה ופחד עד יעבור עמך'".

יעקב קנה שכם

ההתגלות האלוקית הראשונה לאברהם היתה בשכם כמכתוב ברמב"ן: „ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו כי הודה לשם הנכבד הנה לו תורה לו על שנראה אליו, כי עד הנה לא נראה אליו השם ולא נתודע אליו במראה ולא במחזה אבל נאמר לו לך לך מארצך בחלום הלילה או ברוח הקו־דש וגו'".

שכם היא אחת משלושה מקומות מקודשים ומעולים שקנו בכסף. במדרש כתוב „זה אחד משלושה מקומות שאין אומות העולם יכולים להונות את ישראל ולומר גזולין הן בידכם, ואלו הן מערת המכפלה ובית המקדש וקבורתו של יוסף... קבורתו של יוסף ויקן את חלקת השדה וגו' — יעקב קנה שכם".

רבינו סעדיה הגאון כותב „כי המקומות המקו־דשים קנו בכסף אף־על־פי שכל ארץ ישראל קנו בחרבם ובקשתם, והם מערת המכפלה, מקום פתח בן עכן וגורן ארונה היבוסי, מקום הגבהה המקו־דש, הר הזיתים וגריזים ועיבל ועל זה נאמר ויקן את חלקת השדה אשר נטע שם אהלו ושם קיבלו את התורה". רבינו בחיי כותב: „בבינו שלושה מקומות שהיו מעולים מכל שאר המקו־מות, אשר באו לידם על ידי קנייה בכסף ואלו הן חברון, הר גריזים והר עיבל והר המוריה... גריזים והר עיבל ששם כרתנו ברית וקיבלנו עלינו את התורה באלה וכתיב ויקן את חלקת השדה".

בספר מעבר יבוק כתוב „שהוא חברון והוא אחד מג' מקומות שבגוד בארץ ישראל בדמים: קבורת חברון בד' מאות שקל כסף על ידי אברהם וחלקת השדה דשכם במאה קשיטה ובזמן הקנין ויבוא שלם. לא בעת המיתה בבצירה אשר קנה אברהם; גורן ארונה והקונה דוד, ומדינו ב־חמשים שקל כסף אמנם נתנב בזהב והיה על ידי דוד; ולא היה בלכת לישראל רק על ידי חברון, ואין תורה לישראל אלא על ידי כגד החלקה הזאת ששם הר גריזים והר עיבל ואין לישראל מקדש אלא מצד הגורן".

מדברי רס"ג, רבינו בחיי ובעל מעבר יבוק למדנו, שחשיבותה הגדולה של שכם נובעת גם מהעובדה שם כרתו ברית לשמור את התורה ככתוב ביהושע „ויכרות יהושע ברית לעם ביום ההוא וישם לו חוק ומשפט בשכם", ושם נהגת הברכה והקללה וקרא בספר התורה כתחילת בי־אתם לארץ. אנו מתפללים להי' יתברך שבקרוב קול התורה ישמע בעיר הקודש שכם והחזור עטרת שכם ליושנה.

ויחן את פני העיר

מהפסוק „ויחן את פני העיר" המוזכר בבואו של יעקב לשכם למדו רבותינו „נכנס בערב שבת עם דמדומי חמה ומבעוד יום וקבע תחומין מבעוד יום, והוא אמרה שמשר יעקב את השבת קודם שתיתנה" ובזכות זאת ירש את העולם שלא במידה: „נכנס עם דמדומי חמה וקבע תחומין מבעוד יום ירש את העולם שלא במידה שנאמר והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וגו'".

במסכת שבת ל"ג מצינו: „ויחן כמו ויחן רב אמר מטבע תקן להם. שמואל אמר שווקים תקן להם, רב יוחנן אמר מרחצאות תקן להם", וכותב הגראי"ה זצ"ל כתב: „ובשבבר הזכים אמרתי שיעקב תיקן מטבע שווקים ומרחצאות בשכם דווקא, לצפות ברית הקודש שהוא מקום המוכן לפורענויות של חלוקת המלכות בית דוד, ויסוד כאסן במלכות בית דוד האמור במדרש שהוא אחר ישובו בני ישראל וכו' הוא מפני שנמסרה להם האמונה שמלך עוסק בתורה וחכמה ושלמה יוכל לעסוק יפה בעסקי העולם של הנהגת המל־כות. ובא יעקב איש יושב אוהלים ונתן סימן שהוא מתקן גם כמטבע שווקים ומרחצאות וכו' ראוים שיעקב תיקן ענינים מעשיים בשכם כדי לקרב את ישראל למלכות בית דוד".

שבועת התורה

אלון מורה אומר רש"י: „הוא שכם הראהו הר גריזים והר עיבל ששם קיבלו ישראל שבועת התורה". בספר גור אריה על התורה: „הוא שכם, לא הלך רק עד שכם, אלא שהוא שכם. וכתב לך אלון מורה כפני שהראה לו שיקבלו בם שבועת התורה. ואצל זה כתיב אלון מורה הלא המה בעבר הירדן אצל אלוני מורה. ולמה הראה לו כיצב הר גריזים והר עיבל יותר כבאר המקומות, אם בשביל קבלת התורה די הוא כשי־יאמר לו הדברים בעליפה ולמה הוצרך להיראות לו, אלא נראה שהראה לאברהם מעלת הארץ שבא לשם, שיש במקומות בארץ ישראל קשורים במעלה העליונה הן לברכה והן לקללה והראה לו הר גריזים והר עיבל ששם קיבלו התורה על ידי ברכה וקללה, ואיך אלו המקומות קשורים בכח האלוקים להכלה ובלאו הכי נמי לא קשה כי המקום גורם, שכיון שבאו למקום שהיה לעתיד כל אילו הדברים הגדולים באה עליו הנבואה מכל אלו הדברים".

אומר בעל שפתי חכמים בשם המהרש"ל „וק־שה לרש"י הא כתיב עד מקום שכם עד אלון מורה וכיון דשכם הוא למה קרא אלון מורה? מתרץ, הראהו הר גריזים והר עיבל ושם כתיב אלון מורה ששם ראה ששם קיבלו וכו' כי אלון מורה ומורה לכון הראה ומורה תורה".

אני תפילה להי' יתברך שבקרוב נזכה להקים ישוב קבע באלון מורה אשר על הר גריזים, ושכם תהא לנצח בידי עם ישראל.

עם מתנחלי ,אלון מורה' — בחצר ישיבת ,מרכז הרב' בירושלים

מאת נ. גולן

שלושה אוהלים צבאיים במעלה ה־שרשי ועליהם כתובת: „מדרשת אלון־מורה", וברקע, על בניין האבן, שלט גדול המכריז: „אלון מורה: חידוש היישוב העברי בשומרון". כשאתה נכנס פנימה, אל הפרוזדורים ההומים בכל ימות השנה מקולות הנערים הלומדים, מקדמת את פניך צווחת תינוק וקולי צחוק של ילדים. מיד לאחריהם יורדות במדרגות נשים צעירות במטפחות ראש, צנצנות של פירות ודייסות בידיהן ופניהן שלוות, כאילו בר, בתוך מהומת הבית הארעי מוכנות הן להמתיק ולגדל את ילדיהן ימים רבים.

*

הגברים, חלוצי קריית־ארבע, מתנחלי שכם וסבסטיה, לוחמי שומרון, הלכו מבלים צותה שעה על יציע האורחים של אולם מליאת הכנסת בהאזנה לדיון הפרלמנטרי בעניינם, וחלקם ב„חדר היוגים" המגולתר לבבית הרב צבי־יהודה הכהן קוק, אביהם הרוחני. הנשים והילדים שנותרו בחדרי הישיבה, חדר למשפחה, הם עתה ה„תיר־בים" היחידים באלון־מורה הארעית שבבקריית־כנסת. הם גם הנשק הסודי, והאפקטיבי, של תנועת ההתנחלות.

נשים אלה, שכמה מהן עומדות עתה במטבח פנימית הישיבה ומכינות יחדיו ארוחת צהריים משותפת לכל עשרים המשפחות ועשרות הצעירים המתגוררים בבניין, הנשים המשגיחות על הילדים המתרוצצים בפרוזדור ומציצות עין על תינוקות שנותרו בחדרים, המנסות להחליף היתול בין פיסות הברזל הצפופות הניצבות בכל חדר וביניהם להחליף גם אינפורמציה כדייה על „הצעד הבא" — הן ההוכחה המשכנעת ביותר להחלטה, הלא־מלחמתית והלא־הפגנתית של אנשי גרעין ההתנח־לות להקים יישוב קבע אזרחי בשומרון.

*

מי ומי ההולכים?

לאחר שיחתנו עמן ידענו שהן עזבו דירות גדולות ומסודרות בירושלים או מגורי קבע מסוד־רים בקריית־ארבע, שהן ראו את בעליהן נוטשים מקומות עבודה ולוקחים חופשות ללא־תשלום, שהן חילקו תינוקות בין שכנים וסבתות ועמלו עמן מעטות ללינת לילה במכוניות, בבניין נטוש או באוהל שבשדה בשומרון, שהן נשי כימאים, רופאים, רמיים, מורים ו„כוללניקים" הרואות דווקא את התואר „אשת מתנחל" כמכובד ביותר.

מהו סודן, איפוא? מהו החינוך והבית שגידלו אותן להיות כפי שחינכן הכשירו אותן, כאמהות פריות, לכוחות הנפשיים ולאיתנות הפיזית הנד־רשת מהן?

הנה, למשל, דבורה ארציאל, ביישנית קטנה ומבולת עיניים, אם לשלוש בנות, ילידת ניו־יורק, שלמדה ב„בית יעקב" הולכה עם זאת ל„בני־עקיבא" — „צירוף של ניגודים" — היא אומרת במבטא אנגלו־סכסי, כשישבנו עמה באחד החדרים על מיטת ברזל. בפרוזדור שיחקו בנותיה, כש־הקטנה בתן מייבבת משום מה, אבל דבורה, אשתו של יוסף ארציאל, חבר מזכירות המתנחלים ור"מ ב„יד בנימין", נשארה שלווה, גם כשדבריה הזו גלהבים ומלאי להט של אמונה. אהבת הארץ, דחפה אותה לעליה כשהיתה בת שבע־עשרה. היא עלתה כבוגרת תיכון, ללמוד ב„מכללה" שבבית־וגן, בירושלים. שהתה שלוש שנים, עברה כישראלית, את אירועי מלחמת ששת הימים, נישאה ליוסף, שהשקפותיו בנושא יישוב הארץ זהות לשלה ויחד עמו, כשותפה מלאה, היא נושאת בנטל הריגשי והכלכלי של מאבק ההתנחלות:

„אני אם, נכון" — אומרת האשה הנראית כנערונת דקיקה, וראשה מכוסה מטפחת עד למצח — „אבל לדעתי, אם דואגת לא רק לרווחה הכל־כלית של ילדיה, אלא גם לחינוך ערכי נכון שלהם. כשהבנות שלנו ראו את ההורים הולכים לגור באוהל עם חיוך על הפנים, ובכוונות מלאה — זה נתן להם המון, מבחינה רוחנית, ילדים סופגים מן הגדולים השקפה והשקפת עולם, דרך הטלטולים והמעשה החלוצי שבו הם לוקחים חלק. אולי חסרה להם הכיסה הרגילה וסדר היום הקבוע, וגם לי לא קל, אבל איזה דבר בעל ערך קל להגשים? להיות יהודי דתי ושומר מצוות — זה קל? וגם כשאתה רוצה להיות מהנדס או רופא — עליך לעבור שנים קשות... כך שאני מוכנה לוותר על נוחיות, ועל סדר יום, ולעבור כמה שנים קשות, למען הדברים הנראים לי בעלי ערך עליון. לפעמים אני אומרת לעצמי — אם אוותר עכשיו, אם לא אנצל את ההזדמנות לעשות בגיל צעיר, אולי פעם, בעוד הרבה שנים, לא יהיה לי כוח להלחם, גם החלוצים שבאו בדורות הקודמים לארץ ישראל היו אנשים צעירים. מה שאדם עושה בנעוריו זה ביטוח החיים שלו, תוכן החיים ומשמעותם. בשבילי — ההתנחלות הקמת יישוב יהודי חדש בשומרון — זה ביטוח החיים הרוחני שלי, ושל בנותי, לשנים הבאות".

*

הרגשת שייכות לא"י

האינה חשה יוצאת דופן ובודדה, ברגשותיה ובמעשיה אלה, לעומת אלפי הנשים בנות גילה ודיעה בארץ?

„יש לי הרגשה של שייכות לעם ישראל. אני משוכנעת שכיהודיה יש לי גם זכות לגור בכל מקום בארץ ישראל — ממילא אינני בודדה. אפילו הורי עלו בינתיים ארצה, מניו־יורק, והם תומכים בנו או לפחות אינם מתנגדים".

יוסף ארציאל, בחור מזוקן ותמיר, מופיע בינ־תיים בבניין. הוא „קופץ" מן הכנסת, ומיד זוכה לקבלת פנים סוערת של הקטנה בבנותיו.

ארציאל הוא מילידי כפר־הרואה, בוגר ישיבת „כפר הרואה" ו„מרכז הרב", שספג את השקפת עולמו ותחושת ההזדהות המלאה שלו עם מיישבי ארץ־ישראל לא רק מפי מוריו בישיבות אלא בבית אביו ממייסדי הכפר: „מאז שהייתי ילד סיפרו אצלנו בבית סיפורי חלוצים ומיישבים ראשונים. עלי השפיעו הסיפורים האלה לכיוון של הזדהות מלאה עם הראשונים. חלמתי להיות כמוהם".

דבורה ויוסף ארציאל בימי ניסיון ההתנחלות באלון מורה

בשבילי־התנחלות והקמת יישוב יהודי חדש בשומרון, זה ביטוח חיים רוחני... * יישוב השומרון יהווה עזרה עצומה לממשלה שלא להיכנע * זה חילול השם, אם מונעים מיהודים להתנחל בכל שטחי ארץ ישראל * אני מאמין באמונה שלימה שיהודים הנלחמים על זכותם לחיות בא"י - סופם להצליח... * אין דבר ממשי יותר להבטחת הביטחון מיישוב הארץ *

מלחמת ששת הימים ושטחי א"י החדשים שב־ידינו — איפשרו לו לנסות ולהגשים את החלום. הר"מ מ„יד בנימין", התחתן במילואים, אמר לנו בבטחון עצמי מהולם שיכול להיות רק פרי של אמונה, לנוכח מציאות, שאיננה מעודדת במיוחד:

„נמשיך להלחם על הזכות להתנחל בשומרון. הישיבה כאן היא רק שלב־ביניים קצר, אני רוצה לחזור שוב על מה שהדגשנו בפני ראש הממשלה — אנחנו איננו נלחמים בממשלה, אדרבה, כל המאבק שלנו הוא לחזק את ידיה נגד לחצים שליליים. אבל אם נגיע למבוי סתום, לא תהיה ברירה אלא ללכת לקראת עלייה נוספת — והפעם יבואו עמנו המונים רבים. מאז מלחמת ששת הימים נוכחנו לדעת שממשלת ישראל נעזרת בלחצים מלמטה. כך היה ביישוב הרמה, כאשר עלו קודם על הקרקע ללא רשות הממשלה ורק לאחר מכן החלו לפתח את האיזור באישור ממ־לכתי ובזכות זה כל השטח החולש על התולה יישאר בידינו. כך היה ב„גוש עציון", הממשלה דחתה את המפילים זמן רב, ורק כשהתברר שעומ־דת להיות עליה המונית, ערב העלייה, אושרה ההתנחלות, והיום הממשלה שמחה על היוזמה והיא וכבר מתכננים אפילו את עציון ג'. ומי לא מכיר את סיפור חברון, כשבדיעבד מודים כולם שקריה יהודית החולשת על חברון הערבית היא בעלת משקל מכריע? לנו ברור היום, שיישוב מרכז א"י, שומרון, יהווה עזרה עצומה לממשלה שלא להכנע ללחצים להחזרת השטח. ולטענה שזכותו של כל יהודי להתנחל בכל חלק של א"י אולם לפי סדר עדיפות ממשלתי — אני רואה בגישה הזה הטעייה מכוונת של הציבור. הרי במלים „סדר עדיפויות" כוונת הממשלה מאז שנת 67' את יישוב צפון יהודה והשומרון כולו. הקבוצה שלנו הגיעה לכן למסקנה שכאן יש הטעייה — וצריך להלחם בה. סוף־סוף אנחנו לא מבקשים סיוע ממשלתי, (כמובן אם יהיה, נשמח מאוד), ורק מבקשים שיתנו לנו לחיות בכוחות עצמנו, בלי תקציבים ובלי עזרה".

*

יש משקיעים המוכנים לעזור

כשפקפקנו בבסיס הכלכלי שמאחורי הצהרתו האחרונה, אומר ארציאל בהדגשה: „יש משקיעים שמוכנים כבר עכשיו לעזור לנו לבסס את היישוב בשומרון מבחינה כלכלית. אני עצמי, לדוגמה, מתכוון להתעסק במפעל לצעצועים שיוקם בעיר שלנו בשומרון".

יוסף ארציאל הוא לא רק ממנהיגי המתנחלים. הוא מכיר גם באחריותו כאב ובעל: „נכון, לילדים ולמשפחה לא קל עכשיו. אבל לחלוצים בזמנו היה קל? האם הקשיים צריכים למנוע שותפות שלנו בפעולה הגדולה הזאת? ילדינו יתגאו בנו פעם, שהם והוריהם היו מחלוצי ההתיישבות באיזור".

וכשהוא חוזר לנקודה המכאיבה ביותר למתנח־לים, ההסתה נגדם, הוא אומר לפתע: „אלה שמתבטאים נגדנו כל כך בחריפות, וקוראים לנו תמהונים וקנאים, מרגישים כנראה שאנחנו דורכים על היבלת הכואבת ביותר שלהם. הרי מה שאנחנו רוצים לעשות בשומרון הם עצמם הציגו לפני עשרים, שלושים שנה כערך העליון שלהם: — הגשמה, התנחלות. בינתיים התאבנו. במקום על הגשמה הם נאבקים על תוספת יוקר במשכורת, וכשקם ציבור אחר מזה שלהם, שהאידיאלים של הגשמה וחלוציות מנחים אותו — מציגים אותו, בכוונה כציבור של תמהונים ומפירי חוק..."

למרות זאת אומר ארציאל — „רוב הציבור בארץ שעם ישראל וארץ ישראל הם בשבילו עקרון עליון, מזדהה אתנו ומעריך אותנו. ראינו את זאת היטב בימים שישבנו בשומרון".

מנחם פליקס, חבר מזכירות המתנחלים, בחור ממושקף שעיניו לוהטות מבעד לזגוגיות העבות של המשקפיים ודיבורו נלהב מזה של ידידו ארציאל, מצטרף גם הוא לשיחה. למנחם שלושה ילדים צעירים, השוהים איתו בישיבה, אותם הביא מ„קריית־ארבע". לחברון הלך לפני שש שנים בגלל „חובה לאומית מדרגה ראשונה" — כפי שהוא אומר. „בעיני, זה חילול ה' והרפה, שמוטלת עלי החובה האישית להסירה, בכך שלא מניחים ליהודים להתיישב בכל מקום.

„בפעם הראשונה כשהלכנו להתיישב בשכם עשינו את זה בשקט, ללא עתונאים, בלי שום הפגנות, באמת רצינו להתיישב ולחיות במקום חדש. סילקו אותנו משם — לא היתה ברירה אלא לשוב ולנסות הפעם בצורה המונית. הלקח החשוב ביותר שלמדתי מהנסיון האחרון הוא שיש לנו ציבור גדול של אוהדים. כל יום מתקשרים אלינו פה לישיבה משפחות חדשות המבקשות להצטרף לגרעין... ומה שהכי עודד אותנו זה מראה האנשים שהלכו בצום ט' באב מרחוק עשרות ק"מ, בדרכים עקיפות, עברו מחסומים וממש התגנבו בין כפ־רים, כדי להיות אתנו".

*

מה הצעד הבא?

שאלנו את מנחם מה יהיה צעדם הבא של המתנחלים — „ננסה להשיג אישור ממשלתי להתיישב במקום כלשהו בשומרון. יש לנו פגישות מתוכננות עם ראש הממשלה ועם שר הבטחון. אנחנו רוצים שוב לשכנע שאין פה הפגנות אלא מכש שאיפה ליישוב הארץ. אני מאמין באמונה שלמה שיהודים הנלחמים על זכותם לחיות בא"י — סופם להצליח. אין דבר ריאלי וממשי יותר משאיפת יישוב הארץ. בעיני היא ריאלית מכל החישובים הפוליטיים האחרים.

יש לי ביסוס עובדתי: בשכם היינו מאה חמישים איש, בפעם האחרונה כבר היו אתנו כמה אלפי אוהדים ומודדים שבאו לבקר, הביאו ציוד ואוכל והוכיחו במעשים את השותפות שלהם עמנו, ובפעם השלישית — אולי נהיה כבר עשרות אלפים..."

פליקס, חניך בני־עקיבא, בוגר ה„מדרשיה", „ישיבת מרכז הרב" ובכור היתומך של מתנחלי חברון נעזר מאוד, באשתו טובה, שהיא עזר כנגדו, במאבקיו, במלוא מובן המלה. כששאלנו את טובה פליקס לתגובת הוריה על מבצעי ההת־נחלות שלה היא ענתה בחיוך: „אצלנו זה משפח־תי. אווירה כללית של כל הדור הצעיר בבית. יש לי אחות שעזבה את ירושלים עם חמישה ילדים ועלתה לרמת מבשימים. אחות שניה, באה אתנו לשכם ולשומרון, כך שלאמא לא נשאר אלא להתחיל להשלים עם המצב. אני חושבת שרוב הדור הצעיר במחנה הדתי התעורר בשנים האח־רונות להתעוררות חלוצית ודתית, כך שאנחנו מייצגות איזו אווירה כללית, משותפת לכל יוצאי בני־עקיבא ומקורבי „מרכז הרב".

אחותה של טובה, רותי סגל, נמצאת בלהט ההתנחלות, שתיהן בוגרות „בית יעקב" ותיכון פא"י ברמת גן שהמשיכו ללמוד באוניברסיטאות בר־אילן וירושלים. טובה, אם לשלושה, סיימה לימודי ב.א. באנגלית ולשון עברית. רותי משלימה עתה תואר שני בכימיה. כיצד תעבוד במקצועה ביישוב החדש שהיא רוצה להקים בשומרון? „זאת לא בעיה" אומרת הצעירה שנישאה זה מקרוב, „ או שאסע לעבודה, הרי שומרון היא במרכז הארץ... או שאוותר על עבודה בכימיה לשנה שנתיים, סוף סוף לא זה העיקר..."

גם דירתה היפה והגדולה בסנהדריה איננה „עיקר" בעיניה. היא נטשה דירה ללא מקפוקים ובאה להתגורר על מיטת ברזל בחדר הקטן שב־ישיבה לצד אחותה וילדיה. „בעלי ואני ידענו שלא נחזיק הרבה זמן בדירה היפה ובשכונה היפה. היתה לנו הרגשה לא נעימה שם. כאילו יושבים על סיר הבשר. זה לא בשבילנו, לא כך חינכו אותנו".

גם טובה עזבה עם נשואיה, דירה מוכנה בירושלים הלכה עם בעלה לקרית־ארבע.

„נכון קשה עכשיו. אבל גם בקריה ארבע היו לנו שנים קשות בהתחלה. גרנו בצפיפות איומה. אכלנו במטבח משותף — וזה נגמר. עכשיו לכל אחד יש שם דירה נוחה. כך יהיה גם בשומרון. קשה לטפל בילדים כשאת נודדת, קשה להאכיל, להרדים — אבל זה קושי זמני, והמטרה, שאותה אנחנו לא שוכחים, מקלה על הקשיים".

כשעלתה עם מנחם להתיישב בשכם, נזכרת טובה, לקחה עמה את כל שלושת הילדים, כולל הבת התינוקת, „באו אז לפנות אותנו באמצע הלילה. הילדים התעוררו בבהלה היה מאוד לא נעים. לכן, הפעם, השארתי את התינוקת אצל שכנות בקרית־ארבע והלכתי רק עם שני הגדולים שלי".

טובה ישנה עם ילדיה ועם נשים אחרות באוהל ליד מבנה התחנה הישנה בסבסטיה.

הגברים ישנו בחוץ, בשקי שינה. „במיוחד התרגשתי, היא אומרת, לראות המבקרים שצעדו ברגל, עם ילדיהם, מרחקים גדולים מירושלים ומחברון, כדי לבוא לבקרם בשבת".

„אני התרגשתי", מוסיפה רותי אחותה „מזה שבאו אלינו גם יהודים חרדיים עם מטליים ארו־כים מירושלים, וגם חברים מקיבוץ חפץ חיים שהביאו לנו מים לשבת, ובנוסף כל אלה מושבניקים מיישוב חילוני שהשאירו פירות וירקות ליד השער. זה הוכיח לי שיש לנו אוהדים בכל שכבות הציבור בארץ. אני זוכרת גם שבשבת ישבו לשולחן איתנו שלושה דורות — הסבים, הבנים והנכדים. לדעתי זה מוכיח משהו..."

*

„פחדתי מעימות עם חיילים"...

טובה ממשיכה בסיפור ההתנחלות, שקורותיו עדיין טריים מאוד בזכרון: „מה שזכרתי בשכם פחדתי המעט שיהיה עימות לא נעים עם החיילים. לא רציתי שלילדים שלי ישאר הרושם שהצבא הוא משהו מפחיד. הסברתי להם שהחיילים באים לקחת אותם הביתה כי כך הממשלה רוצה. כשש־אלו את יוסי, בני הגדול, מי פרק את האוהל הוא ענה: החיילים. שאלו אותו — למה? והוא ענה: הממשלה אמרה להם... וכשבאנו לחצר הישיבה בירושלים והוא ראה את האוהלים במקום רץ אלי ואמר: אמא, אני רוצה לגור כאן..."

לגור בירושלים, כפי שהסבירו לנו טובה ורות — לא יגורו כנראה. בחברון היתה טובה מורה ובעלה למד ב„כולל" ולאחר מכן מצא עיסוקים חלקיים. „מאז מלחמת יום הכיפורים לאיש לא היה זמן לשבת וללמוד, כך שהוא כבר לא נחשב כ„כוללניק". הוא עוסק רק בהתנחלות".

שבר מדינה, מן המתנחלים, המזמן לחדר, ומסרב להתראיין בשמו, מעיר לשמע דבריה האחרונים של טובה פליקס: „גם אני לוקח הרבה חופשות, נעדר מהעבודה, ולאחרונה אפילו הפס־קתי בחצי משכורת, כי הפעילות הקשורה להת־נחלות גוזלת הרבה זמן".

בעלה של רותי, חיים סגל, הוא מבחינה זו בר־מזל. כמורה, הוא נהנה עתה מחופשת הקיץ ויכול להקדיש את כל זמנו למאבק. חיים חניך בי"ע ובוגר ישיבת „אור עציון" ראה כבר על סף גיוסו לצבא, כשהיה בן י"ח, ביישוב א"י את המצווה הגדולה ביותר המוטלת על בן דורנו. הוא ניסה להתנחל בשכם: „מהנסיון שם נשארה לי במיוחד הרגשה של צער על שפינו אותנו בתקיפות ובגסות". האם הנסיונות והכישלונות החוזרים על עצמם אינם מייאשים אותו?

„כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" הוא עונה בחיוך, „אדרבא, אנחנו נעשים מתושלים ובטוחים יותר בנכונות של מעשינו. לפני שהלכנו בפעם הראשונה לשכם לא היינו כל כך בטוח שאמנם יש איזה קו ברור של מניעת יהודים מלהתיישב בשומרון. עכשיו, נדמה לי שרוצים להפקיר שטחים בשומרון, נדמה לי שהשלטונות הם או רפי ידיים או חסרי מדיניות ברורה בענין השטחים — ולכן הכוונה שלנו לחזק את ידיהם, לעזור לחלקים בתוך הממשלה לעמוד בפני לחצים מדיניים — לדעתי זה חשוב הרבה יותר מנוחות אישית ומחישובים כלכליים ומכל השיקולים החומריים ששעות לא מטרידים אותי כעת, יש עבודה, יש משכורת ובכל זאת נראה לי לגמרי תפל כרגע".

*

מאמינים בהצלחתם

גם שלום משריקי, איש קרית ארבע, יליד תימן שגדל בירושלים, מוכן לסכן את המפעל לעיבוד צורות שהקים בחברון ולעקור עם אשתו ושני בניו לשומרון כדי להתחיל הכל מחדש. פגשנוהו עם תינוקו בידיו בדרך אל החדר בישיבה שבה מצאנו גם את יונה משריקי, הנלהבת לא פחות מבעלה, למבצע הקמת עיר יהודית חדשה. מה דוחף אותי לעזוב את הדירה והמפעל בקרית־ארבע? זוהי כבר קריה מבוססת" הוא אומר בשלווה, „כבר לא מקום חלוצי. הייתי בין המת־נחלים הראשונים בקרית ארבע, וכשהמקום מתבסס וכבר באים אליו גם סתם זוגות המחפשים דירות, החלטתי שאני רוצה משהו ראשוני וחלוצי יותר. ובעזרת ה', כפי שהצלחנו בחברון — נצליח גם הפעם".

תביני הוא אומר פתאום בהרגשה חריפה „אין לי שום כוונות של הפגנה אין לי זמן להפגנות. אני פשוט רוצה להעביר את המשפחה ואת המפעל לעיר חדשה בשומרון. מן הרגע ששמעתי על התכנית — נרשמתי לגרעין, ואני משוכנע שזו היתה החלטה נבונה".

יונה משריקי, חניכת „בית־יעקב", הגיעה לקרית־ארבע לפני שש שנים, כמתנדבת, לעבוד במסעדה שבוע שבועיים ובכך להפגין את הזד־הותה עם חלוצי המתנחלים בחברון. אולם בשבו־עיים אלה פגשה את שלום, נישאה לו ונותרה כתושבת העיר. הוריה שפחדו תחילה מאוד לשלו־מה, התרגלו כבר לקרית ארבע ורואים בה מקום בטוח: „עכשיו הם פוחדים לשלומי בשכם", היא מצטחקת, „אבל אחרי שנגור כמה שנים בקריה החדשה שנקים — ודאי יבואו גם לבקר אותי שם..." בינתיים היא משאירה את תינוקה אצל הסבתא ונוטלת את בנה „הגדול" בן השלוש לישיבה. „אני מוכנה להמשיך במאבק כל כמה שצריך" אומרת האשה הצעירה בשלווה תקיפה, „אעלה שוב ושוב, פשוט אני לא מוכנה לוותר על הרעיון. וכל הקשיים שלי ושל הילדים הם זמניים ולא חשובים בעצם".

כששאלנו, מהו הסוד שמאחורי הלהט שלה, מה הופך אם צעירה ועדינה למתנחלת לוחמת ותקיפה כל כך, אומרת יונה בפשטות: „אני חושבת שהאמונה. הכוח של כולנו הוא כוח אמונת היהדות, ואמונה בארץ ישראל. כששמעתי שרוצים להחזיר את שומרון לירדן החלטתי שאנחנו מוכר־חים בגופנו ובילדינו להציל את המקום למען עם ישראל ושפעולת ההצלה ממש דחוקה. ברור לי שאין לחכות שאחרים יעשו את המלאכה. היא קוראת לכל יהודי — וממילא גם לנו... ולמען דבר כזה כדאי להלחם וכדאי לסבול".

יש מתנחלים ויש שטחי התנחלות

מאת ברוך אדלר

ההתנחלות בשומרון, שנופחה ע"י גורמים אינטרסנטיים לפרשה פוליטית שבאמצעותה רצו החוגים השמאליים לגנות באלה הדוגלים בהתיישבות חפשית בכל חלקי ארץ ישראל, השכיחה בלהט הוויכוח את העובדה היסודית שמדובר בראש וראשונה בהתישבות ולא באקט פוליטי. הויכוחים על שאלת החוקיות של התישבות בשומרון, שלא על דעת הממשלה, טשטשו את עובדת היסוד שהממשלה הנו־כחית משבשת המפעל ההתישבותי והיא עוצרת באופן מלאכותי בתנופת ההתישבות.

אם בעבר היינו רגילים לעליתם על הקרקע מידי שנה בשנה של מספר רב של ישובים, הן בישראל שלפני מלחמת ששת הימים והן בשטחים שנוספו לישראל אחרי מל־חמה זו, הרי עתה ההתישבות החד־שה היא טיפין טיפין וכנראה שיש יד מכוונת לא להרבות בישובים חד־שים. על כל פנים הכוונה היא כנר־אה להאיט בקצב.

*

תכנית להקמת 36 ישובים חדשים

האפשרויות להתישבות חדשה הן רבות ולפי תכנית שהוכנה בזמנו ע"י המחלקה להתיישבות של הסוכ־נות היהודית הוכן על הקמתם של 36 ישובים חדשים ב־11 אזורים ב־ארץ בארבע השנים הקרובות, תכנית זו רובה היתה מכוונת להתישבות מעבר ל„קו הירוק" ורק 10 ישובים אמורים היו לקום בתוך גבולות הקו הירוק — בערבה, בנגב המרכזי, בגליל, בתענך ובאיזור אשדוד. ה־ישובים האחרים צריכים לקום ברו־בם בבקעת הירדן, שבעה במספר, ואחרים בגולן — 6, בגוש עציון — 1, בפיתחת רפיח — 6, ברצועת עזה — 3 ובמפרץ שלמה — 3.

עד לביצועה של תכנית זו הוקמו כחמשים ישובים מעבר לקו הירוק. אולם, מהתכנית החדשה הגדולה בו־צע רק חלק קטן וישובים בודדים עלו על הקרקע במסגרת תכנית זו. חלק מהתכנית איננו מבוצע בשל קשיים אובייקטיביים של חוסר קר־קעות, חוסר תכנון מפורט, חוסר גר־עיני התישבות ועוד. אולם, ברובה אין התכנית מבוצעת בשל עיכובים בגופים הקובעים את ההתישבות ה־חדשה, ובראש וראשונה ועדת ה־שרים לענייני התישבות, בראשות השר י. גלילי, שהיא הסמכות העלי־ונה להתישבות ב„שטחים". ברור, שהסיבות לכך הן פוליטיות בעיקר, כשבתקופה זו לא רוצים לקבוע עוב־דות נוספות ב„שטחים" ולא רוצים להפריע להידברות העתידה עם אר־צות ערב.

*

השומרון — מחוץ למפת ההתיישבות

תיכנון ההתישבות החדשה ב„שט־חים" וביצועה לקחו בחשבון את מפת ישראל העתידה ועד כה הקפד, בעיקר ביהודה ושומרון, לא לחרוג ממסגרת „תכנית אלון", שהתווה בקווים הכלליים מיד לאחר מלחמת ששת הימים. מסיבה זו הוצא כליל אזור שומרון מתכניות ההתישבות ואף לא נערכו בדיקות לאיתור שט־חים להתיישבות באזור זה. הטענה הפורמלית היא שבשומרון, המיושב רובו ככולו בערבים, אין כלל אדמות פנויות המיועדות להתישבות. למע־שה, אין הדבר כך ומומחי התישבות מצביעים — אמנם לפי סקרים שט־חיים ולא יסודיים — על מקומות שונים שבהם ניתן לרכז שטחי קרקע שיספיקו להקמת ישובים. נוסף לכך אין גם צורך בשטחי קרקע חקלא־יים גדולים, ותיכנון התישבות שבסו־פה איננה חקלאית, גם בתכנית של מחלקת ההתישבות מדובר על הק־מת מספר כפרים תעשייתיים. כפרים כאלה אף הוקמו כבר בעבר וניתן להרחיב מסגרת זו. במרחב הוכנו תכניות לישובים שיתבססו על תיי־רות או על שילוב של תיירות ותע־שיה. תכניות כאלה אפשר היה לה־כין גם לגבי השומרון, אולם, הדבר לא נעשה, משום שכאמור לא היתה מלכתחילה כוונה ליישב את השומ־רון ביהודים.

תכנית ההתישבות ביהודה אף היא — פרט לחברון וגוש עציון, שהוקמו אחרי שהממשלה הועמדה בפני עוב־דות ולאחר לחץ חזק של המתיש־בים — נקבעה אך ורק במקומות לא מיושבים ע"י ערבים. בתכנית לפיתוח אזור בקעת הירדן שנערכה ע"י צוות לתכנון אזורי כולל של ההסתדרות הציונית, נאמר במפורש: „המיוחד את התכנית היא העובדא שאזור זה, המשך לאורך גבולה המזרחי של המדינה לא היה מאוכ־לס בכל אוכלוסיה יהודית שהיא ואף מספר תושביה הלא יהודיים — אפ־סי. יש לציין שגם הבעלות על הקרקע לא היתה בדרך כלל בידי ערבים. הרי אלה קרקעות ממשלת־יות, שרובן ככולן לא עובדו בכלל. לכן לא היה צורך לנשל ערבים כדי להושיב במקומם יהודים.

אותו דבר אמור גם לגבי ההתי־ישבות באזורים אחרים מעבר ל„קו הירוק". בפיתחת רפיח רוכזו שטחי קרקע גדולים להתישבות המתוכננת. קרקע זו אף היא שייכת למדינה. עליה אמנם ישבו בידואים פה ואי שם, אולם להם לא היתה זכות חוקית על הקרקע. לכל היותר היתה להם חזקה עליה, אבל בהיותם נעים נדים ממקום למקום אף לחזקה זו לא היה בסיס ממשי. על כל פנים הבידואים לא נושלו מהאדמה ולכל היותר הם רוכזו במקומות חדשים.

וההתישבות החדשה בפיתחת רפיח, שתוכננה בקפדנות, הינה הוכחה טו־בה לאפשרות של שילוב חלוציות עם הצלחה כלכלית. לישובים שהוקמו בפיתחת לא היו בכלל בעיות אדם. להיפך מספר הפונים להת־ישבות היה כל הזמן גדול בהרבה מאפשרויות הקליטה. על כל מקום פנוי בישובים אלה היו עשרות קופ־צים. והערכה בחירה קפדנית של המתישבים שיאושרו להתישבות.

*

חלוציות עם הצלחה כלכלית

למעשה, בעיית המתישבים כמעט ולא קיימת בכל ההתישבויות. יש כיום מועמדים רבים המוכנים ללכת להתישבות, ולא גם בתנאים קשים, כמו בפיתחת רפיח כן ברמת הגולן, בערבה ובישובים שלאורך הקו מ־אילת לשארם. א שייך שמגמש מפי המתישבים על פניות רבות אליהם ועל סינון הפונים בכדי לבחור את הטובים שבהם.

באחרונה גוברת הנטיה בקרב מש־פחות צעירות מהעיר והחיילים משו־חררים לבדוק אפשרות קליטה בקי־בוצים — אומרים ראשי ועדת ה־קליטה של התנועות הקיבוציות, ה־מוסרים של התארגנות להגברת קליטה, הרצון לנסות צורת חדשה, השאיפה לבטחון סוציאלי והגירה לשלימות מסגרת החיים בין המניעים העיקריים של הפונים להקלט בקיבוצים.

*

מניעי ההולכים להתישב

המניעים של המתישבים בתוך ...בות החדשה הם בחלקם הגדול ... המניעים אך להם מתלווה גם ה... חלוצי של יצירת דברים חדשים... לקבוצות שהתארגנו להתישבות שומרון והחלקים שונים של יהו... — מעלה אדומים, ידיוד ועוד ... גם הלהט הדתי לאומי, שהוא ... מבת הדוחף העיקרי. הללו רוצים לקיים בגופם את מצוות ישוב ... ישראל, לא שאיפה לחיים נוחים היא הדוחפת אותם. קבוצות אלו באות, רובן ככולן, משכבות מבוססות בישוב, ולא חסר להן בחיים הנוחיים שלהם. הם יכולים להסתדר טוב בחיים קלים ונוחים בעיר, אולם הם מנדיפים חלוציים אלו גם בתנאים קשים ביותר, זו מוכחה על ידם הלכה למעשה פעמים בנסיבות ההתנחלות שלא היו הפגנה פוליטית בלבד, א... גם התנחלות לשמה.

נסיבות ההתנחלות בשומרון נסתיימו עם הפינוי מסבסטיה. המ־נהלים הסכימו להתפנות מרצונם תוך התנגדות פסיבית, רק משום שהם רוצים להעמיד במבחן את הב־טחת שר הבטחון, מר ש. פרס, ש־יבואו לקראתם בנסיון למצוא פ־תרון לדרישותיהם. ש. פרס מו־היה למפעל למעטם רק לאתר שיש־בו את סבסטיה. אחרי שדבר ב־בוצע הם מוכים לביצוע הבטחה. לפי הבטחתו תישב קבוצת מבסס־במחנה יוסף. בחירת מקום זה מעין פשרה. המקום נמצא בגבול שומרון לבקעת הירדן. אפשר ל־עליו מצד אחד כי הוא חורג מס־גרת ההתישבות בבקעת הירדן ש־שהתוותה בתכנית אלון ולכן ב־בהתנחלות זו משום קביעת עוב־חדשה. מצד שני אין המקום ממ־בשומרון ולכן עדיין נשארים ב־מסגרת שנקבעה בזמנו. מסיבה ז־היו הדעות חלוקות בקרב המתנח־לגבי ההסכמה לקבלת הצעה ז־כששולק מהמתיישבים עמד בתוק על כך שתקיים התישבות בלב שומרון ובכך לקבוע את העוב־בלתי מעורערת של כל יהודי שבת בכל מקום בארץ־ישראל. הכרעה הסופית טרם נפלה ובש־זה אף התיישבות במחנה יוסף ־ אושרה. על כל פנים ברור שב־אחד הצליחו מתנחלי סבסטיה: ה־מהווים כיום כח לחץ גדול להמש־ההקפאה של המשך ההתנחלות.

המתנחלים בסבסטיה („אלון מורה") מתכוננים לקבלת שבת

בלי פרשיות...

מאת ד. אבישי

למתנגדי ההתנחלות בשומרון ישנה בזוראי תחושה לא נוחה. אולי לא לכולם. לאנשי שי"ח ומוקד אין התלבטויות. גם ב־מפ"ם, ל"ע והר"צ מסתדרים עם הסתירות. אך קשה יותר המצב של העבודה למרכיביה: מפא"י, אחדות־העבודה ורפ"י.

לא זו בלבד שאין הם עושים עתה למען ההתנחלות בארץ־יש־ראל, אלא שהם נוקטים עמדה אקטיבית נגד התנחלות. זו הם החליטו להוריד מתנחלים מסבס־טיה ע"י הצבא.

כדי לחפות על אי־נחת זו הם יצרו את הטיעון כי הבעייה איננה ההתנחלות, אלא שמירת החוק. כאילו מדובר כאן באנשים המבקשים, למטרות אנוכיות כל־שהן, להפר חוק; כאילו מצד המתנחלים צפויה סכנה למדינה.

אך לא הסתפקו בכך. כל עב־דות ההגנה שלהם הן חלשות. הם יודעים היטב כי טיעון זה איננו משנה את העובדה כי הם פועלים נגד ההתנחלות. לכן עברו ל־התקפה. לשם כך הוציאו מהאר־סינאל נשק חלוד משכבר הימים. הקצעו שוב בסיסמאות על נסיד נות של „פוטש", כוונה להפיל את המשטר ונטילת החוק בידיים. ועוד כהנה וכהנה. הנה, כך מצ־ביעים, התחדשה הסכנה לדמוק־רטיה מצד הפאשיסטים. שוב שומ־עים „אלטלנה" ועוד מעט גם „רצח ארלוזורוב".

*

הציבור בישראל, בשנת 1974, מבוגר דיו כדי שדעתו לא תוסח באמצעים מסוג זה. הוא יודע להבחין על מה הויכוח; מהו העיקר בו ומה הטפל.

אך גם בנסיונות להסיח את הדעת, בהעלאת הטפל, יש משום הצורם את האוזן. זאת מהבחינה מיהו מטיף המוסר לדימוקרטיה הצרופה.

אלה הם ימים בהם הוצאו סב־דות מהמטבח; בימים, אלה ראו אור יומניו של משה שרת. הם חשפו את מה שהיה ידוע מכבר על הדימוקרטיה במחנה מטיפי המוסר.

*

למדנו היטב כיצד תכננו פנימיים נרקמים כדי לסלק את זה ואת זה. קראנו כיצד מסודרים ענינים ב„מטבח" וקוראים לזה דמוקרטיה. כך גם השכלנו לדעת כי צבא ומפעל כדי לספק צרכים פנימיים. משה שרת ביומנו מגלה כיצד נחרשו מזימות בצבא. ה־ממשל וכיצד הסתירו דברים מ־ידיעת הציבור. כיצד קשרו קש־רים להעלים את האמת.

עד בשנת 1955 כתב משה שרת כי ההסתאבות נובעת מ־שלטון ממושך. זה היה לפני עשרים שנה.

*

בשנים האחרונות הסתנג־ עובדות ומסמכים רבים על הימים בהם האשימו אחרים בסכנה ל־משטר הדמוקרטי. כל אלה הן בהם כדי לעורר ספק מה ש־אמנם צפויה סכנה שכזו; מ־ הם האבות של הפרשיות.

לכן כדאי שלא יפתיעונו ב־ימים אלה על סכנות מצקוק ש־אינן צפויות. בבית התלוי לא צריך לדבר על חבל.

מוטב שיתקיים בירור לגופו בלי איומים על רוח ושאר משכבר הימים. הדבר האחרון ה־דרוש לנו בימים אלה הוא עיסוק בפרשיות.

[illegible] פוליטיקה „דעת תורה"

מאת דוד טלזנר

[illegible] חכמי שהפנו ראשי המפד"ל לרבנות הראשית בעניין [illegible] המתייחס לגיור, הסבך שזו גררה אחריה, העלתה [illegible] אידיאולוגית חשובה ב„מלחמת התרבות" במדינה. [illegible] שבבעיה זו, אין לה קשר מהותי עם המאבק [illegible]; מה שתהיינה תוצאותיו, תוסיף בעיה זו לעמוד על [illegible] של האומה במדינתה ומחוצה לה. השאלה היא: האם פעולה פוליטית עצמאית לתנועה כשלנו, הנהגת לפי ערוך", או שהיא „בבולה" על ידי הנתונה ל„תכתיבי הרבנות".

[illegible] התשובה ברורה: ה' מפלגה דתית, „משועבדת [illegible] סבעיה" להדור כי היהדות; עם־הארצות בתרבות הגויים, בה מהוה [illegible] בצורה. מה שמצער, שגם [illegible] בתנועתנו כתריעים לרבנות כעל „סמיה מדר־[illegible] של הבוחרים". [illegible]

התורה. ליהודי־החול יש אולי אפ־שרות להשאיר גם כאן „פוליטיקה לפוליטיקאים", אבל ליהודי התורה לא ייתכן הדבר. התחיקה בכנסת יש והיא קובעת צורת חיי תורה והדת במדינה, והשפעה חוקית חורגת מעבר מסגרת הזמן והמקום; משוררה פרושה גם על יהדות הגולה. על המחוקק הדתי לשקול כל תחיקה בבאזני „הפוסקים" המקובלים בעם מדורי־דורות ולבחון כל צעד פרלא־מנטארי לאור היהדות המסורתית, אותה הוא מייצג בבית המחוקקים. בכישור זה כבשם ולא ניתן להפריד בין פוליטיקה לדעת תורה; כאן פשוט אין מקום לפוליטיקה שאינה צמודה לדעת תורה.

(פרופסיונליים) יוחר סמכות ככל יהודי אחר בענייני דת והלכה. בנוגע לרב — ידיעתו בתורה קובעת, ולא המשרה. כפלגה דתית שואלת דעת־תורה, בעצם, ולא דעה הרבנות. הרבנות הראשית היא, בבורה העוב־דות במצבנו הסמכות המייצגת את דעת התורה.

מטעם זה מגוחכת הביקורת על הטביה לגדולי חוץ־לארץ בענייני דת ודין. התורה איננה גם גיאוגרפית... אם בשאלות הנוגעות לציבור האזר־חים במדינת ישראל יש אולי מקום לטיעון נגד ההתערבות יהודי חוץ־לארץ, הרי בעולם התורה וההלכה הננו בודאי „גוי אחד בארץ". לעק־רון מוצק זה יכול להתכחש רק מי שאיננו רוצה לשמוע ש„ה' א־לקינו ה' אחד".

כל המתריס נגד המפד"ל שהיא „שבויה" בידי הרבנות ו„בבולה" על ידי זיקתה להרי"ג המצוות, כעומד בסימן שאלה עצמאותו האינטלקטו־אלית ושיעבודו ל„השיבהה" של ה' רותב. חירות נמורה במקדשות, אי־ננה מצויה ב„הומו ספיאנס", לחיה ולבהמה אין עקרונות, אבל כל הנב־רא בצלם „שבוי" בידי עקרונות ואידיאלים.

יש אדם השבוי בחלום תיקון העו־לם, ולעומתו — ברגש השבוי בחלום האבות... האם הח"כ הרליץ וסיעתה המונים את המפד"ל בשיעבודו לעק־רונות התורה (בניסוחה: לרבנים), איננה פועלת לפי עקרונות ואיננה „שבויה" בחלום־אידיאל כלשהו? כשם שכל מפלגה אחרת חופשית בפעולותיה במסגרת העקרונות וה־אידיאלים בהם היא דוגלת, כך גם המפד"ל, כמפלגה דתית מובהקת, איננה „בבולה" בנוגע לדרכי הביצוע של פרטי תוכניותיה ושאיפותיה.

ההבדל הוא לא ב„חירות" ו„שיע־בוד", כשהמדובר הוא באידיאלים ועקרונות, אלא באידיאלים עצמם. המפד"ל „שבויה" בחלום עולם מתכנן בעל משמעות, יעוד ותקוה, הנובע מאמונה בבורא עולם ומנהיג „הבי־רה", ויהודי החול שבויים וכשועב־דים לתרבות העמים, להמונות־עולם של חיים של מקרינות ו„בוחל עיוור", המובילה לניהיליזם, להינתקות מ־מסורת אבות ול„חירות" גם מערכים לאומיים. ה„רוה לכפר עיוור" לא על עצמה באה ללמד.

חופש דמוקראטי ועול עקרונות

„הפילוסופיה" הרווחת של יהודי־החול רואה במשמעה הדתית, בציות להורה ובקיום מצוותיה ניגוד ל„חר־פש המצפון" והמסקנה היא, איפוא, שמפלגה דתית „כבולה" בשיקוליה ובהכרעותיה הפוליטיים הפרלמנטא־ריים ו„שבויה" בידי הרבנות. בתנ־אים אלו, — הם טוענים — מתמוטט ונמסמק הפרצוף הדימוקראטי ומג־פיד את הקיום הפרלמנטארי הישר־אלי בפרוזה של „מגדל פיוזה"...

הזעקה: „רבנים עליך, ישראל!" היא סימן ההיכר המובהק של „עמ־הארץ" הא[illegible] מיסטי מפני ה־בלתי־נודע שביהדות. ידוע הסיפור בקרתנית שבאה אל הרב דמתא ב־„שאלה" של משהו שמצאה בקדרתבן התרנגולת. התחיל הרב מעיין בספ־רים מספרים שונים, גדולים וקטנים, והקרתנית עומדת ומשתאה על ערמת הספרים על שולחנו של הרב שהו־לכה וגדלה. לבסוף הרים הרב את ראשו מתוך הספרים, הסיר את ה־משקפיים והכריז בלוט הפסיד: כשר! יצאה הקרתנית מבית הרב, אבל שמחתה לא היתה שלמה: מי יודע, — אמרה לשכנותיה, בשובה הביתה — כמה עוד דברים מותרים גלוכים בספרים הם, אלא שהרב אינו מגלה אותם לנו...

ח"כ אסתר הרליץ, בניגוד לאשה הפשוטה של העיירה הקטנה, איננה חוששת שמא הרבנים מעלימים מה־ציבור את ההיתרים המסותרים „ב־ספרים"; היא מודאגת מהאיסורים המרובים שהרבנים, המבינים „בספ־רים" עלולים להעמיס על המדינה ואזרחיה אם, חיו, המפד"ל תצרף לקואליציה. כמובן, שח"כ הרליץ עטפה את עמדתה בסמנטיקה מודר־נית, אבל בעצם היא הביעה את אותה המנטליות של הקרתנית: הפ־חד מפני אותם „הספרים" ובעליהם...

האמונים עלי חול ותרבותה, מר־להת חוץ, קשה להם להתכבע ב־שוני האופיני בין כל הדתות לבין היהדות. הרב ביהדות איננו „איש הדת" הכל־יכול, שמפיו חיים „כאן מרעיתי" מפני שה„קסקימו" הוא להם ספר חתום. התורה במובנה המקיף פתוחה לכל, ואין לרבנים

[illegible] מהותי ויחיד עד לשי־[illegible] קיומנו בשמיות [illegible]

ותדרות המדינה

שאפשר ורצוי להשאיר [illegible] לפוליטיקאים ולפנות בענייני הלכה, מקורה [illegible] לה הרגלנו בב־[illegible]

[illegible]

מוות למחבלים: כן, או לא?

מאת מיכאל ששר

בצורה בולטת ותוך ראיית המציאות כמות שהיא, עלינו להגיע למסקנה כי בחודשים האחרונים הגיעו ארגוני המחבלים הערביים לשלב נוסף, ואולי האחרון, בפעילותם, בכך שהם נבונים יותר ויותר חוליות מתאבדים לביצוע זממם בישראל.

בשעתו טענו, לאור ניתוח פעולות החבלה מאז מלחמת ששת הימים, כי גם אם קיים מניע אידיאולוגי בקרב הדרגים העליונים של ארגוני ה־חבלה, אין הוא מכריע אצל האנשים בשדה, שרמת המוטיבציה שלהם נ־מוכה למדי, ומכילא יסתפקו, כך טענו, בפעולות פגע וברח. אלה, כך אמרו, בוודאי שלא ירצו להסתכן ב־אופן „רציני" עד כדי נסיגות להק־רבת חיים. עתה נראה בברור כי טיעון הגיוני זה, לא עמד בפני ה־מציאות.

נראה כי בהתפתחותן של תנועות שחרור לאומיות קיימת דיאלקטיקה פנימית הזוחפת את הנושאים את דגלה מן הקל אל הכבד ובמידה שלא הושגו על־ידם היעדים של ממש ב־שלב בו הם מסתפקים בפעולות „קלות", מתגלגל הכדור מאליו עד שהם מגיעים לשלב הכבד, שלו היינו עדים בחודשים האחרונים בקרית־שמונה, מעלות, שמיר ונהריה.

כיום נראה שהשלב שבירתם של שכירי חרב כאוקמוטו — וכנראה גם במקרה של רוצחי אלוף־משנה יוסף אלון בוואשינגטון — לא העיד דווקא על כך שהערבים הם „מוגי לב", כפי שנוח היה לטעון, אלא פשוט שלב ביניים בדרך ההתפתחות הפנימית של ארגוני החבלה. אין ל־הימלט מן המסקנה שאין, בסופו של דבר, מנוס מן השלב הקיצוני, בו נכונים המחבלים עצמם — אם כי במספר קטן — לנקום בפעולות הה־אבדות, ואין זו אלא שאלה של זמן, אך לא שאלה מהותית.

נחטא לאמת ולעצמנו אם לא נראה את הדברים בצורה זו, גם אם קשות מאד התוצאות. הן מובן לכל בר־בי־רב שגם אם יהא צה"ל בכושרו ה־כלא ויתקוש בכל הפעולות הדרושות לאורך הגבולות, אבל גם בפנים ה־ארץ, לא יוכל למנוע לחלוטין הי־שנותם של מקרי רצח כגון אלה ש־אירעו לאחרונה.

אין התפתחות זו, גם אם היא קשה מאד, צריכה להוליך עלינו אימים. אנחנו נתונים במאבק דמים בו נפלו בעבר — ולמרבה הצער יפלו כ־נראה גם בעתיד — קרבנות רבים.

כמה שגדול האסון לכשפהות ש־נפגעו באופן ישיר בפעולות חבלה אלה, אין בכוחן של פעולות אלה לסכן את ישראל בבחינה לאומית.

חוליות המתאבדים הן על כן יותר תופעה היוצרת בעיות כלפי יש־ראלים בהדים ותגובה שרשרת פסי־כולוגית, אך בשום פנים ואופן לא איום צבאי או לאומי רציני על עצם קיומה של המדינה.

גבורים לאומיים

על רקע זה בעיקר עלתה בחודשים האחרונים מחדש הדרישה להנהיג עונש מוות כלפי המחבלים, כתוך הנחה שהפעלתו תצמצם את פעול־תיהם. לא בעבר ועוד פחות בהווה נמניתי עם המצדדים בהנהגת עונש מוות, שבעיני איננה אלה כניעה ל־„דעת הקהל" בשעת רגשות כאובים, אך לא ההלשה המתבססת על שקול רצה קר, הגיוני ותכליתי.

אבהיר את דברי על מנת שלא יתפרשו שלא כהלכה. אין ספק בכך שכל אחד מן המחבלים חייב מיתה, אך לא זו השאלה הרלבנטית העו־מדת בפנינו. עלינו לשאול את עצ־מנו שתי שאלות, שרק לאור התשו־בות החיוביות עליהן, יש לקבל הה־לטה המחייבת הרצאתם להורג. שאו־לות אלו הן: א) האם תמנע, או אף תצמצם, הנהגת עונש מוות הור־צאתו אל הפועל, את פעולות הרצח של המחבלים? ב) כה יהא האפקט המוסרי־ציבורי על הציבור הישראלי — ועל העולם הנאור בכלל — אם נאל־צא עצמנו במצב שבו יהפכו הוצאות להורג לתופעה שכיחה למדי במדינת ישראל?

אשר לשאלה הראשונה דומני ש־אין כמעט ספק בכך שהתשובה עליה היא שלילית. הבריות בשוק סבורות אמנם שיש בכוחו של הנהגת עונש מוות למנוע פעולה רצח, אך כל המחקרים הפסיכולוגיים והקרימינו־לוגיים הוכיחו בצורה בולטת שאין הדבר כן. זה אולי כבעבר ואיננו פועל פי אנו שואפים למצוא תשובה לכל בעיה, אך העובדה בבקיבה עומדת. יתר על כן: גם לו היה בהנהגת עונש מוות בשום הרתעה, מותר לה־

ניח בהחלטיות שבין מליוני הער־בים הסובבים אותנו, תמיד ימצאו אותם בודדים שאצלם לא יפעל מנ־גנון ההרתעה, כפי שהיינו רוצים. יובהו החוליות המתאבדים האחרונות. יכיטנו שלא מדובר במליונים שכהו־כם באים מתאבדים בפועל אלה, אלא רק בשניים־שלושה מליון פלש־תינאים, אך למרבה הצער לא כן הוא. עובדה היא שבין המחבלים בעבר, וגם בין אלה שנהרגו לאח־רונה בצוי אחת ניכר של ערבים סורים, עיראקים, ירדנים ואחרים. עד כמה קשה הדבר עלינו לדעת, טה־ערבים „הצליחו" להפוך את הסכסוך הישראלי־פלשתינאי לסכסוך כלל ערבי ומולנו עומד, במידה רבה, ה־עולם הערבי כולו, ולא רק המחבלים פלשתינאיים.

דווקא לאור זאת עלולה להיות להנהגה עונש מוות התוצאה הפוכה מזו הרצויה לנו. הוצאתם להורג של מחבלים, לא רק שלא תימנע אחרים מללכת בעקבותיהם, אלא תביא לכך שאנו נספק גיבורים לאומיים לא רק לפלשתינאים, אלא ל„אומה הער־בית" כולה.

טוענים כי נחזיק לפחות באלה המצויים בידינו כבני ערובה ובי־מידה שיתפשו המחבלים בני ערובה ויתבעו תמורתם שחרור מחבלים ולבסוף לא יצליחו במשימתם ויהרגו באנשינו, כי אז נוציא אנחנו להורג אותם מחבלים.

אך גם כאן הובה עלינו לשאול מה נשיג בכך? לי אישית אין כל ספק שגם אם דורשים המחבלים שח־רור אסירים, אין דרישה זו אלא מטנית לכשימתם העיקרית, שהיא רצח יהודים. כך שגם אם נאיים עליהם בהריגת אוקמוטו וחבר מרצחיו אם יעיזו הם להרוג בני ערובה, לא „יבהלו" מאיום זה ויהרגו את אנשינו, אפילו אם ידעו שהדבר כרוך בכוח חבריהם. טיעון זה כקבל משנה תוקף לאחר שלב הנכונות להתאבדות, שאליו הגיעו כאמור, המחבלים לאחרונה.

נזק מוסרי

אך, קיימת נקודה נוספת, החשובה בעיני לא־פחות, ואולי אף יותר, שעה שאנו באים לערוך את החשבון הנפשי הפנימי שלנו. הנזק המוסרי שייגרם לכל אחד באתנו כתוצאה מכך שהוצאות להורג ייהפכו לתו־פעה שכיחה אצלנו. אין כלל לכדוד את שיעורו, איני רוצה שיאשימוני ב„יפה נפש". אבל יחשוב כל אחד באתנו מה היא תגובתו למקרא ידי־עה — שתהיה לא־ל אינן כה שכי־חות — על הוצאות להורג של ני־דונים למיתה, אפילו במקרים שיש הצדקה לכך! האם באמת רוצים אנו להצטרף לאותן מדינות, הנחר־תות בדעת הקהל ובזכרון הציבור כמדינות שתפארתן על דרך זו? הנזק המוסרי שייגרם לנו — וליל־דינו — כתוצאה מכך — גם אם בבחינה בספסית „הכל בסדר" — יהא הכור לאין שיעור מן ה„תועלת" שעשויה היתה כזו להביא. הסכסוך הישראלי־ערבי גרם וגורם לנו — גם אם כשוכעים אנו בבדיקת דרכנו היהודית והמוסרית — להתלבטויות כבות, ואל נא נוסיף במו ידינו, קטיעות מוסרית לנפשותינו, שאין כגוס היימנה, בבקרה של הפעלת עונש מוות.

היהדות לא שללה, כידוע, את עו־נש המוות ובכוחה של הסנהדרין, בתקופת סמכויות, היה לגזור עונש מוות ואף לבצעו. בכל זאת אמרו חכמים שסנהדרין שהוציאה גזר דין מיתה אחת לשבעים שנה, תיקרא סנ־הדרין קטלנית. לא רק בשל קטילת חיי אדם, אלא בשל האפקט האיום של פעילות זו כלפי החיים. דברים אלה לא נס ליחם גם כיום.

השפעת האזרח על הממשל

מאת ד"ר י. נפתלי

על אף מצבנו המדיני, הבטחוני והכלכלי תקינה כו אנו נכבאים ואזרחי הארץ נקראים לצאת בצורה מוגברת בעול המדינה, אם זה בשורות צבאי מוגבר, או בנטל כספי על ידי מילוות בהון מרצון ועוד — עלתה לאחרונה על סדר היום בעיית שינוי שיטת הבחירות, כאילו שינוי השיטה יביא פתרון לכל מכאובנו ויבריא את המצב המוסרי הירוד בארץ.

במשך שנים התנהלה בעולם ובתר־צאה מכך גם אצלנו התקפה נגד שלטון המפלגות וקריאה לדיפולי־טיזציה. אולם, בזמן האחרון עדים אנו להתעניינות מדינית יותר מבעבר. צעירים רבים נוטלים חלק בפעילות מפלגתית ואצלנו התהליך לדיפולי־טיזציה עוד נמשך וכל כי שבמעתין בדבריו ימצאו הד בצבור וזאת בצורות כלי התקשורת — בתחילה בהתקפה נגד שלטון המפלגות. הם שוכחים, כי תהליך הדיפוליטיזציה הוא בעוכרי הדימוקראטיה, וכל צעד המוליך להחלשת כוח המפלגות זו־רע מבוכה בדעת הקהל ועלול גם להכין הדרך לשלטון יחיד, אף על פי שאלה התוקפים את המפלגות אינם מתכוונים לכך, אבל התוצאות עלולות להיות כאלה.

וזאת לדעת, בעיית הדימוקראטיה אינה קשורה בשיטת הבחירות, עניין התכוב כשלעצמו, אלא כיצד לשתף את האזרחים בחיי המדינה, כי הדי־מוקראטיה ביסודה אינה רק שיטת מימשל בלבד שהוקמה על ידי העם, אלא בעיקר שיטת חינוך, המכשירה את העם לקראת קיום הדימוקראטיה והגנת החופש. לבית הספר נועד תפקיד חשוב בחינוך לאזרחות ול־חיים דימוקראטיים תקינים.

יצויין, מדינת ישראל היא אחת הארצות אשר האחוז של מספר החברים במפלגות הוא הגדול ביותר בעולם. נקח לדוגמה את הארצות הדימוקראטיות הגדולות, כגון, אר־צות הברית, אנגליה וצרפת, כמה חברים יש שם במפלגות? ובכלל מהו הקשר הישיר בין החבר למפלגה בעולם מחוץ לתקופת הבחירות?

עובדא — ההתעניינות בחיים הפו־ליטיים ירדה בעולם ומחוץ לכאור־צות חשובים, הרי בדרך כלל הא־רה הזל מלהתעניין במהלך ענייני המדינה ובעיקר הנוער, שהסתכל בזלזול על עסקנים ופוליטיקאים. מכאן ההופעה של הקמת מועדונים לסוגיהם וליתר האיגודים המקצו־עיים מחוץ והחלשת המפלגות מאידך.

החלשת פעילות המפלגות הביאה לידי חוסר התעניינות בחיים המדי־ניים, הקשר ביניהן לבין העם הת־רופף. מכיוון, שנציגי המפלגות פו־נים לאזרחים בימי בחירות, לכן מתייחס האזרח בחשד, שהמועמדים דואגים לכסאות שלהם, רוצים להי־בחר והמבדד הופך למקצוע. מאחר ואי אפשר תוך זמן קצר של תעמולת הבחירות להסביר ביסודיות את כל הבעיות לבוחרים, הראיל הבוחר חו־שד במפלגות שהן בעופונות רק בקולו, לכן עדים אנו שברובו של חלק גדול מן העם להתייחס ברצינות לענינים שבעלים בפניו הן בכתב והן בעל פה. מכאן התופעה שחלק מהבוחרים איננו משתתף בבחירות. גם בארצנו אשר מספר השתתפות הבוחרים בבחירות הוא גבוה, הרי אלמלא האירגון החזק של הספת בוחרים לקלפי אשר המכשלה כבי־התפת בהוצאות אלה ובכל זאת עולה הוצאה זו הון רב למפלגות, היה מספר הבוהרים יותר קטן בכדה ניכרת מכפי שהוא כיום.

מצע הבחירות יסוד בדימוקראטיה

ידוע — מה שקובע בעולם הגדול הוא המצע לבחירות אף בארצות בהם קיימת שיטת בחירות אישיות. כי בסופו של דבר המפלגות עומ־דות מאחורי המועמדים הכופיעים בבחירות. גם האנשים הכופיעים כמועמדים בבחירות קובעים, כי מעוניינים לדעת מיהו האיש שיבצע את התוכנית לפני בחירו. אבל ברור לכל, שבלי מצע בחירות ההר אם את צרכי הזמן ההמבטיח להביא פתרון כללי וחלקי לבעיות הכאר־בות העומדות על הפרק, אף האי־שיות הנכבדה ביותר לא תיבחר.

ראינו כיצד אישים ידועים בעולם בעלי שם ובעלי עבר מדיני, נכשלו בבחירות, כי תוכניתם לא נתקבלה על דעת בוחריהם, היא לא תאמה את צרכי הזמן. צודק המדינאי הצרפתי פייר מנדס־פראנס, אשר הוא עצמו זכה להיות ראש ממשלה ושר בכמה ממשלות בצרפת, גם נכשל כמה פעמים בבחירות, הכותב בספרו החדש „לבחור", שהמצע לבחירות הוא היסוד בדימוקראטיה. כי אין זה מספיק להכיר את המועמד, אלא בעיקר לדעת מהו מצעו ומתחייב לעשות. אומר זאת מדינאי בעל נסיון רב ובארץ אשר קיימת שם שיטת בחירות אישיות.

אין ספק, כי עיבוד מצע בחירות ואפשרות לבצע אותו יכולות לעשות מפלגות שיש להן השקפת עולם מגובשת ויש להם אוהדים בארץ כולה. משום כך, אף בארץ בהן קיימת שיטת בחירות אישיות מבי־נים המועמדים, פרט למקרים בודדים, שעליהם להופיע בבחירות בשם מפלגה, כלומר — גוף שיוכל לבצע את מצעו אם יזכה באמון הבוחרים, כי נבחרים בודדים לא יוכלו לעשות זאת. לכן נכשלו בעבר מספר פעמים רשימות אישיות אצל־נו. מספיק להזכיר שרשימתו של יצחק גרינבוים נכשלה בבחירות ל־כנסת הראשונה והיו עוד מקרים דומים כאלה. כמו כן נכשלו בבחי־רות לכנסת רשימות עדתיות, אם כי שבכנסת הראשונה והשניה היה להן יצוג כלשהו ואף על פי שקיימת עד היום בעיה עדתית בארץ וכל הכה־עלם ממנה מתכחש למציאות. אלא, שהבוחר הישראלי מעדיף להצביע בעד רעיון מגובש, בעד השקפת עולם על אף קיומן של בעיות המור רות אחרות.

ואין ללמוד גזרה שווה בין בחי־רות לכנסת לבחירות לרשויות מקו־מיות. עדים אנו לאחרונה להופעה של הצלחת רשימות בלתי מפלגתיות במספר מקומות בארץ ובכמה מהם ראש הרשות המקומית בא מרשימות אלה. דבר זה צריך עיון מיוחד ועוד נחזור לנושא זה במאמר מיוחד, אלא שניתן לומר כי״ד, כי בעניינים כיומיים, לפתור בעיות כבישים, מאור, הוצאת אשפה, ביוב וכד' כעדיפים הבוחרים לא פעם למסור ניהול עניינים אלה לידים של אנשים שהם מכירים. מכאן גם הצלחה מסו־יימת לכמה רשימות עדתיות בבחי־רות לרשויות מקומיות, כי בהסדר עניינים מקומיים אנשי עדה סבורים לא פעם, כי נציגיהם יפתרו אותם לטובתם.

לא כן בענייני המדינה, כשמדובר בענינים ארציים, מדיניים, בטחונ־יים, בעיות חברה, דת ומדינה, חי־נוך — ענינים אלה אינם מקומיים ולא עדתיים, לכן מצביעים בבחירות לכנסת על מפלגות, על רשימות ב־היקף ארצי עם תוכניות מגובשות והשקפות עולם מגובשות. כה שניתן ללמוד מההופעה הזאת של הצלחת מספר רשימות בלתי מפלגתיות ל־רשויות מקומיות וכן מכישלונים בחי־רות הבחירות במיוחד רבים בין אלה של הכנסת לבין אלה של הרשויות המקומיות, שאין עוד יסוד לטענה לקיים את הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות באותו יום נפ־רדים. טענו לא פעם, שהבחירות לכנסת משפיעות על אלה של הרשויות המקומיות, אולם כתברר שלא כן הדבר, אם כן אין כל סבה להרבות בבחירות בארץ ואם ניתן לעשות זאת ביום אחד כפי שנעשה הדבר היום — מוטב לעשות זאת.

טכנוקראטיה והדימוקראטיה

בעידן הטכנולוגיה הולכת וגד־לה עצמה עליונה והיא — הטכנו־קראטיה, הכהניהה בזלזול לרבים מבוחרי העם, כי אינם מתמצאים בענינים הדורשים בקיאות. כל אלה גורמים לא רק לזלזול במועמדים הפונים לעם בעת בחירות, אלא גם במפלגות גופן ובעקרונותיהן. לכן, מכאן ועד למשטר של שלטון יחיד — הדרך איננה רחוקה, כי חוסר התעניינות בחיי המדינה מצד הציבור בבחירים מצד עלולה בסופו כאידך, מהווים סכנה לקיום המשטר הדימוקראטי — כימשל העם.

מכיוון, שההתקפות על המפלגות הולכות וגדלות והנוער ברובו ה־גדול איננו מתעניין הרבה בחיים המדיניים, לכן הוא בעד שלטון חזק, לפי סדר שנערך לפני כעשר שנים על ידי מוסדה להאוניברסי־טה העברית בירושלים כתבזר, שה־נוער, בכל אופן, חלק ניכר ממנו, מוכן גם לקבל שלטון יחיד, אבל חזק, חוסר ההתעניינות הנוער בחיי הצבור נובע בעיקר מתוך הפנייה לסרידה מבטיחה, צמות חיי בלי־חדים ובהכשרה לקראה הגשמה מגשמה.

בגלל חוסר אמון במפלגות ובנב־חרי העם, באים רבים לידי מסקנה ... כי הטכנוקראטיה עדיפה כיו־נה פעילות ישירה של המוני העם. מכאן העדיפות להפגנה של אירגו־נים מקצועיים, פועלים, אכרים ו־סטודנטים. ידועים, דרך זו בשהלכה יותר, כי לריב אחרי הפגנה נגד חוקים מסויימים שהפגינו הפועלים במדינה דרך להת מופיע ל־אלה הר־בנינים התנגדויות נגד חלקים קיימים. אולם שוכחים הם שלהפגנות האלה יש מקום רק במשטר דימו־קראטי, כי בארצות של שלטון אב־סולוטי אין בפגינים ופורצי גדר באים על עונשם.

גם לריבוי מועמדים שונים כוכיח על התלשת האמון במפלגות. לכאו־רה יש לברך על הקמת מועדונים כאלה, אנשים המתכנסים לדון בענ־

אין שיטת בחירות מושלמת

שיטת הבחירות אינה מטרה בפני עצמה, אלא אמצעי למטרה. מטרתה של כל מפלגה היא להגיע לשלטון דרך בחירות, כי לשם הפצת רעיונות ההדרת אידיאלים ללבות העם — בקיימים ליגות או תנועות שאינן הולכות לבחירות, והתפקידן העיקרי הוא בהשפעה על דעת הקהל. לא כן מפלגה, שעיקר מטרתה לשכנע את הבוחר להצביע בעד רשימתה, להגיע לשלטון ולהגשים את עקרונותיה בעזרת קולותיהם של הבוחרים. הר־אי ולא תמיד מצליחה מפלגה ל־השיג את הרוב המקווה על פניה ביותר, היא מנסה את כוחה ע"י שינוי שיטת הבחירות הקיימת ההר לפתח בשיטה, שתוכל להביא לה רוב נבחרים בבלי להשיג רוב קו־לות.

נזכיר בקיצור: מפלגה מדינית היא מסגרת בה מאוחדים אנשים השואפים לכוון את חיי החברה והמדינה בהתאם לעקרונות מסויי־מים. כמובן, שכל מפלגה טוענת, שעקרונותיה הם הצודקים, אלא ש־טרם נתגשמו, כלומר החיים טרם הזדהו אתם. לכן, כאשר מפלגה כנסה להפוך עקרונותיה לקנין הכלל היא נמצאת בפני שתי אפשרויות אלה והן: 1) עקרונותיה מתקבלים על דעת הכלל והיא מגיעה לנצחונה, ב) עקרונותיה אינם מתקבלים, על דעת הכלל, היא משלימה עם המצי־אות ומכסיכה להפיץ רעיונותיה. בהעדר השלמה עם המציאות המקו־בלת בארץ, נשארת לה דרך שלי־שית והיא: המהפכה, כלומר — הנסיון להשליט את עקרונותיה ב־דרך של הפיכת המציאות בכוח.

הכפלגות על אף הביקורת הנמ־תחת נגדן, אי אפשר להסיח את הדעת מהעובדא, שהמפלגות המדי־ניות מהוות רוח החיים במשטרים הדימוקראטיים ומקיימות בתוך ה־צבור מתיחה ודרנות לענינים צבו־ריים. הן מגבשות אלטרנאטיבות לשלטון, אשר בלעדיהן נתקפת סכ־נה של שלטון מפלגה אחת שכמוהו כמשטר רודני בארץ. בכל המשט־רים הדימוקראטיים מהוות המפלגות את היסוד המוצק אשר עליו נשענים החיים הצבוריים ובלעדיהן אין קיום לחיים פרלמנטריים.

אף אם נקח בחשבון את הבקורת המוצדקת נגד המפלגות, ללא התח־רים בחירים את מנהיגיהם, אלא המרכזים ממנים אותם והנהרה אולי־גארכיה מפלגתית שבו הנהגה הפ־כה להיות גורם בשעבד, היא מסילה הוראות על חבריה ודורשה לכלא אחריהן, היא מתאכלת לכבוש בכל האמצעים ואינה עוסקת בהעמקה הרעיון ובירור הבעיות, אלא בציד נפשות בלבד.

בכל זאת בשאלת השאלה ומם משטר בלתי מפלגתי היה מגיה את הדעת יותר במשטר המפלגה? האם תיוצג דעת הצבור ביותר נאמנות אם המיועדים ייופיעו בבחירות על יסוד הסכמים בין עסקנים מקומיים כבלי שהבוחרים ידעו בבירור את השקפותיהם ויחסם תיהם המדיניות, הכלכליות והסוציאליות.

נוסף גם — אלה שדורשו שינוי שיטת הבחירות מסתמכים על ד. בן גוריון, הרי בן גוריון לא תקף את עצם קיומן של המפלגות, אלא דרש את צמצומן לשתים, האחת בשלטון והאחת באופוזיציה. אבל כשהוא יצא בחריפה נגד „ריבוי" הולך ונלעג של מפלגות בישראל, „ריבוי מפלגות ונטיה המפלגתית הם עיקרי המדינה" (הזוה הדרך, כרך ה'), הרי הצם בכללו הנוער בפרים ראו בכך התקפה נגד המפל־גות בכלל, מבלי להתעמק שהמפל־גות בישראל לא קמו בצורה כלאכ־כותית על ידי רודפי כסאות, אלא כהן המשך הנועת התחייה. שהביאה אותנו למדינת ישראל. מכיוון, שבן גוריון ראה את הדרך להגיע למשטר דו־מפלגתי על ידי בחירות אישיות, הרי כל אלה המתנגדים למשטר ה־מפלגות דורשים ליבוי שיטת הבחי־רות הקיימת לשיטת בחירות אישיות.

יתר על כן, כאבק הבחירות בארץ עד היום הוא יותר על עקרונות באשר על הוכניות מעשיות האחת מפני, שהיישוב חסר עדיין הווי בקורי ודפוסי חיים מגובשים, ע־שבכנו רקע להיים ארציים מקוריים. הלוא אנחנו ארץ של קבוץ גלויות וכארצות שונות ורבות — עיצוב של הווי הוא תהליך הדורש זמן ממושך. מכאן הדביקים באידיאות ובהשקפות מדיניות ובמפלגות. בהוצאה מכך, הרי זה ברור שצריך לקיים אצלנו שיטת בחירות כזו המאפשרת לנציגי האידיאות השונות לידבר בעל במת הכנסת, כלומר — בחירות יחסיות, כי בבחירות אזו־ריות־רוביות, בא בדרך כלל לידי ביטוי לא המאבק הרעיוני אלא בעיקר ענינים בקומיים.

גם להצעה השונות של רשימות אזוריות־רוביות ובנוסף לכך לרשימה ממלכתית ארצית, כדי שהקולות של מפלגות לא הלכנה לגבורי לאיבוד אינה תואמת את רוח הארץ. כי אם השאלה היא מאבק על רעיונות ה־בעיות שלנו מדיניות, בטחון, הברה ומדינה הן ארציות, הרי בבחירות אישיות כאבק הבחירות יתרכז בעי־קר סביב שאלות מקומיות. אם ה־כוונה היתה לכנוע ריבוי רשימות

(סוף בעמוד 8)

הצופה 7
יום שני יד בניא תשל"ד, 2.8.74

בית הכנסת העתיק בקהילת קורסואו

הדים מן התפוצות

קוראסואו - קהילה יהודית עתיקת יומין

מאת יעקב בלר

שעל אותה של סיסה הגה ההולאנדי המכונה הארכיפלגה של ק. התעופה ההולאנדי המלכותי נוחה בשדה־התעופה של „ראנ"ו.

הרוסם הראשון: ל הנוסע, המסייר בארצות אמריקה הלאטינית, שכול דומה זו לזו — הוא בעולם אחר לגמרי.

היהודי הראשון סמואל כהנו הגיע לקוראסאו בשנת 1634 עם המשלחת הראשונה של „החברה היהודית המערבית" ההולאנדית. בשנת 1651 ייסד ייאאן איל האאו, יהודי פורטוגזי, את המושבה החקלאית היהודית הראשונה בקוראסאו, כתב הזכויות הראשון שעל ידו הוענקה חופש הדת בחצי הכדור המערבי, ניתן ליוסף נונס דא פונסי־קה. בשנה 1654 לאחר שהפורטוגזים כבשו בחזרה את פרנאמבוקו, הגיעה קבוצת יהודים פורטוגזיים מברזיל לקוראסאו וייסדה את הקהילה הראשונה מקווה ישראל. הרב הראשי הראשון של קורסאו היה יעקב לופז דא פינסקה. הוא היה הרב היהודי שנולד בקוראסאו. רב ראשי שני באהרון מנדס הומאקידו — הגיע מהולאנד. בזמן המלחמה עם אנגליה נוצר משמר לאומי. כמה יהודים פרטו־גזיים הצטרפו לקצינים או כתגרי המשמר.

הידיעה שקוראסאו נתנה חופש מלא ליהודים התפשטה. מהר ביישובים השונים של מאראנים שהיו מפוזרים בעולם החדש והיו בסוד תמידי של בילויים על־ידי האינקוויזיציה הנוכחת תמיד. הם זרמו לתוך קוראסאו, שם נוצרה קהילה יהודית גדולה. סוכני הכתר הספרדי שתליחותם היתה לסמוס זהב עד כמה שאפשר יותר מן המושבות, הפיצו קאתוליציזם, ורדפו את אלה שקיימו את היהדות בסתר, החלו לשלוח ידיעות מרעישות לראש בית הדין של האינקוויזיציה. מכתב שנכתב בשנת 1672 על ידי הארכיבישוף בקארטאגינה (שהיתה מקום מושב של האינקוויזיציה בשביל משובות רבות של דרום אמריקה) מתאונן שגילוי היהודים וביצוע החוקים נגדם הם מעש קשים על ידי קיום של האי קוראסאו שנעשה מרכז בשביל „הכופרים הארורים" ומקום של זיהום כפירה לאמונה הקאתולית.

הכופר שברח

בדין השבון שני, שנכתב כנה אחרי כן בה־אגנן אותו בישוף שהמושל מקוראסאו סירב להס־גיר את הכופר שברח בשעה שהגביל מקוראקאס לקוראסאוגנה. הסירה בה העבר נטרפה ושקעה. אנשי המשמר והאסיר שלהם הצילו את עצמם על החוף של קוראסאו. כשרצו להכשיר את הנגויצה שלהם סירב המושל להוציא את האסיר שנבצא על אדמת הולאנד, שם נהגו יהודים בחופש דתי מלא.

תלונה אחרת של סוכני האינקוויזיציה היתה שהרבה עבדים כושים הובאו מאפריקה על אניות של הכופרים היהודים מה שהשפיע לרע עליהם. הם הדבקו בדעות המורעלות של בעלי האניות ומאוחר יותר ושנמכרו לספרדים היה קשה להכ־ניסם תחת כנפי הקאתוליות.

כמובן שיהודי קוראסאו דאגו לנמל לספרדים על הרדיפם שמתו על המוקד, ובקוראסאו היתה להם ההזדמנות לעשות כך. כשהתבר שהיה להם חלק בעקיפין בשחרור המושבות מעולה של ספרד. אמ־כי אין שום פרטים ברורים, בטוח שהם סיפקו הרבה כסף לצבאות המורדים ונטלו חבל בפעולה נועזה. עוד בשנת 1586 הצו יהודים בהולאנד את

האי הקאריבי תביא עמם מוצרים אירופיים שונים ועבדים מאפריקה תמורת סחורות מושבות שהיו חידוש באירופה. בשנת 1621 נולקה ההתה־רות בקרב הסוחרים ההולאנדים על ידי יצירת החברה המערבית ההולאנדית היהודית, שפתחה בהתיישבות בהיקף גדול בחצי הכדור המערבי. בשנת 1629 כבשה החברה חלק מברזיל. חמש שנים מאוחר יותר, בשנת 1634, התה הפיקוד של יוהאנס יואן הולבאק ופיירו לה גראנדה, קציני הצי ההולאנדי שהלשו אז על הכים — כבשה החברה את אי קוראסאו, ארובה ובונייר וגירשו את הספרדים והמושל שלהם לוונצואלה. בנוח ששם היו יהודים שברחו מספרד בין אלה שהש־תתפו בפעולה הזאת. חלק כהם היו בעלי מניות בחברה היהודית המערבית ההולאנדית. בשנת 1643 נתמנה פייטר סטויבזאנט כמושל של קוראסאו, שנה אחרי כן הוא איבד רגל בהתקפה של האי על סאן מארטין. שנתיים אחרי כן הוא נעשה מושל של הולאנד החדשה בכלל זו העיר אמסטר־דאם — ניו יורק של היום. בשנה 1791 נתפרקה החברה ההודית המערבית ההולאנדית וקוראסאו בכנסה תחת שלטונה ורשותה של הממשלה ההו־לאנדית.

שמות ספרדיים בולטים

בין המשפחות שהתיישבו בקוראסאו היו שבית ספרדיים בולטים כמו אבוהב, די ניסה, קארדוזה, פונסקה, פרנאנדז, די קאסטרו, מיסאס, קאפסה די נאהאר. אלה הם שמות שמוצאים אותם בארצות השונות של אמריקה הלאטינית, אבל נושאיהם הם קאתולים מסורים.

ישנן הרבה מצבות מעניינות בבית הקברות בן 300 שנה. רבות מן המצבות הן עבודות, אחרות שמונחות הן על הקברים, במקום להיות זקופות, בשני הביקורים הלכתי לבית העלמין, חיפשתי בין המצבות כדי לגלות את העבר היהודי העשיר של האי הזה. מצבות מעטות ביותר נשארו שלמות עם כתובות ברורות לגמרי כהן אפשר ללמוד את שכות הנפטרים, שמותיהם ואורח החיים שהם חיו. חלק מן המצבות, באסביבות העבות, עמדו בפני ההסתערות של הסופות הקאריביות ויש להן ידיעות ברורות למדי. רוב המצבות יש להן כתב בספרדית ובהולאנדית, כהן באנגליה רק אחוז קטן יש להן כתובת עברית. ראיתי את המצבה של רב הקהילה, אך הוא כל כך כהוק שאי אפשר היה לפענח שום דבר אחרי הביטוי הכנזה „בורנו ורבנו..." שם יש גם כתבים במשפחתיים של שהם עם קלסתרים הרוסים של המתים. הבארון אברהם די לופז, שבת בשנת 1721, יש לו דיוקן כזה.

סיפרו לי, שער הזמן האחרון, סמוך ליד בית העלמין עמדו שם עדיין ההוכות שהקיפו את הסקביה, ההודית והמקום שהיהודים נדרשו להי־רשם אחרי השעה ארבע אחרי הצהריים בשלב אחד בהיסטוריה של האי. יש עדיין סימנים של מקואות עתיקות ומוכזות אחרים של הקהילה. הקהילה הקקוסית מכרה את הרכוש לחברת הנפט „שלי" שפינתה את האדמה ומעט מאד נשאר עתה: חלקים ושלדים של הקיר, שברים ורסיסים של הסירות שהיהודים היו עוברים בהן לברכן הצרי. בית העלמין הישן קודש בשנת 1659. זהו בית העלמין העתיק ביותר על האי של קוראסאו. בלי ספק, אדמת הקבורה העתיקה ביותר הבאה עדיין בשימוש בחצי הכדור המערבי, וכמה הדעות נעשו ליך ... זה שזה בית הקברות הישן ביותר

בחלק זה של העולם החדש. הוא מכסה שטח של שלושה אקרים לערך; לכעלה מאלפיים הכבד מאות של הקברים הם עדיין במצב טוב והכתובות — בפורטוגזית, בעברית, בהולאנדית, בספרדית ובאנגלית — בספרות סיפור כקסים...

מצבות מספרות

הכתובת הברורה הישנה ביותר היא זו של מצבה יהודית נונס דא פונסקה, שמותה היה בחודש 1668. כדי להציל את הפיסול היפה של המצבות הגדולה את הכיורון של אבנים גדולים, נעשו רפליקות של המוכומנטים היפים האלה והושמו שאלה החקופים לכותות התרשכים של האוויר ולהמצאת האדים הבאים כבית הזיקוק הקרוב, ילכו לאיבוד הוך שנים כספר. ביום קדוש בשנת 1659 עד 1690, היה בית הקברות היכן היהודי שהקהילה היהודית בקוראקסאו התהכצה בו. בסר נים מאוחרת יותר קוים אחד נוסף, אבל מיכים הקבורה הישן הוא עדין בשימוש היום.

קבר אחר בבית הקברות בקוראקסאו שצריך להיות יותר בעניין לתיירים אמריקאים. הוא זה של אליהו חזקיה שסאורו, שנפטר בחלוכה באב ה'תל"ד (1674). הוא היה הדור של יצחק די אברהם סאורו, שמשפחתו באה להתפשט ביחד בהולאנד. ייסד את בית הכנסת טאורו שם. בית הכנסת הזה הוא העתיק ביותר הכניד עדיין על הלו בארצות־הברית, אחד מן המקובלים הכדושים הלאומיים של הארץ.

המצבה של אביגיל נונס רודריגס שהתאריך שלה בגיע לשנת 1747 מראה כשהיא רוכבת על הכוד וכהפה על ידי הילים ובגיבה מהנה לבלי דוח. המצבה של חזן הקהילה שמת בשנת 1791 נושאת כתובה המתהילה במלים ההוהירה באות עברית ברורה: „לכו נרננה לה' נריעה לצור ישענו". ולמטה נמצא בילוק של כינור וכלי נגינה אחר. עוד יותר למסה בעברית קיימת הרשמה כל כפלותיו, על מצבה אחרת שאי אפשר לפענח את התאריך שלה, נמצאת שורה „בשנה ידיד". כאוד ריה באית פתי ידיים עם אצבעות פרושות בבירכת הכהנים. כאן נמצא המצבה משנת 1768 הנקראת בעברית: באחורי המצבה הזאת שוכן הגוף של אדם נאמן ויירא שמים, יהושע די נאהאר". בכל לכתובה הזאת באות גדולה יותר רשום: „ראמר ה' אל יהושע אל תירא ואל תחת". וכאן על המצבה של אשה בשם אסתר נמצא פסוק כמגילת אסתר.

בין הקברים האחרונים, תוספת הבימת לבי למצבה אחת עם כהובת ידיה: „לזכר אמנו הבלתי נשכחת ואבי לאה פרימרון, נולדה בצעי ריב ושלושה באפריל, 1903 — נפטרה 5 באינואר, 1942". מראה טראגי היא המצבה של הנה יעקו־ביביק, שאין לה כתובת מלבד הקם התאריך של יום המיתה: „אנוה יעקובוביק, 5 באוגוסט 1945". זה פרק על הטראגדיה היהודית הגדולה כשהבנים החבישה פליטים שברחו מגרמניה הנאצית שישבו מסביב ינצלים רבים, חסמו בעדם מלבהות. הע־ניקה להם הכלכה וולהלמינה הליבראלית את הרשיון להיכנס לקוראסאו ושלושה בהם לא יכלו עוד לשאת בסבל ומתו. השם התאריך שלהם ניתן על ידי המנהל של הקבורה, כי שהוא עשה כדיר את הלוויה. כאן שוכבים כבוד הקהילה הראשו־נים של האינקוויזיציה הספרדית, המאראנים ד־אחורני הרבנות של הנאצים. הקרבנות האחרים של הנאציב היו: י. ל. באדוח, עברג בפסולה

בעת קרב עם הצבא ההולאנדי נגד הנאצים, וברדכי גאנדלמאן, שהקהילה היהודית בקוראסאו העניקה לו מענק כדי ללמוד בישיבה באמסטרדם.

תולדות הקהילה

הסונגרגאציה „מקווה ישראל" בקוראסאו הורמה בעבר ביד רחבה בהתבצויות אחדות לייסוד ול־החזקת קהילות יהודיה ומקוטות תפילה בארצות אחרות. בשנת 1729 נותנה תבינה כספית ניכרת לקונגרגאציה היהודית העתיקה ביותר ב„ניו־יורק" שארית יעקב, שאינה כמו שארית ישראל. זה אישר לקונגרגאציה לבנות את בית הכנסת הרא־שון של בביל סטריט, ניו־יורק סיטי. העזרה הכספית ניתנה גם ל„חים קרובות לקונגרגאציה העתיקה „ישועת ישראל". באותו זמן נקראה נפוצי ישראל, כשהיא עזרה לבנות ולהחזיק את בית הכנסת של נאריית, איילאנ, בית ה' כנסת טאורודרו, הע, ב והר והעומד עדיין ב־ארצות־הברית ויודע .תר היסטורי בשנת 1946.

הפנים של בית־הכנסת מקווה ישראל הוא רב רושם. ארבע נברשות כאסיביות של 24 נרות בשהולים דוהליה בן ההתרה. הן עשויות מנחו־שת מוצקה, הפתקים באלה שכמותן הכקבטות את בית הכנסת הכספאור של העדה היהודית ה־פורטוגזית באמסטרדאם. על הציע ההאהוגאני של ההיכל, (ארון הקודש) והתיבה, או הבמה של הבעל קריאה, עומדות שמונה מנורות עבקיות, גם הן בנחושת. אף אלה הן העתקים הדדיקים מאלה של אמסטרדאם. התיכנון הכיוחד של הפנ־ים הללו הן כדי שההבר של הקונגרגאציה באמסטרדאם יוכל לבקר בבית אם יצטרך לבקר בבית־הכנסת בקוראסאו. בהפך נפלא של מקשה אכזיה, עיצבו המתכננים הראשונים של המנורות את ידיהם כך, שהקופה יגלה את הייצוג של ברכת־הבדלה שליכה, המורכבת ממנורות, כוס הבדלה וקופסה בשמים.

ההיכל (ארון הקודש) על שמונה עשר הספרים, או ספרי התורה כלו, יצירת מופת של מלאכת החצבת, הפלפרויה בכאהוגאני כבד בגילוף עשיר, נבוכה על שבעה ישר רגל וחפיסה עשר רגל ברוחב. בראשו נכבאים שני הלוחות, אף הם מי־כאהוגאני, עליהם חטובות אותיות כסף מוצקות של עשרת הדברות באותבלטות. אחדים כן הספרים והבצילים של ספרי התורה העתיקים ביותר בבית כנסת קודם. קישוטי הכסף של ספרי התורה גם הם להבעסה יעניים יותר כן הבניין הבנוהי. כל הרהיטים הצף של הבניין, מסומות השביב לחברה, ועזרת הנשים אף הם עבויים בכאהוגאני עבה וכבד. התקרה אף היא עשויה בעץ, שהוא מאהוגאני, אבל בשהיצת הפנים, התזיה הרצפה עצמה להאיר הפנים כל בית־הכנסת, שבגלל הכמות הגדולה של ה־שיטים בעץ להם, קיבל בראה קודר בזמן כן הזמנים. בגד הצפוני של הבניין, העשוי להיות הדיר הבאלה לעבדיהו עיכוד מול ארון הקודש, נבצאת הוספה מתהדרה עם תכיבה מקורית יפיבה. זהו בעשבל הפרגסים. חול זרוע שם על הרצפה. נבוין אחד להסברה ההבר הזה הוא הבהול יש לו בשמעות סבילית. זהו זכר לאוהל מועד. המשכן שבנבה על ידי בני ישראל בעת שנדדו במדבר, לפני כהגיעו לארץ הכובטחה. ראיתי את פיזור ההול בדוכה לזה על רצפת בית הכנסת עץ חיים באמסטרדאם בעת ביקורי שם. והסבר לי שזהו זכר על הורבן בית המקדש.

הצופה מן העיתון

תשבץ „הצופה" מס' תתל"א

בעריכת הלשונאי הלל הירושעצים

תשבץ זה ערוך לפי כתיב הדקדוק — כתיב חסר ✡ את הפתרון יש לרשום בכתב קריא ולשלוח עד ליום ו' הבא, לפי הכתובת „הלל הירושעצים", השבץ „הצופה" מס' תתל"א, ת.ד. 2045, תל־אביב ✡ חמישה פרסי ספרים יוגרלו בתגרולת בין הפותרים נכונה ✡ הפרסים ישלחו בהקדם ✡ אנא לבייל את המעטפה בבול בן 25 אגורות וגלויה ב־20 אגורה!

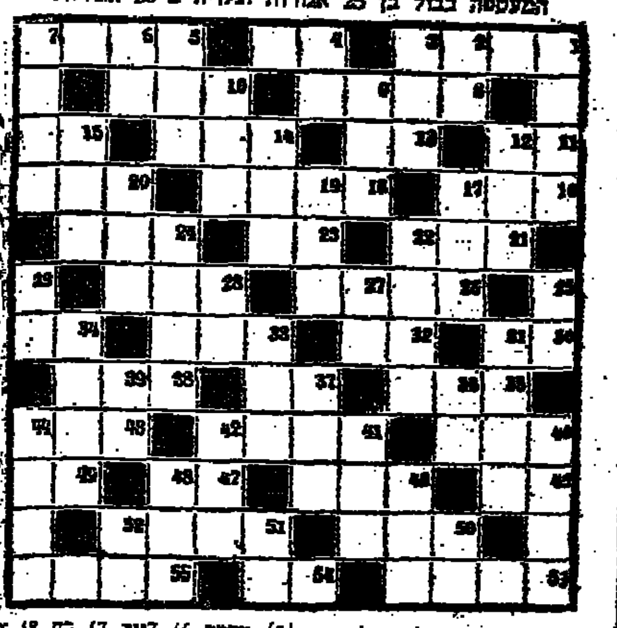

במאוזן — סימן לשמאל: 1) השכבה שבין קליפת העץ באילן 4) קול צבה בשירה 8) בעל חיים ינעק, על הושמו קרן אחת או שתי קרניים 9) איך? 10) עץ הלבנון 11) אבנה יקרה מאוד 13) מורה הוראה 14) בלעדיו כל מאכל הוא תפל 15) קול תותר 16) ישן ולא ישן 18) כעס גדול 20 הפסד 21 פירוש; פיתרון 23) [illegible] 24) [illegible] 26) הביעה או הזמנה לפעולה 28) שרשרת 30) אבי הבעל 32) יין ישן 33) אד חריף הבא מעשן 34) פסח הוא כהן 35) [illegible] 37) רוגז 38) [illegible] 40) [illegible] 41) אסטלגית 43) תקופה בשנה 45) כתוש 46) [illegible] 47) רצון 49) [illegible] 50) אות באלפבית העברי 52) לא פיקח ביותר 53) חוזה בכוכבים 54) [illegible] 55) מדינה ביבשה אירופה.

במאונך — מלמעלה למטה: 1) גלגל 2) מיסכן 3) עדה לא תרוש 4) עוף גדול 5) שערוה ראשו 6) ידוע למה־מעט בלבד 7) אכסניה 9) כינוי לליל הארץ 10) מלך ישראל 12) שערה קשה 14) כלי תפירה 15) סופר עברי בדורנו 17) עול כבד 19) [illegible] 20) מכונת אריגה 22) [illegible] 24) מיטיב לקבוע את האבחנה (דיאגנוזה); (מחידושי הלשונאי הלל הירושעצים) 25) הבבאי הראשון בעולם 27) חומר של המתפשט בחלל דומה לאוויר 28) קנקן 29) קליפה תאיצב 31) קולן; מולג מתכת לקי־בוע הצליל הנכון — מכשיר הננ־צה 33) [illegible] 34) כלי נשק מתוחד בקצהו 36) תשלום מכשלה או שירוני 37) גומה קטנה בגבינה או בלחם 39) תבלול בעין 40) סיר 41) ניצוץ 42) מלוכה 44) כלי שולחן 46) [illegible] 48) מחיצה 50) משענת לצוואר 51) כלי נגינה 52) אדון.

פתרון התשבץ „הצופה" מס. תתכ"ט

במאוזן — מימין לשמאל: 1) „מאזנים" 6) דרך־ארץ 11) [illegible] 12) פוני 14) תהה 15) „יחד" 16) בת־קול 18) דיר 19) דב 20) „פתח־תקוה" 22) מת 23) דבי 24) ירוך 26) רבן 28) הפקדה 31) רפת 33) לקי 34) מכל 35) „נשא" 36) אשברו 39) רכב 41) לשר 43) בצה 45) רם 47) „גריבלדי" 50) „תמי" 51) רקה 53) תשובה 54) גוף 55) יורד 57) סקר 58) „בילייר" 59) „הרצליה" 60) „דלילמה".

במאונך — מלמעלה למטה: 1) „מאיר־בר" 2) אתנן 3) זר 4) נר [illegible]

-5) כפתח 6) דיוק 7) גח 8) [illegible] „ברכותה" 9) „רדיס" (ר' — [illegible]) גדול, ד' בוידיק כלא — [illegible] של תודמה — מחידושי הלשונאי הלל הירושעצים); 10) בלוחית 13) תקוה 16) „בהבה" 17) לויה 20) פך 21) הר 23) „דניאל" 25) ברכרה 27) בלע 29) פרש 30) „דקר" 32) [illegible] 35) „גורדיה" 36) אדרת 37) [illegible] 38) „בגדה" 40) ברבצה 42) [illegible] 44) כי 46) מקור 48) יקפה 49) לבבה 50) „חולבי" (הבועה [illegible]) העברי; 52) „הרץ" 54) גיל 56) דל 58) בי.

שמות 5 הזוכים

בתגרולת פרסי הספרים — תשבץ „הצופה" מס. תתכ"ט

1) דודיה נפן, רמת־מגשימים, רמת הגולן.
2) רבי״ם הרב שטינר, מ.א. 1829 ח״ש 3022, צה״ל.
3) דינה גלזר, רח' אהרון בוריס 17, רמלה.
4) דן גלמן, רח' לסין 28, תל־אביב (62997).
5) הקיה כהנוה, רח' ק.פ.ל. בבפה־אולנה ג' הדרה.

הדרנים מקוריים

(סוף מעמוד 4)

בענין גרות עדורנו עסק בהרחבה מוצא גם המחבר מקום להגות בבמה הדרנים (הדרן לי לי״א) המחבר מסיק בדעת האומרים: הגרות בזמן הזה היא בן התורה רק מדרבנן, וכותב (עמוד [illegible]) בהחיל „וכידוע רווחת הדיעה... [illegible]

[illegible] חבה ציון לירושלים, ועמוד בו נובעת מבחרי אגדותיו בהרבה כוונות בביחוד בהדרן של כתובות. אגיין גם הסכמותיו של שני גאולי [illegible] בלי התשובה הגדולים להביא [illegible] כה, לעמוד שהכיל המחבר [illegible] (עמוד פ״ס דיה הדבר) דיר הלוי [illegible] חבקין הרב נתן בירנבאום [illegible] נדוש כמכמא הנטיב נגד החולין, השני סופר הטוב הוא הזוך אמונה בתחיית המתים שהוחזק הדרן לכתוב קטן. ועוד ועוד [illegible]

הבה נקוה שהמחבר יעניק לנו הרבה חבורים נעימים, את השובה המפתרות בירחונים ובכתבים [illegible] לכנסת, הגליון — לסדרים תלבושת.

מוסד הרב קוק

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

יצאה לאור חוברת תגד-תנה של

„סיני"

ירחון לתורה ולמדעי היהדות

בעריכת

ד"ר יצחק רפאל

בתוכן:

פיסקא: הישה בפירושה ובחידושה / שאול ליברמן: עיונים / פרופ' שרגא אברמסון: הכתובת מבבלת המבהר — פירוש היסטורי / ד"ר י. כ. גרינק: או מני עד הדלת ליוסף אבן אביתור שטנאש / ד"ר בהמיה אלוני: זיהוי של מחבר הכתובה האנונימית לחג השבועות/גרשון כהן: ההבמי ביטוח ימי (קאמביום) בספרות השרית של הבאה הכ"ין / ד"ר יעקב בוק; חסידות וחסידים בוהאשא / פרופ' אברהם הבינשטיין; עבודת הקודש לרשב"א / יעקב ש' שפיגל; הוספה־למאמר על הבתולות/ד"ר יהודה רוזנטל; עוד לפולמוס על דורש תניבים / ד"ר דוד המל׳: על פירושו של הרב מלעבנא לתוספתא / מ"ב לרנר.

דמי החתימה לשנה: —.12 ל"י

משרד הרצה: תל־אביב, רח׳ אלנבי 87, טל. 619036

הופיעה מהדורה שניה של

הספר

„המעלות ממעמקים"

מאת

הרב יהודה עמיטל

להשיג: אגודת ישיבת הר עציון ת.ד. 7447, ירושלים

מחיר הספר: —.10 ל"י

שח־מט

בעריכת שלמה קנדלשיין

ישראל במקום שלישי בגמר ב' של אולימפיאדת הסטודנטים

בתום הטורניר הבינלאומי של שחקני אולימפיאדת הסטודנטים הבינלאומית שנערכה בעיר טיסייד שבצפון אנגליה, נקבעה נבחרת ישראל במקום הד' לישי בגמר ב' — 13 בדירוג הכללי.

עוד שני שיבובים עוהל עד גמר המשחקים ויש לסיים בו בספר בי־קומנו.

בגמר א' זכתה ללא עוררין ברית המועצות, וזכתה במקום הראשון בזירת הסטודנטים בראשית בשלוה. הדירוג הסופי לאחר הסיבוב הי"ג:

גמר א': ברית המועצות — 23½ נק', אנגליה — 20 נק', ארה"ב 19½ נק' הונגריה — 19½ נק' [illegible]

גמר ב': קובה — 22 (1) נק', שבדיה — גב נקי ישראל 19½ נק' ועוד.

(הולנד), שוויץ, (פיליפינים), פר־נוגיה (הונגריה).

ל־13 שהחשאים בנדינות שונות היענק התואר „אמן בינלאומי". ל־15 שחקנים הוענק התואר „שופט בינלאומי". בין מקבלי תואר זה שני שחקנים הוענק התואר „שופט בינ־לאומי", תויה שריון כמצופה, לישראל עד כה 8 שופטים בינלאו־מיים. כן הוצא לפרסום „המדרכים" הבינלאומי (רנקינג) נכון ל־1.5.74: בנזר הכושה נכללים 17 שחמטאים מישראל שנטלו חלק בתחרויות בינ־לאומיות.

✶

אושרה השתתפות לפיד"א כמארחת היענה הבינלאומית הבאה: ירדן, אלג'יריה, בראבה, אי הבתולה (הבריטיים), סוריה והאיר.

אין הצבעות המצרים בקשו להת־קבל גם הם כחברים בפיד"א.

מרכז הנוער תל־אביב אלופת ישראל לקבוצות נוער גילאי תיכון — 1974/תשל"ד

קבוצת הנוער של „מרכז הנוער" תל־אביב זכתה באליפות ישראל ל־קבוצות נוער גילאי תיכון לשנה זו לאחר שנצחה בטורניר הגמר שבעיר בראשון לציון. הרכב הקבוצה הי מנצחת — שרנצל, זיגלמן, תרסון ומולינרסקי.

התוצאות הסלאות: „מרכז הנוער" תל־אביב 4½ נק' כ־12 נקודות „הפועל" ראשון לציון, „הרצליה" חיפה 7 נקי כ״א. בארשבע 3½ נק'.

להלן משחק באה כמתחית זו:

אורי סיגה (ראשון לציון) מריק עורא (באר שבע)

אליפות הנוער של „אליצור — רעבסקי"

הנוער הזוכה לאליפות הנוער של „אליצור — רעבסקי" ל־שנת — 1974 . בא לשבות ביום ב' שעה 7.00 בערב לרכז המשחק ישכב שפרן בניין „בריציקאי" רח' דיזנגוף 7 תל־אביב.

✶

שחמט ברחבי תבל

רבי האמנים קבלק (ארה"ב) ד' פולוגייבסקי (ברית המועצות) בצי־חו בהשתתפות בתחרות הבינלאומית החזקה שנערכה בוליבגן (מערב גרמניה). שלישי — רביעי לפאסקי (ברית המועצות) וקוריצה (יוגו־סלביה).

בגין ישראל ליברות תפס את הי מקום הראשון — שביעי עם גיידו (מערב גרמניה), יאבו (יוגוסלביה). גם בתחרות זו הרבה „הפליי־טיקה לספורט" בצורה חמורה ביותר. רב האמן הצ'כי הגולה לודק פכמן המיצג כיום את מערב גרמניה הד־צא בהתחרות לאחר שהשחמטאים הרוסים הוטילים חלק בתחרות סירבו להתמודד עמו.

בענין כה הוא תגובת פיד"א להתפעה שלילית זו.

✶

הלי־קרב לסביבה הטוען למתר הי עולמי בעתמכם בין אנטולי קרפוב ליקטור קורצ'נוי יתקיים בחודש ספטמבר בקוסקבה. הכבעה תפורוד עם „בורי" פרצי' אלוף העולם.

✶

באליפות דניה זכה אולריק ראס.

✶

בעצתה האילך הנציג ישראל בכל מפעלי השחמט של פיד"א בבית הי אירופאי „אזור ב' הכולל את הגבור' נות הבאות: איסלנד, כפריב גר' מניה, שוויץ, אוסטריה, פינלנד, נורבגיה, שבדיה ואיי פראו.

✶

לפי החלטת ועדת הדירוג של פיד"א בקתנרס גיצה האחרון הי עבקו לשהמטאים הבאים דרגות בינ־לאומיות:

דרגת רב אמן: סיטן (הולנד), ססס (התנריה), יגסה (צ'כיה), דיאז (קובה), קוירל (ספרד), [illegible]

המהלכים הסובייטיים

(סוף מעמוד 3)

בוהכם ברטב ליסובסק על הרבה שטחים באירופה המזרחית, שהיו נתונים לשלטון רוסי. וזאת — כאמור — כדי להציל את השלטון הקומו־ניסטי ברוסיה שהיה רופף מאוד וכל הגעור של מלחמה עלולה למוטט אותו. מכאן שאין לראות בהסכמי ברסט ליטובסק שלאחר מלחמת הי עולם הראשונה, אות וציון דרך ל־מדיניות הקומוניסטית, ואין לראות שינוי המדיניות בתקופה שלאחר לנין. התנאים השתנו מאז ועד למל־חמת העולם השניה. רוסיה יצאה במלחמת העולם השניה כמעצמה אי־רופית ועולמית, חזקה יותר מאשר קודם. היא החזירה לעצמה את רוב השטחים שהיו בשלטונה בתקופה שלפני מלחמת העולם הראשונה ואף השיגה הרבה יותר. הסכם ה„דטאנט" הוא לכן אחרית עיניים בלבד. הוא טוב לסובייטים כמסווה לניצול מדי־ניות בקו מסויים. המבחן הראשון של ה„דטאנט" במלחמת יום הכיפו־רים בכשל כשלון מוחץ. המסקת האש שהושגה במוסקווה על־ידי קיסינג'ר הודה למעשה הודאה בכשלון הרוסי לעורר דרמה במזרח התיכון ולזכות בהישגים.

מתמכי הנשק הגדולים שברית הי מועצות מזרימה לסוריה מכוונים, כידוע, נגד ישראל. אך יחד עם זאת הם גם מכוונים בראש וראשונה לשבש את מהלכי ארה"ב באיזור — מהלכים שהחל בהם קיסינג'ר אשר גרמו „עגמת נפש" למוסקווה, שכן הם עומדים בסתירה למהלך המחש־בה הסובייטי של התשוקה האיזור תחת פתיחה מתמדת, אולם ניתן לומר כי הסובייטים לא היתה להם השפעה מכרעת על ההחלטה של הצמרת הסורית בענין קבלת הסכמי ההפרדה. הצמרת הסורית היתה עצ־מאית בהחלטות, מוסקווה הסתפקה בכך שהיא עומדת מאחורי סוריה בעת מלחמה בנשק ובציוד, וזה מס־פיק לה כדי לעודד מלחמה.

המהלכים הסובייטיים באיזור נת־גלו כמהלכים לטווח קרוב בלבד. המהלך הסובייטי לפני מלחמת ששת הימים שהפיח את מלחמה על רקע הטענה שישראל עומדת להתקיף, לא לקח בחשבון את המהלך הישראלי. המהלך הישראלי גרם מבוכה לברית המועצות, שהחלה להתערב ולהשלים כי באמור עבר את הגבול ברצונו ל־מלחמה וכי הכוונה היתה ליצור מתיחות בלבד ולא מלחמה. ניתן להאמין לסובייטים כי אכן זו מטר־תם, ליצור מתיחות כדי להחזיק את האיזור הזה השפעתם, על הרגיל זה הוזרת ברית־המועצות. עתה שוב פעם. מעניין, כי לפני 7 שנים, קשרה ברית המועצות את המתיחות בגבול כשהוא ביזון. ברית־המועצות קשרה את המהלך ביזון עם מהלך ישראלי מקביל בסוריה, תקיפת סוריה כדי לבסל השפעה סובייטית בה, לכן יצ־רה כהלה בקרב הדינות ערב שגרמה למלחמת ששת הימים.

ברית־המועצות מאחורי האווירה המלחמתית

ברית המועצות יצרה מצב במזרח התיכון, ביחוד לגבי בנות חסותה, סוריה או עיראק, שכל נסיון לפגוע בהם, עלול להביא להצהרת סוביי־טית. כאשר במלחמת ששת הימים הוקדם צה"ל לעבר דמשק, הופעל הקו האדום בין מוסקווה לבית הלבן ובאמצעותו איים קוסיגין בתגובה סובייטית באם צה"ל לא יעצור את מהלכו בסוריה. תגובה דומה יצרה ברית המועצות במלחמה בי הכי־פורים, כאשר איימה להתערב אם לא תחול, הפסקת אש בחזית המצ־רית. התגובה נמצאה לאחר שהפסקת האש נכנסה להתקפה, במלחמת „קדש" נתנה ברית המועצות את האות הי ראשון שהיא עשויה להתערב, כא־שר איימה במשלוח מתנדבים אם צה"ל לא יתמה מסיני. מאז קיבלה ברית המועצות אופציה של התער־בות מאיימת. עד היום ניתן העיון לוויכוח האם האיום הסובייטי הוא ממשי, או שהוא נשאר בגדר איום בלבד. שכן מאז מלחמת העולם הי שניה לא התערבה ברית המועצות, אלא במה שהתרחש בקרב בנות חסו־תה, בצ'כיה, בהונגריה ובפולין, אבל לא מחוץ לתחום השפעתה הישירה, אך עם זאת יש לקחת את האיום הזה בחשבון.

העידוד המחודש של ברית המוע־צות לצרכים לפתוח במלחמה, עלול לסכן את מעמדה של ברית המועצות במזרח התיכון, ולאו דווקא לחזק, שכן את תוצאות המלחמה אין לראות מראש. מכאן התמיהה על המהלכים לטווח קצר של ברית המועצות, בכי־וון של עידוד למלחמה, מבלי לקחת בחשבון את ההתפתחויות הבלתי־צפויות במקרים כאלה.

בין פוליטיקה ל„דעת תורה"

(סוף מעמוד 7)

לפני הבחירות ושתפלגות קטנות לא הקבענה את גורל המדינה אפשר היה לקבל את הנצעה להעלות אה אחוז החסימה בבחירות.

גם הדוגמות שבביאים מחוץ לארץ שם קיימות בחירות אישיות ובאחדות בהן משטר דו־מפלגתי — הרי אלה הדורשים עיקרי שיטת הבחירות המסתמכים על כך, מה־עלכים מתעובדא שמדינות אלה לא נקטו מעולם באמצעים המוקקיים כדי לצמצם את מספר המפלגות או לשים להן מהסום. בארצות הדימו־קראטיות האלה הגיעו לידי כמשטר דו־מפלגתי בדרך ההתפתחות ההיסטו־רית ארוכה ללא התערבות מצד החוק.

בבריטניה למשל, ארץ בעלת מש־טר דו־מפלגתי, אבל למעשה קיימת שם שלוש מפלגות ומלבד הלייבור. השמרנים הולכים שם לבחירות גם הליברלים. אם הם ירדו במשך הי שנים למפלגה קטנה, הרי זה לא נעשה בכח החוק, כי במסגרת אותו החוק היו פעם הליברלים מפלגה גדולה. כן אין להביא ראיה מארצות הברית, כי שם האורח אינו חושש שהרוב ידכא את המיעוט, כי הוא הבטיח את עתידו בחוקה העומדת בעל לכל, מעל למוסדות המחוקקים. כי חוק שהוא בניגוד לחוקה מתבטל שם ואפילו נתקבל ע"י שני בתי המחוקקים.

מה שאין כן אצלנו. כשמדברים על שיטת בחירות חדשה, שתבטיח רוב למפלגה אחת ושלטון יציב כתוצאה מבנציגה. נשאלת השאלה מהי הערובה, שהרוב לא ידכא את המיעוט? הלא חוק המקובל בכנ־סת מחייב ובאין לנו חוקה להגן על המקופח מי יגן על המיעוט? שונה הדבר במצב של קואליציה ממספר מפלגות כפי שהוא במשטר הבחירות הקיים. מפלגה המשתתפת בקואליציה ויושבת בממשלה לא תתן להעביר חוקים שיש בהם כדי לדכא את המיעוט, כי ייתכן שמחר היא עצמה תהיה במיעוט והרוב החדש יכול להתנקם בה.

זאת ועוד. דווקא בבריטניה קיימת בקורת חריפה נגד שיטת הבחירות הקיימת, כי מפלגת הליבראלים קב־לה הרבה קולות בבחירות האחרו־נות ושיטת הבחירות הקיימת הקנתה לה מספר מנדטים זעום ואלמלא הי־תה בריטניה ארץ שמרנית ממלכ־תית, ייתכן שהיו מחליפים אותה מזמן.

אינגו שוללים דיון בשיטת הבחי־רות ואם ניתן לשנותה, אבל לא להפוך אותה לבעיה בוערת ביכים קשים וכאילו עם שינוי שיטת הי בחירות תבוא התשועה לעם ישראל ולמדינת ישראל.

ישות פלשתינית

(סוף מעמוד 5)

וידע מה ניבא שארץ ישראל שלנו היא שוכפת מבלי יושב עד שאנו נבוא ונישב אותה מחדש.

מדוע לא ישאלו את עצמם כל אלה „היהודים הטובים" מכבי לב שמדברים השכם והערב על ה„ישות פלשתינאית" בארצנו ועל ה„זכויות הלגיטימיות" של הפלשתינאים, מדוע לא מצאו „הפלשתינאים" הללו במ־שך כאותו האלפים שנה, מאז מגלי־נו מארצנו, כוח ויכולת ליישב אדמה זו, שתובעים אותה עכשיו? מדוע מכרו בסכין ותקילין את אדמה הזאת ליהודים, להפריח אותה משממותה. ולא עמדה להם הזכות הזאת שהם הושבים אותה ל„גיטימיות" שיעבדו בעצמם את אדמתם וישבו קנין בארץ?

לצערנו, אנו רואים ב„מחול השדים" הזה מסביב לבעיה הפלש־תינאית סימן מובהק שאלה המוכנים לוותר על נחלת אבותינו, אין להם שורשים עמוקים בארץ זו והרי אנו יודעים מכבר הימים שזו שאומרת „גוזו את הילד" אינה אמו. אמנם הבעיה היא בעיה ואנו מצווים ל־טפל בה, אך לא לוותר מראש ולפ־אות ארץ חמדה שירשנו מאבותינו.

אז ברבי

האנציקלופדיה התלמודית

שמופיעה עד עכשו

מכילים למעלה מ־1000 ערכים־עניינים, עד אות חית. בכל שטחי ההלכה: ברכות ותפילות, זרעים ומועד, נשים ונזיקין, שופטים ומשפטים, ארץ ישראל והמקדש, טומאה וטהרה, איסור והיתר, תקנות ומנהגים (ברכים ע"ז—ע"ו בהכנה לדפוס).

מחיר כל כרך —.38 ל"י

ניתן להשיג כרך א'־הי"ג במהדורה חדשה ומשלמה עם 30 עמודים חדשים. במחיר —.38 ל"י. כי כ"א

האנציקלופדיה התלמודית, בית־וגן, ירושלים

מכירה ראשית לארץ:

חיים גיטלר, רחוב סלוס 4, תל־אביב

בחוג המשפחה

מאת נעמי גוטקינד

נשית והדורה

אחרי שלראינו, בצורה הוראי־תית, על פלדתיה הבכים הי נשי ההורים המריצו לנו ע"י אופ־נאים בארוך 40', יכולנו לדור הבה, בתבנית הראשונה לפתור ולהודק, שנערכה בעבר שעבר, כי גם לפעמה, מבליותה התצ־איה הרבה באריך בהתחלת לי־ביך. הזולכות הרכות לשיות לקומבתן כראה בשי הדור שי נפרד מן הפוך האופנתי כבר שנים רבות.

הקו המלילי לפתי הורף 1974/5 יהיה „קו לביקה". האשה הנשית לא תגסה להסתיר המהורבית מאחורי בדי הג'ינס הקשיחים, אותם התרגלנו לראות בעונה שעבר. הבדים הם רבים ידי־נים, — קרפ, שיפון דיים, כותנה וארגל בהדפסים הוער־רים, עדינים ויוקרתיים.

החצאיות בהרחבות, עם כיסים או עם תגורה קשירה, האורך „בול", גם בין 5 ס"מ ל־15 ס"מ מתחת לברך. לחצאית מתאבות חולצות — הרבה קאורדינציות — בד הצאית בהדפס כבה ובד החולצה בהדפס זהה דק יותר. החולצות אינן צמודות לגוף, יש שיצא פנסים או עם פנסים סבירים הבדגישים את הזות, כשהבדש מיוחד שיכם על בימור הכרים, השרים ישרים והרכים רבים. החולצות בראה ההוזכה והתהי־אית, לבכה בחיקור הירוך הי חיב מחיים עליונים, זוהרים והדרנגים.

ספורטיביות בינגו, כן שלי החירצה האלגנטית, „התוצבד" [illegible] הולצה הבגבה אשר תהיה הי „להיט" של החורף ותופיע בכל גבעי הקשת.

הבגשים יעיבה הקריבה תם בחורים — ירוק, כתום אפרסק יבד גוחי הכחול. המבליטים את הדפסים הפייזרים בגבוזן קנית. היסו, הדפסי בכוגייה גדולי ציפלין יאה טיוי גיסטרים של בוליו דיברל, אפר לאבוזרים — בולמים בגייתי ארגבי גבה־פה גדולים ורבים ונעלים גבה־הות עקב בעלות וצויבה מאוחרת בהבלוש הבנזרי: בירכון — וחצאית בבדידן צבר באורך שגל עם בפה יהוד לפנים בבנבת שבות הרה עם הולצה כשר מד־פסת יהדידן צבר ובשמאל, — מעטבה, דבאית קפלים כבוש־רים בפבבים ההולצה הואבה מי בבישם בבדים דים זצויב. [illegible]

המרפאה הטבעית

מכנה בריעם היא „ישראלית המהול" מן המטייה הריתק, שאחרי בחר שיר שלים רכות באמגהוות, תארינו הורכים, בנכר עכה יחד עם בענה „גרומ' אנא ברישו" ליצא את כל הכרואי בני ישראל בצעה שבעה תילא בל תרופה.

את מושג הרפואה הטב־עית הכירו גם קדמונינו, ו־היא מוזכרת בצורות שונות בגמרא ומוצאת ביטוי בכי־תבי הרפואית של הרמב"ם. ביטוי פולקלוריסטי ופריט־טיבי יותר קלה התפרה בי־מה שמכונה היה בעבר: „רפואות של הסבתא" — ביטוי צמחים ובירקות מן הטבע שלוו בדרך כלל בי הרבה הוב אימה ורצון טוב. עיקרם במובן את, שלהם להתלין הריפוי. אולם, לי־כלל דרך חיים שלכה וכור־כבה התפרה הרפואה הי־טבעית בעיקר בארצות אס־יה הרחוקות, שם נוצרה הי־תירכובת של דייהה ביהדה, בירקות צמחים, שיטת הי־שיבה יפילוסופיה ופסיכולו־גית והרגלי הייב נבונים — שיחד הם מבטיחים לאדם רפואה ובריאות ואריכות ימים ללא הדקקות לאיזמל המנתחים או „לגלולות של בית־הרוקח".

לאחרונה, בעיקבות לדורש „חזרה אל הטבע" לקריאת קרב ולאופנה קופצת בהיקף גדול מארצות המערב — ובמסגרת נהייה זו אל החיים הפשוטים והבריאים יותר של טרם הטכנולוגיה, מצאה גם הרפואה הטבעית את מקומה בחודש.

כיצד הגיעו הזוג בורוכוב אל רזי התורה הזאת? סיפ־רה לנו בנורה ברוכוב: „בעלי, ידיד בולגריה, הילה בילדותו הכוקחלה בברכן הדם הפוגע בתינוקות וילד־תיה. אחרי שנגדו כרופא לרופא והוחלט שאין לו הרו־פה, החליטו הוריו לעבות צעד קיצוני — הם שכינו

בבטיכב יקנה איזו כה ה־מרפאה טרטן, הם יקחו את הילד שהיה בן הכיב, לכי־בם. ושם, אחרי שנה של חיים בבינמר על הכת — בצלתה המחלה... בצדי כב־אר ההה הרוסם על החיים שעברו עליו בשנה ההיא, לכרות שחזר לבולגריה ו־לגמר רפואה ואח"כ גם לכד מיטפלים בבריסל — הוא הקיים לקחת אותי לבסם בצורה הרחוק כדי שיבונתו גלמד את תורת הרפואה הי־טבעית".

במסגרת בשפעותיה ובנדיד־ית הספיקה הגב' ברוכוב לרכוב עבר עפות (ביגחם בעל אינטרנסית) אספה צמ־חי מרפא סיבטיאגים ותאר־יגנדים ורכבה את רזי הי־רפואה הטבעית אותם היא מפעילה לאחרונה בכמון בי יוחד שהוקם המכרה זו בי־תל־אביב.

„הייתי בסבירה את הי־רפואה הטבעית בכבה ד־בוה" אומרת בנורה בריד־כוב „קודם כל נשאל את עצמנו — מהי המחלה? ל־דעת הרפואה הטבעית מחלה היא תוצאה של צורת חיים ואכילה לא נכונה בתוספת כניעה מחשבתית לרעיון של: אני חולה. ובכן, דבר ראשון בלימוד הרפואה הי־טבעית את האדם כיצד ל־אכול. הרעיונות הם הגיו־ניים ובעצם ידועים לכל אדם הרוצה. העיקר זה לפ־עול לפיהם: לא להפריח בי־בוכן ובבשר, לאכול אורז לא מקולף. לוותר על סוכר בוזוק ועל להם מנופה. ל־הרבות בירקות ופירות — כל זה לאדם בריא. להולים

— יש לנו דיאטות מיוחדות לכל מחלה, כי צורת האכי־לה קובעת הרבה את הרי־פוי. ואחרי האכילה — צורת החיים. לא לעבוד, לא לבי־לות, לא לבלות עד שעות באשמרות. לא להקשיב לבדי־סיקה רועשת, ובכלל להיות בדרך הבוכונה. כהוא בעצם הדרך שבכהיבה וההודה. וזה מביא אותי אל הרכה הסודיות של הרפואה הי־טבעית: האמונה וסיפוק הי־נפש. הרבות להאמין, מי־פה האמונה — גם הם ביד בים הרופא הטבעי שבא ל־רפא אנשים. המאמינים — מתגברים יותר על המחלות. ויש להם כוח נפשי להתהבר בהולשת הגוף. דרך אגב הרבה מאלה שבאים להת־רפא אצלנו הם אנשים דתי־יים. יש לנו אפילו בהור־יבינה, שלא ועצים ללכת לרופא או להשתמש בתרו־פות — ונכנסים בדרך שלנו להתגבר על מחלותיהם. הלא מאמינים — גם אותם נכנסה הרפואה הטבעית להביא ל־איזו אמונה, לפחות בעצמם או בכישרונותיהם. הרופא הי־טבעי בעודד את החולים, כחלק מהריפוי עצמו — ל־פתה כישרונות והגזרה הי־בנים — צייר, פיסול, פי־סול. הרעיון הוא שאדם כי־שהוא יהיו רקיב — גנ־ע מהר למחלות. אדם הי־היו בלאים — בין אם בי־אמונה ובין אם בעיסוקים אבטומתים ורוגניים — יכול ביותר הצלחה להתגבר על הולישות גופו ועל מהיותו! אנחנו מיבלבים את כל הי־דברים האלה גם בבירוקיות ובהתרופות של הסבתא, שב־ביכך הדורות הוכח שיש לי־הם בסים רפואי כעצד. ובי־סייעים להולים שינו לדבר הרבה, לבפוך את ליבם. ל־הכיר אותם. הרפואה הטבעית

רת בבוססת על גישה מי־בעיסבית: יש גוף, הגוף גפ־גע, צריך „לתקן" אותו בי־גיתהה או בתרופות כימיות. הרפואה הטבעית, לעומת זאת בבוססת על גישה אח־רת לגבריי: הגוף מושפע מהנשמה. הגוף חולה לעתים קרובות בגלל מחלות הנפש הנעלבת. אמונה, סיפוק בי־חיים, הרגלים נכונים — כל אלה יביאו דרך הרוח — מרפא לבשר. כבילא אנח־נו מכפסים בעיקר במחלות שהם תוצאה התקופה הה־רבותה שלנו, מחלות שנוב־עות כבתנה, מהרגלי חיים שליליים ומכל העומס הכד־כל על האדם בדורנו. תמח־לות האלה הם אולקוס, ראו־מטיזם, מחלות ראיה, עצי־רות, נדודי שינה כרונים, מחלות ביגינה (כולל אסמ־מה) מחלות עמוד שידרה, קיבה וכבד.

הנסיון הוכיח שלרפואה הטבעית יש גישה מתאימה, ולא תרופות, לריפויין של מחלות אלה, בעיקר מכיום שהיא מטפלת לא רק בתר־פאת החולי אלא בסי־בות שגרמו לו. וכנסה להד־ריק את החולה מאותן הסי־בות כדי שיגיע יחלה שוב בעתיד".

סימפטום מובהק של הי־שיטה מצוי בעובדה שהגב' רת ברוכוב מטפלת רק בי־נשים והד"ר ברוכוב — בי־גברים. ההנחה היא שקשר של שיחה והשפעה ושכנוע חיובים להוצר בין החולה לרופא כדי להצליח בריפוי. כבילא יכולה אשה לעודד אכין גברים ובגבר — בגב־רים. „זה עוד סיבה" מצט־חקת בנורה ברוכוב „מדוע הרבה אנשים מן החוגים הי־דתיים מעדיפים את השיטה שלנו".

בעיות המעבר מבית הספר אל שוק העבודה

האם יכשיר הנער את ליבו ההשוה ביינו או יבא לעבודה? האם המוסיר הבא מן ההשכיה לעשיה — או שתעוע למסגרת שבחקדה מקרה כדי ללימוד בחקוע ולבואה לעבודה? שאלות השובות אלה, הנוגבות את עתידם של אלפי בני נוער בארץ מעסיקות קבה את ההורים, שילדיהם נהגים בהוכבת לימודים, והן גם גדעות כיבורי של המסיפלות ריבון לביא אית שבות רתעסוקה. בהבוד לביא:

הדוגמה הטובה להתפתחותה של החברה הישראלית היא ה־לא הסק הרחבת חוק לימוד חובה לבני נוער. ביטוי למג־מה הברתית זו מתגלית כבר בירידה היחסית התהולית של מספר הנערים והנערות הנבי־באים במסגרות, עבודה לעוכות אלו הנמצאים במסגרות הה־מודיה העל־יסודיות.

ירידה זו מורגשת גם בבקו־מות בהן עדיין לא הורחב חוק לימוד חובה.

בשנוי לשכות העבודה לנו־ער נעשים יותר ויותר נדירים המקרים של הורים המוציאים את ילדיהם ממסגרות ליבודיות ובבקשים לשלבם בחיי עבודה.

הרחבת חוק לימוד חובה ל־גילאי 15—16 (כתות ט'—י') כהווה, ללא ספק, היענות מד־לכתית חיובית לצפיית החברה בישראל.

תופעות תקופת מעבר

בשל מגמות אלו נמצאים אנו בתקופת מעבר בין היער־כויה הברתית ארגויזית שו־נית ונצרך להתמודד בשנים הקרובות עם הקשיים המתנ־לים כבר עתה ביישור הספר־תה, לגו ולמסגרות העבודה ו־ההכשרה המקצועית מחוץ ל־מסגרות החינוך — כאחד.

בהפעלה חוק לימוד חובה

עד כתה י' החל באזורי הי־בציקה, בהם גם המסגרות הי־חינוכיות היסודיות לא הצליחו להתאים עצמן לחלשים שבין בני הנוער. דבר זה גרם לשתי תופעות עיקריות:

תופעה ראשונה שיש לבריך עליה. היא המבדך יימודים חי־נם לנערים אשר מכילא היו ממשיכים בליבודיהם על השי־בין הוריהם או בצורה פסודי־או לפי שכר ליכוד מודרג. נע־רים אלה יכולים עתה להנות משנתיים נוספות של לימודים חינוכיים ללא עזרה כספית מצד המשפחה.

תופעה שניה שהתעוררה היא שעייתם של אותם נערים אשר מלכתחלה לא יכלו להמשיך וללמוד במסגרות החינוך הי־ייבוה, בשל אי התאמתם, נופלים היום בין המסגרות. לכרות שאין ביכולתו של הי־נער להקלט במסגרת היגולית רגילה, נוצרו עתה קושיים ל־סידורו במסגרת אחרת.

לכבה אין לאמר כי במקו־מות בהם הורחבה הפעלה חוק לימוד חובה לכתות ט'—י', ע־לה מספרם של הנערים הנוש־רים ממסגרות החינוך — ההי־פך הוא הנכון. אך לעומת הצלחה כמותית מסויימת, בהחזקה יותר נערים, שנה או שנתיים נוספות במסגרות לי־מודיות, אנו מרגישים, לעתים,

קשיים בטיפול באותם הנער־רים אשר החוק הופך אותם ל„הקריב הדרנים" ומוסיף בכך על ההשפעה המצטברת כלפי לחברה, למשפחה וכו' על הי־נער.

ניגודי אינטרסים בין המערך החינוכי — למערך התעסוקה

לעתים באים אנו לדרוש מ־רשויות החינוך לאפשר לנו הודשים מספר לפני תום שנת הלימודים להם הסברה והכוו־נה בעניני תעסוקה לאותם הי־תלמידים הנמצאים עדיין בי־מסגרת של ליבודים, אי צלו־לים לבחור במערכת זו בגמר השנה. לנו ברור, שטוב להת־חיל בטיפול התעסוקתי כאשר הנער עדיין נמצא במסגרתו ההדמה, מאשר להתמכן בי־מעבר עצמאי משלו. דרך הי־רחוב והשכונה. אך הגורמים החינוכיים רואים בפעולה מד־לדת זו סכנה גדולה לעצם הסברה הנעצבת בפניהם והיא — להחזיק נערים ככל שרק ניתן במסגרות ליכודיות. הי־כיצד?

אם לדוגמא הנתן הסברה תעסוקתית לכלל התלמידים בי־כתות המעבר, יש סכנה כי חלק מהנערים אשר היו יכו־לים להמשיך וללמוד, למרות קשייהם הלימודיים והחברתי־יים, יתלהבו יותר על הבידה כאפשרויות משוייפים של עולם העבודה (שכר, גוהן, מלאכה, ענין וכו') ויצדיפו לעזוב מהר מסגרה שאינה קלה ונעימה להם כל כך, לפעמים בגלל

היותה מוכרה. צפיותיהם של נערים אלה מעולם העבודה, הפחות מוכר, מתגלות לעתים כאשליות.

אם ההסברה והתכוונה הי־תעסוקתית יתנו רק לתלמי־דים שהמורים יצביעו עליהם כמועמדים לנשירה, יפור הי־דבר „הכתמה" מוקדמת ותרי־צה גודלם של נערים שאולי בכל זאת היו מוצאים דרכם להמשך ליבודים במסגרה כל־שהי. במיוחד כאשר מדי שנה נפתחות מסגרות חדשות, ובני־כים דרכים נוספות על מנת לבצע הלכה למעשה את הרחי־בה חוק לימוד חובה. בנוסף כך, קיים חשש כצד הגורמים במערכת החינוך, מלתת חו־פש פעולה בתחום זה למורים ולמנהלי בתי ספר מתוך הכרת הבעיה הבבצעית של כל בית ספר להיות ברוך ולשפר את רמתו והדמיתו על ידי כך, ש„הפסרים" מהתלמידים הי־קשים.

בדוגמה זו קיים הניגוד בין האינטרסים של מערכת החינוך ומערכת התעסוקה. זאת למרות שהמטרה הכללית — של כל הגורמים — היא משותפת: טובת כל הנערים ללא יצירת „בנים חורגים".

תיקון טעות

במדור „בחוג המשפחה" מן השבוע שעבר נפלה טעות כ־צערה ובמקום הכותרת „מגב עקרית במקודה לאחר הצהרי־בריך להיות בעיקרית בי־מקודה שלאחרית הבוכר" — ושם התקואים תבליהם.

مكتب الاعلام